

YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**DİJİTAL HİKÂYE ANLATICILIĞI VE YERİNDEN EDİLMİŞ
KİMLİKLER: *INSTAGRAM*'DA MÜLTECİ VE SİĞINMACI
KİMLİKLERİNİN İNŞASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ece Nur KAYA YILDIRIM

Enstitü Anabilim Dalı: İLETİŞİM SANATLARI
Enstitü Bilim Dalı: İLETİŞİM SANATLARI

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Esra CİZMECİ ÜMİT

TEMMUZ 2019

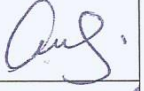
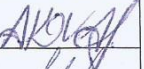
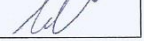
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DİJİTAL HİKÂYE ANLATICILIĞI VE YERİNDEN EDİLMİŞ
KİMLİKLER: *INSTAGRAM*'DA MÜLTECİ VE SİĞINMACI
KİMLİKLERİNİN İNŞASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ece Nur KAYA YILDIRIM (167227005)

Enstitü Anabilim Dalı: İLETİŞİM SANATLARI
Enstitü Bilim Dalı: İLETİŞİM SANATLARI

Bu tez 28/08/19 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliğiyle kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Esra ÇİZMECİ ÜMİT	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Sibel AKOVA	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç Dr. Erkan SAKA	☒ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Dijital Hikâye Anlatıcılığı Ve Yerinden Edilmiş Kimlikler: Instagram'da Mülteci ve Sığınmacı Kimliklerinin İnşası

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 145 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 04/09/2019 tarihinde danışmanım tarafından şahsıma iletilen Turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı %4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Ece Nur KAYA YILDIRIM

Adı Soyadı : Ece Nur KAYA YILDIRIM
Öğrenci Numarası : 167227005
Ana Bilim Dalı : İletişim Sanatları
Programı : İletişim Sanatları
Türü : ( ) Proje (X) Yüksek Lisans Tezi ( ) Doktora Tezi

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Esra CİZMECİ ÜMİT

ÖNSÖZ

Oldukça engebeli, özellikle başlarda kararsızlık ve zaman zaman çaresizlik hisleriyle dolu bu zorlu yolun sonuna gelmemi sağlayan birçok isme, bu önsöz vesilesiyle şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Öncelikle, çeşitli talihsizlikler sebebiyle, sıkça sıfır noktasına dönmüş ve uzunca bir süre başboş kalmış olan bu çalışmaya, başından itibaren dahil olmamasına rağmen, tüm özverisi ile yaklaşan çok emek ve zaman harcayarak bir çerçeve ve yol bulmamı sağlayan kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Esra Cizmeci ÜMİT'e ve bu dönemde tez çalışmama odaklanmamı sağlamak üzere bana anlayış gösteren Yalova Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi'nin diğer öğretim üyeleri ve öğretim elemanlarına teşekkür ederim.

Her ne kadar süreç içerisinde aktif olarak görüşmesek de çalışmamın, bu zorlu ve yalnız dönemde de ilerlemesini sağlayan akademik çalışma etiği ve yazım becerisini kazanmamda emeği büyük olan ve tüm çalışmalarında kendisinden öğrendiğim şeylerin yansımalarını görmeye devam edeceğime inandığım Dr. Öğr. Üyesi Yeşim KAPTAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, hayatımın her noktasında teşekkür listemde olan, çalışmam boyunca da benden fikirlerini, eleştirilerini ve zamanlarını esirgemeyerek tezimi iyileştirmeme yardım eden sevgili arkadaşlarım, Ezgim YAVUZ ve Onur Serdan ÇARBOĞA'ya ve bu sürecin iyi ve kötü, mutlu ve umutsuz her anında bana inancını ve manevi desteğini sunan eşim Abdurrahman YILDIRIM ve ebeveynlerim Seyhan KAYA ile Cumhur KAYA'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Bu uzun tünelin sonunu görmemde, yukarıda saydığım isimlerin katkısı yadsınamaz.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
ÖZ.....	viii
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ	1
Çalışmanın Konusu.....	3
Çalışmanın Amacı.....	3
Araştırma Soruları.....	4
Araştırmanın Önemi.....	4
Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	5
BÖLÜM 1: HİKÂYE ANLATICILIĞI VE DİJİTAL HİKÂYE ANLATICILIĞI	7
1.1. Hikâye Anlatıcılığı Nedir?	7
1.2. Dijital Hikâye Anlatıcılığını Anlamak	11
1.2.1. <i>The Center for Digital Storytelling/Story Center</i>	12
1.2.1.1. Dijital Hikâye Anlatıcılığının Yedi Adımı	14
1.2.2. Eğitim Çalışmalarında Dijital Hikâye Anlatıcılığı	17
1.2.3. Medya Çalışmalarında Dijital Hikâye Anlatıcılığı	20
BÖLÜM 2: DİJİTAL KÜLTÜRDE KİMLİĞİN YANSIMALARI.....	23
2.1. Benlik ve Kimlik Kuramları.....	24
2.1.1. Sosyal psikolojik perspektifler.....	25
2.1.1.1. George Herbert Mead ve Sembolik Etkileşimcilik.....	26
2.1.1.2. William James ve çoklu benlikler	27
2.1.1.3. Charles Horton Cooley ve Ayna Benlik	27
2.1.1.4. Sheldon Stryker ve Yapısalcı Sembolik Etkileşimcilik.....	28
2.1.1.5. Erving Goffman ve Dramaturjik Yaklaşım	29
2.1.1.6. McCall & Simmons ve Rol Kimlikler	29
2.1.1.7. Henry Tajfel ve Sosyal Kimlik Kuramı.....	29
2.1.2. Medya Çalışmaları Perspektifleri	31
2.1.2.1. Stuart Hall.....	31

2.1.2.2.	Douglas Kellner	32
2.1.2.3.	Zygmund Bauman	33
2.2.	Dijital Medya Kültürü	33
2.3.	Yerinden Edilmiş Kimlikler: Mülteci, Sığınmacı, Göçmen.....	36
2.3.1.	Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılar	37
2.3.1.1.	Türkiye’de mülteci ve sığınmacı algısı.....	40
2.3.2.	Yerinden edilmiş imajlar: Mültecinin Görüntüsü	43
BÖLÜM 3: DİJİTAL HİKAYE ANLATICILIĞI VE DİJİTAL KÜLTÜRDE		
YERİNDEN EDİLMİŞ KİMLİKLER: <i>INSTAGRAM</i> ÖRNEĞİ.....		47
3.1.	Araştırmanın Amacı.....	49
3.2.	Araştırmanın Kısıtları	50
3.3.	Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	51
3.5.	Veri Toplama Yöntemleri	53
3.6.	Metodoloji	54
3.7.	Araştırma Soruları.....	63
3.8.	Analiz	63
3.9.	Değerlendirme ve Sonuç.....	83
KAYNAKÇA.....		87
EKLER		91
ÖZGEÇMİŞ		129

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD:	Amerika Bileşik Devletleri
Bkz.:	Bakınız
BMMYK:	Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği
CDS:	Center for Digital Story Telling (Dijital Hikâye Anlatıcılığı Merkezi)
DUSTY:	Digital Underground Storytelling for Youth (Gençlik için Dijital Yeraltı Hikâye Anlatıcılığı Atölyesi)
ESA:	Eleştirel Söylem Analizi
GİGM:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
Prg.	Paragraf
STK:	Sivil Toplum Kuruluşları
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
YUKK:	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1. Son 12 Ayda Okunan Kitap Sayısı Oranları - 2011 yılı verileri.....	10
Tablo 2. CDS'nin Yöntemini Takip Eden Bazı Dijital Hikâye Anlatıcılığı Programları .	14
Tablo 3. Bilgi Toplumu İstatistikleri.....	23
Tablo 4. Katılımcılara dair bilgiler.....	53
Tablo 5. Fikirsels İşlev Değerlendirme Ölçütleri	59
Tablo 6. Kişilerarası İşlev Değerlendirme Ölçütleri	60
Tablo 7. Metinsel İşlev Değerlendirme Ölçütleri.....	60
Tablo 8. Instagram paylaşılan dijital hikâye lerin kategorilere göre dağılımı	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkiye'de Kayıtlı Sığınmacı Verileri	38
Şekil 2. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacılar	39
Şekil 3. Türkiye'de Bulunan Suriyeli Sığınmacıların İkamet Yerleri.....	40
Şekil 4. Söylemin Üç Boyutu	56
Şekil 5. Kişilerarası ve Metinsel İşlev Değerlendirme Öğeleri	62

ÖZ

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Dijital Hikâye Anlatıcılığı ve Yerinden Edilmiş Kimlikler: Instagram’da Mülteci ve Sığınmacı Kimliklerinin İnşası

Tezin Yazarı: Ece Nur KAYA YILDIRIM

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Esra CİZMECİ ÜMİT

Kabul Tarihi: 07.03.2018

Sayfa Sayısı: 145

Ana Bilim Dalı: İletişim Sanatları

Bilim Dalı: İletişim Sanatları

Hikâye anlatıcılığı, insanlığın ilk günlerinden beri öğretme, hatırlama, ikna etme ve iletişim kurma gibi sosyal etkileşimlerde başvurduğumuz bir yöntem olmuştur. Hikâye anlatıcılığı sayesinde kurulan toplumsal bağlar ve tarihsel anlatının devamlılığının sağlanması, toplumların ilerlemesinde önemli bir yere sahiptir. Modern dijital toplumların her yanı ekranlarla çevrili doğasında, dilbilimsel olandan görsel olana ya da daha doğru bir deyişle içinde birden çok iletişim (yazınsa, görsel, işitsel, sanal) modunu içeren fakat yoğun olarak görme duyumuza hitap eden içeriklere doğru bir eğilim oluşmaktadır. Bu durum hikâye anlatıcılığının biçim ve boyut değiştirmesine sebep olduysa da, toplumsal yerinde herhangi bir değişikliğe neden olmamıştır. Günümüzün teknolojik olarak doygun dünyasında, dijital hikâye anlatıcılığı halini alan bu pratik, geleneksel hikâye anlatıcılığının yanı sıra, bireylerin hayatlarının her noktasında var olagelmektedir. Bu durum, hikâye anlatıcılığını kimliğin inşa edildiği bir araç olarak düşünmeyi mümkün kılmıştır.

İçinde yaşadığımız dijital çağ yalnızca hikâye anlatıcılığının değil, aynı zamanda kimlik gibi çok temel bir kavramın da nasıl inşa edildiğini, temsil edildiğini ve algılandığını etkilemektedir. Geleneksel kimlik kuramlarının kişiye içkin ve ötekilerden bağımsız bir gerçek olarak değerlendirdiği kimlik, moderniteyle birlikte “diğerleri” ile ilişkili hale gelerek toplumsal olarak “oluşturulan” bir kavram şeklinde tanımlanmaya başlanmıştır. Dijital çağda postmodern bir kavram olarak kimlik ise çok daha akışkan ve performansa dayalı bir hal almaktadır.

2. Dünya Savaşı’nın ardından yaşanan mülteci krizinden sonraki en büyük krizi yaşadığımız yirmi birinci yüzyılda, kimlikle ilgili en önemli olgulardan biri göç ve mülteciler olarak ortaya çıkmaktadır. Medya yerinden edilmiş bireyleri belli bir söylem içerisine hapseden imajlarla dolup taşmaktadır. Bu çalışma, yerinden edilmiş kişilere dijital medya ve dijital hikâye anlatımı tarafından sağlanan olanakları incelemeyi amaçlamaktadır. Dokuz katılımcının dijital hikâye anlatıcılığını, ev sahibi ülkeye geldiklerinde kendilerine atanan söylemin dışında bir kimliği inşa etmek için kullanıp kullanmadıkları ve nasıl kullandıkları belirlenmek istenmektedir. Ayrıca, dijital hikâye anlatıcılığının mülteciler için bir tür aktif kimlik oluşturma imkânı sunup sunmadığını daha iyi anlamak ve yerinden edilmiş bireylerin deneyimlerine birinci elden ulaşmak için derinlemesine görüşmeler yoluyla elde edilen dilsel verileri analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Hikâye Anlatıcılığı, Kimlik, Mülteci, Eleştirel Söylem Analizi, Çok-modlu söylem analizi

ABSTRACT

Yalova University Social Science Institute Master's Thesis Summary

Title of the Thesis: Digital Storytelling and Displaced Identities: Construction of Refugee and Asylum Seeker Identities on Instagram

Author: Ece Nur KAYA YILDIRIM

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Esra CİZMECİ ÜMİT

Date of Ratification: 07.03.2018

Total Number of Pages: 145

Department: Communication Arts

Field of Study: Communication Arts

Storytelling has been the method that mankind use in social interactions such as teaching, remembering, persuading and communicating since the first days of humanity. The social ties established through storytelling and the continuity of historical narrative play an important role in the progress of societies. In modern digital society, in which screens and images are ubiquitous, there is a tendency towards what is visual, or more accurately, what includes multiple modes of communication (visual, auditory, virtual), but intensively appeals to our vision. Although this caused storytelling to change form it did not change the social place it encrusts. In today's technologically saturated world, this storytelling, which has become more and more digitally mediated, still exists in every aspect of individuals' lives as well as traditional storytelling. This has made it possible to analyze digital storytelling as identity constricting practices.

The digital age we live in affects not only storytelling, but also how a very basic concept of identity is constructed, represented and perceived. Identity, which traditional identity theories perceive as intrinsic to the individual and independent of “others” had come to be known as a “social construct” that is “relational to the others”. By the time we came to the digital age identity as a postmodern concept had become more “fluid” and performative.

One of the most substantial phenomenon regarding identity in 21st century is refugees. It is the biggest refugee crisis worldwide since II. World War. And media is overflowing with refugee images which imprisons the deterritorialized people in a certain discourse through representation. This study examines the opportunities provided with digital media and digital storytelling for identity construction by displaced people. It examines digital stories of nine participants to determine if and how they are using digital storytelling to construct and identity outside the discourse that is assigned to them upon arriving the host country. It also analyses linguistic data attained through in-depth interviews to further understand whether digital storytelling actually offer active identity construction opportunities for refugees and if so how?

Keywords: Digital Storytelling, Identity, Refugee, Critical Discourse Analysis, Multimodal Discourse Analysis

GİRİŞ

“İnsanlar için hikâyeler, balıklar için su gibidir – tamamen kapsayıcı ve varlığı fark edilemez” (Gottschall, 2012:9).

Hikâyeler anlatmak ve dinlemek hemen hemen herkesin en eski hatıraları içerisinde yer alır. Çocukluğumuza dair en tatlı ve kalıcı anılarımızı yokladığımızda, ya kendi yarattığımız küçük dünyaların içerisinde oynadığımız oyunları ya da bir aile büyüğünün etrafında toplanıp ondan dinlediğimiz öyküleri bulmamız mümkündür. Hikâyeler ve insanoğlunun ilişkisi incelendiğinde bu pratiğin tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğu görülür. Anlatı, içine doğduğu ve ondan beslendiği kadar oluşum ve gelişimine de katkıda bulunduğu dil ve kültür gibi unsurların değişim ve evriminden etkilenmiştir. Şimdiye kadar keşfedilenlerinin en eskisi 40 bin yaşından fazla olan mağara resimlerinde başlayıp, aynı zamanlarda kabilelerin saygın ve seçilmiş ozanlarıyla nesilden nesile aktarılan gelenekler ve hatıralardan oluşan hikâyeler; sırasıyla yazı, matbaa, radyo, sinema, televizyon ve son olarak internet gibi teknolojik ve kültürel dinamiklerden etkilenmiş ve her aşamada kendine yer bulmuştur. İnsanlığın anlam yaratma, bilgi depolama, dil ve zihin gelişimlerinde önemli etkilere sahip olan hikâye anlatıcılığı, ister bir günün nasıl geçtiğiyle ilgili olsun isterse din ve mitolojiler gibi meta-anlatılar boyutunda olsun, tarih içerisinde insanlığın hayatta kalma macerasıyla el ele var olmuştur.

Dijital hikâye anlatıcılığı, doğası gereği kadim bir pratik olan anlatı geleneği ile teknolojinin modern insana sunduğu son imkânları ve bu imkanlardan doğan yeni olguları harmanlar. Bu durum hem hikâye anlatıcılığı hem de dijital teknoloji ve bu teknolojinin sonuçlarına dair bir farkındalığı, dijital hikâye anlatıcılığını anlamının ön koşulu olarak önümüze serer. Bu sebeple çalışmanın birinci bölümünün yine birinci alt başlığında, hikâye anlatıcılığı ve hikâyelerin insanoğlunun varoluşundan bu yana değişen ve gelişen kültür dinamikleri içerisindeki yeri tartışılarak, bu terimlere dair bir kavrayış sağlanması hedeflenmektedir. Birinci bölümün ikinci alt başlığında ise dijital hikâye anlatıcılığının tanımı yapılmaya çalışılacak ve pratiğin başlangıcından bu yana izi sürülecektir. Kavramın geçirdiği değişimler ve farklı disiplinler çerçevesinde nasıl ele alındığı ve ne gibi anlamlar kazandığı anlaşılmasına çalışılacaktır. Bu bağlamda 1990’larda kavramın çıkış noktası olan Dijital Hikâye Anlatıcılığı Merkezi’nin (*Center for Digital Storytelling - CDS*) doğuşu ve bu merkezde yapılan çalışmalar incelenecektir. Joe Lambert, Dana Atchley ve Nina Mullen tarafından kurulan organizasyon, 1990’lı yıllarla birlikte kullanımı yaygınlaşmaya başlayan dijital kamera, kişisel bilgisayar ve tarayıcı gibi teknolojik araçlar ve kullanımı gittikçe kolaylaşan montaj programlarının geldiği noktadan faydalanıp sıradan insanlara hikâyelerini paylaşma imkânı sunmuştur. Kurulmasının ardında hikâye anlatımının demokratikleştirilmesi ve toplumsal değişim gibi idealler barındıran *CDS*, katılımcılara eğitimler ve yönlendirmelerle destek olmanın yanı sıra dijital hikâye yaratma sürecinin yedi adımlık bir haritasını da oluşturmuştur. *CDS*’nin kurucuları aynı zamanda belirledikleri yöntem, işleyiş ve ölçütlerle dünyanın birçok yerinde de benzer atölyelerin kurulmasına öncülük etmişlerdir. Fakat 90’lı yıllardan bu yana söz konusu teknolojik araçlar çok

gelişmiş, dijital hikâye anlatıcılığının olanakları daha önce hiç olmadığı kadar artmış ve kavramın tanımı ve formuna dair görüşler çeşitlenmiştir. Bu çalışmada da hikâye anlatıcılığı *CDS*'nin tanımladığı şekilde - iki – üç dakikalık, çoğunlukla fotoğraflar ve anlatıcının ses kaydından oluşan kişisel hikâyeler içeren videolar - kullanılmayacak olsa da *CDS*; alanın var oluşundaki rolü, dijital hikâye anlatıcılığının demokratikleştirici gücüne ve sıradan anlatıcıların anlatı üzerindeki eser sahipliğine yaptığı vurgu ve sonuçta ortaya çıkan kültürel ürünün kimlik ve topluluk inşa etme olanağı geliştirebilmesi sebebiyle bu çalışma içerisinde kendisine yer bulmuştur.

Dijital hikâye anlatıcılığına dair kapsamlı bir kavrayışın mümkün olması için göz ardı edilmemesi gereken bir diğer nokta, kavramın kendisine yer bulduğu çeşitli araştırma alanları ve konunun disiplinler arası doğasıdır. Hikâye anlatıcılığının doğuşundan beri sahip olduğu amaçlar göz önüne alındığında eğitim çalışmalarından bahsetmenin gerekliliği anlaşılacaktır. Bu tezin çatısını oluşturan medya çalışmalarından uzak bir alan gibi görünse de, hikâye anlatıcılığına dair yapılan eğitim temelli çalışmalar ve sunulan kavramlar bu çalışma için yol gösterici niteliktedir. Eğlence, kişisel ifade, kişi edimi, kimlik ve hikâye anlatıcılığının demokratikleşmesi gibi kavramlara odaklanan medya ve iletişim çalışmaları ile bekleneceği gibi eğitim ve öğretim pratiklerinin geliştirilmesi ve dijital dünya ile bütünleştirilmesi gibi konulara odaklanan eğitim çalışmalarının farkları ortadadır. Fakat bu farklara rağmen eğitim odaklı çalışmaların, alanın disiplinler arası özelliğine ışık tutmasının yanı sıra sunduğu bakış açısı ve bulgular da oldukça değerlidir.

Hikâye anlatıcılığının dijital olarak aracılılandırılması ve bu yeni formun kimlik inşası üzerindeki etkilerinin anlaşılabilmesi için bir sonraki adım, medya çalışmaları içerisinde hikâye anlatıcılığının izinin sürülmesi olmuştur. Bu sebeple önce Nick Couldry'nin medyatikleşme ve dolayım/ aracılılandırma karşılaştırmasına yer verilmiş ve bu kavramlardan hangisinin dijital hikâye anlatıcılığının dinamiklerini algılamada daha yararlı olabileceği tartışılmıştır. Bu noktada aracılılandırma kavramının, anlatıların dijital ortamlara taşınması süreçlerini açıklamadaki uygunluğunun altı çizilmiştir. Takip eden alt bölümde ise, medya çalışmalarında dijital hikâye anlatıcılığının incelendiği bir diğer perspektif olan kimlik inşası odaklı çalışmalara bir giriş yapılmış; dijital hikâye anlatıcılığının kimlik oluşturma ve icra etme hususlarında sunduğu olanakların araştırıldığı literatürden bahsedilerek ilk bölüm sonuçlandırılmıştır.

Dijital hikâye anlatıcılığının yarattığı kimlik inşası olanaklarından bahsetmek, benlik ve kimlik kavramlarının açıklanması gerekliliğini doğurmuştur. Bu sebeple çalışmanın ikinci bölümü, çalışmanın ikinci ayağını oluşturan bu kavramların tartışılmasına ayrılmıştır. Kimlik ve benlik kavramlarının bu tez çerçevesinde nasıl algılandığı ve hangi kuramsal perspektifler kullanılarak incelendiği açıklanmaya çalışılmıştır. Bu noktada, benlik kuramları arasında seçim yapılması gereği doğmuştur. Söz konusu seçim yapılırken; dijital hikâye anlatıcılığının insan edimine yaptığı vurgu ve bireylerin aktif medya üreticileri olarak rolleri göz önünde bulundurularak bu kavramları açıklamada yararlı olacağı düşünülen sosyal yapılanmacı kuramlarda karar kılınmıştır.

Sembolik etkileşimcilik, çoklu ve ayna benlikler, dramaturjik yaklaşım, rol kimlikler ve sosyal benlik kuramları gibi kuramsal perspektifler, kimliğin bireylerin içerisinde

yaşadıkları toplum ve bu toplumda iletişim halinde oldukları “ötekiler” ile gerçekleşen etkileşim sürecinde oluştuğunu iddia etmekte ve kimliği, sürekli olarak oluşturulan, müzakere edilen ve yeniden üretilen bir olgu olarak algılamaktadırlar. Benlik ve kimliğin, sosyal psikolojik yazın içerisinde aldığı bu biçimlerin tartışılmasından sonra, medya ve kültürel çalışmalar alanlarındaki yansımaları incelenmiştir. Stuart Hall, Douglas Kellner ve Zygmund Bauman’ın yukarıda anılan kavramlar üzerine yazdıkları çalışmalardan yararlanan bu kısımda, kavramların özcü kökenlerinden başlanarak, modernizm ve sonrasında postmodernizm içerisindeki izleri sürülmüş; kimlik kavramının giderek daha akışkan hale gelmesi ve istikrarsızlaşmasından bahsedilmiştir.

Tezin ikinci bölümünün ikinci alt başlığında ise, dijital kültürün bu süreçte oynadığı rol ve yarattığı etkilerden bahsedilmesi amaçlanmıştır. Dijital medya kültürünün açıklandığı bu kısımda; gün geçtikçe, dijital medya kurumları ve araçlarına daha doygun hale gelen toplumumuzda bu kavramların getirdiği değişiklikler tartışılmıştır. Kimliğin, tüm diğer toplumsal olgular gibi, medya ve bu çalışma özelinde dijital medya araçları ile aracılanması süreçlerinde aldığı yeni hallere değinilmiştir.

Araştırmaya geçilmeden önceki son alt bölümde ise, yakın geçmişte tüm dünya için en önemli kimlik referans noktalarından ve toplumsal olgulardan biri haline gelen “mülteci” kavramı tartışılmıştır. Uluslararası hukuk çerçevesinde mülteci, sığınmacı ve göçmen tanımları yapıldıktan sonra, söz konusu terimlerin Türkiye’deki karşılıkları açıklanmaktadır. Bu bölümde aynı zamanda, Türkiye’nin özellikle son on yılda, hem göç alan hem de kitlesel göç hareketleri için geçiş noktası olan bir ülke olması ile önemli hale gelen göç ve göçmen, mülteci ve sığınmacı algıları tartışılmaktadır. Son olarak yerinden edilmiş bireylerin anlatı ve görsellerinin, kendilerine en çok yer bulduğu insani yardım ve medya kuruluşlarının, bu bireylerin temsilleri ve yerel halklar tarafından nasıl algılandıklarına olan etkilerinden bahsedilmiştir. Bu bağlamda, bu kuruluşların uygulamalarının bu bireylerin kendi kimliklerini ve anlatılarını oluşturmalarının önünü keserek onları güçsüz, çaresiz ve sessiz bir imgeleme hapsedtiğinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu, dijital hikâye anlatıcılığının 21. yüzyılın medya teknolojileri ile geldiği noktada kimlik inşası hususunda sunduğu imkânların incelenmesi olarak özetlenebilir. Çalışma; “dijital hikâye anlatıcılığı”, “kimlik” ve “göç” kavramları çerçevesinde kurulmuştur. Yukarıda bahsedildiği ve üçüncü bölümde detaylarıyla açıklandığı üzere, özellikle yakın geçmişte tüm dünya için ciddi bir toplumsal olgu haline gelen iltica ve göç, uluslararası ölçekte önemli bir kimlik tanımı oluşmasının önünü açmıştır. Bu tez çalışması ise Yalova’da yaşayan, yerinden edilmiş genç bireylerin; deneyimleri, kişi edimleri ve sosyal medya aracılığıyla paylaştıkları dijital hikâyeler sayesinde inşa ettikleri kimlikler üzerine odaklanmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, yerinden edilmiş bireylerin; görsel (*Instagram* fotoğrafları), yazılı ve sözlü (derinlemesine görüşmeler) anlatılarını inceleyerek bu kişilerin kimlik inşası süreçlerine ışık tutmaktır. Bu süreçte mülteci, sığınmacı ve göçmen gençlerin deneyim ve

kişi edimlerinin vurgulanması hedeflenmektedir. Ayrıca yerinden edilmişliğin medya ve insani yardım kuruluşları çerçevesindeki temsiline, bireylerin kendi dijital hikâyeleri aracılığıyla meydan okuyup okuyamayacağı veya bu temsilin müzakere edilip edilemeyeceği anlaşılmalıdır.

Araştırma Soruları

Araştırmanın soruları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- (i) Yerinden edilmiş genç bireyler, dijital hikâye anlatıcılığını, ev sahibi ülkede onlara atanan mülteci, sığınmacı veya göçmen kimliklerini pekiştirmek için mi kullanmaktadırlar?
- (ii) Yerinden edilmiş genç bireyler, dijital hikâye anlatıcılığını, kendilerine atanmış mülteci, sığınmacı veya göçmen kimliklerinin dışına çıkmak için mi kullanmaktadırlar?
- (iii) Dijital hikâye anlatıcılığı, yerinden edilmiş bireyler için medya ve insani yardım kuruluşlarının çerçevelediği görsel dünyanın dışına çıkmak için bir fırsat yaratmakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Mülteci, sığınmacı ve göçmenlere yönelik yaklaşım ve algılardan üçüncü bölümde bahsedilmektedir. Bu konuda yazında bahsi geçen iki önemli konu; yerinden edilmiş kişilerin, sosyal ve politik bağlamlarından kopartılarak sürekli tekrar eden, evrensel ve kısıtlayıcı anlamlar üreten temsillere hapsedilmeleri ile bunun söz konusu kişilerin kimlikleri ve yerel halkın algısı üzerindeki etkileridir. Ayrıca Türkiye’de yaşayan, çoğunlukla Suriyeli sığınmacılara yönelik algıları araştıran çalışmalar, yerel halkın sığınmacılar ile olan ilişkilerinin çok sınırlı olduğuna işaret etmektedir.

Türkiye’nin kitlesel göç hareketlerinin çok önemli bir geçiş ve çoğu zaman da varış noktası haline gelmesi, göçün ve yerinden edilmiş bireyler ile yerel halk arasındaki ilişkinin ülke için yakın gelecekte önemli bir değişken haline geldiğini göstermektedir. Ana akım medyada yaratılan, çaresiz, muhtaç ve yalnızca bunlardan ibaret olan ve “*vatandaşın*” misafirperverliğine ihtiyaç duyan “*ideal mülteci*” imajı; bu konuda geliştirilecek uzun süreli çözümleri zedelemektedir.

Öte yandan, özellikle Suriyeli sığınmacılar ile ilgili istatistiki verilere ve onlara yönelik algılara dair gittikçe büyüyen bir yazından söz edilebilecek olsa da, hâlihazırda aşikâr olan bu iletişimsizlik sorununa yönelik çalışmalara rastlamak oldukça zordur. Bulduğumuz noktada, çözüme dair herhangi bir yaklaşımın, öncelikle yerinden edilmiş kişileri buldukları noktaya getiren arka planları ve bireysel kimliklerine dair farkları kavramaktan geçeceği iddiasında olan bu çalışma, ana akım medya ve insani yardım kuruluşlarının tek tipleştirici, evrenselleştirici ve kısıtlayıcı genel geçer tavrından uzak bir yol aramayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, söz konusu kişilerin kendi kimlikleri ve kişi edimlerini kurmak ve paylaşımlarında dijital hikâye anlatıcılığının sunabileceği imkanları araştırmak önemli görülmektedir.

Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Yalova’da yaşayan 18 – 30 yaşları arasındaki mülteci/sığınmacı/göçmenler, çalışmanın araştırma evrenini oluşturmaktadırlar. Bu evren içerisinde kartopu yöntemiyle oluşturulan örneklem ise 21- 30 yaşları arasında on bir katılımcıyı içermektedir. Bu katılımcılardan biri Suudi Arabistanlı/Suriyeli, biri Afganistan/İranlı, biri Iraklı ve geri kalan katılımcılar ise İranlıdır. Araştırmanın örnekleme, çalışmanın gereklilikleri sebebiyle akıllı telefon ve *Instagram* hesabı sahibi olan kişiler arasından seçilmiştir. Ayrıca çalışmaya anlamlı ölçüde veri sağlayabilmek için, katılımcıların hesaplarında en az elli gönderi bulunmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma kapsamında, görsel ve sözel/yazınsal öğeleri içeren iki türlü veri toplanmıştır. Bunlardan ilki olan görsel öğeleri, 10 Temmuz 2019 tarihinde, katılımcıların *Instagram* hesaplarında bulunan son dokuz fotoğrafik dijital hikâye oluşturmaktadır. Bu fotoğraflar belirlenirken, katılımcıların yaptıkları son paylaşımlar incelenerek videoların çıkarılmasına karar verilmiştir. Bu kararın verilmesinde en önemli rolü, videolu paylaşımların çoğunun katılımcıların ana dilinde olması oynamıştır. Bu yöntemle toplanan veriler; Gunter Kress ve Teo van Leeuwen’in dilbilimci Halliday’dan etkilenerek geliştirdikleri, Çok-modlu Söylem Analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Çalışmanın ikinci veri toplama yöntemi ise, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme yöntemidir. Bu yöntem kullanılarak sekiz katılımcıyla görüşme yapılmıştır. Katılımcılardan biri görüşme sonrası fikrini değiştirerek araştırmada yer almak istemediğini belirtmiştir. Bu sebeple, söz konusu katılımcı araştırmadan çıkarılmış, fotoğraflarının görüntülenmesine izin veren on kişi ve görüşmeyi kabul eden yedi katılımcının verileri değerlendirme için toplanmıştır. Ortalama otuz beş dakika süren görüşmeler kayda alınmış ve deşifreleri yapılmıştır. Söz konusu deşifreler, Eleştirel Söylem Analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

BÖLÜM 1: HİKÂYE ANLATICILIĞI VE DİJİTAL HİKÂYE ANLATICILIĞI

1.1. Hikâye Anlatıcılığı Nedir?

Günümüz dünyasının içerik ve anlatıya olan ilgisinin giderek artması sonucu, konunun çeşitli yönlerine dair sayıları hızla çoğalan yapıtların birçoğu hemfikirdir ki; her ne kadar söz konusu ilgi göreceli olarak yeni sayılabilecek olsa da, insanoğlu hikâye anlatmaya başlayalı uzun zaman olmuştur. Jonathan Gottschall (2012: 8), homo *fictus* adını verdiği anlatı yetisine sahip büyük primatın hayatını kaleme aldığı “*The Storytelling Animal: How Stories Make Us Human*” (Hikâye Anlatan Hayvan: Hikâyeler Bizi Nasıl İnsan Yapar) adlı kitabında; türümüzün hikâyelere bağımlı olduğunu iddia eder. Binlerce yıl önce henüz zihnimiz genç ve sayımız azken başladığımız bu alışkanlığı bugün hala sayfalarda, sahnelerde ve ekranlarda devam ettirmemiz ve hatta vücudumuz uykuya daldığında bile uyanık kalıp anlatısına rüyalar olarak devam eden zihnimiz bunun birer kanıtıdır (Gottschal, 2012: 8).

Birçok araştırmacıya göre, kurgusal ya da değil; sözlü, yazılı veya görsel hikâyeler anlatmak insan doğasına işlemiş bir pratik ve insan evriminin kaçınılmaz bir basamağıdır. Hikâye anlatıcılığı, insanlara problem çözme ve sonucunda kültürü doğuracak ve aktaracak karmaşık iletişim yapıları oluşturma imkânı sağlamıştır (Crawford, 2012: 3; Gottschal, 2012: 9). Bu sebeple Crawford’a (2012: 3) göre hikâye anlatıcılığı kültürün yalnızca bir parçası ya da sonucu değil, bizzat varoluşunun zaruri ön koşullarındandır. Günümüz iletişim bilimleri, pazarlama ve eğlence sektörü, siyaset ve hatta tarihin temelini oluşturmanın yanı sıra; hikâyeler ve hikâye anlatıcılığı modern öncesi toplumlarda çok uzun süre günlük yaşamın ve hayatta kalmanın ana unsurlarından biri olmuştur. Mağara resimlerinde görsel olarak doğan sözlü gelenek içerisinde kulaktan kulağa aktarılarak hayatını sürdüren hikâyeler; önce elyazmalarıyla sonra matbaayla yazıya geçmiş, sayfalardan ekranlara sıçramış, günümüzde ise tüm bunlara ek olarak dijital kodlar halinde yaşamaya devam eder olmuştur.

National Geographic’in web sitesinde yayınlanan bir makaleye göre, İspanya’nın çeşitli yerlerine dağılmış üç mağarayı inceleyen araştırmacılar en az 65.000 yıllık olduğu düşünülen mağara resimlerine ulaşmışlardır. Bu bulguyu daha da ilginç yapan şey ise, söz konusu çizimlerin Neandertallere ait olduğu görüşüdür (Greshko, 2018). Daha önce bulunan birçok mağara resmine kıyasla oldukça basit olan bu çizimler, yine de insanlığın evriminin her noktasında hikâye anlatıcılığıyla olan bağının kanıtı niteliğindedir. Modern insanların atası sayılan Homo Sapiens türüne ait en eski mağara resimleri ise yine İspanya’da bulunan ve 40 bin 800 yıl önce yapıldığı tespit edilen kırmızı diskler olarak kaydedilmiştir; bunları El Castillo mağarasındaki 37 bin 300 yaşındaki el çizimleri ve Altamira mağarasındaki 35 bin 600 yıllık daha karmaşık hayvan figürleri takip eder (Amos, 2012).

Altamira ve birçok başka mağaranın duvarlarına çizdikleri bu bizon figürlerinde, hayatta kalmak ve avlanmak gibi yaşamlarının temel kavramlarına dair anlatılar da barındıran bu erken dönem sanatçıları, hayatlarının geri kalanında da bu pratikten yoksun değillerdir.

Sözlü hikâye anlatıcılığının başlangıcı, insanların kabileler olarak yaşadığı köylerde, günlük yaşam ve işlerine eşlik eden tekerleme benzeri ritmik kalıplarda bulunabilir; bunların çoğu genç üyelere kabilenin; saygı, fedakârlık, ahlaklılık gibi ideallerini, standartlarını ve beklentilerini aktarmak ve öğretmek için kullanılmıştır (Garrety, 2008: 8-9). Küçük göçebe grupları bir arada tutmaya yarayan enformasyon paylaşımına dayalı; dedikodu, yeni av hayvanları ve meyvelerin yeri hakkında bilgiler veya vahşi hayvanlara karşı kabilenin genç üyesinin yaptığı kahramanlık hikâyelerinin zamanla söz konusu grubun tarihinin ve geleneklerinin bir toplamı haline gelmesi kaçınılmaz olmuştur. Yazı öncesi, bilgilerin yalnızca zihinlerde depolanabildiği bu dönemde (Ong, 2004: 56), sadece kültürün yeniden üretilmesini ve geleneklerin devamlılığını sağlamak için seçilmiş hikâye anlatıcıları değil; kabilenin tüm üyeleri, deneyimlerini anlam ihtiva eden bir biçimde organize etmek için hikâyeleri kullanmışlardır. Schank, günümüzde de olayları ve bilgileri anımsamanın bunları çevreleyen hikâyeyi hatırlamakla mümkün olabildiğini söyler (Schank'tan aktaran Garrety, 2008: 10). Aynı şekilde Benjamin (2002: 146), sözlü kültürdeki bir anlatıcının, anlattıklarını kendi yaşamından veya kendisine anlatılan tecrübelerden derlediğini ve dinleyenlerin de hikâye anlatımı sürecinde söz konusu anlatıyı yeniden kendi tecrübeleri haline getirdiklerini iddia eder. Tüm bunlardan anlaşılmalıdır ki tarihin başından beri hikâyeler insanların yaşamlarını belirli bir şekilde anlamlandırmaları, gruplamaları, depolamaları ve devamlılığını sağlamaları için kullanılmaktadır.

Anlatılar bize; bir kültür içerisinde bir bilgiye nasıl ulaşacağımıza, niyetlerimizi nasıl belirteceğimize ve diğerleriyle nasıl ilişki kuracağımıza dair yapılandırılmış yollar sunarlar (Erstad ve Wertsch, 2008: 28). Ayrıca anlatılar, insanlık tarihinin başından beri insan düşüncesinin merkezi bir unsuru ve anlam üretmenin önemli bir aracı olagelmışlerdir. Hikâye anlatıcılığı da, bireylerin kendilerini içerisinde düşünebilecekleri kişisel dünyalar yaratmak için kullandıkları bir yoldur (Bruner'dan aktaran Erstad ve Wertsch, 2008: 28 – 29). İnsanlık tarihinin büyük bir bölümü boyunca anlattıkları hikâyeler; içinde yaşadıkları toplumun bilgi birikimi, tarihi ve bilgeliği olarak görülen, kültürü yaşatmak ve aktarmakla görevli hikâye anlatıcısı ozanlar, alfabenin icat edilmesiyle birlikte birden yok olmamışlardır. İnsanların bir gün içerisinde okuryazarlık yetisini tümünden kazanmalarının beklenemeyeceği gibi, tüm sözlü kültürün birden havaya karıştığını düşünmek de yanlıştır. İnsanlığın bilincindeki tüm diğer kırılmalar gibi yazıya ve yazılı kültürün baskın olduğu dünyaya geçiş de - alfabenin ve daha da belirgin olarak matbaanın farklı coğrafyalarda farklı tarihlerde kullanılmaya başlanması sebebiyle - zaman içerisinde, değişik süreç ve şekillerde gerçekleşmiştir (Ong, 2004: 106 – 115). Fakat alfabe ile başlayıp matbaa ile yaygınlaşan yazı ve onun hâkimiyeti insanların zihninde, bilişsel gelişiminde, dünyayı algılama şekillerinde ve dolayısıyla anlatı tarzlarında kökten ve kalıcı değişikliklere yol açmıştır. Ong'a (2004: 60) göre: *“Yazı [...] bilgi sahibini, bilinenden ayırır [...] kişisel gerçekten uzaklaştırarak bilgiyi nesnel kılar.”* Bu demektir ki, yaşayanların ve anlatıcının tecrübelerinden doğan ve dinleyenlerin katılım ve etkileşimiyle şekillenen sözlü kültüre karşın yazılı kültür bilgiyi kendi içerisinde sabit, kişisel değerlendirmelere kapalı dokunması zor başka bir formda yeniden tanımlamıştır.

Paul Rucoeur (1976: 26), sözlü kültürden yazılı kültüre geçişin, mesajı taşıyan araçta yaşanan bir farklılaşma olarak görülmesi gerektiğinden bahseder. Bu paradigma kaymasının sonucunda; anlatıcı ile dinleyici birbirinden ayrılmış, hikâyenin derlenmesi, düzenlenmesi ve aktarılması aşamalarında anlatıcının deneyimleri tamamen değişmiş, hikâyeye konu olan bilgi veya gerçeklik ise kendi içine kapanık bir hale gelmiştir (Ong, 2004: 156 – 160). Dolayısıyla yazar; anlatı üzerinde, daha önce dinleyicilerle yüz yüze olan ve onların tepkilerine ve beklentilerine göre anlık olarak anlatıyı manipüle etmek zorunda kalan ozanın sahip olmadığı bir kontrol ve özerklik yakalamıştır (Benjamin, 2002: 146 - 196). Bu kırılmanın boyutu o kadar büyüktür ki her ne kadar sözlü kültür yazılı kültürden daha eski bir tarihe sahip olsa ve onun doğuşuna öncülük etse de, uzun bir süre birçok araştırmacı tarafından yazılı kültür kadar dikkate değer veya ciddi kabul edilmemiştir. Bu sebeptendir ki anlatıyla ilgili çalışmaların çoğu yazılı kültürü ve bu kültürün ölçütlerini incelemiş ve anlatı denildiğinde aklımıza öncelikle ve çoğunlukla yazılı anlatıların gelmesini sağlayacak bir kabule sebep olmuştur (Ong, 2004: 30). Bu konudaki diğer bir etmen, matbaanın icadı ile basılı ve dolayısıyla yazılı anlatıların, anlatı evreninde çoğunluğu eline geçirmesindedir. Matbaanın icadından önce de kitapların elle yazılmış ve çoğaltılmış olduğu süreç düşünüldüğünde, yazılı tarih içerisinde yazılan ve basılan anlatıların sayısının şu an ulaşılabildiğimiz sözlü anlatılardan oldukça fazla olduğu görülecektir.

Basılı anlatının bu zaferi, aynı zamanda dinleyicilikten okuyuculuğa doğru evrilen kitlenin ve dinlemeden okumaya dönüşen pratiğin de incelenmesini gerekli kılmaktadır. Sözlü kültürde hikâyenin derlenmesi, kurulumu ve gidişatında anlatıcıya olan yakınlığı sebebiyle etkisi yüksek olan dinleyiciler, yazılı kültürde hem anlatıcıdan hem de anlatıdan uzaklaşmış; anlatıyı kendi özerk alanında oluşturan yazarın hayalinde canlandırdığı sınırlar içerisinde hapsolmüştür (Ong, 2004: 155). Bu kimilerinin okumayı, hikâyeyi alımlamanın pasif bir yolu olarak görmesine yol açsa da; kimilerine göre okuma eylemi yazarın zihnimize hazzı boca etmesini arkamıza yaslanarak beklediğimiz bir süreç değildir. Okurken zihinlerimiz sürekli algılama ve boşlukları doldurma çabası içerisinde (Crawford, 2012: 14-15). Bir karakteri ya da olayı betimleyen yazarın anlatı dışında bıraktığı noktaları, özellikleri ve detayları doldurmak, anlatının algımızda bir bütün oluşturmasını sağlamakla görevli zihnimiz için okuma eylemi, oldukça aktiftir.

Bu aktif çaba, gerek kurgusal olsun gerekse de kurgu dışı, uzunca bir süre insanoğlunu meşgul etmiştir. Görsel ve işitsel kitle iletişim araçları öncesinde, boş zaman geçirme ya da bilgi edinme gibi ihtiyaçları karşılamak için kullanılabilecek araçların büyük bir çoğunluğu yazılıdır. Fakat yapılan araştırmalar bu durumun hızla değiştiğini göstermektedir:

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre, düzenli kitap okuyanların oranının %0,1 olduğu Türkiye'de kitap okumaya ayrılan günlük süre yalnızca bir dakikada kalmakta ve kitap, kişilerin ihtiyaçları arasında ancak 235. sırada kendine yer bulmaktadır. Bu istatistikler dünya geneli ile karşılaştırıldığında aradaki fark ortaya çıkmaktadır; dünya genelinde kitap satın almak için harcanan ortalama miktar 1.3 dolarken Türkiye'de bu miktar 25 sent¹ olarak ölçülmüştür. Ayrıca en çok düzenli kitap okuyan ülkeler listesinde %21 oranıyla Fransa ve İngiltere başı çekerken, bunları %14 oranı ile Japonya ve %12 oranı ile Amerika Birleşik

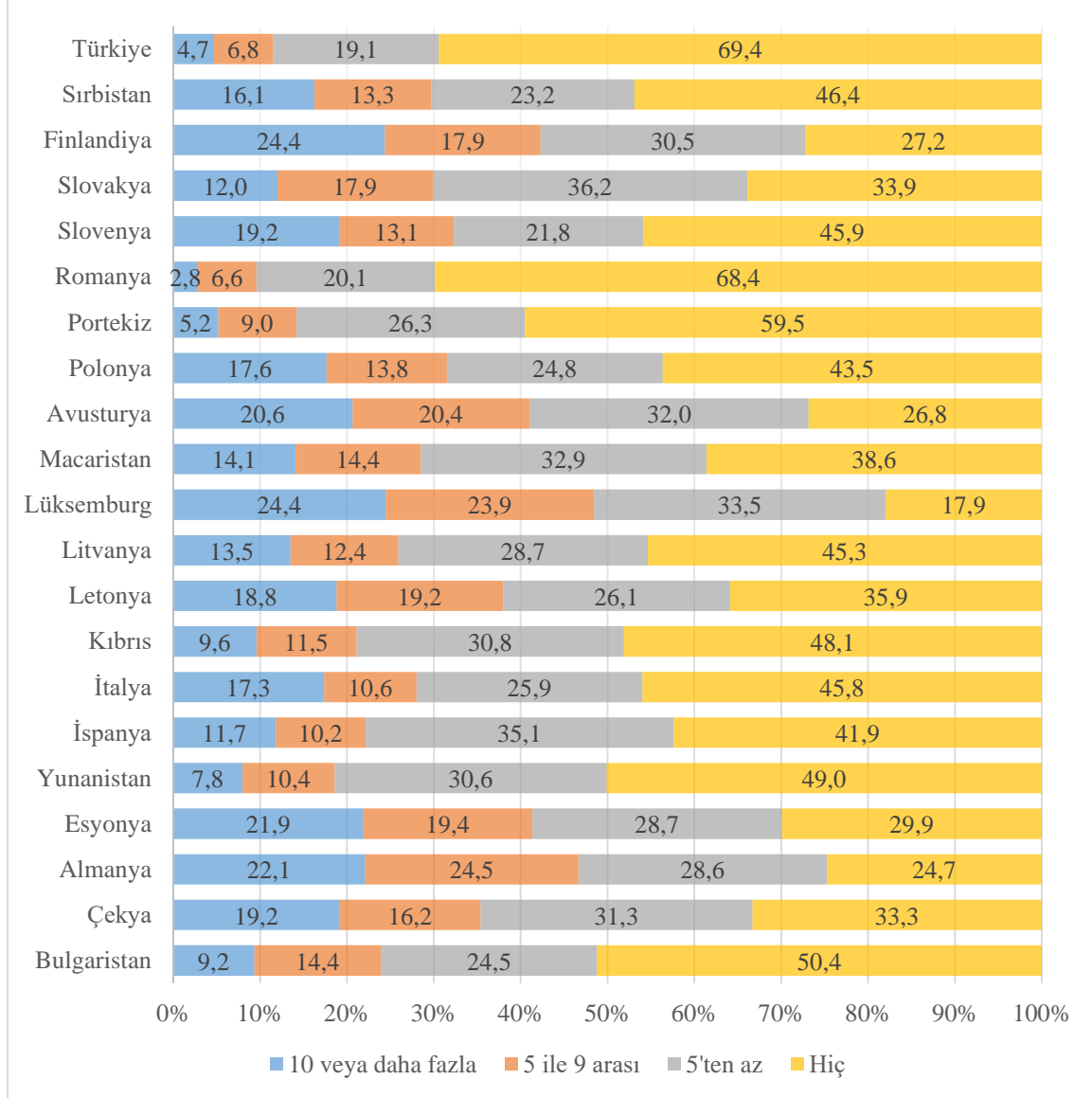
---

¹ Haberin yayınlandığı 6.11.2017 tarihinde dolar/TL 3.84

Devletleri izlemektedir (UNESCO: Türkiye, kitap okuma oranında 86'ncı sırada, 2017).

Eurostat'ın 2016 yılında yayınladığı kültürel istatistikler kitabında verilen istatistikler de benzer bir tabloya işaret etmektedir. Bu istatistiklere göre, Türkiye'de 2007 yılında son 12 ayda hiç kitap okumadığını belirten katılımcıların oranı %62,1'dir. Bu sayı yükselmeye devam ederek, 2011 yılına gelindiğinde %69,4 olarak belirlenmiştir (Eurostat, 2016: 118).

Tablo 1. Son 12 Ayda Okunan Kitap Sayısı Oranları - 2011 yılı verileri

(Kaynak: Eurostat,2016 Online Data Kodu: cult, pcs, bka Erişim Tarihi:28.10.2018)

Fakat Gottschall'a (2012: 18) göre tüm bunlar bu insan yaşamının anlatıdan uzaklaşması şeklinde yorumlanmamalıdır; çünkü geldiğimiz noktada değişim, ekranların sayfaların boşalttıkları alana yayılmaları olarak yaşanmaktadır. Bu noktada sözlü kültürden yazılı kültüre geçişte mesajı taşıyan araçta yaşanan değişime benzer bir değişimden söz etmek mümkündür. Yukarıda bahsedilen TÜİK araştırmasına göre Türkiye'de televizyon izlemeye 6 saat ayrılırken, kişiler 3 saatlerini de internette geçirmektedirler (UNESCO: Türkiye, kitap okuma oranında 86'ncı sırada, 2017). Bu sebeple yazılı anlatılara karşı

azalan ilgi, insanlığın hikâye anlatıcılığına olan bağımlılığının azalması olarak okunamaz. Gitgide azalıyor olsa da hayatımızda hala varlığını sürdüren okuma eylemi ve hayatımızdaki ekranların gün geçtikçe artmasıyla okuma eyleminden kalan boşluğu ve daha fazlasını dolduran izleme eylemi, hikâyelere olan derinlerdeki bağlılığımızın süregelen göstergeleridir.

Öte yandan, hikâyelerin insan hayatındaki rolünün konvansiyonel roman ve filmlerin çok ötesinde olduğunu da unutmamak gerekir. Farklı türde anlatılar ve hikâye benzeri aktiviteler insan hayatını etkisi altına almaya devam etmektedir (Gottschall, 2012: 18). Dinlediğimiz şarkılar gibi profesyonel ve arkadaşlarımızla bir kahve içerken günümüzün nasıl geçtiğini paylaşmamız gibi profesyonel olmayan hikâye anlatıcılığı etkinlikleri de, zaman içerisinde toplumlarla birlikte gelişerek şehirleri, imparatorlukları ve hatta daha fazlasını birbirlerine bağlayıp iş birliği yapmaya iten din ve mitler gibi meta-anlatılar kadar, belki de daha fazla, insan hayatına dâhildir. Gottschall (2012: 20), insanların hikâyelerden asla kaçamayacağını; çünkü zihnin ön tanımlı nötr durumunun bir çeşit hikâye yaratma pratiği olan hayal kurma ya da gündüz düşlemesi olduğunu iddia eder. Zihnimiz; mental çaba gerektiren işlerle uğraşmadığı her an hayallere dalar; akşam neyi nasıl yiyeceğini, üç yıl önce yaşanan bir tartışmada neyi yanlış yaptığını ya da verebileceği alternatif cevapları sonsuz bir film şeridi içerisinde kurgular.

1.2. Dijital Hikâye Anlatıcılığını Anlamak

Hikâyeler ve hikâye anlatıcılığı insanlığın doğuşundan beri çeşitli biçim ve seviyelerde kişisel ve toplumsal yaşamın dayanaklarından olmuştur. İnsanlar tarihlerinin başından beri hikâyeleri; eğitime, eğlendirme, keşfetme, iddia etme, sorgulama, düşünme, algılama, anlamlandırma, anımsama ve ilham verme gibi birçok amaçla kullanmışlardır (Crawford, 2012; Gottschall, 2012). Altamira mağarasından bu yana çok şey değişmiş; fakat bu değişim, insanlığın hikâye anlatma arzusunda değil, anlatılan hikâyeleri aktarmak için kullanılan araç ve teknolojilerde yaşanmıştır (Ngunyen, 2011: 13). Sözlü kültür ozanlarının; anonim ezberlemesi ve söylemesi kolay olan uyaklı destanları, matbaa ile birlikte kendi kuralları, yazarı, başı ve sonu belli olan romanlara; ilk çağ kabilelerinin hayatta kalmak için kullandıkları dedikodular ise (Ong, 2004: 156) gazete haberlerine evrilmiş; radyo, sinema ve televizyonun icadı ile birlikte yazılı anlatıların yanına işitsel ve görsel anlatılar da eklenmiştir. Bugün ise, internetin, web 2.0'in ve sosyal medyanın getirdiği yeni boyutlarla; hikâye anlatıcılığı geleneği ile son teknolojinin imkanları birleşerek yeni kavramların doğuşuna olanak sağlamışlardır.

1990'lardan itibaren yaşanan ve gün geçtikçe ivme kazanan teknolojik gelişmelerin ve bunların sonucunda ortaya çıkan yeni araçların kullanımlarının kitlelere yayılarak kolaylaşması, dijital hikâye anlatıcılığının doğuşuna temel hazırlamıştır. Dijital hikâye anlatıcılığı, hikâyeler ile günümüz medya teknolojilerini bir araya getirmesi sebebiyle doğuşunun ilk gününden itibaren disiplinler arası bir yapıya sahip olmuştur. Tıpkı büyük babası hikâye anlatıcılığı gibi birçok perspektiften incelenen ve birden fazla alanda kendine yer bulan dijital hikâye anlatıcılığının evrensel bir tanımının yapılması, bu sebeple zorlaşmıştır (Ngunyen, 2011: 15). Jenkins (2017: 1062), dijital hikâye anlatıcılığını; dijital

araçlarla oluşturulmuş, ağ tabanlı, katılım ve etkileşimlilik içeren, dijital platformlar üzerinden dağıtılan ya da tüketilen hikâyeleri kapsayan bir terim olarak tanımlar. Armstrong'a göre ise dijital hikâye anlatıcılığı, geleneksel anlatı ile imajlar, video ve ses kayıtları gibi dijital çağın teknolojileri ve araçlarını harmanlayan bir süreçtir (Armstrong'dan aktaran Garrety 2008: 13).

Birçok farklı alan ve araştırmacı tarafından konu edinilen dijital hikâye anlatıcılığı, dolayısıyla çeşitli tanımlara sahip olmuş ortak ve evrensel bir tanım üzerinde uzlaşılması mümkün olmamıştır. Takip eden bölümlerde dijital hikâye anlatıcılığına dair çeşitli perspektifler tanıtılmaya çalışılarak kavramın farklı alanlarda aldığı farklı tanımlar üzerinde durulacaktır. Öncelikle kavramın doğuşuna öncelik etmiş *Center for Digital Storytelling* ve kurucularının dijital hikâye anlatıcılığını nasıl tanımladıkları ve formüleştirdikleri tartışılacaktır. Sonrasında ise dijital hikâye anlatıcılığı literatüründe önemli bir yer kaplayan ve kavramın anlaşılması ve tanımlanması aşamalarında dikkate alınması gereken eğitim çalışmaları üzerinde durulacaktır. Son olarak da bu çalışmanın niteliğine en uygun olan bakış açısı olarak görülen ve 2010'lu yılların teknolojileri ile dijital hikâye anlatıcılığının girdiği yeni boyutu ve bunun doğurduğu yeni araştırma alanlarını anlamamızı sağlayacak medya çalışmaları perspektifi incelenecektir.

1.2.1. *The Center for Digital Storytelling/Story Center*

Dijital hikâye anlatıcılığı ile ilgili kaynaklar çok çeşitli alanlardan olsa da kavramın kökleri belirgin bir sıfır noktasına sahiptir. Dijital hikâye anlatıcılığı, 1990'larda Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bir grup sanatçı ve yapımcı tarafından başlatılan bir akım olarak doğmuştur. Joe Lambert, Dana Atchley ve Nina Mullen tarafından, 1993 yılında *The San Francisco Media Center* (San Francisco Medya Merkezi) ismiyle kâr amacı gütmeyen bir medya ve sanat organizasyonu olarak kurulan merkez, ana akım medyada temsil imkânı bulamayan toplulukların hikâyelerine yer açmak gibi politik bir ideale sahiptir (Lambert ve Hessler, 2018: p32)². 1996 yılında Berkeley, California'ya taşınan ve *Center for Digital Storytelling (CDS)* adını alan kurum, 2015 yılında çalışmalarının kalbinde bulunan "hikâye"yi öne çıkarabilmek için yeniden ismini değiştirmiş ve *Story Center* (Hikâye Merkezi) halini almıştır. Bugün hala dünya çapında aktif olan kurumun California haricinde Colorado eyaletinin Denver kentinde de bir ofisi bulunmaktadır (Story Center Web Sitesi, 2018).

Lambert ve Hessley (2018: prg. 37), "*Dijital hikâye anlatıcılığını, gelinen bu noktada 'bir bilgisayar yardımıyla anlatılan her hikâye olarak tanımlamak mümkün müdür?' ve '21. yüzyılda dijital bir araç tarafından aracısızlandırılmayan hikâye var mıdır?'*" gibi sorulara dikkat çekerek, otoriteyi merkezleştirme amacıyla yola çıkmış bir hareket için kendi içerisinde otorite barındıran bir tür çatı tanım oluşturmanın zorluklarından bahsetmişlerdir. Ayrıca bu merkezin kuruluşundan önce de çeşitli formlarda dijital hikâyelerin üretildiği

---

² "*Digital Storytelling: Capturing Lives, Creating Community*" kitabının ulaşılabilen kopyası 5. Baskı elektronik sürümüdür. Basılı kitapla uyumlu sayfa sayısı verilmediğinden alıntılardaki sayılar kitap içerisindeki paragraflara aittir. Bu sebeple alıntılarda verilen rakamların önüne prg. Kısaltması eklenmiştir.

göz önüne alındığında böyle bir kuruluştan beklenen düzeyde bir tanımın yapılmasının zorluğu ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sorulması gereken soru, “*CDS’de geliştirilen dijital hikâyeleri farklı kılan ve bu tarz dijital hikâye anlatıcılığının tanımında yer alması gereken özellikler nelerdir?*” olmalıdır. Bu noktada ilk göze çarpan, *CDS*’nin kuruluşundan önce üretilen dijital hikâyelerin genelde yapımcılar ve yönetmenler gibi profesyoneller tarafından oluşturulan eserler olmalarıdır. *CDS*’de geliştirilen atölye temelli yaklaşım, öğrencilerden işçilere yaşlılardan ev hanımlarına kadar, genelde bilgisayar ve medya yapım tekniklerine dair bilgisi olmayan fakat anlatacak hikâyesi olan “*sıradan*” insanlara bunları hasıl hayata geçirebilecekleri konusunda eğitim ve destek sağlamıştır (Lambert ve Hessler, 2018: prg.41). Meadows’a (2003: 4) göre katılımcıların kendi hikâyelerini yalnızca oluşturmaması, aynı zamanda montajlaması ve düzenlemesi sayesinde; dijital hikâye anlatıcılığı sıradan insanlar için medya ürünlerine karşı bir güç alanı yaratmıştır. Dijital hikâye anlatıcılığı sayesinde sıradan insanlar, medya profesyonelleri tarafından hikâyelerinin kaydedilmesi ve yalnızca bu kişilerin çıkarlarına hizmet edecek kısımlarının kullanılmasına katılmak zorunda değillerdir. Dijital hikâye anlatıcılığı bir anlamda sıradan insanlara, kendi hikâyeleri üzerindeki sahipliklerini geri kazandırmıştır. Bu bağlamda dijital hikâye anlatıcılığı; sıradan insanların kişisel hikâyelerinin dijital kameralar, kişisel bilgisayarlar ve video düzenleme yazılımları gibi uygun maliyetli araçlardan yararlanılarak, internette yayınlanmak üzere, genellikle hareketsiz imajlar, fotoğraflar ve hikâye anlatıcısının sesi ile ve yine hikâye anlatıcısının kendisi tarafından kişisel kısa videolara dönüştürüldüğü süreç olarak tanımlanabilir (Garrety, 2008; Meadows, 2003; Lambert ve Hessler, 2018).

Her ne kadar dijital bir hikâye yaratmak için günümüz dijital yoğun dünyasında oldukça fazla alternatif yol bulunduğu aşikâr olsa da, *CDS*’nin yaklaşımı en kısa ve dolaysız metodu kullanarak kişinin kendi hikâyesini oluşturmasını ve paylaşmasını sağlamaya odaklanmıştır. Joe Lambert ve Brooke Hessler’in (2018: 37) birlikte yazdığı, *CDS*’nin kuruluş amacı, süreci, dijital hikâye anlatıcılığına bakış açısı ve başlangıcından bu yana dahil olduğu alanları konu alan *Digital Storytelling, Capturing Lives, Creating Community* (Dijital Hikâye Anlatıcılığı, Hayatları Yakalamak ve Topluluk Oluşturmak) isimli kitapta, yazarlar *CDS*’nin anladığı anlamda dijital hikâye anlatıcılığının yedi bileşenden oluştuğunu ifade ederler. Joe Lambert’in önceki çalışmalarında (2006: 9 – 19); bakış açısı, dramatik soru üzerindeki vurgu, duygusal içerik, hikâye anlatıcısının sesinin hediyesi, müzik, ekonomi ve hız denetimi olarak sıralanan bu yedi etmen, bu kitabın 5. baskısında yeniden gözden geçirilmiş ve aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Kendini açığa çıkarma: Dijital hikâyeler, hikâye anlatıcısının kendi hikâyelerine karşı yeni bir farkındalığa sahip olmasını sağlar.
2. Kişisel/Birinci şahıs sesi: Hikâyeler bir konu hakkındaki kişisel yansımalarıdır. Bu konular yazar için derin anlam içerdiğinden, duygusaldırlar.
3. Deneyimsel olma: Bu hikâyeler, yazarın hayatındaki bir ya da bir dizi anı, deneyimlediği, yaşadığı olayları konu alırlar.
4. Hareketli görüntüler yerine fotoğraf kullanma: Her ne kadar günümüzde birçok hikâye hareketli görüntü kullanıyor olsa da baskın yaklaşım, anlatıya rahat bir görsel tempo sağlamak amacıyla az sayıda fotoğraf kullanılmasıdır.
5. Müzik: Bu hikâyeler, anlatıya etki ve anlam katmak için bir çeşit film müziği (soundtrack) ya da ambiyans müziği kullanır.
6. Kısıtlı süre ve tasarım: *CDS*’nin workshop modeli kısıtlı süreyi zorunlu kılmış ve

sonrasında da bu kısıtlılık, yapının doğası haline gelmiştir. Bir dijital hikâye, beş dakikanın altında ideal olarak iki ile üç dakika arasındaki videolardan oluşur. Bu süre, internet tabanlı dağıtım çağında hikâyelerin yararına hizmet etmekle birlikte, başlangıç seviyesindeki hikâye anlatıcıları için de ulaşılabilir bir hedef sunmaktadır.

7. Kasıt: Bu bileşen, formdan ziyade işlev ile alakalıdır. CDS atölyeleri; kendini ifade etme ve öz-farkındalığı, yayımlama ve izleyici kaygılarının önüne koyar. [...] Yazarların eser üzerindeki sahipliği, yaratma süreçleri ve hikâyeleri üzerindeki kontrolleri her şeyden önemlidir (Lambert ve Hessler, 2018: prg.37 – 38).

1.2.1.1. Dijital Hikâye Anlatıcılığının Yedi Adımı

Dijital hikâye anlatıcılığı Berkeley, California'daki ilk kökenlerinden gelişmeye devam etmiş; dünyanın çeşitli yerlerinde açılan ve CDS'nin atölye yöntemini kullanarak dijital hikâyeler üretmeye devam eden programlar, dijital hikâye anlatıcılığı için ulusal ve uluslararası geniş bir kitle oluşmasının önünü açmıştır. Bu sebeple CDS atölyelerinde kullanılacak ve bu merkez dışında çalışan hikâye kolaylaştırıcılarının³ kullanabileceği bir model geliştirilmesi yönüne gidilmiştir. Bu modelde; dijital hikâye anlatımının kökeni ve güncel CDS yöntemi, bir grup süreci ve deneyimi olarak öğretilmekte ve bu sürecin tüm katılımcılara sağladığı değere vurgu yapılmaktadır. Söz konusu grup sürecinde dijital hikâyeler yedi adımda tamamlanmaktadır. Bunlar: (i) içgörülerini tanıma, (ii) duygularını tanıma, (iii) doğru anı bulma, (iv) hikâyeyi görme, (v) hikâyeyi duyma, (vi) hikâyeyi birleştirme ve (vii) hikâyeyi paylaşmadır (Lambert ve Hessley, 2018: prg.54 – p70).

Tablo 2. CDS'nin Yöntemini Takip Eden Bazı Dijital Hikâye Anlatıcılığı Programları

Açılış Yılı	İsim	Ülke
1994	Center for Digital Storytelling	ABD
2001	Capture Wales, BBC	Birleşik Krallık
2002	Australian Center for the Moving Image	Avustralya
2003	Kids for Kids	İsrail
2005	Man as Partners, EnGender Health	Güney Afrika
2006	Million-Youth-Life-Stories, Museu da Pessoa and Aracati	Brezilya
2009	Hacettepe Üniversitesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi	Türkiye

Kaynak: Hartley ve McWilliam, 2009:6; http://www.iletisim.hacettepe.edu.tr/pdata/index.php?page_id=286

Lambert ve Hessley (2018: prg.54 – prg.70) kitaplarında bu yedi adımı tanımlar, hikâye yaratımı süreci içerisindeki yerlerini ve nasıl kullanıldıklarını detaylı olarak açıklarlar. Her ne kadar adında “dijital” geçiyor olsa da CDS'nin asıl odak noktası hep “hikâye ve anlatıcılık” olmuş, yaptıkları işi yazı öncesi geleneğin dijital dünyaya bir uzantısı olarak

³ Hikâye kolaylaştırıcıları (*facilitators*); CDS atölyelerinde süreç ve teknik konularda katılımcılara destek veren ve yaşı küçük katılımcılar için mentorluk görevini yerine getiren lisansüstü öğrencileri ya da teknik profesyonellerdir (Lambert ve Hessley, 2018).

görmüşlerdir (Hartley ve McWilliam, 2009: 3). Bu sebeple, ortalama üç ile beş gün arası süren bu atölyelerde sürecin büyük bir kısmı dijital hikâyenin, dijitalden çok hikâye kısmına odaklanır. CDS'nin atölye yönteminde süreci başlatan ve *Hikâye Çemberi* (Story Circle) olarak adlandırılan etkinlikte; hikâye kolaylaştırıcıları kendilerini tanıtır ve kendi hikâyelerini paylaşırlar. Bu adım, katılımcılar için güvenli bir ortam yaratılmasına yardımcı olduğu gibi hikâye anlatıcıları ve dinleyicileri için bir öğrenme ve değerlendirme fırsatı sunar (Lambert ve Hessley 2018: p53).

Robin'e (2008: 224) göre CDS yöntemi kullanılarak oluşturulan en popüler dijital hikâye türü, yazarın kişisel deneyimlerini anlattığı türdür. Bu öyküler, katılımcının yaşamındaki önemli olayların etrafında dönebilir ve hem yazar hem de izleyici için duygusal olarak yüklü ve kişisel olarak anlamlı olabilir. Bu nedenle *iç görülerini tanıma*, hikâye çemberini takip eden ilk adım olarak katılımcıların kendi hikâyelerine dair derin bir farkındalığa sahip olmaları için kullanılmaktadır. Hikâye kolaylaştırıcıları, katılımcılara; "*Anlatmak istediğin hikâye nedir?*"; "*Hikâyen ne anlama geliyor?*"; "*Neden bu hikâye?*"; "*Neden şimdi?*" ve "*Bu hikâyeyi kimin için anlatıyorsun?*" gibi sorular sorarak anlatıcıların aktarmak istediği hikâyenin özü ve nedenleri hakkında kendi kendilerini keşfetmelerine yardımcı olurlar. İlk adımda katılımcıların, hikâyelerinde yer alan anlamı kavramalarına yardımcı olan süreç, ikinci adım olarak *duyguları tanımayı* amaçlar. Bu aşamada hikâyenin duygusal arka planı ve etkisi keşfedilerek anlam ve duygu arasındaki bağın bulunması ve anlatılan öykünün anlamsal derinliğinin sağlanması öngörülmektedir. Süreçteki üçüncü adım olan *doğru anı bulma*, hikâye anlatıcısının iletmeyi istediği kişisel iç görüşünü en iyi temsil eden değişim anını bulmakla ilgilidir; çünkü hikâyenizdeki değişim anını bulmak ve onu bir sahnede tanımlamak, hikâyeyi bir hikâye olarak anlatmanın başlangıç noktasıdır. İyi kurgulanmış hikâyeler değişimin ne olduğunu, nasıl yaşandığını, bununla nasıl baş edildiğini ve değişim öncesi ve sonrası arasındaki farkı gösteren sahneler içerirler. Söz konusu değişimi bir an veya sahne olarak düşünmek hikâyeyi "*anlatmaktan*," "*göstermeye*" doğru atılan bir adım olduğundan, aktarılmak istenen öyküyü dijital hikâye formatına taşımak adına da önemlidir. Sıradaki adım olan "*hikâyeni görmek*", anlatıcıların öykülerini dijital bir formda düşünmeye başladıkları noktadır. Bir dijital hikâyede kullanılan görseller anlatının can bulmasını sağlamakla birlikte, hikâyenin nasıl şekilleneceği ve kurgulanacağını da belirler. Bu nedenle katılımcıların zihninde anlatıyla bağlantılı olarak hangi görüntülerin canlandığı önemlidir. Bu görüntülerin ne manaya geldiğini kavramak, onları bulmak veya gerekiyorsa oluşturmak ve aktarılmak istenen özü vermek üzere en etkili şekilde düzenlemek, bu aşamanın amaçlarındandır. İyi seçilmiş imajlar, anlatı ve izler-kitle arasında aracılık ederek sözlerin aktarmaktan aciz olduğu anlamlarını taşırlar. "*Hikâyeni duymak*" adımı görsellerle kurgulanan öykünün detaylarını, hikâyenin aktarmak istediği özü ve duygusal tonunu yansıtmaya yardımcı olabilecek öğelerle ilgilidir. Çok yönlü bir adım olan bu aşamada kullanılan öğeler; anlatıcının dış ses olarak performansı, -ki bunu Lambert daha önceki çalışmalarında anlatıcının sesinin hediyesi (*the gift of storytellers voice*) olarak da ifade eder- ambiyans sesleri ve müziktir. Lambert ve Hessley'e (2018: prg.63- 65) göre hikâye anlatıcısının dış ses olarak hikâye sini aktarması, dijital hikâyeyi CDS'in tanımladığı anlamda bir "*dijital hikâye*" yapan şeydir. Öte yandan dijital hikâyelerde ses yalnızca hikâyenin hayati noktalarını anlatmakla kalmaz; ambiyans sesleri ve müzik ile anlatıcının

biricik karakterini, kendine ait özünü ve yaşadıkları ile olan bağımlı hissetmemizi sağlar. Bir dijital hikâye yaratma sürecinde, buraya kadar bahsedilen adımlarda; hikâyenin ne ile ilgili olduğu, aktarılmak istenilen tonu ve duygusal çerçevesi belirlenmiş, değişim anı saptanmış ve tüm bunları aktarmak için gereken doğru imaj ve seslere karar verilmiştir. Sıradaki aşama olan “*hikâyeni birleştirme*” adımı; hedeflenen anlatının özüne ulaşmak için tüm bu unsurların, görsel ve işitsel katmanların, anlatıya ne derece katkıda bulunduğu, nasıl bir araya geleceği ve sıralanacağı üzerine çalışılır, senaryo ve görsel senaryo taslağı (*storyboard*) hazırlanır. Bu adımda Lambert ve Hessley (2018: prg.65 - 67), ayrıca hazırlanan dijital hikâyenin işlenişinde bulunması gereken hız denetiminden (*spacing*) de bahseder. Bir hikâyenin ritmi, o hikâye için ek bir anlam katmanıdır. Hızlı geçişler, hızlı müzik ve hızlı bir tempo aciliyeti iletebilirken; kademeli geçişler, uzatılmış çekimler ile yavaş bir tempo sakinlik hissini uyandırabilir. Katılımcıyı kendi kendini anlama yolculuğuna çıkararak bu sürecin sonunda hikâye veya hikâyenin aktardığı iç görü değişmiş ve/veya evrimleşmiş olabilir. Hikâye anlatıcısı; kendi iç çatışmaları, kendisi ve hedef kitlesi ile hikâyesinde kullandığı değişik formatlar arasında bir uzlaşma yakalamak zorundadır (Nguyen, 2011: 19). Bu sebeple “*hikâyeni paylaşmak*” adımı, başlangıçta tarif edilen bağlamı yeniden düşünmek gerekebilir. Bu noktada anlatıcılar hedef kitlelerini, hikâyelerini paylaşacakları ortam ve yöntemi sorgulamaya ve eğer gerekirse dijital hikâyeleri üzerindeki son düzenlemeleri bunlara göre yapmaya yönlendirilirler (Lambert ve Hessley 2018: prg.54 - 70).

Lambert ve Hessley (2018: prg.138) kitaplarında *CDS* merkezlerindeki dijital hikâye anlatma sürecini, kişisel farkındalık ve toplumsal değişime dair bir yolculuk olarak tanımlamakta ve sürecin grup çalışması özelliği ile adımlarının önemini vurgulamaktadırlar. Yukarıda da belirtildiği üzere dijital hikâye anlatıcılığının bu boyutu; kişisel hikâyeleri temel alması, yaratıcıların kendilerine dair farkındalıklarını arttırması ve hikâyelerine ana akımda yer bulamayan gruplar için alan yaratması özellikleri sebebiyle bu çalışma açısından önemlidir. Bu tezin araştırma evrenini oluşturan Türkiye’de yaşayan yerinden edilmiş bireylerin kendi yaşamlarına dair anlatıları üzerindeki sahipliklerinin çalışmadaki merkezi konumu ve önemi göz önüne alındığında, *CDS*’in çalışmadaki yeri de belirginleşmektedir.

Her ne kadar iltica ve göç konularına odaklanan ve *CDS* geleneğini takip ederek bu bireylere kendi hikâyelerini oluşturma ve paylaşma imkânı sağlayan atölyeler mevcut olsa da, günümüz dünyasında bu konulardaki imkanların çokluğu ve kişiselliği de göz ardı edilemeyecek boyutlardadır. 1990’lı yıllardan bu yana gelişen teknoloji ile birlikte dijital hikâye anlatıcılığına dair olanaklar çoğalmış ve çeşitlenmiştir. Bu sebeple hikâye anlatımının dijital yansımalarını yalnızca özel atölye çalışmaları sonucunda ortaya çıkan, belirli kalıplara göre üretilen, ortalama iki ya da üç dakikalık videolar olarak düşünmek oldukça sınırlayıcıdır. Lundby de bu paralelde, “ben” fikrini odağına alan amatör kişisel hikâyelerin dijital hikâye anlatımı atölyeleri haricinde web ve sosyal ağ sitelerinde de serpilip çoğaldığından bahseder (2008: 1). Web 2.0, sosyal paylaşım siteleri, kullanıcı tarafından oluşturulan içeriğin dijital medya ürünleri arasındaki geniş yeri ve *CDS*’in varlığını mümkün kılan teknolojik imkanların günümüz dünyasında yalnızca bir akıllı

telefonun içerisinde bulunabilir hale gelmesi, çalışma kapsamında hem dijital hikâye anlatıcılığının tanımı hem de oluşturulup paylaşıldığı yöntem ve ortamları daha geniş çerçevede değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu sebeple dijital hikâye anlatıcılığının çeşitli alanlardaki uygulamaları ve yapılan farklı araştırmalardaki konumunu incelemek gerekli görülmüştür. Bu bağlamda, çalışmanın takip eden alt başlıklarında kavramın kendine en çok yer bulduğu alan olan eğitim çalışmaları ve bu tezin ana başlığını oluşturan medya çalışmalarındaki örnekleri incelenecektir.

1.2.2. Eğitim Çalışmalarında Dijital Hikâye Anlatıcılığı

Eğitim; pratiğin doğuşundan beri hikâye anlatıcılığının rolleri arasında en önemlilerinden biri olmuştur. Hikâyeler varoluşlarının ilk zamanlarından beri grup içi dinamikleri, doğru ve yanlış, iyi ve kötüyü, “Ne?”yi ve “Nasıl?”ı grup içerisindeki özellikle genç bireylere aktarmak için kullanılmıştır. Hikâyeler sayesinde hatıralar, gelenekler ve genel anlamıyla kültür nesilden nesile aktarılmıştır (Crawford, 2012: 17). Anlatının eğitim içerisindeki rolü ve 21. yüzyıldaki teknoloji yoğun toplumun sınıf ve diğer öğrenme alanlarına yansımaları düşünüldüğünde, bu ikisinin birleşmesinden doğan dijital hikâye anlatıcılığının eğitim araştırmalarında kendisine genişçe yer bulması şaşırtıcı değildir.

Öte yandan medya ürünleri ve teknolojilerinin, eğitim içerisindeki yeri ve eğitim yaşındaki genç bireylere olan etkisi de medya çalışmaları literatüründe uzun süredir yer alan bir daldır. Medya okuryazarlığı, sinemanın etkilerinin araştırılmaya başlandığı 1920’li yıllardan beri medya eğitiminin geliştirilmesini amaçlayan hareketlerin odağında olmuştur (Dronter, 2008: 72-73). 21. yüzyılda teknolojide yaşanan gelişmeler, toplumun diğer alanlarında olduğu gibi eğitimde de çeşitli yeni gereksinimler ve bu gereksinimleri karşılayan yeni kavramların türemesini sağlamıştır. Bunların en öne çıkanlarından biri, teknolojik devrimin geldiği noktada daha önceki tanımlarından açıkça farklılaşmış ve daha geniş bir hale gelmiş olan okuryazarlık kavramıdır. Bahsedilen kavrama dair bu yeni ilgi; medya çalışmalarının ilk günlerinden bu yana değişik şekillerde incelenmiş olan medya okuryazarlığı olgusunun yanına çeşitli yeni kavramlar eklenmesinin önünü açmıştır. Leu, okuryazarlığın artık elde edilecek bir son nokta değil, sürekli öğrenmeyi gerektiren bir süreç olduğunu belirtmekte ve bu statik olmayan okuryazarlık anlayışının getirdiği artan teknolojik gereksinimleri karşılayabilmek için öğretme alanları ve yöntemlerinin de buna uyum sağlamasına ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır (Lue’dan aktaran Brown vd, 2005: 1). Günümüz dünyasında öne çıkmakta olan ve bilgi toplamak, belirli konular hakkında tartışmak veya 21. yüzyıl dünyasının iletişim gereksinimlerini karşılayabilmek için gittikçe büyüyen bir teknoloji ağı ve topluluk ile iletişim kurabilme yetisi olarak tanımlanabilecek (Glister’den aktaran Brown vd, 2005: 1) dijital okuryazarlığın yanına eklenen diğer okuryazarlık türleri, aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır:

- Küresel okuryazarlık - mesajları küresel bir perspektiften okuma, anlama, cevaplama ve bunları bir bağlama oturtabilme yetisi (Burniske’den aktaran Brown vd, 2005: 1)
- Teknoloji okuryazarlığı - öğrenmeyi, üretkenliği ve performansı geliştirmek için bilgisayarları ve diğer teknolojileri kullanma becerisi
- Görsel okuryazarlık - görsel imgeler aracılığıyla anlama, üretme ve iletişim kurma becerisi;
- Bilgi okuryazarlığı - bilgiyi bulma, değerlendirme ve sentezleme yeteneği (Smolin ve

Dijital hikâye anlatıcılığı, çok yönlü doğası sebebiyle çeşitli okuryazarlık pratiklerinin öğrencilere kazandırılmasında önemli bir rol oynar. Öğrenme sürecine kattığı dijital teknoloji olanakları ve sağladığı çeşitli okuryazarlık yetileriyle dijital hikâye anlatıcılığı, öğrencilere edindikleri bilgiler arasında bağlantı kurmaları ve bunları sentezlemeleri konusunda yardımcı olur (Erstad ve Silseth, 2008: 214 – 215). Aynı şekilde Burmark ve benzer görüşteki araştırmacılar, görsel imgelerin yazılı metinlerle bütünleştirilmesinin, öğrencilerin anlamasını geliştirdiğinden ve hızlandırdığından; dijital hikâye anlatımının, bilgi toplamak, oluşturmak, analiz etmek ve birleştirmek için özellikle iyi bir teknoloji aracı olduğundan bahsetmişlerdir (Burmark'tan aktaran Robin, 2008: 3). Bu düşünce ayrıca, dijital hikâye anlatıcılığının yukarıda sayılan okuryazarlık türleri ile olan yakın bağını da ortaya serer. Bir dijital hikâye yaratma sürecinde, sürece dahil olan teknolojik araç ve yazılımları kullanabilmek teknoloji okuryazarlığı ile; hikâye içerisinde kullanılacak imajları seçebilmek ve bunların işaret ettiği çeşitli anlamları ayrıştırabilmek de ancak görsel ve küresel okuryazarlık sayesinde mümkün olabilmektedir. Tüm bu sürecin baştan sona takip edilmesi ve sonunda dijital yapıda bir eserin ortaya çıkması da dijital okuryazarlık yetilerinin edinildiğinin göstergesidir.

Dijital hikâye anlatıcılığı, eğitici bir araç olarak çeşitli şekillerde değerlendirilmiştir. Robin'e göre (2008: 3-5) öğretmenler; öğrencilere yeni fikirler sunarken içerikleri tanıtmak, öğrencilerin dikkatini çekmek, soyut veya kavramsal konuları daha anlaşılır hale getirmek veya bunları tartışmayı kolaylaştırmak için önceden oluşturulmuş dijital hikâyeleri kullanabilecekleri gibi, öğrencilere bireysel veya gruplar halinde kendi dijital hikâyelerini oluşturma görevi de verebilirler. Lise seviyesindeki dil sınıflarında, geleneksel dijital hikâye anlatımı yönteminin etkilerini araştıran Kadjer (2004: 4); kendi dijital hikâye lerini yaratmak için kavramsallaştırma, yazma ve görsel senaryo taslağı (*storyboard*) çizme gibi görevleri tamamlamak zorunda olan öğrencilerin, bunlar sayesinde çok yönlü düşünmeye ve edindikleri bilgileri değerlendirip sentezlemeye yönlendirildiklerini ve bu sebeple konu ile ilgili kurdukları bağlantıların sağlamlaştığını savunmaktadır. Proje bazlı öğrenmede dijital hikâye anlatıcılığını araştıran Boss ve Krauss (2007: 6) da, öğrencilerin kendi araştırma sorularını belirlemeleri, kendi cevap ve anlamlarını yaratmaları ve tüm bunların gerçek dünya ve özgün sorunlarla bağlantısını kurmalarını sağlaması sebebiyle dijital hikâye anlatıcılığının sınıftaki yerini önemsemektedir. Dijital hikâyeler, öğretilmek istenilen konuların öğrenciler tarafından daha iyi algılanması ve somutlaştırılması ya da araştırma ve projelerin gerçek hayat sorunlarıyla ilişkilendirilmesi için öğretmenler ve öğrencilerin kendileri tarafından kullanılabilen ve öğrencilerin kişisel öğrenme deneyimlerini değerlendirmek için de yararlı olabilmektedirler (Garrety, 2008: 26). Ayrıca multimedya yönünden zengin bir dijital hikâye, öğrencilerin dikkatini çekecek ve yeni fikirleri keşfetme konusundaki ilgilerini canlı tutacak bir “yem” olarak da işlev görebilmektedir (Robin, 2008: 3-5).

Tüm bu sınıf içi potansiyeline rağmen dijital hikâye anlatıcılığı *CDS* ve *DUSTY*⁴ gibi örneklerde görüldüğü üzere çoğunlukla okul dışı atölyelerde yürütülmektedir. Bu sebeple medya üretimine dair tüm konularda olduğu gibi bu konuda da kaynaklara erişimin yarattığı eşitsizlik göz önünde bulundurulmalıdır. Dronter (2008: 73), okul dışı medya uygulamalarının çoğunun, eşit dağıtılmayan ekonomik ve sosyo-kültürel kaynaklara bağlı olduğunu ve bu nedenle, ırk, cinsiyet, sınıf ve bölgenin var olan ayrımlarını yansıtmaya ve hatta yeniden üretip daha da ileriye taşımaya eğilimli olduğunu belirtir. Temel sosyal haklardan yoksun olan bölgelerde uygulanan okul dışı etkinliklerin veya medya uygulamalarının, sayıca azlığı ve sunabileceği teknik imkanların muhtemel yetersizliği sözü edilen eşitsizliği pekiştirmektedir. Bu sebeple, bu tür toplumsal temelli organizasyonlar, her ne kadar önemli sosyal ortamlar olarak marjinalize olmuş gruplara çeşitli olanaklar sağlayabilseler de, ekonomik ve toplumsal olarak daha şanslı muadilleriyle karşılaştırıldıklarında yetersiz kaldıkları görülebilmektedir.

Öte yandan, 2010'lu yılların medya ve görselliğin yoğun olduğu dünyasında eğitim çağındaki gençlerin bu tip bir pratiğe dair algılarının boyutu ve derinliği de iyi kavranmalıdır. İçerisinde yaşadıkları dijital dünya ve çevrelerini saran sosyal paylaşım siteleri göz önünde bulundurulduğunda kullanıcı tarafından yaratılan içeriklerin söz konusu bireylerin günlük hayatı içerisindeki sıradan yeri görülecektir. Bu sebeple her ne kadar yaratıcılık ve kendine dair derin bir farkındalık vaadiyle yola çıkılsa da; bu tip kişisel motivasyon, çaba ve disiplinle ilerleyen bir pratiğin gençlerin teknolojiyle olan rutinleşmiş ve yüzeysel ilişkisinde kendine yer bulamayabileceği olasılığı da kimi düşünürler tarafından dile getirilmektedir (Brake, 2008: 288; Dronter, 2008: 73).

Dijital hikâye anlatıcılığının eğitim içerisindeki kullanım alanları ve eğitim temelli çalışmalarda nasıl algılandığı değerlendirilirken, iyimserliğin sınırlarını belirlemenin faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu pratiğin, öğrenciler ve eğiticiler için sınıf içi bilgilerin kullanımı, algılanması ve sunumunda çağın gerektirdiği özel yetileri desteklemesi ve eğitim sürecine dair kişisel gelişimin yansımalarını barındırabilmesi sebebiyle sınıftaki değerli yeri göz ardı edilmemelidir. Fakat aynı zamanda unutulmamalıdır ki; herhangi bir süreç içerisine eklenen herhangi bir aracının, söz konusu süreci birden kolaylaştırması ya da daha etkin hale getirmesi beklenemez; önemli olan söz konusu aracının söz konusu süreci “nasıl” etkilediği ya da değiştirdiğidir (Erstad ve Wertsch, 2008: 27; vurgu eklenmiştir). Bu demektir ki; *CDS*'nin anladığı anlamda hikâye anlatıcılığını veya daha geniş anlamıyla dijital olarak aracılandırılan herhangi bir anlatıyı, eğitim pratiğini kökten değiştirebilecek veya günümüz dünyasının getirdiği yeni ve kapsamlı okuryazarlık yetilerini eğitim ortamlarına yerleştirip geliştirebilecek bir büyük çözüm olarak görmek, doğru bir anlayış olmaktan uzaktır. Bu sebeple, dijital hikâye anlatıcılığının eğitim ortamlarına getirdiği yenilikler kadar; bu yeniliklerin içeriği ve eğitim ortamı üzerinde

---

⁴ *DUSTY* (*Digital Underground Storytelling for Youth* – Gençlik için Dijital Yeraltı Hikâye Anlatıcılığı Atölyesi), yazma ve okuryazarlık ile ilgili bilgilerin dijital öyküleme ve dijital müzik yapımı ile birleştirildiği bir topluluk teknoloji merkezidir. Bu merkezde çocuklar ve gençler için okul sonrası ve yaz programları düzenlenirken, yetişkinler ve yaşlılar için de akşam saatlerinde ve hafta sonları atölyeler sunulmaktadır (Hull ve Katz, 2006: 48).

yarattığı değişiklikleri nasıl yarattığını da gözlemlemek gerekmektedir.

1.2.3. Medya Çalışmalarında Dijital Hikâye Anlatıcılığı

Dijital hikâye anlatıcılığını çeşitli bakış açılarıyla ele alan diğer bir alan da, medya araştırmalarıdır. Medya araştırmaları; bekleneceği üzere, eğitim ortamlarının ve öğrencilerin dijital dünyaya uyumunu kolaylaştırmak ve teknolojik gelişmelerin eğitimdeki yerini değerlendirmek gibi amaçları olan eğitim çalışmalarından farklı olarak; kavramın kültürel boyutları, öz-temsili, kişi edimi/faillik (*agency*) ve kimlik gibi kavramlara yoğunlaşmıştır. Medya çalışmaları anlatıyı, kültüre gömülü doğası ve anlam yaratımı ve paylaşımı süreçlerinin aracısı olması sebebiyle toplumsal bir pratik olarak değerlendirmektedir. Her iki gelenek de, yalnızca sosyal pratiklerin bir parçası olmakla kalmayıp aynı zamanda onların oluşum süreçlerine de katılan anlatıyı, “değişimin katalizörü” olarak tanımlarlar (Drotner, 2008: 76). Erstad ve Wertsch (2008: 29) geçmişimiz, bugünümüz ve geleceğimiz arasında bir nevi köprü görevi gören anlatıların bağımsız bir buluşun ürünü olmadıklarının altını çizerek. Hikâye anlatımı birey tarafından "icat edilmiş" bir şey değil; aksine, ancak hepimizin dahil olduğu bir kültürel süreçte sürekli yeniden müzakere edilen bir yapıdır (Erstad ve Wertsch 2008: 25).

Kültür içine bu kadar yerleşmiş ve insan hayatının her noktasında önemli görevler üstlenmiş kadim bir gelenek olan anlatının bu yeni formunun medya çalışmaları açısından incelenmeye değer yanı nedir? Couldry'ye göre dijital hikâye anlatıcılığı olarak adlandırılan bu süreç, hikâye anlatıcılığının daha erken formlarından farklı olmasıyla ilgiye değer olsa da, başlı başına çığır açan bir sıçrama olarak görülemez (2008: 374). McLuhan'ın (1964) uzantı (*extension*) tezi çerçevesinde düşünülecek olursa sorulabilecek bir soru; anlatıların hayatımızda sahip olageldiği bu temel rolün, yeni medya dinamiklerinin sürece katılmasıyla nasıl değişmiş olduğudur. Zira oldukça tanınan; neredeyse sloganlaşmış “*Araç, mesajdır.*” önermesi ile bilinen bu tezin iddiası; temelde hayatımıza giren her yeni teknolojinin insan yetisinde bir genişlemeye sebep olduğu ve her yeni medyanın asıl mesajının insan ilişkilerinde yarattığı bu ölçek, hız ya da model değişimi olduğudur. Her ne kadar bu görüş, fazlaca teknoloji odaklı olduğuna dair eleştirilerle karşılaşmışsa da; “*Tüm bu bahsedilen dijital medya öğelerinin, hikâyenin anlatıcıdan dinleyiciye/izleyiciye aktarılması sürecinde getirdiği yenilikler, sosyal algımız ve iletişim kapasitemizin sınırlarını nasıl genişletmiştir?*” sorusuna dikkat çektiği için ilgiye değerdir. Erstad ve Wertsch (2008: 30) bu tip bir anlayışa paralel olarak ilgi alanlarının; dijital teknolojilerin kültürel araçlar olarak hayatımıza girmesinin eylem biçimlerini nasıl etkilediği ve değiştirdiğini araştırmak olduğundan bahsederler. Bu bağlamda, hikâyelerin dijital medya üzerinden hayatlarını sürdürmelerinin kültür, kimlik ve benzeri kavramların günümüzdeki yeri ve algılanmaları üzerinde yarattığı değişiklikler ve bu değişikliklerin etkilerini incelemişlerdir.

Öte yandan Couldry (2008: 337), dijital hikâye anlatıcılığının getirdiği değişikliklerin demokrasiyi güçlendirme potansiyelini tartıştığı makalesinde Schulz ve Hjarvard'dan esinlenerek “*medyatikleşme (mediatization)*” ve Silverstone'dan esinlenerek “*dolayımılama/aracılama (mediation)*” kavramlarını karşılaştırmakta ve hangisinin dijital

hikâye anlatıcılığının dinamiklerini kavramada daha kapsayıcı ve yeterli olduğunu tartışmaktadır. Buna göre “medyatikleşme”, belirli süreç, nesne ya da alanda değişim yaratan dönüştürücü bir mantık ya da mekanizma olarak açıklanabilir (Hjarvard, 2008; Schluz, 2004). Burada dikkat edilmesi gereken, medyanın etkin konumudur; medya, “*medyatikleştirme*” eylemini gerçekleştiren edim yetisine sahip aktif taraftır. Medyatikleşme, kültürel veya sosyal süreç ve pratiklerin medya formunu almaları ya da medyada yer alabilecek şekilde dönüşmeleri ve kısıtlanmaları şeklinde de açıklanabilir (Couldry, 2008: 377). Fakat, Couldry’ye (2008: 378) göre medyatikleşme kavramı; tekil olarak medya mantığını -sanki etkilediği tüm süreç ve alanlar aynı yönde, paralel bir mekanizma ile ve aynı olasılık hesabına göre çalışmaktaymışçasına- tüm diğer eski mantıkların üzerinde görmesi sebebiyle problemlidir. Bu nedenle Couldry, dolayım/araçılama anlamına gelen “*mediation*” kavramının söz konusu heterojenlikte bir süreci anlamakta daha kullanışlı olacağını iddia eder. Eğitim çalışmalarında, psikoloji ve sosyolojide daha genel bir anlayışla “aktarım” anlamıyla kullanılan bu kavram, medya çalışmalarında da basitçe “medya aracılığıyla bir şey iletme eylemi” olarak tanımlanabilir. Fakat Couldry (2008: 380; vurgu eklenmiştir) bu kavramı 1990’lı yıllarda algılanmaya başladığı şekliyle, medyanın ve medya kurumlarının çağdaş toplumlarda “*var olmasının*” yarattığı genel fark ve etki olarak değerlendirmektedir. Dolayım/araçılama; medyanın, sosyal yaşamda sembollerin dolaşımı sürecindeki temel, fakat eşitsiz ve diyalektik katılımı sürecini ifade eder. Kavram, kitle iletişim araçlarının etkileri kadar seyircilerin medya ürünleri ile olan aktif ve yaratıcı etkileşimlerini de göz önünde bulundurması sebebiyle diyalektik; fakat üretim, dağıtım ve kaynaklar açısından bakıldığında güç dengelerinin göz ardı edilememesi için de eşitsiz olarak tanımlanmıştır (Silverstone, 2002: 762). Böyle bir tanım, medyatikleşmenin aksine çizgisel olmayan bir bakış açısına sahip olduğu için bir adım ileriye gitmekteyse de, yeterli görülmemiştir. Couldry’ye (2008: 380) göre dolayım/araçılamanın yalnızca diyalektik olarak görülmesi; medya sürecindeki aktörler arasındaki belirli asimetrik ilişkilerin görülmesine ve hatta bazı aktörlerin veya çıktılarının diğer aktörleri veya çıktıları etkilemesinin imkansızlığının fark edilmesine sebep olmaktadır. Bu kavramı düşünürken yalnızca çizgisellikten – bir mantığın diğer tüm mantıklara tek yönlü olarak üstün gelmesi fikrinden - vazgeçmek yeterli olmayacaktır, aynı zamanda diyalektik bakış açısına içkin olan nedensellik gibi anlayışlar da süreksizlik ve asimetri gibi kavramlarla değiştirilmelidir (Couldry, 2008: 381). Bu bağlamda, dijital hikâye anlatıcılığının yalnızca hikâyelerin yeni medya formatlarına uygun olarak yeniden şekillendiğini iddia eden bir medyatikleşme perspektifinin yetersizliği ortadadır. Zira dijital medya üzerinde hangi hikâyelerin nasıl paylaşıldığı; bu hikâyelerin ne gibi kullanım alanları olduğu; ne gibi beklentiler ve ifade alanları yarattıkları; kimlerin hikâyelerinin anlatıldığı veya ne gibi hikâyelerin eksik olduğu gibi unsurlar da göz ardı edilmemelidir. Couldry’ye (2008: 383) göre de dijital hikâye anlatıcılığı gibi olguların etrafında gerçekleşen değişimlerin tekil bir medya mantığıyla anlaşılması, bu süreçler içerisinde kullanım, sosyal beklenti ve erişim gibi birçok farklı mantığın varlığını göz ardı etmesi sebebiyle yanlıştır.

Medya çalışmaları, dijital hikâye anlatıcılığını çeşitli başka perspektiflerden de ele almıştır. Bu noktada öne çıkan en önemli kuramsal söylemlerden biri, kültürel kimliktir (Nyboe ve

Dronter, 2008: 161). Hull ve Katz (2006: 43) çalışmalarında, anlatının performansa dair özellikleri ile kimlik oluşturma ve faillik (*agency*) olanakları yaratma üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Çok katlı ve diyalogsal olarak düşündükleri kimlik kavramı için; yetkin aktörler olan kişi veya gruplarca hayatlarının yönü ve gidişatını belirleyecek şekilde ve diğerleriyle ilişkisel – bazen diğerleriyle birlikte, bazen onlara karşı, ama her zaman ilişkisel – olarak oluşturulup harekete geçirilebilecek bir olgu tanımını yaparlar. Her ne kadar bu süreci etkileyen belirli sosyal, kültürel ve tarihsel bağlamlar, kimi baskı gören kesim mensuplarının bu konudaki yetilerini kısıtlasa da; kişilerin kendilerine ait eşsiz araç, kaynak, ilişki ve kültürel yapı hazinesini kullanarak kılın (*agentive*) benlikler oluşturabileceğini iddia eder ve bu tür benlikler oluşturma sürecinde dijital hikâye anlatıcılığının kullanımını tartışır (Hull ve Katz, 2006: 47). Knut Lunby editörlüğünde çıkan, *Digital Storytelling, Mediatized Stories: Self-representations in New Media* (Dijital Hikâye Anlatıcılığı, Aracılandırılmış Hikâyeler: Yeni Medyada Öz-temsil) kitabı içerisinde de birçok araştırmacı özgünlük, faillik, öz sunum, otorite ve çevrimiçi alanda benlik yaratımı gibi yönleriyle dijital hikâye anlatıcılığı ve kimlik inşası konularının kesiştiği noktayı tartışır (Kaare ve Lundby 2008; Nyboe ve Dronter, 2008; Friedlander, 2008; Erstad ve Silseth, 2008; Brake, 2008). Bu çalışmanın araştırma evrenini oluşturan mülteciler ve sığınmacılar gibi marjinalize olmuş gruplarla yapılan dijital hikâye anlatıcılığı temelli araştırmalar, multi-medya hikâyeleri yaratma ve kimlik inşası çalışmaları arasındaki bağa işaret etmektedir (Hull Katz, 2006; Halverson vd. 2009). Halverson ve arkadaşları (2009), ABD'nin Minnesota ve New York eyaletlerinde bulunan gençlik medya merkezlerini karşılaştırdıkları makalelerinde, bu kuruluşların siyahi, yerli ve diğer azınlık gruplara mensup gençlerin multimedya hikâyeleri oluşturma süreçlerinde kimliklerini nasıl değişik şekillerde inşa ettiklerine odaklanmaktadır. Karşılaştırmalı bir vaka çalışması olan bu çalışmada, ele aldığı iki kuruluşta, kimlik kavramının nasıl algılandığı, yansıtıldığı ve bunların gençlerin ürünlerini nasıl etkilediği tartışılmaktadır (Halverson vd., 2009: 27). Çalışmalarında, farklı azınlık gruplarından gelen gençlerin, kimlik kavramına iki farklı açıdan – kolektif ve bireysel – yaklaştığını belirleyen yazarlar (Halverson vd., 2009: 38), hem dijital hikâye oluşturma süreçlerinin kimlik inşasındaki önemini doğrulamakta hem de bu süreçte farklı etnik kökenlere sahip bireylerin kendi kimlikleri üzerindeki insan edimlerinin altını çizmektedirler.

İkinci bölümde, dijital hikâye anlatıcılığı ve kimlik inşasının kesiştiği noktaların daha iyi kavranabilmesi için “kimlik” kavramı ve bu kavrama dair çeşitli kuram ve bakış açıları tartışılacaktır. Öte yandan, anlatı kadar kimlik kavramının da medya tarafından dolaymlandığı ve aracılındığı düşünüldüğünde, genelde medyanın ve bu çalışma özelinde dijital medyanın bu kavram üzerindeki etkisinin yadsınamaz olduğu aşikârdır. Dolayısıyla ikinci bölüm aynı zamanda, günümüzde hem anlatıların hem de kişilerin içerisinde yaşadığı dijital kültüre dair bir kavrayış sağlamak üzere kurgulanmıştır. Bu sebeple takip eden bölümde kimlik ile birlikte bu kavramın dijital kültür içerisinde konumlandığı nokta ve aldığı formlar da tartışılacaktır. Ardından 20. ve 21. Yüzyılın en önde gelen kültürel kimliklerinden biri olan “mültecilik” ve “sığınmacılık” kavramları tanımlanarak, bunların Türkiye’de aldığı biçimler ve Türkiye toplumu tarafından nasıl algılandıklarından bahsedilecektir.

BÖLÜM 2: DİJİTAL KÜLTÜRDE KİMLİĞİN YANSIMALARI

İçerisinde yaşadığımız dünya gün geçtikçe medya kurumları, araçları ve içeriklerine daha doygun hale gelmektedir. Her ne kadar medya çalışmaları, bilimsel bir alan olarak ortaya çıkışından bu yana medya ve toplumun birbirleri ile olan ilişkisiyle ilgilenmişse de, medyanın toplumsal ve kişisel hayatı çevrelemesi, medya içeriklerinin de buna uygun olarak günlük aktivitelerimize sızacak şekilde yaşam alanlarımıza dağılması ve yeni medya teknolojilerinin hayatımıza kazandırdığı benzersiz medya tüketim pratikleri, tamamen yeni bir medya ekosistemi ve deneyimi oluşturmaktadır. Medya tarafından aracılendirilen mesajların yoğunluğu gün geçtikçe artmakla kalmayıp, aynı zamanda bu yoğunluğun artış hızı da gündün güne yükselmektedir. Özellikle yeni medya araçları, Web 2.0 ve bunların yarattığı kullanıcı tarafından oluşturulan içerikler ile gelen katılımcı kültür; kişiler ve medyanın sınırlarını bulanıklaştırmakta, kişileri ve sosyal hayatı, yine bunlar tarafından yaratılan ve tüketilen içerikler sayesinde medyanın bizatihi içeriğine dönüştürmektedir.

TÜİK'in bilgi toplumu istatistikleri, ülkemizde giderek artan bir bilgisayar sahipliğini ve internet kullanımını işaret etmektedir. 2004'ten bu yana – 2016 yılı hariç – her yıl düzenlenen araştırma; evlerde ve iş yerlerinde bilgisayar sahipliği, internet erişimi ve internet kullanımındaki değişimleri ölçmektedir. Yalnızca on dört yıl içerisinde hanelerdeki bilgisayar kullanımı %23'ten %59,6'ya, internet erişimi ise %7'den %83,8'e yükselmiştir (TÜİK, 2018a, Bilgi Toplumu İstatistikleri).

Tablo 3. Bilgi Toplumu İstatistikleri

	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bilgisayar Kullanımı	23,6	22,9	33,4	38,0	40,1	43,2	46,4	48,7	49,9	53,5	54,8	54,9	56,6	59,6
İnternet Kullanımı	18,8	17,6	30,1	35,9	38,1	41,6	45,0	47,4	48,9	53,8	55,9	61,2	66,8	72,9
Hanelerde İnternet erişimi	7,0	8,7	19,7	25,4	30,0	41,6	42,9	47,2	49,1	60,2	69,5	76,3	80,7	83,8

Kaynak: www.tuik.gov.tr Erişim Tarihi: 09.12.2018

Londra merkezli *We are Social* adlı platformun her senenin ocak ayında yayınladığı ve bir önceki senenin istatistiklerini içeren sosyal medya kullanımı araştırmasına göre ise; Türkiye nüfusunun %48'inin kişisel bilgisayarı bulunmaktadır ve %77'si akıllı telefon kullanmaktadır. Söz konusu çalışma aynı zamanda Türkiye'deki bireylerin %84'ünün her gün internet kullandığını ve Türkiye'de toplam elli iki milyon aktif sosyal medya kullanıcısı bulunduğunu belirtmektedir ki bu sayı toplam nüfusun %63'ünü oluşturmaktadır. Çalışma ayrıca en çok aktif kullanıcısı olan beş mobil uygulamayı; *WhatsApp*, *Instagram*, *Facebook*, *Facebook Messenger* ve *Twitter* olarak sıralamaktadır. Aylık aktif 38 Milyon *Instagram* kullanıcısı olan Türkiye'de bireyler günlük ortalama 2 saat 46 dakikalarını sosyal medyada geçirmektedirler (We are Social, 2019: 18-51).

Günümüz toplumundaki çevrimiçi medya kullanımının yaygınlığı ve hakimiyeti göz önünde bulundurulduğunda, bu pratiklerin oluşumuna katkıda bulunduğu çağdaş yaşamın daha iyi anlaşılabilmesi için, bireylerin bu dijital mekanlarda nasıl yaşadıklarını ve bu özelliklerden ne tür değerler elde ettiklerini anlamak önemlidir. Yeni medya araçlarının kullanımı ve bireylerin bu araçları kullanarak geçirdiği süre arttıkça, kişiler arası iletişim, etkileşim ve kişilerin kendi yaşamları ile topluma dair algısı da giderek artan oranda bu teknolojiler tarafından aracılanmaktadır. Günümüzde, başka birçok toplumsal ve kültürel pratik gibi, kimlik oluşumu da artan bir ivme ile bu söz konusu ağ bağlantılı ve aracılanmış dijital ekosisteme kaymaktadır.

Bu bağlamda kimlik kavramının tarihi boyunca ne gibi tanımlamalar aldığı ve hangi yaklaşımlar tarafından ne gibi bağlamlarda ele alındığı, kimlik inşasının bu yeni alanını ve kavramın bahsi geçen yeni alanda aldığı boyutlarını anlamak için gerekli görülmektedir. Bu sebeple ilerleyen bölümlerde; dijital kültür ve dijital kültürde kimlik inşası konuları tartışılmaya başlanmadan önce çeşitli kimlik ve benlik kuramlarından bahsedilecektir.

Kimlik ve benlik kavramlarının açıklanması, tartışılması, belirli bakış açıları çerçevesinde incelenmesi ve dijital kültür içerisinde aldıkları durumlar değerlendirildikten sonra, araştırmanın evrenini oluşturan mülteci ve sığınmacı kimlikleri tartışılacaktır. Kimliğe dair bu kavramların, uluslararası ve ulusal hukukta aldıkları resmi tanımlamalar sunularak son yıllarda Türkiye’de yaşamakta olan sığınmacı ve göçmenlerin koşulları kısaca anlaşılmasına çalışılacaktır. Ve araştırmaya geçmeden önce son olarak, görünürlük kültürü içerisinde mülteci ve sığınmacıların yeri değerlendirilecektir.

2.1.Benlik ve Kimlik Kuramları

Çevrimiçi ortamlarda kimliğin nasıl ve neden oluşturulduğuna ve bu süreçlerde ne gibi anlamlar yaratıldığına dair herhangi bir araştırma, kimlik, kimlik inşası ve oluşturulan bu kimliklerin bireyler tarafından çeşitli şekillerde – bu çalışma kapsamında dijital hikâyeler olarak – yeniden üretilmesi ve tüketilmesi gibi olguların karmaşıklığını kabul etmeyi bir ön koşul olarak sunmaktadır. Ross vd.’ne (2001: i) göre:

Kimliğin çok çeşitli ve farklı yöntem ve bakış açısı tarafından kavramsallaştırılıyor oluşu bize birkaç şey anlatmaktadır: (i) son yirmi yılda kimlik sorunsalı giderek artan bir önem kazanmıştır; (ii) kimlik, modern bireyin kaygılarının arkasında yatan nazik ve çelişkili bir kavramdır; (iii) bireylerin belirli bir sosyal gruba olan bağlılığını çeşitli ölçütlere göre düzenleme gücü sebebiyle, kavrama dair artan bu ilgi, bireylerin bir grup, kimse veya şeye, kimlik kaynağı olarak bağlanma dürtüsünü açığa çıkarır; (iv) kavramın bu denli geniş bir alana yayılması uluslararası bir tanım ve çözümü imkansız kılar; (v) ve terimin basitçe bir incelemesi dahi çok çeşitli disiplinlerarası bir değerlendirmeyi gerektirir.

Fakat bu çalışma kapsamında yapılması gerekli görülen kısıtlamalardan biri, kimliğin ağ tabanlı medya ve dijital kültür içerisinde nasıl oluşturulduğu ve iletildiğine odaklanmak olarak belirlenmiştir. Böyle bir anlayış, doğası gereği özcü yaklaşımlar yerine sosyal yapılandırmacı yaklaşımlardan yararlanmayı gerekli kılmaktadır. Grossberg’in (1996: 89) belirttiği üzere, özcü yaklaşımlar, ortak bir köken ya da ortak bir deneyim olarak tanımladıkları kimliğin, kendine içkin, asli, otantik ve orijinal bir içeriği bulunduğunu iddia etmektedirler. Bu görüş, kimliği oluşum süreci tamamlanmış, yeniden yapılandırılmaz, “öteki”nden tamamen bağımsız ve kendi başına bir kavram olarak görmektedir. Benzer bir

şekilde Kellner da modern öncesi geleneksel toplumlarda kimliğin sabit, kararlı ve istikrarlı olduğundan bahsetmektedir. “*Kimlik; düşünce ve davranışların sınırlarını sıkı sıkıya çizen, bireyin dünyadaki yerini belirlemek için dine dayalı yaptırım ve uyum yollarını gösteren, önceden belirlenmiş bir tür toplumsal rol ve geleneksel mitler sistemidir*” (Kellner, 1995: 231). Dolayısıyla hem modern öncesi toplumlar için hem de özcü bakış açısına göre kimlik, insan doğasına ve özüne dair, kesin sınırları olan, önceden belirlenmiş ve değiştirilemez bir mefhum olarak algılanmaktadır.

Modern düşüncede ise kimlik daha hareketli, çok yönlü, kişisel, değişime ve yeniliğe açık hale gelmekte ve gittikçe daha çok toplumsal ve “öteki” ile ilişkili olarak tanımlanmaktadır (Kellner, 1995: 231). Bu noktada devreye giren yapılandırmacı yaklaşımlar, otantik ve kendi özünde var olabilen kimlikleri reddederler. Kimliği ilişkisel ve tamamlanması mümkün olmayan bir süreç içerisinde değerlendirirler (Grossberg, 1996: 89). Bu çalışma kapsamında, dijital kültürde kimliğin inşasını ve bu pratiğin dijital hikâye anlatıcılığı içerisinde kendine nasıl yer bulduğunun anlaşılması için ikinci tür kimlik kuramlarından yararlanılacaktır. Sığınmacı veya göçmen bireylerin, dijital ortamlarda kimliklerini nasıl ürettiklerine ve sunduklarına odaklanan böylesi bir araştırmada, benlik ve kimliğin sürekli bir yapılandırma süreci içerisinde olduklarının kabulü; yerinden edilmenin, değiştirilemez, sabitlenmiş, katı bir anlam referans noktası olmadığını ima eder. Böyle bir anlayış aynı zamanda yerinden edilmiş kişilerin, ev sahibi ülkeye vardıklarında onlara atanan kimliklerle onların kendi yaşanmış deneyimleri ve dijital ortamlar içerisinde icra ettikleri, müzakere ettikleri ve karşı geldikleri kimlik arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için de önemli olanaklar sunar (Guerrero ve Tinkler, 2010: 56).

2.1.1. Sosyal psikolojik perspektifler

Bu başlık altında toplanabilecek bilimsel gelenekler, kimliğin inşasını, içinde bulunulan toplumsal durumlara bağlı olarak ve sosyal etkileşimleri yansıtan bir biçimde tanımlamaktadır. Benliğin, geniş çapta toplumsal süreçler içerisinde oluştuğu ve ortaya çıktığı ve bu sebeple toplumsal ilişkiler içerisinde düşünülmesi gerektiği anlayışı, sosyal psikolojik yaklaşımların temelinde yatmaktadır (Burke ve Stets, 2009: 11). Fakat bu yaklaşım ve bundan doğarak gelişen kimlik kuramlarının detaylıca tartışılması, belirli kavramlara dair tanımsal bir ön açıklamayı gerekli kılmaktadır.

Benlik ve Kimlik

Anthony Giddens (1991: 53), benlik kavramının “özdüşünümsellik” bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini söylemekte; benliğin kişinin kendine ve kendi davranışlarına dair sahip olduğu bilinç olduğunu iddia etmektedir. McCall ve Simmons (1978: 52) da benzer bir şekilde benliği, kişinin başkalarına karşın oluşturduğu bilinci kendisine yöneltmesi olarak tanımlar. Benzer fikirleri paylaşan diğer düşünürler için de benlik; bireyin kendisini nasıl algıladığı ve deneyimlediği ile ilgilidir ve bireyin kendini başka herhangi bir kişi, obje veya durum gibi algılama ve değerlendirme yetisinin sağladığı yansımadan doğar (Leary ve Tangle, 2012: 6). Tüm bu görüşlerin üzerinde birleştiği konu şudur ki; benlik, öze dair farkındalık ve bu farkındalığın hayata geçirilmesi pratiğinden doğar. Bir kişinin, kendi kişiliğinin somut farkındalığı ve buna ek olarak bu farkındalıktan

doğan eylemler, benliğin oluşmasında etkilidir.

Sembolik etkileşimcilik geleneğinin kurucusu olarak kabul edilen Mead'e (1934: 34) göre de benlik kişinin kendi zihninde doğar; zihin ise sosyal ilişkiler içerisinde oluşur ve şekillenir. Aynı zamanda zihin, içerisinde yaşanan çevreye ve bu çevrenin kapsadığı kimseler ve kişinin kedisine dair, dil yardımıyla anlamlar üreten mekanizmadır. Benlik ise ancak, bu anlamları semboller halinde düzenleyen dilin içerisinde, karşılık verilebilecek herhangi başka bir sembole denk bir hale büründüğünde var olabilir. Bu demektir ki; Mead'in düşüncesinde benlikten bahsedilebilmesi için, benliğin anlamlandırılıp değerlendirilebilecek ve karşısında aksiyon alınabilecek bir sembol haline gelmesi gerekmektedir. Aşağıda detaylıca açıklanan bu düşüncedeki önemli kavramlar; zihin, dil ve semboller olarak ortaya çıkar.

Benliğin sembolize edilmiş bir obje haline gelmesi sürecinde ona karşı geliştirilen reaksiyonlar, toplum içerisinde ilişki ve etkileşimde bulunduğumuz "diğerlerinin" bakış açısıyla oluşturulmaktadır (Burke ve Stets, 2009: 10). Bu, kişinin kendi benliğini, sembol haline getirilmiş bir obje olarak düşünüp değerlendirirken başkalarının onu değerlendirdiğinde kullandığı bakış açısını kullanmaktadır. Burke ve Stets' e (2009: 10) göre bu; "*bireyin kendi benliğine karşın bir "öteki" rolü almasını gerektirir. Bu sebeple, paradoksal olarak, "benliğin" ayrı bir nesne olarak ortaya çıkmasıyla, benliğin etkileşim kurduğumuz "ötekiler" ile bir olması aynı zamanda gerçekleşir.*" Özetle bu çalışma içerisinde yararlanılan yaklaşımlar; inşa edilmiş bir benliği, dünya ile girilen geniş çaplı bir ilişki içerisinde, kendini izlemeye ve düzenlemeye dayalı bir sürecin parçası olarak, bireyin yaşamı boyunca devam eden diyalektik ve yansımacı bir çaba şeklinde algılamaktadırlar.

Benliğin bu yansımacı formunun yanında kimlik ise genellikle, özellikler, roller, bir gruba olan bağlılık ve üyelikler çerçevesinde tanımlanmıştır. McCall ve Simmons (1978: 65), benliğin başkaları ile olan etkileşimde edindiği davranış şekillerinden rol kimlikler olarak bahsederek bunları, "*bireyin; belirli bir toplumsal konumun bir parçası olarak, kendisi için tasarladığı karakterler ve roller*" şeklinde tanımlarlar. Bunlar basit hayaller ya da ulaşılmak istenen soyut hedefler değil, kişilerin günlük yaşamında ve kendilerine dair eylem planlarında önemli etkisi olan güdüleyici kaynaklardır. Öte yandan sembolik etkileşimcilik geleneğinin bir diğer önemli ismi William James, kimlik terimini kullanmasa da günümüz yazınında kimliğe karşılık gelecek şekilde çoklu benlikten bahseder ve bireyin toplum içerisinde sahip olduğu pozisyonlardan farklı birçok benliğin doğabileceğini ve bunların birden fazlasının aynı zamanda etkin olabileceğini öne sürer (James'ten aktaran Burke ve Stets, 2009: 18).

2.1.1.1. George Herbert Mead ve Sembolik Etkileşimcilik

Benlik ve kimliğin; sosyal alanda, birey, ötekiler ve sosyal yapılar ile arasında var olan ilişkiler sürecinde doğduğunu kabul eden bu tür yaklaşımların en önemlilerinden biri, "*sembolik etkileşimcilik*" yaklaşımıdır. "*Kimlik kuramı*" ve "*sosyal kimlik kuramı*" gibi yaklaşımlar da bu bakış açısı üzerine kurulmuştur (Burke ve Stets, 2009: 22). Herbert Blumer tarafından türetilen bir terim olan sembolik etkileşimcilik adı ile anılan bu kuram, George Herbert Mead, William James ve Charles Horton Cooley'nin çalışmalarına

dayanmaktadır ve temelinde, zihnin kendini seçici bir şekilde ve bir nesne olarak algılama ve yansıtma yeteneği yatar (Burke ve Stets, 2009: 18). Mead, “*Mind, Self and Society*” (*Zihin, Benlik ve Toplum*) adlı kitabında, sosyal bir sürecin parçası olarak benlik ile birlikte gelişen zihni tartışır. Diğerleriyle iletişim ve etkileşim yoluyla gelişen zihin, birey ve çevresi arasında ilişki kurmak için kişinin algılarını ve davranışlarını düzenler.

Mead’in kuramında zihin kadar önemli olan bir diğer kavram, anlamdır. Semiyolojinin iki babası Pierce ve Saussure’un düşüncelerine benzer şekilde burada da anlamların şeylere içkin olmadığından bahsedilir; anlam bir nesne veya uyaran karşısında oluşturulan bir cevaptır (Burke ve Stets, 2009: 18). Dolayısıyla anlamlar kişilerin yaşadığı sosyal ortamda yaratılırlar. Anlamların oluşturulduğu bu süreçte, semboller ve işaretler (*signs*), nesnelere verilen bu manaları taşıdıkları ve temsil ettikleri için önemlidirler (Burke ve Stets, 2009: 11). Dil, bu tip sembol sistemlerinin başlıcalarından olsa da; nesnelere, jestler, mimikler gibi başka işaret sistemleri de önemsenmiştir. Mead’e (1934: 135) göre, benliğin oluşumu için hayati olan dilin kendisi de toplumsal deneyim içinde var olur.

Kuramın kalbinde yer alan bu diyalektik öğeler, anlamlar ve bu anlamların içerisinde olduğu toplumları sürekli değişen ve sürekli oluşma sürecinde bulunan bir şekilde tanımlar. Bu sebeple sembolik etkileşimcilik, sürekli oluş halinde olan ve asla tamamlanmayan yapıdan ziyade, bireyi aktif bir aktör olarak değerlendirmekte ve yapı – aktör ikileminde, aktör etmenine daha yakın durmaktadır. Bu bağlamda Mead (1934: 196), eylem odaklı “*bireysel benlik*” (I) ve “*sosyal benlik*” (me) arasında bir ayrım yapar. Bir birey “ötekilerin” tutumlarını göz önünde bulundurarak benlik deneyimine kattığında “*sosyal benliğin*” görev başında olduğu söylenebilecekken; “*bireysel benlik*” ise benliğin, başkalarının tutumları karşısında harekete geçen kısmı olarak açıklanmaktadır (Mead, 1934: 196). Bireysel benlik aksiyon alan, hareket eden yön olarak değerlendirilebilir; sosyal benlik ise bunu kontrol eden ve yönlendiren taraftır. Bu süreç süreklilik arz etmektedir; bireysel benlik sürekli hareket halinde, sosyal benlik ise çevre ve diğerleriyle ilişkili olarak sürekli bireyi gözlemler ve yönlendirir haldedir (Burke ve Stets, 2009: 21). Böyle düşünüldüğünde, sosyal benlik yalnızca kişinin algısını değil Mead’in “*genelleştirilmiş başkası/öteki*” olarak kavramsallaştırdığı toplum ve kültüre dair sosyal bilgiyi de içerir (Mead, 1934: 154).

2.1.1.2. William James ve çoklu benlikler

Sosyal psikolojik perspektife dahil olan bir diğer önemli figür de William James’tir. James, (1890: 294) “*bir bireyin, onu tanıyan ve algılayan kişi sayısı kadar farklı benliği olduğunu*” iddia ederek benlik kavramının sosyal bir olgu olduğunun altını çizer. James’in çoklu benlik olarak düşündüğü ve benliğin toplum içerisinde alabileceği farklı pozisyonlar olarak açıklanabilecek kavram, bugün kimlik olarak algılanmaktadır (Burke ve Stets, 2009: 24). Dolayısıyla her benlik, aldığı birçok farklı pozisyonun toplamından ya da bugünkü anlamıyla birçok farklı kimliğin bir araya gelmesinden oluşmaktadır.

2.1.1.3. Charles Horton Cooley ve Ayna Benlik

Sosyal etkileşimcilik kuramından bahsederken atlanmaması gereken bir diğer düşünür, Amerikalı filozof Charles Horton Cooley’dur. Burke ve Stets’e (2009: 25) göre Cooley,

benlik oluşum sürecindeki sosyal etkileşimde duygu ve hislerin önemini vurgulaması sebebiyle dikkate değerdir. Cooley, geliştirdiği ayna-benlik kavramıyla, benlik oluşturma sürecinde başkalarının düşüncelerine olan bağlılığı ve bunların sürece katkısını açıklamaktadır. Bir aynadaki yansıma gibi, kişiler kendilerini, başkalarının onlara olan tepkilerinde görürler. Ayna-kimlik üç ana bileşende incelenebilir: (i) başkasının bizi nasıl algıladığına dair fikrimiz, (ii) bu algının yarattığı yargının tasavvuru ve (iii) bunlardan doğan bir çeşit kişisel his (Cooley'den aktaran Burke ve Stets, 2009: 25). Örneğin bir kişi iş arkadaşlarının kendisini yaptığı işte yetersiz gördüğünü ve kendisiyle ilgili hayal kırıklığına uğradıklarını düşünebilir. Böyle bir düşünce, kişide utanca sebep olabilmektedir. Bu çalışma kapsamında, yerinden edilmiş bireylerin geldikleri ülkede kendilerine yöneltilen algılar ve bu algıların söz konusu kişiler üzerindeki yansıması önemlidir.

2.1.1.4. Sheldon Stryker ve Yapısalcı Sembolik Etkileşimcilik

Sembolik etkileşimciliğin, aktör odaklı anlayışının toplumsal yapının, tüm diğer kültürel oluşumlarda olduğu gibi benlik ve kimlik üzerinde de mevcut olan etkisini göz ardı ettiğini iddia eden bir kesim de mevcuttur (Burke ve Stets, 2009: 34). Stryker, sembolik etkileşimcilerin tanımladığı şekilde bir toplumsal yapının gerçekçi olmadığından bahsederek; toplumun, kişilerin davranış modellerinin geniş bir incelemesinden de anlaşılacağı gibi, sabit ve istikrarlı olduğunu iddia eder. Toplum, bireyden önce de vardır ve her birey, içerisine doğduğu toplumu sosyalleşme adı verilen süreç ile tanır. Benliğin aldığı çeşitli kimlik halleri de, bireyler toplum içerisindeki yapılandırılmış sosyal ilişkilere dahil oldukları sürece, toplumsal olarak paylaşılan beklentiler tarafından şekillenir (Stryker, 1968: 559).

Toplumsal yapılar, içinde yaşayan bireylerin 'belirli bir tür öteki' ile 'belirli türde konularda' 'belirli kaynakları kullanarak' 'belirli ilişkiler' kurup kurmayacaklarının sınırlarını çizer. Yapılar aynı zamanda, bireylerin belirli kimlikler geliştirip geliştirmeyeceği, belirli tür motivasyonlara ve belirli tür kaynaklara sahip olup olmayacağını da etkiler (Stryker ve Vryan'dan aktaran Burke ve Stets, 2009: 35).

Stryker'ın bir diğer iddiası ise, kişinin sahip olabileceği çeşitli kimlikler arasında bir önem sıralaması ve hiyerarşi olduğudur. Her ne kadar kişinin farklı kimlikleri arasında çatışma olmaması gerekse de, böyle bir ihtimalde bireyin davranışlarının tahmininde bu hiyerarşi önemli bir gösterge olmaktadır. Bu hiyerarşinin belirlenmesinde iki özellikten bahsedilebilir: birincisi, söz konusu kimliğe bağlı ilişkilerin sayısı, ikincisi de bu kimliğe bağlı olarak kurulan ilişkilerin derinliğidir. Herhangi bir durumda belirli bir kimliğe olan bağlılık ne kadar güçlüyse, bu kimliğin belirginliği ve bu kimliğin performans olasılığı da o kadar yüksektir (Stryker, 1968: 560). Stryer'ın bu fikri, günümüz dünyası ve dijital medya çerçevesinde düşünüldüğünde de etkinliğini koruyacaktır. Sosyal paylaşım platformlarında bireyin sahip olduğu takipçiler, kişinin kendini başkalarının gözünden görmesinin aracı olarak algılanabilir. Böyle bir durumda Stryker'ın bahsettiği şekilde, takipçiler kimlikler arası bir seçim söz konusu olduğunda hem niceliksel hem de niteliksel olarak etki unsuru olabilirler. Takipçilerle en fazla bağlantı kuran ya da en fazla takipçinin onayladığı kimlik, hiyerarşide yukarı basamaklara tırmanabilir ve kişinin sonraki davranışları da kendisinin bu temsiline uygun olacak şekilde düzenlenebilir.

2.1.1.5. Erving Goffman ve Dramaturjik Yaklaşım

Bu kuramsal anlayış altında değerlendirilebilecek başka bir düşünür de Erving Goffman'dır. Erving Goffman, *Gündelik Yaşamda Benliğin Sunumu* adlı kitabında, kişilerin günlük yaşamlarında kurdukları yüz yüze iletişim ve etkileşimleri, tiyatro metaforuyla değerlendirmektedir. "Dramaturjik bakış açısı" olarak da adlandırılan bu kurama göre hayat sonu olmayan bir tiyatro sahnesiyken, bireyler de ilişki içerisinde buldukları kişilere ve senaryolara göre performans sergileyen aktörlerdir (Goffman, 2009: 13). Kişiler, başkaları tarafından nasıl görüldüklerini ve algılandıklarını sürekli olarak kontrol etmekte ve en iyi performanslarını sergilemek üzere toplumsal beklentilere göre kendilerini düzenlemekte ve izlenim yönetimi uygulamaktadırlar (Goffman, 2009: 113).

Goffman, içerisinde bulunmayı seçtiğimiz durumlara paralel olarak çok çeşitli rollerimiz – kimliklerimiz – olabileceğinden bahseder. Tiyatro metaforu çerçevesinde toplumsal sahne iki kısımdan oluşur. Bunların birincisi aktörlerin, kendilerini izleyenlerin bilinci ve bu izleyicilerin söz konusu toplumsal duruma uygun olan role göre oluşturdukları beklentilerini karşılayacak şekilde kimliklerinin ideal versiyonlarını oynadıkları ön sahnedir (Goffman, 2009: 112 – 117). Arka sahne ise, aktörlerin izleyiciler – ötekiler – ile karşılaşmadığı, rahatlayabildikleri ve sosyal alanda alacakları rollerin pratiklerini yaparak kendilerini sosyalleşme sürecine hazırladıkları alandır. Goffman, benlik sunumu ve dramaturjik metafor ile farklı bir noktaya dikkat çekiyor olsa da yukarıda ele alınan tüm kuramcıların bulunduğu ortak nokta, benliğin örgütlenmiş bir toplum içerisinde onu algılayacak ötekiler mevcut olduğunda bu ötekiler ile girilen ilişkilerden doğduğu düşüncesidir. Bu bağlamda arka sahnede, ötekilerden uzak ve yalnız başına bir bireyin, toplum içerisinde edindiği roller haricinde bir "gerçek" benliğinin var olup olamayacağı tartışılabilir hale gelmektedir.

2.1.1.6. McCall & Simmons ve Rol Kimlikler

Goffman ve Stryker'a benzer şekilde, McCall ve Simmons (1966: 74-76) da belirli sosyal durumlarda uygun şekilde benliğin ideal bir versiyonunun sunulması olarak rol kimliklerden bahsederler ve hangi durumda bu rol kimliklerden hangilerinin öne çıkacağını belirleyen bir önem sırasının varlığını öngörürler. Bu önem sırası bireylerin kendilerini görmeyi tercih ettikleri ideallerden, seçilen kimliğin sağlayacağı dışsal veya içsel ödüllerden ve itibar hissinden etkilenmektedir. Bir kimlikten kazanılacak ödüller ne kadar fazlaysa, o kimliğe olan bağlılık da o kadar artmakta ve bireyler bağlılıklarının yüksek olduğu kimlikleri canlandırmaya daha çok önem vermektedirler.

2.1.1.7. Henry Tajfel ve Sosyal Kimlik Kuramı

Şu ana kadar tartışılan kuramların ortak noktası, bireylerin benliklerine ait algılarının, genel anlamda içerisinde yaşadıkları çevreler, ilişki içerisinde oldukları ötekiler ve kişilerin bunlardan edindikleri, içselleştirdikleri ve onlara göre hareket ettikleri girdiler tarafından oluşturulduğudur. Şimdiye kadar üzerinde durulan, benliğin gelişiminde bireysel bakış açılarına ek olarak, kişilerin bir sosyal grup içerisinde yer almalarının bu sürece etkisi de önemlidir. Sosyal psikolog Henry Tajfel, Sosyal Kimlik Kuramı olarak adlandırılan

yaklaşımında, kişilerin içerisinde yaşadıkları karmaşık sosyal dünyayı anlamlandırabilmek için kategorileştirme yöntemine başvurduklarından bahsetmektedir (Tajfel'den aktaran Framroze, 2017: 31). Sembolik etkileşimcilerin kavramlarından yararlanan Tajfel, sosyal kimlik ve sosyal sınıflandırma kavramlarının birlikte düşünülmesi gerektiğini; zira bireylerin kendilerine, çevrelerini anlamlandırmada kullanabilecekleri ölçütler sağlayacak grup üyelikleri peşinde olduklarını iddia eder. Bu ölçütlere göre kişinin benlik algısı destekleniyorsa gruba bağlılık sağlamlaşırken; desteklenmiyorsa gruptan ayrılma veya kendini buna göre düzenleme yoluna gidildiği gözlemlenmektedir (Tajfel'den aktaran Framroze, 2017: 32). Stets ve Burke (2000: 225) da kişilerin diğerlerini benzerlik ve farklılık kavramları üzerinden, grup içi ve grup dışı gibi etiketlerle sınıflandırdıklarından ve belirli durum ve gruplarla, kendi benliklerini geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde seçici olarak ilişki kurduklarından bahsetmektedirler.

Bu bağlamda, çevrimiçi grupların öneminin giderek arttığını söylemek yanlış olmayacaktır. Her ne kadar çevrimiçi grup ve topluluklar birçok yönleriyle sanal olsalar da bu gruplara dahil olan kişiler, çevrimiçi veya çevrimdışı olarak iletişim ve ilişki kurulabilecek, etkileşimde bulunulabilecek gerçek kişilerdir. Sosyal paylaşım siteleri, sosyal sınıflandırma için bugüne kadar eşi benzeri görülmemiş imkân ve kolaylıklar sunmaktadır. Bu sitelerdeki hesaplar, gönderiler, fotoğraflar ve yakın bir zamandan itibaren kısa süreli olarak paylaşılan hikâyeler dahil tüm içerikler herkese açık ya da belirli bir grupla paylaşılacak şekilde ayarlanabilmektedir. Buna ek olarak, sıradan ya da oldukça özel kavramlar grup sınıflandırılması için kullanılabilir. Belirli bir yerde yaşamak veya adı yeni duyulmaya başlamış bir müzik grubunu takip etmek gibi çok geniş ya da çok kısıtlı insan gruplarını bir araya getirmek için çevrimdışı ortamlardan çok daha uygun olabilmektedirler.

Öte yandan sosyal sınıflandırma, hemen her zaman benliği de kapsadığından ya da en azından kişinin kendi benliğine – aidiyet ya da farklılık açılarından – ilişkin olduğundan yalnızca ötekileri sınıflandırmakla kalmaz, kişinin kendisini de kategorize eder (Hogg ve Reid'den aktaran Framroze, 2017: 33). Bu pratik, her ne kadar kişinin çevresini algılamasında ve ilişkiler kurmasında bir referans noktası işlevi gördüğünden önemli olsa da; aynı zamanda, kişilerin özgün kimlik göstergelerinin erozyonuna da sebep olabilmektedir. Çok geniş toplumsal yapılarla sağlanan bağlar, bireysel özelliklerin belirsizleşmesine ve stereotipleştirmeye yol açabilmektedir. Yine de bu süreçte söz konusu sosyal sınıflarla oluşturulan bağ, bu sınıfla ya da kategoriyle daha derin bir özdeşleşmeye de neden olabilmekte ve kişilerin hem hareketlerini hem de çeşitli kimlikleri arasındaki hiyerarşiyi etkileyebilmektedir. Bu , yerinden edilmiş kişilerin biz/siz/onlar zamirlerini nasıl kullandıklarında ve kendileri ile ötekileri hangi gruplara dahil ettiklerinde de görülmektedir.

Bu noktaya kadar tartışılan kuramlar, çağdaş dijital toplumda benliğin ve kimliklerin nasıl tezahür ettiğini ve sunulduğunu anlamak için önemli bir ilk adım olarak düşünülmektedir. Bunlar ve birazdan daha detaylı şekilde açıklanacak olan diğer kavramlar ve bakış açıları; kişilerin benliklerini ve kimliklerini, nasıl ve neden diğerlerinin gözleri önünde ve belki de özellikle bu gözler için oluşturduklarını anlamaya yarayacak temel kuramları oluşturmaktadırlar. Bireylerin ve sosyal çevrelerinin iç içe geçmiş olduğu ve dünya ve

diğerleriyle olan etkileşimlerimizin kim olduğumuzu ve nasıl davrandığımızı etkilediği fikri yeni değildir. Bu çağda yeni olan şey, kimlik üretme ve biçimlendirme için yeni imkân ve alanlar sunarak benliğin ifade edilmesine aracılık eden teknolojilerdir. Kişiler bu teknolojiler aracılığıyla yaptıkları benlik sunumlarından belirli faydalar elde etmektedirler. Bu çalışmanın temel amaçlarından biri, bu faydaların ne olabileceğini, neden bu kadar değerli olduklarını ve bireylerin bu faydaları elde etmek için kimliklerini nasıl performansla döküklerini anlamaktır.

2.1.2. Medya Çalışmaları Perspektifleri

Takip eden alt bölümde, medya ve kültürel çalışmalar alanları içerisinde kimliğin nasıl algılandığı ve ne gibi kavramlarla bağlantılı olarak incelendiğine odaklanılacaktır. Her ne kadar görüşlerine başvurulacak kişiler tamamıyla medya akademisyenleri olmasalar da, geniş anlamda kültür ve özellikle medya kültürü üzerine önemli çalışmalar yapmışlardır. Söz konusu gelenekler de genel olarak sosyal psikoloji ve özellikle sosyal etkileşimcilik geleneği gibi, kimliğe dair özcü yaklaşımları reddetmektedirler. Hall, kimlik kavramının istikrarlı ve değişmeyen bir özün ortaya çıkışı olarak tanımlanmasına karşıdır. Bu sebeple kültürel kimliğin de, ortak bir tarihe ve atalara sahip olan kişilerin edinebileceği, istikrarlı, değişmeyen ve süreklilik arz eden referans ve anlam çerçeveleri sağlayan ortak tarihi deneyimler ve kültürel kodlar olarak görülmesini kabul etmez (Hall, 1996: 3 – 4). Kellner da benliğin modern toplumlarda aldığı halleri açıklarken sosyallik ve diğerleri ile ilişkili olma kavramlarından bahsetmektedir. Bireyin kimliğinin, başkaları tarafından farkında olunması ile bu farkındalığın kişinin kendisi tarafından algılanmasına bağlı olduğu görüşünü tekrar etmektedir. Modernitede kimlik; sosyal olarak tanımlanan roller, normlar, gelenekler ve beklentiler tarafından şekillenen bir etkileşim yapısı içerisinde oluşmaktadır. Bu süreç, karmaşık bir karşılıklı tanımayı içermektedir (Keller, 2003:231). Bu noktada kimliklerin oluşumuyla ilgili sosyal psikolojik yaklaşımlarla aynı çizgide olan tartışmaların, benliğin ve kimliğin oluşumunda etkili olan kültürel materyaller, güç dengeleri, temsil ve medya etkileri gibi alanlara odaklanmaları sebebiyle de yenilik arz ettikleri iddia edilebilmektedir.

2.1.2.1. Stuart Hall

“*Questions of Identity*” (Kimlik Soruları) adlı kitabında Stuart Hall, özcü yaklaşımları reddederken aşağıdaki açıklamaları kullanmaktadır:

Kimlikler, tarihin, dilin ve kültürün kaynaklarını var oluş sürecinde kullanmakla ilgilidirler. Bu, 'Kimiz?' ya da 'Nereden geldik?' değil, 'Kim olabiliriz?' veya 'Nasıl temsil edildik?' ve 'Bunun şu an nasıl temsil edildiğimize dair etkisi nedir?' gibi soruları içerir. Bu nedenle kimlikler temsillerin dışında değil bizatihi içinde oluşturulurlar. Kimlikler, [...] geleneğin inşası ile ilişkilidirler. Benliğin anlatılaştırılmasından doğarlar; ancak, her ne kadar kimliğe dair aidiyet ve kimliğin oluşmasını sağlayan hikâyeleştirme sembolik olduğu kadar imgesel ve dolayısıyla hayaliyse de, bu zorunlu kurgusal nitelik, kimliğin söyleme dayalı, materyal ve politik geçerliliğini hiçbir şekilde azaltmaz. (Hall, 1996: 4).

Hall'a göre (1996: 4), tam da bu sebeple, kimliklerin belirli tarihsel ve kurumsal alanlarda

belirli söylemsel biçimlendirme ve pratikler⁵ çerçevesinde oluştuğunu unutmamak gerekmektedir. Ayrıca kimliklerin belirli güç sistemleri içerisinde doğduğu ve bu sebeple kavramın özcü anlayışının işaret ettiği birlik halinden çok, belirli sistematik farklılık ve dışlama pratiklerine dayandığına dikkat çekilmektedir. Derrida, Laclau ve Butler'dan esinle Hall, herhangi bir kavram gibi kimliğin de anlamının, "öteki" ile olan ilişkisinde "ne olmadığından" ya da "neyi içermediğinden" geldiğini iddia ederek kimliklerin yalnızca dışlama ve dışarıda bırakma kapasiteleriyle orantılı olarak özdeşleşme noktaları sunabileceğini iddia etmektedir.

Bir kimliğin oluşumu her zaman bir şeyi dışlamak ve sonuçta ortaya çıkan iki kutup arasında şiddetli bir hiyerarşi oluşturmak üzerine kuruludur: kadın/erkek. İkinci terim, bu nedenle, ilk terimin esasına göre bir ikincil pozisyona indirgenir. Beyazın "insan" ile eşdeğer olduğu siyah-beyaz ilişkisi de buna örnektir. Bu örnekte 'erkek' ve 'beyaz' terimleri esası oluştururken 'kadın' ve 'siyah' ise bu asılın bir fonksiyonu gibidir (Laclau'dan aktaran Hall, 1996: 5).

Bu demektir ki kimlikler; özcü yaklaşımların işaret ettiği birlik, doğallık, kaçınılmazlık ve antik ortaklığın aksine, güç ve iktidar ilişkileri içerisinde geliştirilen ve doğallaştırılan bir takım referans noktalarına olan bağlardan devşirilmektedir.

2.1.2.2. Douglas Kellner

Öte yandan Kellner, modernite içerisinde gelişen bu, birey tarafından inşa edilmiş kimlik anlayışının, istenildiğinde düzenlenebilmesi esnekliğinin kişi için bir kaygı kaynağı olduğundan bahseder. Modern öncesi toplumların dine sıkı sıkıya bağlı olan kimlik anlayışı bireylere belirli bir istikrar sunarken modernitede durum böyle değildir. Bu anlayışa göre modernitede, kişinin kimliğinin modası geçip eskimesi veya fazlaca kristalize olup bireyi, başka herhangi bir kimliğe sahip olmasını oldukça zorlaştıracak şekilde kendi içine hapsetmesi mümkündür. Başka bir olasılık ise çok sayıda, birbiri ile çelişen kimliğin bir arada bulunması sebebiyle kimsenin tamamen benliğini kaybetmesidir. Kellner, (1995: 232), bunun da modern dönemde kimlikle ilgili ilgi ve kaygının kaynağı olduğu belirtilmektedir. Ayrıca kimlik bu dönemde, modern öncesi durumdan farklı olarak oldukça bireysel bir görünüm almaktadır. Benliğin ve farklı kimliklerin, sosyal etkileşim içerisinde, geniş sosyal yapılar çerçevesinde ve diğerleriyle ilişki sürecinde doğduğu göz ardı edilmemekle beraber; modern öncesi dönemde çoklukla bireyin dâhil olduğu kabile veya toplulukla tanımlanan kimlik, modern dönemde aydınlanmanın da etkisiyle kişinin bireysel olarak kim olduğuna yönelmektedir. Kimliğin özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası aldığı diğer bir görünüm ise, git gide daha çok imajlarla ilgili oluşudur. Medya ve etkilerinin daha belirgin hale geldiği bu noktada, medya tarafından aracılıdırılmaya başlanan anlam yaratma referansları, bireysel imajını ve kimliğini yaratmak için yola çıkan modern insanı medya ve tüketim kültürü içerisinde sıkıştırabilmektedir (Kellner, 1995: 232).

Toplumun hızı, uzantıları ve karmaşıklığının hızla artışının sonucunda çağdaş postmodern düşüncede ise kimlik gitgide daha da istikrarsız ve kırılğan hale gelmiştir. Bu noktada, kendini yaratabilen otonom özne modernitenin ideali olarak kalırken postmodernite, kimlik

---

⁵ Söylemsel biçimlendirme ve söylemsel pratik kavramları İngilizcedeki *discursive formation* ve *discursive practice* kavramlarına karşılık gelecek şekilde kullanılmıştır. Kavramların detaylı incelemesi için Michel Foucault'un *Kelimeler ve Şeyler* adlı kitabına başvurulabilir.

kavramının kendisini reddeden bir bakış açısı belirlemektedir.

2.1.2.3. Zygmund Bauman

Bauman da hacı, gezinen, turist, aylak ve oyuncu mecazlarıyla, kimliğin moderniteden post-moderniteye geçişte ne gibi değişimler yaşadığını tartışmaktadır. “*From Pilgrim to Tourist: Or a Short History of Identity*” (Hacıdan Turiste: Ya da Kimliğin Kısa Bir Tarihi) isimli makalesinde modern kimliği, erken Hristiyanlık kültürü içerisindeki ‘hacı’ figürüyle özdeşleştirir (Bauman, 1996: 22). Buna göre hacının yolu, gitmek istediği nokta ve varmak istediği ulvi son durağa göre belirlenirken, modern insanın hayatı da kimlik idealleri tarafından şekillendirilir. Hacı’nın ulvi ütopyasına benzer bir amaç ve ütopya modern hayatta da mevcuttur.

Fakat Bauman’ın (1996: 26 – 31), “akışkan modernlik” olarak tarif ettiği postmodern çağda hacının halefleri gezinen, turist, aylak ve oyuncu olarak görülmektedir. Her dört figür de postmodern dönemde hacı metaforunun dönüştüğü tipleri gösterir. Her biri için ‘nereye gidileceğini’, ‘ne olacağını’ önceden kararlaştırmak mümkün değildir. Hacının ve dolayısıyla modern bireyin sahip olduğu bir son durak ve amaçlı yolculuk bu yeni tipler için söz konusu olamaz. Emin olunan tek şey, buldukları yerin varış noktası olmadığı ve sürekli yolda olmaları gerektiğidir. Bu durum postmodernizmin akışkanlığının ve sürekli oluş halindeki durumunun bir sonucudur.

2.2. Dijital Medya Kültürü

Günümüz dünyasında medya kültürünün, toplumun oluşturulması, düzenlenmesi ve yeniden üretilmesi hususlarındaki etkisi ve kapladığı geniş alan açıkça görülebilmektedir. Kellner (1995: 1), medya kültürünü, günlük yaşamın dokusunu oluşturan, boş zamanları etkileyen, siyasi görüşleri ve sosyal davranışı biçimlendiren ve insanların kimliklerini oluşturdukları malzemeleri onlara sağlayan görüntüler, sesler ve göstergeler bütünü olarak tanımlamaktadır.

Türler gibi toplumların da hayatta kalmak için üremeleri gerekir ve kültür, insanları belirlenmiş düşünce ve davranış biçimlerine rıza göstermeye uygun hale getiren tutumları ve davranışları geliştirir, böylece bireyleri belirli bir sosyo-ekonomik sisteme entegre eder. Televizyon, film, popüler müzik, dergi ve reklam gibi medya kültürü türleri, toplumsal rol ve cinsiyet modelleri, moda ipuçları, yaşam tarzı görüntüleri ve kişilik ikonları sunar. Medya kültürünün anlatıları, uygun ve uygunsuz davranış kalıpları, ahlaki mesajlar ve popüler eğlence kisvesi altına politik ve sosyolojik idealler gizleyerek ideolojik şartlandırma sunmaktadır. Aynı şekilde, medya ve tüketici kültürü, siber kültür, spor ve diğer popüler etkinlikler, bir yandan insanlara zevkli aktiviteler, anlamlar ve paketlenmiş kimlikleri sunarken bir yandan da onları yerleşik toplumun kabul edeceği bireyler haline getirir (Durham ve Kellner, 2006: ix).

Ayrıca teknolojinin günlük yaşamı git gide daha fazla işgal etmesiyle birlikte, günlük yaşam deneyiminin artan bir oranda medya kültürü saikleri tarafından şekillendirildiği de medya kültürü yazımında sıkça görülen iddialardan biridir (Kellner, 2003: 2). Dijital medya kültürünün, günümüzde geldiği seviyelerden oldukça uzak olunan 90’lı yılların ikinci yarısı ve milenyumun başında yazılan bu kitaplar, medya kültürünün, dünya çapında geç kapitalizm ve teknoloji odaklı tüketim kültürü içerisinde doğduğunu kabul etmektedirler. Bugüne kadar geçen sürede, medya ve sonrasında dijital medya kültürünün günlük yaşam üzerinde sahip olduğu etkideki artış, söz konusu kültürleri doğuran bu kavramların bunlar

üzerindeki etkisinde de yaşanmıştır. Bu sebeple bu çalışma kapsamında çevrimiçi benlik ve kimlik oluşumlarını anlamak için, medya ve günümüz özelinde düşünüldüğünde dijital medya kültürlerine değinmenin gerekliliği gözler önüne serilmektedir. Fakat medya ve kültür çalışmaları alanında oldukça farklı disiplinler tarafından, farklı oranlarda kuramsal veya ampirik yaklaşımlar geliştirilmiştir. Kültür ve medya gibi iki oldukça geniş kavram ve bunları konu edinmiş karmaşık ve girift disiplin ve yaklaşımların sayısı göz önüne alındığında bunlardan bazıları lehine seçim yapmanın bu çalışmanın odak noktasını korumasına yardımcı olacağı düşünülmüştür. Bu sebeple çalışma kapsamında; birey, benlik, kimlik ve bunların çevrimiçi tezahürü incelendiğinden, medya kültürü içerisinde bireylerin aktif aktörler olarak değerlendirildikleri yaklaşımlar ön plana çıkmıştır.

Bununla birlikte bugün medya kültürü düşünüldüğünde göz ardı edilmesi imkânsız olan ve özellikle dijital medya kültürü içerisindeki yeri ve önemi, katılımcı ve üreten tüketici (*prosumer*) gibi kavramlarla gittikçe çeşitlenen ve ortaya çıkan izleyici/dinleyici/kullanıcı kitlesinin araştırma ve yazına konu olması göreceli olarak yeni sayılabilir. Dünyanın çeşitli yerlerinde önemli bir siyasi kargaşa dönemi olan 1960'lara kadar kişilerin medya çalışmaları alanında aktif olarak değerlendirildikleri görülmemektedir. İngiliz Kültürel Çalışmalar Ekolü, bireyi söz konusu disiplin içerisinde sosyal ve tarihsel bağlama yerleştirerek genişletmiştir. Bu kuramlar, İngiltere'de o dönemde meydana gelen sistemli sınıf baskısına ilişkin politik ve sosyal kargaşanın içinde ortaya çıkarken, denizin karşı yakasında ABD'de de siyahiler için sivil haklar ve feminist mücadele devam etmektedir. Böylesi bir toplumsal dönemde kültürel çalışmalar; sınıf, cinsiyet, ırk ve milliyet temsillerinin kültürel metinlerle eleştirel bir biçimde değerlendirilmesi için çok yönlülüğe dayanan bir tutum benimseyerek medyanın kültürel uygulamalar üzerindeki etkisine ilişkin radikal ve eleştirel bir duyarlılık getirmiştir (Kellner, 1995: 36).

“Kültürel çalışmalar ekolü, Gramsci'nin hegemonya ve karşı hegemonya modeline dayanarak, hegemonik sosyal ve kültürel egemenlik biçimlerini analiz eder ve karşı hegemonik direniş ve mücadele güçlerini arar (Kellner, 1995: 31).” Bu düşünce, kendinden önce gelen, bireylere medya yoluyla belirli ideolojilerin aşılandığını ve bu süreçte bireylerin kişi edimlerinin hiç (sihirli kurşun kuramı) ya da asgari düzeyde (Frankfurt Okulu) olduğunu iddia eden ekollerin çok temel kısıtlarından çıkıldığına işaret etmektedir. Birmingham Ekolü'nün kurucularından biri olan Stuart Hall (2006: 169), izleyicilerin sadece iktidar ve ideolojiye dair gömülü anlamları ayırt ekmekle kalmayıp, aynı zamanda kendi yaşam deneyimlerini ve kimliklerini de o diyalektiğin içine sokarak medya temsilleri içerisindeki mesajları aktif olarak kodlama ve kod çözümü süreçlerine tabii tuttuğunu iddia etmektedir. Eleştirel kültürel çalışmalar yaklaşımı, dijital kültürde benlik kurma ve bunu gösterme durumlarını tartışırken göz önünde bulundurulması gereken hususların ve dijital medya kültürü içerisinde bireyin aktif rolünün altını çizmesi sebebiyle çalışmaya dâhil edilmiştir.

Bunların dışında, iletişim çalışmaları tarafında da 20. yüzyılın ikinci yarısında teknolojik ilerlemelerin toplumların dönüşümüne katkısı ve bireyler üzerindeki etkilerine odaklanan çalışmalar ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar dijital medya kültürünün günümüzdeki toplumu çepeçevre saran boyutlarına henüz ulaşmadığı dönemler olarak

nitelendirilebilecek bir zaman dilimi olsa da 20. yüzyılın ikinci yarısında yazında gerçekleşen bu gelişmeler bugün de bu çalışma gibi araştırmalara temel oluşturmaktadır. Bu tez dâhilinde de daha önce bahsedilmiş olan Marshall McLuhan'ın uzantı kuramı ve Erving Goffman'ın dramaturjik yaklaşımını bir araya getiren Joshua Meyrowitz, elektronik medyanın zaman ve mekânın anlamlandırılması sürecinde ve öneminde meydana gelen değişiklikler üzerine yazmıştır. Söz konusu araştırmalar, her ne kadar 80'li yıllarda gerçekleştirilmiş olduğundan, dijital medya olarak adlandırılan televizyonun, daha önceleri birbirinden ayrı olan toplumsal alanların arasındaki çizginin incelmeye ve hatta kaybolmasına sebep olduğunu belirtir. Önceleri “sahne” ve “sahne arkası” olarak ayrılabilen alanların, dijital medyanın sağladığı uzamlar, bilgi ve içerik bolluğu sebebiyle git gide iç içe girdiğinden ve hatta “sahne arkasının” gün geçtikçe yok olduğundan bahsetmektedir (Meyrowitz, 1985: 6). Ayrıca Meyrowitz'e (1985: 24) göre bu yeni sosyal durum yapıları sanal olabilirler, ancak bu sanal alanlarda diğerleriyle paylaştığımız ortak deneyimlerimiz, beklentilerimizin ve anlamların doğası nedeniyle dijital olmayan seleflerinden daha az gerçek veya bağlayıcı değildir. Bu bağlamda, insani ilişkiler üzerindeki bu teknolojik etkinin bir sonucu olarak, bugün sosyal medya platformlarıyla iyice hayatımıza girmiş olan teknolojiler aracılığıyla bize sağlanan mobilite ve mekansal akışkanlık hem bireylerin fiziksel varlıklarını hem de kimliklerini merkezsizleştirmekte ve sanal ortam üzerinden gerçekleştirilmeye uygun hale getirmektedir. Bu süreçte sanal özelliği gittikçe artan sosyal durumlar, yapılar ve ötekiler hala gerçekliklerini kormaktadırlar.

Dijital medya kültürünün kişiler ve dolayısıyla kimliklerin sanal ortamda aldığı görüntüler üzerindeki etkisi tartışılırken unutulmaması gereken bir diğer konu da bu olgunun dikkat ilgi aralığımızda yaptığı değişikliklerdir. Postman, (1985: 34) “*Televizyon: Öldüren Eğlence*” adlı kitabında “*Zekâ esasen bir insanın şeylerin hakiki yüzünü kavrama yeteneği olarak tanımlandığından, bir kültürün zekadan ne anladığı da o kültürün etkili iletişim biçimlerinin niteliğinden türetilir*” diyerek dijital medya kültürünün, baskın olarak eğlenceye odaklı yapısının bizi gitgide aptallaştırdığından söz etmektedir. Kitap özelinde düşünüldüğünde televizyon kültürü ve bugün dijital medya kültürü, gitgide belirli olguları diğerlerinin önüne koyarak toplumsal söylemi dönüştürmektedir. Postman'a göre (1985: 102); “*Eğlence, televizyondaki her türlü söylemin üst-ideolojisidir.*” Bu durum ekranların hayatımızın her noktasına sızacak şekilde küçük ve taşınabilir hale gelmesiyle artış göstermiştir. Medya kültürünün “*her şeyi kısa tutmak*” ya da “*hiçbir probleme birkaç dakikadan fazla dikkat ayırmamamızı sağlamak*” (Postman, 1985: 120) gibi amaçları çoklu ekranlar, sonsuz içerik ve sonsuz kaydırma gibi olguların hayatımızdaki yerinin büyümesiyle daha da belirgin hale gelmektedir. İlgi ve dikkat aralığımızdaki bu daralma, günümüzde daha karmaşık insan duygularını iletme için giderek artan oranda emoji gibi sembollerin, saniyelerle ölçülen ve sonrasında kaybolan multimedya ürünlerinin ve karakter sınırlamalı micro-blog uygulamalarının kullanılmasında da açıkça ortaya serilmektedir. Bu durum, bu çalışmanın dijital hikâye anlatıcılığının kimlik inşası bağlamındaki tanımının genişlemesi gerektiğine yönelik iddialarının nedenlerinden biridir. Günümüzde çok az kişinin dikkat aralığı, bir hafta sürececek bir atölyeye katılmaya veya 3 ila 5 dakikalık bir video oluşturma veya alımlamaya uygundur. Modernitenin, kimlik

ideallerinin ve bu ideallere yönelik amaçlı uzun yolculuğunun yerini, şimdinin dijital dünyasında sürekli halde değişen kısa görüntü ve içerikler almıştır. Fotoğraflar, fotoğraf başlıkları (captions), *Snapchat* ve *Instagram* hikâyeleri gibi medya metinlerinin, gitgide norm haline gelmesi onları bu çalışmada olduğu gibi akademik yazın açısından önemli ve verimli araştırma alanları olarak konumlamaktadır.

2.3.Yerinden Edilmiş Kimlikler: Mülteci, Sığınmacı, Göçmen

Bauman'ın (1996) modern ve postmodern kimlikleri tanımlarken kullandığı “hareket halindeki” insan tiplerini, birer tesadüfün eseri değildirler. Hikâyeler ve gerek özcü ve sabit gerekse modernite ve sonra postmodernitenin etkisiyle gittikçe akışkan ve sorunlu hale gelen kimlik kavramları kadar insan türünün tarihiyle iç içe olan diğer iki kavram da, seyahat ve göçtür. İnsan toplulukları tarihin başından beri sürekli hareket halindedirler. Önceleri, insanların yaşam tarzlarının temel parçası olan ve belki de ilk anavatanları Afrika'dan ayrılmalarına yol açan yeni beslenme olanakları, av imkanlarını takip etme ve iklim koşulları gibi sebepler; yıllar geçip toplumlar ve uygarlık geliştikçe yerlerini çatışmalardan, siyasi, etnik ve benzeri baskılardan kaçma ve daha yaşanılabilir şartlara ulaşma amaçlarına bırakmışlardır. Benhabib (2006: 16), göçü, uzun yıllar boyunca toplumsal değişimi etkileyen ve hatta zaman zaman yönlendiren unsurlardan biri olarak tanımlar. Toplu insan hareketleri, toplumların etnik yapılarını ve kültürlerini etkileyerek insanlık tarihinin gidişatında önemli roller oynamıştır.

Fakat insanlığın erken zamanlarından bu yana hayatımızın bir parçası olsa da göç, son yüzyıl içerisinde niteliği ve kapsamında yaşanan değişimlerle eskiye oranla çok daha büyük bir boyut kazanmıştır (Castles ve Miller, 2008: 5):

İki büyük dünya savaşından sonra kitlesel anlamda bir sorun teşkil etmeye başlayan yerinden edilmiş insanların haklarının belirlenmesi ve onlara yardım edilmesi için 14 Aralık 1950 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) kurulmuş bundan 6 ay sonra da 1951 Cenevre sözleşmesi imzalanmıştır. 1960'lı yıllarda sömürge yönetimlerinin bir bir sona ermesiyle, 60'lı ve 70'li yıllarda örgütün odağı Avrupa'dan Dünya'nın başka noktalarına kaymış ve faaliyetleri de mülteci sayılarına oranla büyümüştür. 1990'larda Körfez Savaşı, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Afrika'daki Büyük Göller Bölgesi krizi, mülteci ve sığınmacı nüfusunun giderek artmasına yol açmıştır. Fakat bu birbirini takip eden acil durumların yarattığı, o güne kadar görülmemiş olan 27 milyonluk mülteci nüfusu bile 2015 yılı itibarıyla 65 milyona ulaşan sayının yanında oldukça azdır (BMMYK Web sitesi, t.y.).

Mültecilerin ve onları sınırları içerisine kabul eden ev sahibi ülkelerin, 21. yüzyılın ekonomik, sosyal ve siyasal ortamı sebebiyle karşılaştıkları çeşitli yeni sorunlar ve algılara geçmeden önce anlaşılması gereken önemli bir nokta, çoğunlukla birbiri yerine kullanılan bazı terimlerin farklı insan kitlelerini tanımlamak için oluşturulmuş olduğudur. Uluslararası Göç Örgütü'nün yayınladığı Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre, - Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokollerince de belirlendiği üzere - “mülteci”: “*Irkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korunmasından yararlanmak istemeyen kişi*” olarak tanımlanmaktadır (Çiçekli, 2009: 43). Bu tanım kapsamına giren ve uluslararası korunma haklarına sahip olan mültecilerin yansıra göç literatüründe “*sığınmacı*” ve “*göçmen*” olarak adlandırılan iki kategori daha mevcuttur. Bunlardan *sığınmacı*: “*İlgili*

ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler” olarak tanımlanmaktadır (Çiçekli, 2009: 49). Göçmen ise “uluslararası düzeyde kabul gören bir tanımı bulunmayan” bir terimdir.

Göçmen teriminin, “kişisel rahatlık” amacıyla ve dışarıdan herhangi bir zorlama unsuru olmaksızın ilgili kişinin hür iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsadığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu terim, hem maddi ve sosyal durumlarını iyileştirmek hem de kendileri ve ailelerinin gelecekte beklenenlerini arttırmak için başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertlerini kapsamaktadır (Çiçekli, 2009: 22).

Bu tanımların haricinde, bir de “düzensiz göçmen” kategorisi bulunmaktadır. Bu kategoriye dahil kimseler de “*yasadışı giriş veya vizenin geçerlilik tarihinin sona ermesi yüzünden transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden yoksun kişiler*” olarak tanımlanırlar. “*Bu terim bir ülkeye giriş kurallarını ihlal eden mülteciler ve ev sahibi ülkede kalma izni bulunmayan diğer kişiler için geçerlidir.*” (Çiçekli, 2009: 15).

2.3.1. Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılar

1967 yılında imzalanan *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Birleşmiş Milletler Potokolu*’nü, sözleşmenin birinci maddesine coğrafi çekince koyarak kabul eden Türkiye’de mülteci ve sığınmacı gibi kavramlar uluslararası denklemlerden farklılık göstermektedir. 4 Nisan 2013 tarihinde, 28615 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na (YUKK) göre (2013: Madde 61):

Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir (vurgu eklenmiştir).

Avrupa ülkeleri dışından gelen ve “*üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmasına izin verilen*” kişilere ise “*şartlı mülteci*” statüsü sunulmaktadır. “*Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, Türkiye’de kalmasına izin verilen*” bu kişiler, uluslararası literatürdeki tanımıyla “sığınmacı” statüsüne denk gelmektedirler (YUKK, 2013: Madde 62). Bunun dışında söz konusu kanuna göre:

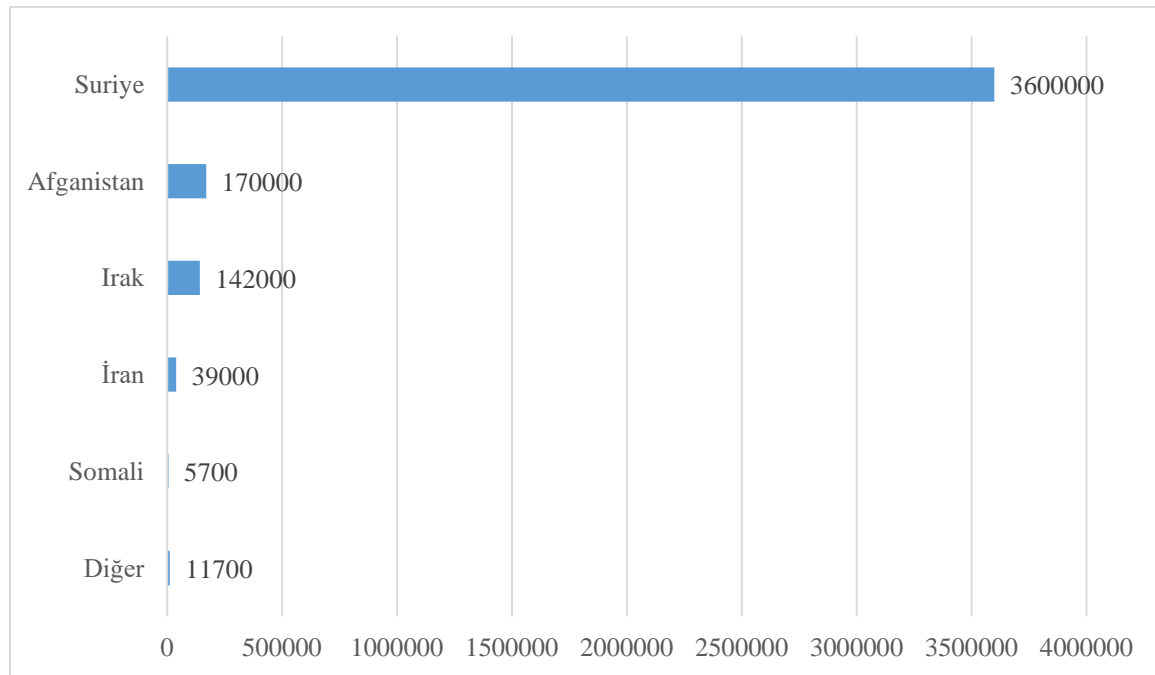
Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında “*ikincil koruma statüsü*” verilir (YUKK, 2013: Madde 63, vurgu eklenmiştir).

Buradan anlaşılmaktadır ki, Avrupa dışından başvuruda bulunan kimseler Türkiye’de mülteci statüsü kazanamamakta ve bu statünün getirdiği haklardan faydalanamamaktadırlar. Mültecilerin hukuken korunan bir statüsü bulunmaktayken, diğer kategorilere dahil olan kişiler ise geçici korumaya ve mültecilere kıyasla daha az hakka ve hürriyete sahiptirler. İlk kez 30.11.1994 tarih ve 22127 sayılı Resmî Gazete’de

yayımlanarak yürürlüğe giren, “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” hükümleri ile belirlenen bu farkın arkasında, Ortadoğu ve Asya’da yaşanan politik iktidarsızlık ve çatışmaların, çok sayıda insanın yerinden edilmesine yol açabileceği endişesi yatmaktadır. Böylesi bir durumun yaratacağı mülteci akını sırasında, mültecilerin üçüncü ülkelere geçme sırasında yolları üzerinde bulunan Türkiye’de kalma ihtimalleri ve söz konusu üçüncü ülke konumunda olan Batı’nın da Türkiye’yi bir tampon bölge olarak kullanması olasılığı, bu kararın verilmesinde etkili olmuştur (Çiçekli’den aktaran Türkoğlu, 2011, s.105).

Son on yıl içerisinde yaşanan göç akını ve Türkiye’nin şu an en çok sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmesi, yasa koyucuların öngörülerinin dayanaksız olmadığını göstermiştir. 1960’lı yıllarda Batı için ucuz iş gücü sağlayan ve dolayısıyla “göç veren” ülke konumundaki Türkiye, bu süre zarfında yaşanan gelişmeler sonucunda “göç alan” ülke veya “geçiş ülkesi” haline gelmiştir (İçduygu’dan aktaran Ünal, 2014: 68). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün (GİGM) web sitesi, “Göç Tarihi” başlığı altında Türkiye’yi, “Orta Doğu’daki ve özellikle komşu ülkelerdeki çatışma, siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların varlığı, doğu sınırlarının dağınık ve kontrolünün zor olması, Ege ve Akdeniz sahillerinin coğrafi yapısının yasadışı geçişlere uygunluğu gibi nedenlerle, Avrupa Birliği (AB) ülkelerine geçmeyi hedefleyen göçmenler için geçiş güzergâhı” olarak tanımlar. Bu sebeplerle, özellikle son on yılda göç hareketleri için önemli bir nokta haline gelen Türkiye, başta Suriye uyruklu olmak üzere çok sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. BMMYK’nın verilerine göre 2019 yılı itibariyle Türkiye’de kayıtlı yaklaşık 4 milyon sığınmacı yaşamaktadır.

Şekil 1. Türkiye’de Kayıtlı Sığınmacı Verileri

Kaynak: BMMYK Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri> Güncellenme tarihi: Şubat 2019

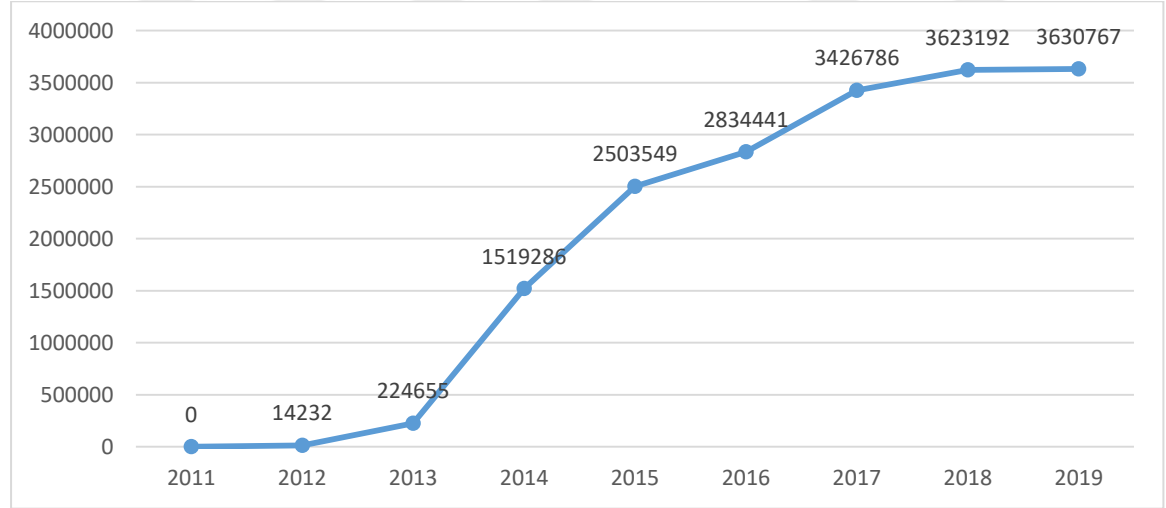
Türkiye'nin en uzun sınırını paylaştığı ülke olan Suriye'de, 2011 yılından bu yana yaşanan savaş göz önünde bulundurulduğunda, bu sonuç anlaşılır olmaktadır. Söz konusu savaşın başlangıcından bu yana mülteciler için açık kapı politikası uygulayan Türkiye yıllar içerisinde artan sığınmacı nüfusuyla, dünyada en çok sığınmacı barındıran ülke konumuna gelmiştir (BMMYK, 2017). Fakat yukarıda bahsedilen “coğrafi çekince” temelli mülteci tanımı ile çatışan bu politika, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki konumlarının belirsizliğine yol açmıştır.

Bu çelişkiyi aşmak için önce belirsiz “misafir” statüsü benimsenmiş; sonra bu statünün hukuki karşılığının bulunmaması ve devletlerarası hukuk bakımından içinin boş olması nedeniyle, uluslararası sözleşmelerin kavramsal varlığı içinde kabul edilebilecek bir yeni durum yaratılmış ve “geçici koruma” kavramı icat edilmiştir (Bozbeyoğlu, 2015: 74).

Bu sebeple, her ne kadar BMMYK tarafından mülteci olarak adlandırılırsalar ve mülteci istatistikleri altındaki verilere dahil edilseler de - Türkiye'deki bu özel konumları sebebiyle tam mülteciliğin sağladığı olanaklardan yararlanmaları konusunda olası eksikliklerin göz ardı edilmemesi amacıyla ve ilerleyen bölümlerde değinilecek olan mülteci algısına etkisi olduğu düşünüldüğünden - bu çalışma kapsamında söz konusu gruplardan “sığınmacılar” veya “yerinden edilmiş bireyler” olarak bahsedilecektir.

Savaşın başladığı ilk günden beri uygulanan açık kapı politikası, ülke içindeki göç kanunlarıyla çelişse de birçok insanın çatışma bölgesinden uzaklaşmasını sağlamıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2019 yılı Mart ayı verilerine göre 2011 yılından bugüne kadar Suriye uyruklu sığınmacı nüfusunda görülen artış, aşağıdaki şekilde verilmiştir:

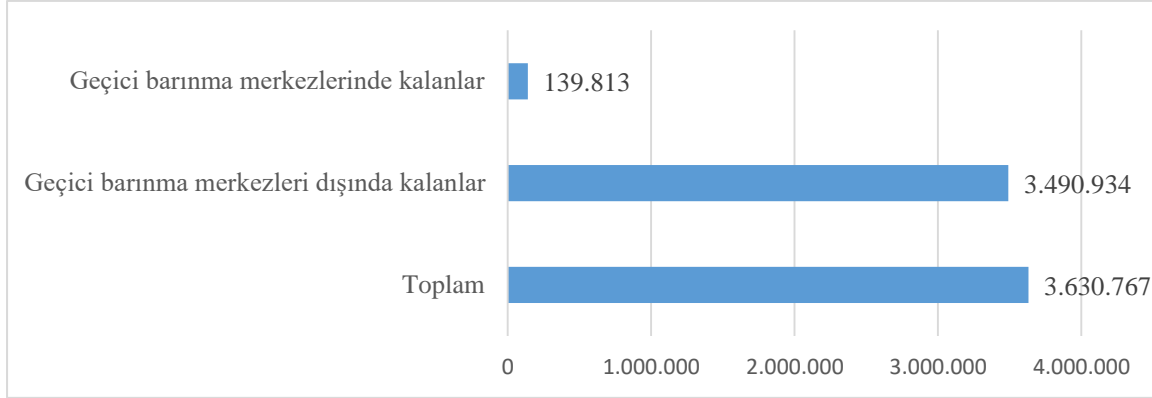
Şekil 2. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Sığınmacılar

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Erişim Adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

Bunların yanı sıra Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün web sitesinde düzensiz göçe dair veriler de mevcuttur. Bu verilere bakıldığında 2018 yılı sonunda 268.003 düzensiz göçmenin tespit edildiği ortaya çıkmaktadır; ayrıca 2019 yılının ilk dört ayı itibarıyla Türkiye'de 56.531 yeni düzensiz göçmen kayıt altına alınmıştır (GİGM, 2019). Bu verilerin, sayıları 4 milyona yaklaşan kayıtlı sığınmacılara eklenmesiyle birlikte söz konusu olgunun ciddiyeti, bir kez daha gözler önüne serilmektedir.

Şekil 3. Türkiye’de Bulunan Suriyeli Sığınmacıların İkamet Yerleri

Kaynak: GİGM Erişim adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713 Güncellenme tarihi: 4.4.2019

Bu noktada göz ardı edilmemesi gereken diğer bir konu; yalnızca - BMMYK tarafından acil durum olarak sınıflandırılan - Suriye kaynaklı toplam göç akınının %64’ünün (BMMYK, 2019) omuzlayan Türkiye’nin sınırları içerisindeki sığınmacıların nerede ikamet ettiği. GİGM verilerine bakıldığı zaman bu popülasyonun %96,14’ünün geçici barınma merkezleri dışında yaşadığı ortaya çıkmaktadır.

Türkiye sınırları içerisinde bulunan sığınmacıların çoğunluğunun çeşitli illere dağılmış olarak yaşamaları da sığınmacıları önemli bir toplumsal olgu olarak konumlandırmaktadır. Geçici korunma kapsamındaki sığınmacıların, barınma haricinde çalışma ve eğitim gibi temel sosyal haklara ne ölçüde ulaşabildikleri sorusu da bu toplumsal olgunun önemli bir noktasıdır. Bu durum göçün, tarihsel olarak uluslararası insan hareketlerinin odak noktası olagelmış ve dolayısıyla bu olguya gündemlerinde önemli bir yer ayıran Batılı ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de ciddiye alınması gereken konular arasına girmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda incelendiğinde, yakın gelecekte ülke gündeminde yer tutmaya devam edeceği açık olan göç, göçmen, mülteci ve sığınmacı olgularıyla ilgili Türkiye vatandaşlarının algıları önemlidir.

2.3.1.1. Türkiye’de mülteci ve sığınmacı algısı

Yukarıda bahsedilen veriler kanıtlamaktadır ki; Türkiye’de yalnızca kayıtlı sığınmacıların sayısı dahi Avrupa’daki on sekiz ülkenin nüfuslarından fazladır (Topal vd., 2016: 36). Avrupa’da gün geçtikçe yükselen aşırı sağcı eğilim ve normalleşen yabancı karşıtlığı da göz önüne alındığında, böylesi bir sığınmacı nüfusunun politik, ekonomik, psikolojik ve güvenlik ile ilgili kaygılara sebep olmasının beklenmemesi gerçekçi olmaktan uzaktır (Erdoğan, 2014: 65). Bu bireylerin çoğunluğunun “kent mültecileri” (Malkki, 1995:2; 1996: 380) olarak kamplar dışında yaşaması, yaşadıkları şehirlerde yerli halkla etkileşime geçmelerini kaçınılmaz kılmıştır. Fakat bu, sadece sosyal, ekonomik ve politik etkileşimlere neden olmakla kalmamış, aynı zamanda Kirişçi’nin “misafirperverliğin sınırları” olarak tanımladığı bir noktaya varılmasına da yol açmıştır (Kirişçi’den aktaran Erdoğan, 2014: 67).

Bu bağlamda göze çarpan ilk önemli nokta, sığınmacıların hukuki tanımlamalarının yarattığı belirsizliktir. Türkiye’de yaşayan özellikle Suriyeli sığınmacılara dair yerli halkın

algısını ölçmek için yapılan araştırmalarda gerek yerli halk, gerekse sığınmacılar tarafından dile getirilen kavramlardan birisi “*misafir*” kavramıdır. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi tarafından, altı ilde gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler ile medya ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) incelenmesinden elde edilen verilere göre, Suriyeli sığınmacılara “Sizi en rahatsız eden ifade nedir?” sorusu sorulduğunda alınan en yaygın cevap, sınırlayıcı ve ayrımcı bulunan “*misafir*” olmuştur (Erdoğan, 2014: 67). Yıldız ve Uzgören (2016: 205) de Türkiye’nin sunduğu geçici korumanın sınırlarını araştırdıkları çalışmalarında, vatandaşların, Suriyeli sığınmacıları savaş bittiğinde evlerine dönecek olan ve ülkede geçici olarak bulunan “*misafirler*” olarak algıladıkları sonucuna varmışlardır. Krizin başlangıcından beri hükümet ve medya tarafından yaygınlaştırılan bu kavram, önceleri Türkiye misafirperverliğine yaptığı atıftan ötürü kucak açıcı bir söylem oluştursa da söz konusu misafirliğin uzamasıyla, sığınmacılara vatandaşlık hakkı tanımaya katı bir şekilde karşı olan halkın dilinde ayrımcı bir alt anlam kazanmaya başlamıştır (Erdoğan, 2014: 71). Bu kimin vatanın ve vatandaşlığın sahibi, kiminse vatansızlık sebebiyle muhtaç konumda olduğunun altını çizen bir söylem olarak göze çarpmaktadır.

Geçici koruma statüsü, sığınmacıları uluslararası anlamda tanınmış mültecilik statüsünün kazandırdığı haklardan mahrum bıraktığı için, hem sığınmacıların yaşamlarında hem de yerel halkın onları algılama biçimlerinde başka sorunlar da oluşturmaktadır. Yıldız ve Uzgören (2016: 199), bunun yarattığı sorunları beş maddede açıklamışlardır:

- (i) Mültecilerin temel hak ve gereksinimlerinin karşılanmasını talep etmeleri sürecinde savunmasızlık yaratmaktadır.
- (ii) Yasal olarak güvence altına alınmış sosyal ve ekonomik haklara sahip olan mültecilerin aksine sığınmacılar, siyasi otoritenin manipülasyonuna açık bireyler haline getirilerek savunmasızlaştırılmaktadırlar.
- (iii) Genel haklar yerine siyasi otoritenin uygun gördüğü hizmete dayalı bir yaklaşım, sosyal hizmetlerin devamlılığını garanti etmekten uzaktır.
- (iv) Sığınmacılara düzgün çalışma koşulları sağlamadığından, onları sömürüye açık hale getirmektedir.
- (v) Engelli, yaşlı, kadın, çocuk vb. avantajlı olmayan grup için riskler taşımaktadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere bu durum geçici koruma altındaki sığınmacıları, tanınmış hukuki ve ekonomik haklara sahip mültecilerin aksine siyasi ve toplumsal manipülasyona açık, düşkün bireyler olarak konumlandırmaktadır. Sığınmacıların içerisinde bulunduğu bu muhtaç hal onların yerel halk tarafından ekonomik, politik, toplumsal ve fiziksel olarak nasıl algılandıklarını yönlendirmektedir.

Erdoğan ve Uyan Semerci (2018: 3), 2017 yılında gerçekleştirdikleri, Türkiyelilerin Suriyelilere karşı tutumlarını ölçtükleri araştırmada, yerli halkın sığınmacılara karşı oluşan algıları sebebiyle üç çeşit tehdit hissedebileceğinden bahsetmektedirler. Bunlardan ilki, sınırlı kaynakların paylaşımında ortaya çıkacak olan rekabetten doğan ekonomik tehdit olarak ortaya çıkmaktadır. Topal vd. (2016: 37) de, muhtemel tehdit algısını, benzer bir şekilde iki yönlü – gerçekçi ve sembolik – olarak değerlendirmektedirler. Gerçekçi tehdidi de ekonomik ve fiziki olarak iki bileşene bölen araştırmacılar, ekonomik tehdidi mültecilerin ekonomik istikrar, istihdamda sınırlı fırsatlar ve sosyal yardımlar açısından tehdit olarak algılanması şeklinde tanımlamaktadırlar (Anderson vd.’den aktaran Topal vd.,

2016: 38). Bu görüşlere paralel bir şekilde, 2013 yılında gerçekleştirilen “Transatlantik Eğilimler Araştırması”, Türkiye’deki katılımcıların %70’inin, göçmenlerin, ülke vatandaşlarının işlerini ellerinden aldığına inandığını ortaya koymuştur (Ünal, 2014: 72). Erdoğan ve Uyan Semerci’nin (2018: 9), 2017 yılında gerçekleştirdiği araştırmada da katılımcıların %71,4’ü “Suriyeliler, Türkiye vatandaşlarının işlerini ellerinden alır” ifadesine, katılıyorum yanıtını vermiştir. Öte yandan Yıldız ve Uzgören (2016: 206), Suriyelilerin çoğunlukla vasıfsız işçiler olarak algılandığı ve vasıfsız yerli işçilerin işlerini ellerinden aldıklarını ya da ücretlerinin düşmesine sebep oldukları düşünülürken, vasıflı Türk işçiler için bir tehdit olarak görülmediklerini tespit etmişlerdir.

Topal vd.’nin (2016: 378) gerçekçi tehdit başlığının ikinci unsuru olarak incelediği, Erdoğan ve Uyan Semerci’nin (2018: 3) ise ayrı bir başlık altında değerlendirdiği konu, fiziksel tehdittir: “Fiziksel tehdit, sosyal düzenin bozulmasına ve yerel istikrarın yanı sıra yerel halkın güvenliğinin de zarar görebileceği bir risk oluşumuna işaret eder.” (Topal vd. 2016: 378). Avrupa Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü’nün gerçekleştirdiği “Türkiye’deki Sığınmacı, Göçmen ve Mülteci Algısı Üzerine Bir Çalışma” isimli araştırmanın sonuçları, sığınmacıların suç potansiyelleri üzerinde duran katılımcıların, onları yaşam alanlarının güvenliğini tehdit eden unsurlar olarak algıladıklarına işaret etmektedir (Eşigül vd., 2017: 10). Başka bir araştırmada da katılımcıların %67,4’ü sığınmacıların suç oranlarını arttırdığını, %58,1’i terör olaylarının sığınmacılar sebebiyle çoğaldığını ve %55,5’i Suriyelilerin Türkiye vatandaşlarının sağlığına tehlike teşkil ettiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir (Erdoğan ve Uyan Semerci, 2018: 9).

Son olarak da, yerel topluluğun ahlakına, değerlerine ve kimliğine karşı direnci temsil eden sembolik tehditlerden söz edilebilmektedir (Erdoğan ve Uyan Semerci 2018: 3; Topal vd. 2016: 378). Yine “Transatlantik Eğilimler Araştırması” sonuçlarına göre, katılımcıların %55’i sığınmacıların ulusal kültür için bir tehdit unsuru olduğunu düşünürken, %61’i sığınmacıların ülke kültürünü zenginleştirmedigine inanmadığını belirtmiştir. 2017 yılında da benzer sonuçlara ulaşılmış ve katılımcıların %66,4’ü artan Suriyeli nüfusu sebebiyle Türkiye’nin ahlaki değer ve geleneklerinin tehlike altında olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Sığınmacıların çoklukla yaşadığı sınır kentlerinde, Suriyeli kadınların seks işçiliği yaptığı ya da ikinci, üçüncü, dördüncü eşler olarak yerel erkeklerle evlendikleri yönünde söylentiler olduğu göze çarpmaktadır. Fakat, bu ifadeler kanıtlarla desteklenmemektedir. Yerel halkın çoğu bu tür “ahlaksız” olaylardan haberdar olduklarını iddia etmelerine rağmen, Suriye’de de aynı mesleği sürdürdüklerini söyleyen iki kadının ifadeleri, fuhuş mafyalarının elinde sığınmacı kadınların olduğu iddiasını yalanlar niteliktedir (Erdoğan, 2014: 71).

Ülkedeki Suriyeli sığınmacıların sayılarının diğerlerine kıyasla oldukça fazla olması, Suriye krizinin yakın bir geçmişte başlamış ve hala devam ediyor olması, Suriyeli sığınmacıların ülkeye girişiyle ilgili çok sayıda ve kapsamlı medya içeriği üretilmesi ve tüm bunlara bağlı olarak sığınmacılar ile ilgili araştırmaların Suriyeliler üzerinde odaklanmasının verileri kısıtladığı aşikardır. Bunun yanı sıra, bu tip verileri paylaşırken atlanmaması gereken en önemli nokta, verilerin doğru perspektife oturtulması ihtiyacıdır. Yapılan çalışmaların çoğunda, sığınmacılara karşı olumsuz olarak değerlendirilebilecek

sonuçlar çıktığı görülmektedir. Bu olumsuz algıların oluşumunun altında yatan sebeplere dair fikrimizin olmaması, verilere dair algımızı sığlaştıracaktır. Bu bağlamda, Erdoğan ve Uyan Semerci'nin (2018: 12) araştırmasına bakıldığında, katılımcıların %69,1'nin mahallelerinde, %58,2'sinin de iş yerlerinde Suriyeliler ile “karşılaştıklarını” belirttiklerini aktarmak gerekmektedir. Buna karşılık katılımcıların yalnızca %16'sı “Market veya pazarlarda Suriyeliler ile karşılaştığınızda konuşur veya sohbet eder misiniz?” sorusuna evet yanıtını vermiştir. Yalnızca %12,7'sinin yakın bir Suriyeli arkadaşı varken, yalnızca %11,7'si Suriyeliler tarafından işletilen bir dükkândan alışveriş yapacağını ve yalnızca %5,7'si Suriyeli birinin evini ziyaret edebileceğini ifade etmiştir. Yıldız ve Uzgören'in yürüttüğü araştırmaya katılan on dokuz Türkiyeli katılımcının on yedisi Suriyeliler ile direkt bir temasları olmadığını, fakat çaresiz koşullar altında yaşadıklarını “gördüklerini” söylemişlerdir (2016: 205; vurgu eklenmiştir).

Bireysel iletişim ve deneyimlerin bu kadar sınırlı olduğu bir ortamda algıların oluşmasını sağlayacak birkaç unsur bulunmaktadır. Bunlardan birincisi politik çevrelerde kullanılan dil ve konunun hukuken ele alınış biçimi, ikincisi ise medyanın etkileridir. Bu bağlamda olumsuz algının oluşmasında medyanın etkisinin altını çizen Mülteci-Der İdari Koordinatörü Erçoban, sığınmacıların medyada, “zavallı insanlar, kaçaklar, suçla karışanlar, problemlili insanlar, ülkeye sıkıntı veren, suç oranlarını yükselten, katil, tecavüzcü, hırsız” olarak yansıtıldığını, bunun da yerel halk arasında yükselen ayrımcı söylemlerin sebebi olduğunu ifade etmiştir (Ünal, 2014: 75). Bu görüşe uygun şekilde birçok araştırmanın sonucu da, sığınmacılara yönelik algının düzeltilmesi noktasında, sığınmacıların statüsü hakkındaki doğru kavramsallaştırmanın ve yerel halk ile sığınmacılar arasındaki kontakın önemini vurgulamışlardır (Erdoğan ve Uyan Semerci (2018: 24; Yıldız ve Uzgören, 2016: 208; Erdoğan, 2014: 74; Eşigül vd: 2017: 29; Aktaş vd, 2018: 7). Sığınmacılara tanınacak hukuksal statü ve temel haklar, yerel halk için de tanımlayıcı olacaktır. Bu durum yerel halkın kendini ülkeye gelen yerinden edilmiş bireylerden üstün görmesini engelleyebileceğinden bu iki grup arasındaki hiyerarşik ilişkiyi dengeleme potansiyeline sahiptir. Benhabib'in de dediği gibi, hiçbir insan yasa dışı değildir, demokratik toplumlarda “yabancı”ya toplumun üyesi olabilme imkânı verilmeli ve insan haklarına uygun düzenlemeler yapılarak demokratik toplum bu düzenlemelere göre kendini örgütlemelidir (2014, s. 229).

2.3.2. Yerinden edilmiş imajlar: Mültecinin Görüntüsü

Yukarıda da belirtildiği gibi, BMMYK'nin verileri, dünyanın şu ana kadar görülmemiş bir mülteci kriziyle karşı karşıya olduğuna işaret etmektedir. Bunun sonucu olarak 68 milyon 5 yüz bin kişiye ulaşan sayıları ile mülteciler; devletlerin, insani yardım kuruluşlarının ve medyanın eşi benzeri görülmemiş ilgisiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu ilginin içerisinde şekillendiği ortam düşünüldüğünde, dijital ve görsel kültürün artan önemini göz ardı etmek mümkün değildir. Yaşadığımız dijital çağda, medya teknolojilerinin hızı ve ulaşılabilirliğindeki artışın bir sonucu olarak, iletişimde dilin yerini giderek artan oranlarda görsellik almakta, bilginin kaynağı ve gerçekliğimizin inşasının asıl unsuru giderek gördüğümüz imajlar olmaktadır (Wright, 2000:1). Bu sebeple imajların yeni söylemler oluşturma yetisini analiz etmek oldukça önemli hale gelmektedir. Bu bağlamda mülteci ve

sığınmacıların imajlarının, söz konusu görsel-kültürel alandaki varlıkları, düşünülmesi gereken bir husus olarak ortaya çıkmaktadır. Malkki (1995: 9), günümüzde görsel algımızın, “mültecinin fotoğrafik temsili” ile dolup taşıdığından bahseder. Mültecinin görüntüsündeki bu bolluk ve kişilerin onlarla karşılaşma sıklığı, birçoğumuzun “bir mültecinin nasıl görüldüğüne dair güçlü bir algıya” sahip olmamızı sağlamaktadır (Wright, 2000: 1).

Tüm büyük göç hareketleri, kendileri ile birlikte kapsamlı ve kitlesel görsel hafızalarını da oluşturmaktadırlar. 20. Yüzyılın ilk yarısında gemilerle ABD’ye varan Avrupalı mültecilerin görsellerinin yerini, 1990’lı yıllarda geniş bir alanda toplanmış Ruandalı mültecilerin siyahi bir insan denizini andıran fotoğrafları, onların yerini de şimdilerde küçük bir bot içerisine sıkışmış halde Ege Denizi’ni geçmeye çalışan Suriyeli mülteci imajları almıştır. Tüm bu görseller herhangi bir örneğine dahi ihtiyaç duyulmadan, yalnızca bir cümlelik bir tanımla imgelemimizde canlanabilmektedir. Zira aç, muhtaç, perişan ve bu durumu bedeni, kıyafetleri ve içerisinde bulunduğu durumdan kolayca anlaşılabilir mültecilerin, özellikle de bir anne ve çocuğunun fotoğrafları; “mültecinin” alışlageldik imajı olarak TV ekranları, yazılı basının sayfaları ve karşılaşanda acıma ve yardım etme hissi uyandırması amaçlanan sivil toplum kuruluşlarının reklam panolarında boy göstermektedir (Gurrero ve Tinkler, 2010: 55). Bu tür bir görsel temsil, mağduriyet halinin altını, başka herhangi bir alternatifte yer bırakmayacak şekilde çizmesi sebebiyle güçsüzleştirici ve mültecinin muhtaçlığını yeniden üretmeye yönelik bir rol oynamaktadır.

Malkki (1995: 2), tarihsel olarak yeni sayılabilecek olmasına rağmen kendini çok eski ve doğal olarak takdim eden, günümüz ulusal düzeninde mültecilerin ve mülteciliğin sorunlu ve sınırlı bir yeri olduğunu iddia eder. Anderson, Arendt, Appadurai, Wright ve daha birçok düşünür ve yazardan da ilham alan Malkki’ye göre (1995: 5), milliyet ve milliyetçilik yalnızca bir politik sistem olarak değil; aynı zamanda ekonomik, tarihsel, kültürel ve estetik ile alakalı bir bilgi rejimi olarak görülmelidir. Bu sebeple daha kapsayıcı bir olgu olan ve “eşyanın ulusal düzeni” (*national order of things*) olarak adlandırılabilir durumun, bu düzenin dışında kalan mültecilerin imajı üzerinde olumsuz etkileri olduğu ifade edilmektedir. Ulus ve uluslararası ilişkilerin asıl ve ana unsurlar olduğu bu düzenin içerisinde, ulusal korunma sınırları dışına çıkmak zorunda bırakılmış mülteciler, normun, normalin ve olması gerekenin dışında kalmaktadırlar. Hannah Arendt (1998: 256) İkinci Dünya Savaşı sonrasında yerlerinden edilmiş kişilerden bahsederken; “*anayurtlarından ayrıldıklarında artık yurtsuzdular; devletlerini bıraktıklarında artık devletsizdiler, insan haklarından yoksun bırakıldıklarında haksızdılar, yeryüzünün posasıydılar*” ifadelerini kullanmaktadır. Arendt’e (1998: 296) göre modern dünyanın uluslararası düzeninde ulusal hakların ve ulusallık statüsünün kaybedilmesi, aynı zamanda tüm insan haklarının da kaybedilmesi anlamına gelmektedir. Politik üyelik, ulus-devlet ve vatandaşlık gibi kavramları tartıştığı, “*Ötekilerin Hakları: Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar*” kitabında Seyla Benhabib de (2006: 64) benzer görüşler belirtmektedir:

Sığınmacılar, azınlıklar ve yersiz yurtsuz insanlar, ulus-devletin eylemleri doğrultusunda yaratılmış olan kategorilerdir. Bölgesel olarak sınırlandırılmış bir ulus- devlet sisteminde, yani “devlet merkezli” bir uluslararası düzende kişinin yasal statüsü, ikamet ettiği toprağı yöneten ve hakkı olan belgeleri düzenleyen en yüksek otorite tarafından himaye altında tutulmasına

bağlıdır. Kişi zulüm gördüğünde, sınır dışı edildiğinde ve vatani topraklardan sürüldüğünde mülteci konumuna gelir.

Dolayısıyla mültecinin ve mülteciliğin özel bir tür problem olarak tanımlanması, toprağa bağımlı kılınmış ev, kültür ve kimlik kavramlarıyla ilişkilidir. Ancak kimliğin ve ona bağlı otonomi ve haysiyetin bağışlayıcısı olarak görülen devletler ile olan ilişkiler kişilerin kabiliyet, imkân ve kudretini belirler (Rajaram, 2002: 248). Modern dünyanın ulusları temel kabul eden düzeninde ne oraya ne buraya ait olabilen mülteciler arada kalmış, çaresiz, güvencesiz ve ulus-devletin koruyucu kurumlarından uzakta, yardıma muhtaç olarak tanımlanırlar.

Bu muhtaçlık ve çaresizlik durumu yalnızca kişilerin kendilerini idame ettirme güçlerini değil, bireysel olarak algılanma yetilerini ve kişi edimlerini de ellerinden almaktadır. Batının devlet odaklı kimlik anlayışı, kimliği bölgesel- vatan olarak adlandırılan belirli bir kara parçasına bağlı – devlet ile ilişkilendirilmesi, vatandaşlığını kaybedenlerin anlam yaratma güçleri ve itiraz etme güçleri ellerinden almakta, onları sessizleştirilmiş “ötekiler” olarak konumlandırmaktadır (Rajaram, 2002: 251). Barthes da benzer şekilde mültecilerin, yerlerinden edildikleri süreçte bireysel kişiler olmayı bırakıp genel bir kurban; evrensel bir erkek, evrensel bir kadın ve beraberce evrensel bir aile haline geldiklerinden bahsetmektedir (Barthes’dan aktaran Malkki, 1996: 378). Bürokratikleşmiş insani yardım müdahaleleri, onları gerekli kılan büyük göç hareketlerinin kendine has politik ve tarihsel geçmişlerini göz ardı etmekte ve dolayısıyla mültecileri, buldukları noktaya gelmelerinde rol oynamış farklı arka planlardan arındırılmış evrensel ve homojen bir kurbanlar kitlesi olarak tanımlamaktadır.

Sosyo-ekonomik, politik ve tarihsel bağamlarından koparılmış ve homojenize edilmiş kitlesel mülteci imajları, o imajların içerisindeki her bir kişinin aynı ayrı isimleri, deneyimleri, geçmişleri ve beklentileri olduğunu anlamayı zorlaştıracak hatta önemsizleştirecek şekilde bireysellikten uzaktır. Bu durum yalnızca ulusal sınırlar dışarısında kalan bireyleri büyük bir “mülteci” şemsiyesi altında birleştirerek tek tipleştirmekle kalmamaktadır. Malkki (1996: 378), bu sürecin sonunda, tarihsel aktörler olma yetilerini kaybeden, dilsiz-bedensel varlıklara indirgenmiş ve kitlesel kurbanlar olarak sınırlandırılmış mültecilerin, kendi durumları hakkında geçerli anlatılar üretmelerinin önüne geçildiğini iddia eder. İnsani yardım ve medya kuruluşları kendi kurumsal hedefleri doğrultusunda yerinden edilmiş kişilerin belirli anlatılarına yer açmakta veya öncelik vermektedirler. Bu durum yerinden edilmiş kimselerin kimliklerini ve anlatılarını; bu kurumların, “yardımı verimli ve hızlı bir şekilde sağlama” amaçlarının sınırlarına indirgemektedir. Bu bağlamda bu tür kurumların, mültecileri yalnızca fiziksel ve ekonomik ihtiyaçlar çerçevesinde değerlendirmesi, konuyla ilgili imgelemimizde yalnızca “dokunaklı” anlatılar ve görsellerin yer almasına sebep olmaktadır (Rajaram 2002: 256). Bir bireyin “gerçek bir mülteci” sayılmasının ön koşullarından biri de bu acıklı görsel ürünleri sağlamasından geçmektedir. Stein; “mültecilere, çaresiz olmaları sebebiyle yardım edildiğini; bu sebeple çaresizliklerini göstermeleri gerektiğini” dile getirmektedir (Stein’dan aktaran Malkki, 1996: 388). Mültecinin içine hapsedildiği bu ihtiyaç ve çaresizlik imajı aynı zamanda mültecinin kanıtı olmakta; yaralar, bedenlerinde buldukları kişilerin sözlerinden daha kabul edilir ve objektif kanıtlar olarak görülmekte

ve ancak bu bedenlerin doktor veya diğer yardım profesyonellerine gösterecek bir sorunları olduğunda “söz hakları” olmaktadır (Malkki, 1996: 384). Bu bağlamda bir insani yardım veya medya kuruluşunun mültecilere sunacağı “kendilerini anlatma ve kimliklerini inşa etme” alanı da oldukça sınırlı kalmaktadır. Zira bu kuruluşların mülteci tanımları, onların “mültecilere söz hakkı tanımak” olgusundan ne anladıklarını ağır bir şekilde etkilemektedir (Rajaram 2002: 256). Bu çerçevede, yalnızca maddesel ve ekonomik ihtiyaçtan bahseden hikâyelerin söz hakkından bahsedilebilmektedir. Fakat mültecilerin yalnızca; politik, sosyal ve tarihsel bağlamından kopartılmış, yalnızca acı ve çaresizliğin görsel temsili ve ihtiyacın vücut bulmuş hali oldukları bu alıntılarda seslerini bulmaları; kimliklerini acizlik, savunmasızlık ve çaresizlik sınırları içine daha keskin şekilde hapsedmektedir. Ayrıca mültecinin bağlamından koparılmış dokunaklı imajının, kendi hakkında söylediklerinde daha geniş alan bulması, modern dünyada göç ile alakalı imaj – anlatı ve gösteri – ve öz temsil arasındaki hiyerarşik ilişkiyi de gözler önüne sermektedir (Malkki, 1996: 386).

Bunların dışında, mültecinin söylemlerinin devlet veya bağışçılara sunulacak raporlar haline getirilmesi durumunda da mülteci deneyimleri bürokratikleştirilmekte ve “bilinenden çok bilene tanidik gelen”, batının üçüncü dünya ülkeleri olarak adlandırdığı ülkelere dair yarattığı bilgi birikimine benzer, yerleşmiş kategorilere indirgenmektedir (Hyndman’dan aktaran Rajaram, 2002: 257). Burada söylenmek istenen, bu tür pratiklerin yardımsever ve mülteci arasında etken-edilgen hiyerarşisini kurduğu ve yeniden ürettiğidir. Bu bağlamda mülteci yalnızca, bilenin onun hakkında bilmek istediklerini aktardığı ölçüde söze sahiptir. Malkki’ye (1996: 385) göre tüm bunlar, ilk bakışta göze çarpmayan fakat bir o kadar da güçlü ve yaşayan hiçbir mültecinin ulaşamayacağı bir “ideal mülteci” figürü oluşturmak için bir araya geldiğini iddia etmektedir. Mültecinin görsel temsili, onun hakkında bir bilgi modu haline gelmiştir ve mülteci olmanın ulus ötesi imgelemdeki karşılığını bu görsel bilgi kaynakları belirlemektedir (Malkki, 1996: 386). Bu durum, ideal dışında kalan tüm bireylerin kendileri üzerindeki otoritelerinin ellerinden alınması ve onları kendilerine rağmen ilgilenilmesi gereken bir nevi çocuksu bir güçsüzlüğe hapsedmesi sebebiyle önemli olmaktadır.

Bu noktaya kadar sözü edilen anonim bedenler tabii ki de mülteciliği temsil etmenin tek yolu değildir. Göç ile ilgili görsel alanda öne çıkan bir diğer bakış açısı da daha kişisel hikâyelere odaklanıyor gibi görünmekle beraber yine uluslararası ilkel bir hümanizme seslenmektedir. Bu bağlamda, insani yardım veya medya kuruluşları bireysel mülteci imajlarına odaklandıklarında çoğunlukla kadın ve çocuk görüntüleri ön plana çıkmaktadır (Rajaram, 2002: 252). BMMYK’nın uluslararası web sayfasının ana sayfasında araştırma haftasında (20 – 28 Nisan) bulunan on görselden beşinde, kadın ve çocuk imajları odak noktasıdır. Geri kalan beş fotoğrafın birinde, denizde kaybolan Venezüellalıları anlatan haberin görseli olarak kullanılan açık deniz imajı bulunmaktadır, bir diğerinde yine kadın ve çocukların çoğunlukta olduğu bir grup mültecinin taşıyabildikleri birkaç parça eşya ile bilinmezliğe yürümeleri resmedilirken, diğer üçü çeşitli otorite figürlerini ve BMMYK görevlilerini göstermektedir. Sığınma ve göç (*asylum and migration*) linkine tıkladığında ise karşımıza ilk çıkan fotoğraf yukarıda bahsedilen, “bilinmezliğe yürüyen mülteciler” fotoğrafı olmaktadır. Bu görsel dahil sayfada bulunan on altı fotoğraftan yalnızca üçünde

kadın veya çocuk imajları yoktur. Bunlardan biri Erbil’de bir camiyi resmederken, diğer ikisi yine aktif konumlardaki erkekleri resmetmektedir. Web sitenin Türkçe sayfası da benzer bir çizgide ilerlemektedir. www.unhcr.org/tr sayfasında bulunan toplam on beş görselin beşinde yalnızca çocuklar bulunurken dördünde, çocuklar bir yetişkinle beraberdir; bunlardan üçü kadınlardan oluşmaktadır. Bu iki grup Batılı imgeleminde özel bir tür güçsüzlüğü temsil etmektedirler (Malkki, 1995: 11).

İnsani yardım (*humanitarianism*) kuruluşları, mültecileri bilinçli ya da bilinçsizce sessiz ve güçsüz kurbanlar olarak konumlandırmanın yanı sıra, yerinden edilmiş kişileri, kendi bireysel kişilikleri yerine, devlet-merkezli norm ve kavramlarla tanımlanan bir kitle olarak görmesi sebebiyle, mülteci deneyimini metalaştırmaktadır. Ayrıca sözü geçen bireysellikten arındırılmış homojen ve kitlesel görüntüler ile evrensel bir insanlığa seslenen anne-çocuk görselleri, insani yardım kuruluşları tarafından, fon yaratma gibi belirli ihtiyaçlar için şekillendirilmektedirler. Böylece bu görsel dile sıkıştırılmış, tahmin edilebilir ve sonsuz bir döngü içerisinde yeniden tekrar edilen belirli anlamları ifade etmeye hapsedilmiş mülteci imajları ve dolayısıyla mültecilik deneyiminin kendisi metalaştırılmaktadır (Malkki 1996: 388; Rajaram, 2002: 253).

Bu noktaya kadar çalışmada hikâye anlatıcılığının tanımı yapılmış ve insanlığın gelişimindeki etkilerinden söz edilmiştir. Hikâye anlatıcılığının, kültürel ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle yaşadığı değişim ve dönüşümlerden bahsedilerek günümüzde aldığı yeni formlar tartışılmış ve dijital hikâye anlatıcılığı kavramına giriş yapılmıştır. Bu pratiğin gelişimi ve sesini duyurama imkânından yoksun kesime sağladığı olanaklardan bahsedilmiştir. Bu olanakların yirmi birinci yüzyılda çok önemli bir hale gelen mülteci kimliği için de geçerli olup olmadığını araştırmak için öncelikle bazı kimlik kuramları tartışılarak benlik ve kimlik kuramlarının doğası hakkında bir kavrayış yakalanması amaçlanmıştır. Bunun ardından da araştırmanın ana hatlarından birini oluşturan mülteci/sığınmacı/ göçmen kimlikleri ile ilgili uluslararası ve ulusal tanımlamalar ve kanunlardan söz edilmiştir. Bir olgu olarak yerinden edilmişliğin anlaşılması sağlandıktan sonra bu durumun özellikle ülkemiz içerisinde karşılaştığı algı ve bu algının yaratılmasında etkili olan görsel dünyadan söz edilmiştir. Bu görsel dünyanın, yerinden edilmiş bireylerin ev sahibi ülkedeki kısıtlı deneyimleri üzerindeki etkisi tartışıldıktan sonra, dijital hikaye anlatıcılığının söz konusu kısıtlı alanın genişletilmesine yardımcı olup olamayacağı sorusuna cevap aranması için araştırma kısmına geçilecektir.

BÖLÜM 3: DİJİTAL HİKAYE ANLATICILIĞI VE DİJİTAL KÜLTÜRDE YERİNDEN EDİLMİŞ KİMLİKLER: *INSTAGRAM* ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Kimlik, benliğin birçok farklı yönünden bahsetmek için kullanılan ve zaman içerisinde farklı disiplinlerde farklı yönleriyle araştırılmış bir terimdir. Kavrama yöneltilecek bakış açıları, daha özgül açıklamalara sahip erken dönem kimlik kuramlardan, hem kasıtlı hareket edebilen aktif aktörler hem de bu aktörleri çevreleyen aktif sosyal yapıları dikkate alan perspektiflere doğru evrilmiştir. Bu çalışmanın kuramsal çerçevesi, kimlik inşasının dinamik, çok yönlü ve “ötekiler” ile ilişkili bir süreç olduğunu savunan kuramlara dayanmaktadır. Buna göre kimlikler, toplumsal etkinlikler tarafından aracılanır ve bu araçların en önemlilerinden biri dildir (Harré’den aktaran Guerrero ve Tinkler, 2010: 56). Dilin, dolayısıyla da anlatının ve dijitalleşen dünyada gitgide daha çok öne çıkan görsel anlatının, kimliğin sosyal inşasında bir arabulucu görevi gördüğüne dair büyüyen literatüre dayanan bu çalışma temelinde; yerinden edilmiş gençlerin, kimlik inşa süreçlerini anlayabilmek için onların dijital anlatılarını incelenmektedir.

Mülteci çalışmaları ve medya çalışmaları akademisyenleri mültecilerin; insani yardım ve medya kuruluşları tarafından, onları buldukları noktaya getiren politik ve toplumsal koşullardan arındırılarak belirli bir görsel imgelem içine hapsedildiklerine ve pasif ve dilsiz kurbanlar olarak yansıtıldıklarına dikkat çekmektedir (Malkki: 1995; 1996; Rajaram: 2002; Wright: 2002; Guerrero ve Tinkler: 2010). Bu kurban imajı sonuçta, güçsüzleştirici bir unsur olarak karşımıza çıkmakta ve mültecilerin çaresiz, aciz ve edilgen algılarını pekiştirmektedir. Mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin bireysel güvenlikleri ve ev sahibi ülkedeki hakları için olduğu kadar, kişi edimleri ve kimlik inşaları için de tedirgin edici olan bu imaj, önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma bu noktada ikinci bölümde değinilen ve kimliğin sürekli oluşma, gelişme ve devinim halinde olduğunu iddia eden kuramlardan yaralanarak, yerinden edilmiş bireylerin sahip olabileceği alternatifleri incelemeyi amaçlamaktadır. Zira bu kuramların kimliğe bakış açısı, yerinden edilme olgusunu bu genç insanların hayatlarında değiştirilemez ve sabit bir referans noktası olarak görmeyi reddetmektedir.

Öte yandan Gee, bir kişinin kimliğinin özelliklerinin başkaları tarafından atfedilebilir veya kişi tarafından bireysel olarak elde edilebilir ve gerçekleştirilebilir olduğunu söylemektedir (Gee’den aktaran Guerrero ve Tinkler, 2010: 56). Bu çalışma yerinden edilmiş kimselerin kimlik inşalarının, uluslararası düzenin yarattığı zeminde, “vatandaş” ve “vatansız” ikileminin oluşturduğu kalıplar dışında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğiyle olduğu kadar, yeni yaşam alanlarına vardıklarında çeşitli aktörler tarafından (medya, insani yardım kuruluşları, yerel halk vb.) onlara atanan kimlikler ile bireylerin kendi performansları, müzakereleri ve itirazları sonucu oluşturdukları kimlikler arasındaki ilişkilere de odaklanmaktadır.

Bu bağlamda çalışma, yerinden edilmiş genç bireylerin deneyimlerine ışık tutmak ve kişi edimlerini vurgulamak istemektedir. Ana akım medyada, kurumsal ve politik söylemde belirsiz veya negatif olarak kodlanan hayatlarının kendileri tarafından nasıl

deneyimlendiğine dair iç görüler edinilmeye çalışılmaktadır. Multimedya hikâyeleri oluşturma ve kimlik inşası arasındaki bağa işaret eden birçok düşünür; bu noktada yetişkinler için akşam kursları ve gençler için okul sonrası merkezler gibi toplum temelli örgütlerin pozitif etkisi üzerinde durmuşlardır (Hull ve Katz 2006; Halverson, 2009; Guerrero ve Tinkler, 2010). 21. yüzyılda medya teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin, bu tür kurumların düzenlediği dijital hikâye anlatıcılığı atölyelerinin sunduğu yetileri ve kimlik inşası fırsatlarını oldukça günlük ve sıradan hale getirdiği aşikârdır. Dijital ve görsel medya kültürüyle çepeçevre sarılan ve iletişim teknolojileriyle zenginleştirilen hayatımızda, dijital hikâye anlatıcılığı atölyelerinin sağladığı özellikle teknik destekler, günümüz dünyası için oldukça sıradan hale gelmiştir. Uluslar ötesi medya kültürünün hâkimiyetindeki 21. yüzyıl dünyasında, medya teknolojileri ve özellikle sosyal medya, bireylerin kimliklerini inşa edebilecekleri, paylaşabilecekleri, tartışmaya açabilecekleri ve hayatlarının diğer noktalarında karşılaşmaları muhtemel negatif algı ve stereotiplere karşı durabilecekleri göreceli olarak korumalı bir alan oluşturması sebebiyle yukarıda bahsedilen toplum temelli organizasyonlarınkine benzer bir alan oluşturmaktadır.

Özetle, çalışma Türkiye’de yaşayan, genç mülteci, sığınmacı ve göçmen bireylerin deneyimleri ve kişi edimleri ile kimlik inşası süreçleri üzerinde durmayı amaçlamaktadır. Mültecilik ve göç hakkındaki yazının ve görsel hafızanın doğurduğu “edilgen, çaresiz ve yardıma muhtaç” algısı karşısında, yerinden edilmiş kimselerin yaşanmış deneyimleri konusunda fikir edinmek istenmektedir. Bu doğrultuda, Yalova’da yaşayan genç mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin görsel (*Instagram* fotoğrafları), yazılı ve sözlü (derinlemesine görüşmeler) anlatıları ve bunlar arasındaki ilişkiler incelenerek bu kişilerin bireysel ve kültürel anlamları nasıl kurduklarını ve kimliklerini nasıl inşa ettiklerini anlamak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın soruları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- (iv) Yerinden edilmiş genç bireyler, dijital hikâye anlatıcılığını, ev sahibi ülkede onlara atanan mülteci, sığınmacı veya göçmen kimliklerini pekiştirmek için mi kullanmaktadırlar?
- (v) Yerinden edilmiş genç bireyler, dijital hikâye anlatıcılığını, kendilerine atanmış mülteci, sığınmacı veya göçmen kimliklerinin dışına çıkmak için mi kullanmaktadırlar?
- (vi) Dijital hikâye anlatıcılığı, yerinden edilmiş bireyler için medya ve insani yardım kuruluşlarının çerçevelediği görsel dünyanın dışına çıkmak için fırsat yaratmakta mıdır?

3.2. Araştırmanın Kısıtları

Yalova’da yaşayan yerinden edilmiş kişilerin *Instagram* isimli sosyal medya platformunda paylaştıkları dijital hikâyelerinin incelendiği ve bu kişilerle görüşmeler yapılarak veri toplanan araştırmada öne çıkan en önemli kısıt, dil olmaktadır. Her ne kadar araştırmanın ilk kısmını oluşturan görsel inceleme belirli bir evrensellik sağlasa da, bu görsellerin içerisinde bulunması muhtemel kültürel kodların gözden kaçırılabilmesi hala mümkündür. Ayrıca bazı gönderilerin başlıkları kişilerin kendi dillerinde yazılmış olabilmektedir. Fakat dilin araştırmada en büyük sınırlama olarak ortaya çıktığı nokta derinlemesine

görüşmelerin yapılması sırasında olmuştur. Görüşmeler sırasında Türkçe veya İngilizce dilleri kullanılmış, bu durum bu iki dili de bilmeyen veya iki dilden herhangi birinde uzun bir diyalogu sürdürmekte kendine güvenmeyen katılımcıların elenmesine sebep olmuştur. Bunların yanı sıra Türkçe veya İngilizce yapılan görüşmelerde ise bu dillerin katılımcılar için ikinci veya üçüncü öğrendikleri dil olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

Araştırmanın sınırlılıklarından ikincisi, araştırmacı ve katılımcı arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Araştırmacının sorduğu sorular ile belirli cevapların paylaşılmasını sağlamakta başka bir deyişle katılımcıların belirli anlatılarının bir anlatısının önünü açmaktadır. Bu durum, araştırmacının hazırladığı soruların, araştırmacının kendi kısıtları ve çalışmanın teknik kısıtlarından kaynaklı olarak, katılımcıların deneyimleriyle kıyaslandığında yeterli olamayabilir. Dolayısıyla, araştırmacının sorduğu sorular dışında kalan önemli noktaların paylaşılmasının önüne geçerek katılımcıların aktardığı deneyimlerinin ve kimliklerinin etkilemesine sebep olabilir. Fakat çeşitli sorular farklı açılardan sorularak, katılımcıların soruları cevapladıkları süreye müdahale etmeyerek, sorulara cevap vermeme hakları olduğu konusunda onları bilgilendirerek, görüşmenin başında sorulara herhangi bir şey eklemek istediklerinde bunu yapabileceklerini belirterek ve görüşmenin sonunda eklemek istedikleri konular olup olmadığını sorgulayarak bunun önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Burada yapıldığı iddia edilen şey, yerinden edilmiş bireylere “ses, söz veya konuşma hakkı vermek” gibi romantik bir sav değildir. Zira mültecilik gibi bir durumda sessizliğin altında ortaya çıkmayı bekleyen seslerden ziyade daha derin sessizleştirme katmanları, tarihsel ve sosyal çatışmalar olması muhtemeldir. Bu durum, araştırmanın üçüncü sınırını oluşturmaktadır. Yerinden edilmişlik ve göç süreci, yukarıda da iddia edildiği üzere politik, tarihsel ve toplumsal olarak yüklü bir süreç olması ve düzensiz göç gerçeği sebebiyle konuşulması zor ve sakıncalı bir konu haline gelebilmektedir. Dolayısıyla bu, hem katılımı hem de katılımcılar arasında sorulara cevap vermedeki gönüllülüğü etkilemektedir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Guerrero ve Tinkler (2010: 55), Kolombiya ve ABD’deki birbirinden farklı yerinden edilmiş topluluklara mensup ortaokul ve lise öğrencisi çocukların deneyimlerini karşılaştırdıkları makalelerinde, önemli gelişimsel değişiklikleri yaşadıkları bir dönemden geçerken, aynı zamanda yerinden edilmişliğin getirdiği yeni yaşam şekline alışmak zorunda kaldıkları için, bu çocukların özellikle savunmasız bir grubu oluşturduklarını belirtirler. Yazarların altını çizdikleri savunmasızlık ve mağduriyet durumu anlaşılacakla beraber, insan hayatında bu tür başka birçok kırılma noktası olduğuna da dikkat çekilmek istenmektedir. Kişinin, yetişkinliği süresince hayatını nasıl idame ettireceği ve kimliğinin önemli referans noktalarından olan eğitim ve kariyer ile ilgili kararlar onlu yaşların sonunda ve yirmili yaşlarda verilmektedir. Bu kararları verme yetisine sahip olan şanslı kesim, hayatlarının ne yöne gideceğini, nerede yaşayacaklarını, hangi işi yapacaklarını, evlenmek ve çocuk sahibi olmak isteyip istemediklerini yirmili yaşlarında belirlemektedirler. Dolayısıyla 18– 30 yaş aralığındaki, normal şartlar altında içinde buldukları eğitim süreçlerini tamamlayarak tercihlerine göre, bir sonraki eğitim adımına, kariyer planına veya

özel yaşamlarının gidişatına karar vermeleri gereken ve hayatlarının en verimli döneminde olmaları beklenen yerinden edilmiş genç bireyler de çeşitli zorluklara açık bir savunmasızlık göstermektedirler. Hem yeni bir yaşam düzeni hem de planladıklarından farklı yönlere doğru evrilmek zorunda kalmış olabilecek kariyer yollarına adapte olmak ve yetişkin hayatlarının temellerini atacakları dönemde yerinden edilmişlikle mücadele etmek zorunda kalmaları sebebiyle, etkiye açık bir grup olarak tanımlanabilirler.

Bunun yanı sıra, Türkiye’de yaşayan mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin demografik yapılarına bakıldığında da 18 – 30 yaş arası genç kesimin büyük bir kitleyi oluşturduğu görülmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre geçici koruma altındaki Suriyelilerin yaklaşık %25’ini 19 – 29 yaşları arasındaki genç bireyler oluşturmaktadır. Ayrıca TÜİK’in 2017 yılı verileri de benzer bir tabloya işaret ederek Türkiye’ye gelen göçmenlerin %23,87’sinin 20 – 29 yaşları arasında olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2018b, Yaş grubu ve cinsiyete göre Türkiye’ye gelen ve Türkiye’den giden göç). Dolayısıyla hem geçici koruma altındaki sığınmacıların hem de göçmenlerin yaklaşık dörtte birini oluşturan genç kesim hem karşı karşıya kaldıkları zorluklar, hem de demografîğin içerisinde kapladıkları alan açısından çalışmanın evrenini oluşturmaya uygun bulunmuşlardır.

Bu sebeple araştırmanın evreni, Yalova’da yaşayan 18 – 30 yaş aralığındaki yerinden edilmiş genç bireyler olarak belirlenmiştir. Göç İdaresi verilerine göre, 262.234 kişilik nüfusa sahip olan il, geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacılardan 3705 kişiye ev sahipliği yaparken, ikamet izni ile Türkiye’de bulunan 15.312 kişi de yine Yalova’da yaşamaktadır. Böylelikle neredeyse nüfusunun %10’u kadar bir yabancı popülasyonuna sahip olan il, aynı zamanda çalışmanın kapsamı ve mekânsal kısıtlamalar sebebiyle de tercih edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2013: 134), nitel araştırmalarda kullanılan yöntemlerin, araştırmacının tek kişi olması ve sonuçta ulaşılan verilerin yoğunluğu sebebiyle araştırmacının vaktini, kaynaklarını ve enerjisini talep eden ve ciddi bir organizasyonu gerekli kılan emek yoğun yöntemler olduğundan bahsederler. Bu sebeple, araştırmacının yaşadığı ve çalıştığı Yalova ili, araştırmanın yapılması için uygun görülmüştür. Araştırmanın Yalova kentinde yapılmasına karar verilirken etkili olan unsurlardan bir diğeri ise, çalışmanın örnekleme yöntemidir. Araştırmanın örneklemi belirlenirken ise, kartopu yöntemi kullanılmıştır. Bu durum, ulaşılan ve tavsiye edilen kişilerin yakın çevreden olmasına ve Yalova kenti içerisinde yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

Araştırmada katılımcıları belirlerken, kartopu örnekleme kullanılmasının sebebi, şehrin günlük hayatı içerisine karışmış ve şehir ile tek veya en önemli bağlantıları Yalova Göç İdaresi Kurumu olmayan bireylere ulaşılmak istenmesidir. Katılımcılara bu kurum aracılığıyla ulaşılmamasının, çalışmanın ana kavramlarından kimlik ve mültecilik ile birleştiğinde, katılımcıların mülteci kimliği üzerine istenilenden fazla vurgu yaparak görüşmelerde sınırlayıcı bir rol oynayacağı düşüncesi de etkili olmuştur. Bunlara ek olarak, araştırmanın kişilerin *Instagram* hesaplarını ve paylaşımlarını da içermesi sebebiyle, kişisel ilişkiler üzerinden ulaşılan bireylerin kimliklerini ve sosyal medya hesaplarını paylaşmaları hususunda daha açık olabileceği düşünülmüştür.

18 – 30 yaş aralığı belirlenen evren içerisinde, çalışmaya katılmaya gönüllü olan on bir kişilik grubun yaş Aralıkları 21 ile 30 olarak saptanmıştır. Katılımcıların yedisi yükseköğrenim mezunu olduğunu belirtirken üç kişi lise mezunudur ve bir kişi eğitim bilgilerini paylaşmamayı tercih etmiştir. Katılımcılar arasında yabancı dil konuşma oranı yüksektir; beş kişi üç dil bildiğini belirtirken grubun diğer altısı da iki dil konuşabilmektedir. Çalışmaya katılmayı kabul eden toplam on bir kişiden yedisi hem *Instagram* hesaplarına erişime izin vermiş hem de görüşmeyi kabul etmiştir. Bu katılımcılardan K10 kodu ile ifade edilen kişinin paylaştığı tüm görseller geldiği ülkenin kültürel ve siyasi figürlerini içerdiğinden ve hemen hemen hepsinin üzerinde kişinin anadiline ait yazılar bulunduğundan, görsellerin anlamlarının araştırmacı tarafından sağlıklı bir şekilde okunamayacağı düşünülerek inceleme dışı bırakılmıştır. Fakat her ne kadar birebir incelemeye tabii tutulmasa da bu katılımcının profili ile yansıttığı duruma genel değerlendirmede değinilmiştir. Bunun yanı sıra on bir katılımcıdan biri, görüşme sonrası çalışmadan tamamen çıkartılmayı talep etmişken üç kişi de yalnızca görsel değerlendirme izni vermiş ve görüşme yapmayı kabul etmemiştir.

Çalışmaya katılan on bir kişilik grubun, çalışmanın iki aşamalık veri toplama yöntemlerinden hangilerine katılmayı kabul ettiğine dair tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcılara dair bilgiler

Katılımcı Kodu	Görsel veri	Görüşme	Milliyet
K1	√	√	Suudi Arabistan/Suriye
K2	√	√	İran
K3	√	√	İran
K4	√	√	Afganistan/İran
K5	√	×	İran
K6	√	√	İran
K7	√	√	Irak
K8	Çalışmaya katılma konusunda fikrini değiştirdi.		
K9	√	×	İran
K10	Çalışmadan çıkartıldı		
K11	√	×	İran

3.5. Veri Toplama Yöntemleri

Yerinden edilmiş bireylerin, *Instagram* uygulamasında dijital hikâye anlatıcılığı pratikleri ile kimlik inşası süreçlerini araştırmak üzere iki tür veri toplanmıştır. Bunun için dokuz katılımcının *Instagram* hesapları incelenerek bu platforma paylaştıkları fotoğraf ve videolara ulaşılmıştır. Sonrasında ise dokuz ayrı katılımcı ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların hepsi ile araştırma öncesi görüşülerek kendilerine araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul ettiklerini belirten yazılı izinleri alınmıştır (bkz. Ek-2a ve Ek-2b).

Katılımcıların, 10 Temmuz 2019 tarihine kadar paylaştıkları gönderilerin son dokuz tanesinin incelenmesine karar verilerek toplamda seksen bir ayrı gönderi seçilmiştir. Bu seçim yapılırken video içeren paylaşımlara denk gelindiğinde atlanarak bir sonraki paylaşımına geçilmiştir. Örneklemin oluşturulmasında seçilen bu yolun sebebi, video içeren paylaşımların dilinin çoğunlukla kişilerin geldiği ülkenin dili olması ve bunların

araştırmacı tarafından bilinçli bir şekilde örneklemeden ayrılmasının araştırmanın geçerliliğine gölge düşüreceğinin düşünülmesidir. Tablo 4’te de belirtildiği üzere toplam on bir ayrı katılımcıya ulaşılmış bunların dokuz tanesinin Instagram hesapları incelenirken yedi tanesi ile de görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerin başında, katılımcılara görüşmenin Türkçe veya İngilizce yapılabileceği bilgisi verilmiş ve katılımcının bildiği ve kendisini daha rahat hissettiği dili seçmesi sağlanmıştır. Bu sebeple görüşmelerden ikisi (K1 ve K2) İngilizce dilinde gerçekleştirilirken kalan beşi ise Türkçe olarak yapılmıştır. K1 ve K2 ile yapılan görüşmelerin deşifrelerinin tümü anlam kaybına yol açmamak amacıyla tümüyle Türkçe’ye çevrilmemiştir. Analiz kısmında gerekli görülen kısımlara her iki dilde de yer verilerek şeffaflık sağlanabileceği düşünülmüştür.

3.6. Metodoloji

Bu tez, yerinden edilmiş bireylerin görsel, sözlü ve yazılı anlatılarını inceleyerek onların kimlik inşası süreçlerini anlamayı amaçlamaktadır. Bu sebeple, bu anlatılar içerisinde kullanıcılar tarafından benimsenen işaretler, semboller, anlamlar ve sosyal olguları anlamak ve aynı zamanda nasıl ve hangi amaçlarla kullanıldıklarını ortaya çıkarmak hedeflenmektedir. Bu amaçlara uygun olarak çalışmanın yöntemi, sayısal ölçüm ve sonuçlara dayalı nicel araştırma yöntemleri yerine niteliksel araştırma yöntemleri içerisinde seçilmiştir. “Nitelik, bir şeyin nesi, nasılı, ne zamanı ve nerede olduğunu, yani onun özünü ve ambiyansını ifade eder. Nitel araştırma da bu nedenle temaları, kavramları, tanımları, özellikleri, metaforları, ve simgeleri odak noktasına alır”(Berg, 2001, s. 3).

Bu çalışma kapsamında, iki aşamalı bir araştırmaya başvurmaktadır. Bunlardan ilki görsel dokümanların (*Instagram* gönderileri) toplanması ve ikincisi ise yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerin yapılmasıdır. Bu sayede birbirini destekleyecek iki ayrı veri seti oluşturulabileceği ve yerinden edilmiş bireylerin kimlik inşalarına dair herhangi bir veri setinin tek başına sağlayacağından daha derin bilgilere erişilebileceği düşünülmüştür. Bu sebeple, iki veri setinin incelenmesinde birbirlerini destekleyecek ve verilerin farklı yapılarına rağmen (görsel, sözel ve yazılı) benzer sorulara cevap verebilmesini sağlayacak iki yöntemin seçilmesi gerekliliği doğmuştur. Bu amaca uygun olarak görüşmelerden elde edilen sözel verilerin incelenmesinde “*eleştirel söylem analizi*” yöntemine; *Instagram* gönderilerinden elde edilen görsel verinin incelenmesinde ise “*çok-modlu söylem analizi*” yöntemine başvurulmasına karar verilmiştir.

Eleştirel Söylem Analizi (ESA), büyük kurumların kullandığı iletişim kalıpları, medya metinlerinde gizli söylemler ve ideolojik tutum, güç ve statü ileten bireysel ve grup kimliği oluşturma gibi kavramlara ilgi duymaktadır. Çoğunlukla yazılı veya sözlü metinler üzerinde çalışan ESA düşünürlerini arasından, zaman içerisinde dilin yalnızca yazılı veya sözlü olarak anlaşılamayacağını ve medya metinlerinde dil ve görsel öğeler arasındaki sınırların giderek silindiğini iddia edenler doğmuştur. Gunther Kress ve Theo van Leeuwen (2006) “*görsel tasarımın dilbilgisi*” adını verdikleri kuramlarıyla, görsel imgeleri ve medya söylemlerinde sözel ve görsel bileşenler arasındaki etkileşimi analiz etmek ve anlamak için ESA’nın sınırlarını geliştirmeyi hedefleyen düşünürlerden olmuşlardır. Kress ve van Leeuwen’e göre (1998: 186), tüm metinler çok-modludur, çünkü sözlü ve yazılı metinlere eşlik eden ritim, tonlama, yüz ifadeleri, jest vb. dilötesi unsurlar her zaman eşlik ettikleri

metinlere görsel bir unsur katarlar. ESA'da yapılan çalışmaların çoğunun sözlü ve metinlere veya çok-modlu metinlerin sözlü bölümlerine odaklandığını iddia eden bu düşünürler, ESA tarafından önerilen yaklaşımı, görüntülerin yapısını ve kullanımını içerecek şekilde genişletmeyi planlamışlardır. Böylece “Çok-modlu Söylem Analizi” olarak adlandırılan ve medya metinleri içerisindeki görsel öğelere odaklanan ve ESA ile aynı temeli paylaşan yöntem ortaya çıkmıştır. Bu durum, söz konusu iki yöntemin bu çalışma kapsamında beraber kullanılabilmesini olanaklı kılmaktadır. Analize geçmeden önce, ilk olarak Eleştirel Söylem Analizi ve bunu takiben Çok- modlu Söylem Analizi yöntemleri hakkında bilgi verilecektir.

İkinci aşamada toplanan verileri oluşturan görüşme kayıtların *Eleştirel Söylem Analizi* (ESA) yönteminin kullanılarak incelenmesine karar verilmiştir. Eleştirel söylem analizi, temelleri 1970’li yılların sonunda ortaya çıkan eleştirel dilbilimde bulunabilecek çeşitli yaklaşımların bir birleşimi olarak tanımlanabilir. Bu sebeple birçok aktörle ilişkilendirilebilen bu disiplinin önde gelen isimleri Norman Fairclough, Ruth Wodak ve Teun van Dijk olarak sıralanmaktadır.

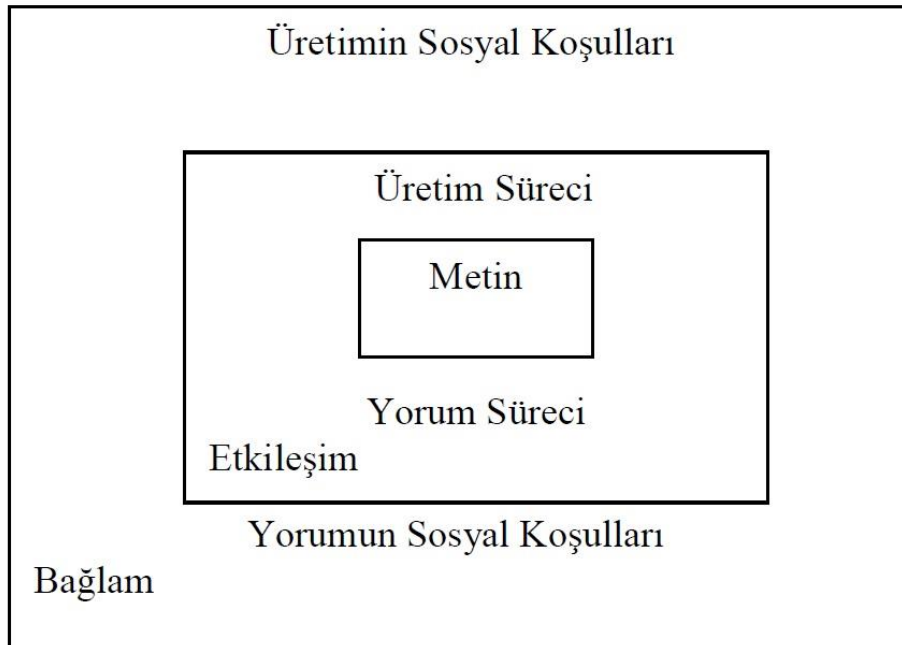
Eleştirel Söylem Analizi, toplumsal güç ilişkilerinin, söylemler aracılığıyla dil üzerinden üretildiğini, yeniden üretildiğini, iletildiğini ve uygulandığı iddia etmektedir. Bu disipline göre, hiçbir metin nötr değildir, belirli değerler ve tutumlar içermektedir ve metinlerin oluşturulması sırasında yapılan seçimler incelenerek bu açık veya gizli değer yargıları ve ideolojilere ulaşılabilir. Bu sebeple ESA yöntemini kullanan düşünürler güç ilişkilerinin nasıl kurulup kullanıldığını ve ideolojinin söylem içerisinde nasıl yeniden üretilip iletildiğini anlamak için metinleri incelemektedirler (Fairclough ve Wodak, 1997: 272). ESA düşünürlerine göre ideoloji, eşit olmayan güç ilişkilerinin sürdürülmesi ile yakından bağlantılıdır ve bu nedenle ideolojik olan ve olmayanı ayırt etmek önemlidir. Fairclough, ideolojiyi, “belirli bir politik düzeni açıklamayı ve kabul görür hale getirmeyi, var olan hiyerarşileri ve güç ilişkilerini meşrulaştırmayı ve grup kimliklerini korumayı amaçlayan bir fikir, değer ve inanç sistemi” olarak tanımlar (Chiapello ve Fairclough, 2002: 187). van Dijk ise ideolojiyi, baskın grubun çıkarına olan veya baskın grup tarafından tercih edilen tutumlar, fikirler, normlar ve değerleri geliştirmek üzere izleyiciyi manipüle eden yapı ve stratejiler olarak görmektedir (van Dijk, 1993: 280). Bu sebeple metinlere yerleşmiş olan ideolojiyi tespit etmek ve ortaya çıkarmak için dilin eleştirel bir bakışla inelenmesi önemlidir.

Bu anlayışa göre söylem, “bir dizi sosyal uygulama tarafından yapılandırılan ve karşılıklı olarak oluşturulmasına katkıda bulunduğu dünya hakkında konuşma ve hareket etme yöntemidir” (Candlin ve Maley, 1997: 202). Bu demektir ki söylem; toplumsal düzeyde sınıf ve diğer sosyal ilişkiler, hukuk veya eğitim gibi belirli kurumlara özgü ilişkiler, sınıflandırma sistemleri gibi her düzeyde sosyal yapı tarafından şekillendirilmekte ve sınırlandırılmaktadır. Aynı zamanda söylem, toplumsal olarak kurucudur, doğrudan veya dolaylı olarak onu şekillendiren ve sınırlayan toplumsal yapının tüm boyutlarının, kendi normlarının ve bunların ardında yatan ilişkilerin, kimliklerin ve kurumların oluşumuna katkıda bulunur. Söylem, sadece dünyayı temsil etmekle kalmayıp aynı zamanda dünyayı ifade etmekte, inşa etmekte ve bu süreçlerde kullanılan anlam oluşumuna katkıda

bulunmaktadır (Fairclough, 1992: 64). Bu bağlamda Fairclough dil ve toplum arasındaki ilişkiyi, birbirinden tamamen ayrı iki kavramın arasında olacak şekilde dışsal değil, birbirlerine içkin iki olgu arasında mümkün olacak şekilde içsel olarak tanımlar. Ona göre dil toplumun öyle bir parçasıdır ki; dilsel olgular bir çeşit toplumsal olgu, toplumsal olgular da her zaman bir yanlarıyla birer dilsel olgudur. *Dilsel olgular aynı zamanda toplumsaldır*, çünkü bireyler ne zaman yazsa, konuşsa, okusa, dinlese veya başka türlü dilsel aktivitelere katılsa bunu toplumsal olarak belirlenen ve toplumsal etkileri olan yollarla yapmaktadırlar. *Öte yandan toplumsal olgular da dilsel olgular olarak tanımlanabilir*. Çünkü, sosyal bağlamlarda var olan dil etkinlikler, yalnızca sosyal süreçlerin ve uygulamaların bir yansıması veya ifadesi değil, bu süreçlerin ve uygulamaların bir parçasıdır (Fairclough 1989: 23). Dil aynı zamanda *sosyal bir süreçtir*. Fairclough, bunu “*metin*” ve “*söylem*” kavramlarını birbirinden nasıl ayırdığını anlatarak açıklamaktadır. Ona göre “*metin*”, süreç olmaktan öte, bir son üründür. Buna karşın “*söylem*”, metinlerin üretim süreci ve algılama sürecini de içeren daha geniş bir toplumsal etkileşim süreci toplamına işaret eder. Bunun yanı sıra, üretim ve algılama süreçlerinin haklı bir değerlendirmesi, ancak bunların toplumsal olarak belirlendiğini göz ardı etmeyerek mümkün olabilmektedir. Bu demektir ki; dil aynı zamanda, toplumdaki dil dışı ögeler tarafından da koşullandırılmakta olan toplumsal bir pratiktir (Fairclough, 1989: 24). Bu bağlamda söylem, metnin ve metnin üretim süreci ile algılama sürecinin yanı sıra toplumsal üretim koşulları ve toplumsal algılama koşullarını da içerir. Söylemin boyutları, Fairclough tarafından aşağıdaki gibi bir şema halinde sunulmuştur:

Şekil 4. Söylemin Üç Boyutu

Kaynak: Fairclough (1989:25)

Fairclough ESA'yı, söylemin bu üç boyutunu karşılayacak şekilde üç aşamalı olarak tanımlamaktadır:

- Tanımlama (metin analizi): metnin biçimsel özellikleri ile ilgilenen aşamadır.
- Yorum (etkileşim analizi): söylemin başka söylemler ile etkileşimi ile ilgilenir.
- Açıklama (bağlam analizi): üretim ve yorumlama süreçlerinin sosyal olarak belirlenmesiyle ve bunların sosyal etkileriyle yani söylemin içerisinde olduğu bağlamı inceleyen aşamadır (Fairclough, 1989: 26).

İlk aşama olan *tanımlamada*, metnin içerisindeki kelime tercihleri, kipler, bağlaçlar, zamirler ve cümlelerin kuruluşundaki gramer ile ilgili kalıplar incelenir. Tekrar eden veya birbirine yakın mesafelerde kullanılan sözcükler, metaforlar, cümlenin aktif veya pasif olarak kurulması gibi konulara dikkat edilmelidir. Fairclough (1989: 110 – 111) bu inceleme için on sorudan oluşan bir yol haritası sunar.

A. KELİME DAĞARCIĞI

1. Sözcüklerin içerdiği deneyimsel⁶ değerler nelerdir?

- Hangi sınıflama şeması kullanılmıştır?
- İdeolojik anlamda tartışmalı sözcükler var mıdır?
- Tekrar eden ya da çok sık kullanılan kelimeler var mıdır?
- Sözcükler arasında ideolojik olarak önemli (eş anlamlılık, alt anlamlılık veya karşıt anlamlılık yollarıyla kurulan) anlam ilişkileri var mı?

2. Sözcüklerin sahip olduğu ilişkisel değer nelerdir?

- Örtülü (euphemistic) ifadeler kullanılmış mıdır?
- Kayda değer ölçüde resmi ve gayri resmi sözcükler var mıdır?

3. Sözcüklerin ifade değeri nelerdir?

4. Hangi metaforlar kullanılmıştır?

B. GRAMER

5. Dilbilimsel özelliklerin içerdiği deneyim değerleri nelerdir?

- Ne tür süreçler ve katılımcı baskındır?
- Öznenin (agency) açıkça belirtilmiş mi?
- Süreçler görüldüğü gibi mi?
- Nominalizasyonun kullanılmış mı?
- Cümleler aktif mi pasif mi?
- Cümleler olumlu mu olumsuz mu kurulmuştur?

6. Dilbilimsel özelliklerin hangi ilişkisel değerleri vardır?

- Hangi kip (bildirici, emir vb.) kullanılmış?
- İlişkisel modalitenin önemli özellikleri var mı?

---

⁶ Fairclough (1989: 112), biçimsel özelliklerin sahip olabileceği üç tür değerden bahseder. Bunlar deneyimsel, ilişkisel ve ifade edici değerlerdir. Deneyimsel değeri olan bir özellik, metin üreticisinin doğal veya sosyal dünya hakkındaki deneyiminin temsil edilme biçimini ortaya çıkarır. Deneyimsel değer içerik, bilgi ve inançlarla ilgilidir. İlişkisel değer, söylem içerisinde metin yoluyla ortaya çıkarılan sosyal ilişkilerin ipucudur. Son olarak, ifade değeri olan biçimsel özellik, metin üreticilerinin gerçekliği değerlendirmesi ile ilgilidir. İfade edici değer, özneler ve sosyal kimlikler ile ilgilidir. Herhangi bir biçimsel özellik aynı anda bu değerlerden iki veya üçüne birden sahip olabilir.

- Biz/ siz zamirleri kullanılmış mı ve nasıl kullanılmış?

7. Dilbilimsel özelliklerin ifade değerleri nelerdir?

- İfade kipinin (expressive modality)önemli özellikleri var mıdır?

8. Basit cümleler nasıl birleştirilmiş?

- Hangi mantıksal bağlaçlar kullanılmış?

- Karmaşık cümleler eşgüdüm mü yoksa alt koordinasyon ile mi karakterize edilir?

- Metnin içinde ve dışına göndermeler yaparken hangi araçlar kullanılmış?

C. METNE İLİŞKİN YAPILAR

9. Ne tür interaktif/etkileşimsel sunumlar kullanılmış?

- Bir katılımcının diğerlerinin konuşmaya katılım sırasını kontrol etmesinin yolu var mı?

10. Metin ne tür büyük ölçekli yapılara sahip?

ESA'nın ikinci aşaması, *yorumlama* söylemin kendinden önce gelen ve/veya kendi dışında kalan söylemler ile arasındaki ilişkiye odaklanır. Bu aşamada metnin içerdiği sosyal ilişkiler anlaşılmaya çalışılır. Metnin hangi aktörleri söylem içerisine dahil edip hangilerini dışladığı, kimlerin aktif olarak metinde gösterilen eylemleri yaptığı ve kimlerin bu eylemlere maruz kaldığı incelenmelidir (Fairclough, 1989: 145 – 151). Bunları anlamak için aşağıdaki üç sorunun cevapları metinde aranabilir.

1. Bağlam: Katılımcılar durumsal ve metinlerarası bağlamlara nasıl yorumlar?

2. Söylem türleri: Hangi söylem türleri kullanılıyor? Dolayısıyla hangi fonoloji, gramer, cümle uyumu, kelime bilgisi, anlambilim ve pragmatik kuralları, hangi şemalar ve çerçeveler kullanılıyor?

3. Farklılık ve değişim: 1. ve 2. soruların cevapları farklı katılımcılar için farklı mıdır? Etkileşim sırasında değişiyorlar mı?

Son olarak üçüncü aşama daha geniş toplumsal bağlamla ilgilenmektedir. Bu aşamada metin üreticisinin kendini hangi toplumsal çerçeve içerisinde değerlendirdiğini ve metni hangi bağlam içerisinde kurduğunu araştırmaktadır. Fairclough açıklama aşamasında bağlamsal analizin yapılması için kullanılacak üç soruluk bir çerçeve sunmuştur.

1. Sosyal belirleyiciler: Durumsal, kurumsal ve toplumsal düzeylerde hangi güç ilişkileri bu söylemin şekillenmesine yardımcı olmuştur?

2. İdeolojiler: Kullanılan üye kaynaklarından (members resources)⁷ ideolojik bir karaktere sahip olanlar var mıdır?

3. Etkiler: Bu söylem durumsal, kurumsal ve toplumsal düzeydeki mücadelelerle ilişkili olarak nasıl konumlandırılmıştır? Bu mücadeleler açık mı yoksa gizli mi? Söylem üye kaynaklarına uygun şekilde kuralcı mı yoksa yaratıcı mıdır? Mevcut güç ilişkilerinin sürdürülmesine veya dönüştürülmesine katkıda bulunulmakta mıdır?

Çalışma kapsamında ulaşılan görsel verileri incelemek içinse Kress ve van Leeuwen'in geliştirdiği ve temeli ESA gibi dilbilim çalışmalarına dayanan çok-modlu söylem analizi

---

⁷ Üye kaynakları (members resources/ MR), bir söyleme dair hâlihazırda belleklere yerleşmiş olan "kelimelerin şekli, cümlelerin gramer biçimleri, anlatının tipik yapısı, nesne ve insanların özellikleri, belirli bir durum tipinde beklenen olay dizisi vb. şeyleri ifade eder. Fairclough için anlama, bu kaynaklar ve ifadeler arasındaki etkileşimin bir sonucudur; çünkü bu kaynaklar, sosyal olarak belirlenir ve ideolojik olarak şekillenir ve güç ilişkilerinin korunmasında etkilidir. Yani belirli bir anlamın var olmasına ve varolmaya devam etmesine katkı sağlamaktadır (Fairclough, 2001a, s.9).

yönteminin kullanılmasına karar verilmiştir. Dilbilimci Michael Halliday’ın Sistematik Fonksiyonel Dilbilgisi(SFD) isimli kuramını geliştirerek, görsel metinleri de dilbilim ögeleri gibi incelemeye tabi tutan bu araştırma yöntemi bu çalışmada ESA ile beraber kullanılacaktır. Sistematik Fonksiyonel Dilbilgisi;

dili, metafonksiyonel olarak düzenlenmiş, birbirleriyle bağlantılı bir seçim sistemleri kümesi olarak tanımlar. “Sistemik” ilke, dilbilgisini sistem ağları olarak modellenen paradigmatik seçim sistemleri olarak görür. “İşlevsel” ilke, dilin eşzamanlı olarak, birbirine bağlı üç metafonksiyonu oluşturmak için kaynak sağladığını ve bunun da üç anlam katmanı olan “fikirselle anlam”, “kişilerarası anlam” ve “metinsel anlamı” oluşturduğunu ima eder (Feng ve Espindola, 2013: 88-89).

Halliday’dan metafonksiyon kavramını ödünç alan çok-modlu söylem analizi “*fikirselle işlevi*”; çevremizdeki ve içimizdeki dünyanın temsillerini inşa etme, “*kişilerarası işlevi*”; belirli sosyal amaç ve ilişkiler tarafından şekillendirilen etkileşim gerçekleştirme olarak tanımlarlar. Son olarak “*metinsel işlev*” ise, iletişimsel eylemleri daha geniş bir bütünlüğe, metnin tüm unsurlarının kendi içerisinde ve diğer dışsal unsurlarla uyum içinde olacak şekilde dâhil etmektir. (Kress ve van Leeuwen, 2006: 228). Tüm metinler tutarlı bir şekilde birbirleriyle ilişkili olan unsurları içerir ve bu unsurlar da ilgili çevre ile tutarlı bir şekilde ilişkilidir, bu tutarlı bütünlük “*metinsel işlevi*” oluşturur (Kress ve van Leeuwen, 2006:15).

Sosyal göstergebilimciler, bu ilkelerin dilsel olmayan kaynaklara da uygulanabileceğini, görüntü, mimari eserler ve matematiksel semboller gibi göstergebilimsel kaynaklar için metafonksiyonel değerlendirmelerin mümkün olabileceğini savunurlar. Kress ve van Leeuwen’e, görsel imajların da dil gibi, deneyimlediğimiz dünyanın temsili, görsel tasarımın içerisinde temsil edilen kişiler ve onlara bakanlar arasındaki ilişkilerinin düzenlenmesi ve görsel ögelerin belirli anlamlar üretecek şekilde biçimsel düzenlenmesi metafonksiyonlarını yerine getirebilirler (Kress ve van Leeuwen, 2006: 15).

Görsel ögelerin, söz konusu metafonksiyonları nasıl yerine getirdiklerine dair bir araştırmayı mümkün kılan değerlendirme ölçütleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 5. Fikirselle İşlev Değerlendirme Ölçütleri

Temsil Yapıları (fikirselle anlam)	Anlatı Temsilleri	Süreçler	Aksiyon (Aktör + Hedef) Reaktif (Reaktör + Olgular) Konuşma ve Zihinsel Dönüştürme Geometrik sembolizm
		Koşullar	Ortam Araç Eşlik
	Kavramsal Temsiller	Sınıflandırma Süreci	Örtülü Açık
		Analitik Süreçler	Yapılandırılmamış Yapılandırılmış 1. Geçici 2. Ayrıntılı ve kapsayıcı 3. Yapışık ve bileşik detaylı yapılar 4. Topografik ve topolojik süreçler 5. Boyutlu ve niceleyici topografya

		6. Uzamsal-zamansal
	Sembolik Süreçler	Niteleyici İmal

Tablo 6. Kişilerarası İşlev Değerlendirme Ölçütleri

Kişilerarası etkileşimli anlamlar	Temas (görselle ilişki)	Görsel aksiyon	Arz Talep
		Nazar/bakış	Direkt Dolaylı
	Sosyal Mesafe	Çerçevelemenin ölçüsü	Yakın Orta
	Tutum	Öznel İmaj	Yatay açı Dikey açı
		Nesnel İmaj	Aksiyon odaklı Bilgi odaklı
	Yöntem	Renk	Renk doygunluğu Renk farklılaşması Renk modülasyonu
		Bağlamsallaştırma	Arka planın yokluğu Yakın detay
		Temsil	Maksimum soyutlama Maksimum temsil
		Derinlik	Derinlik yokluğu Maksimum derin perspektif
		Işık	Işık ve gölgenin tam gösterimi Işık ve gölge olmaması
		Parlaklık	Maksimum parlaklık Siyah beyaz veya açık gri ve koyu gri tonları
	Kod	Teknolojik Duyusal Özet Doğal	

Tablo 7. Metinsel İşlev Değerlendirme Ölçütleri

Kompozisyon Sistemi (metinsel işlev)	Bilgi Değeri	Ögelerin, görselin belirli bölgelerine yerleştirilmesi, onlara belirli bilgi değeri sağlar.
	Dikkat Çekme	Ögeler fark edirliliği, ön plana veya arka plana yerleştirme, bağıl boyut, ton değerindeki kontrast, keskinlikteki farklar, vb. faktörler tarafından etkilenir
	Çerçeveleme	Çerçeve aygıtlarının varlığı veya yokluğu, görüntünün öğelerini keserek veya birleştirerek birbirlerine ait olduklarını veya olmadıklarını belirtir.

Bu çalışma kapsamında, fiziksel ve zamansal kısıtlamalar sebebiyle çok-modlu söylem analizinin daraltılmış bir versiyonu kullanılacaktır. Yerinden edilmiş bireylerin, *Instagram*

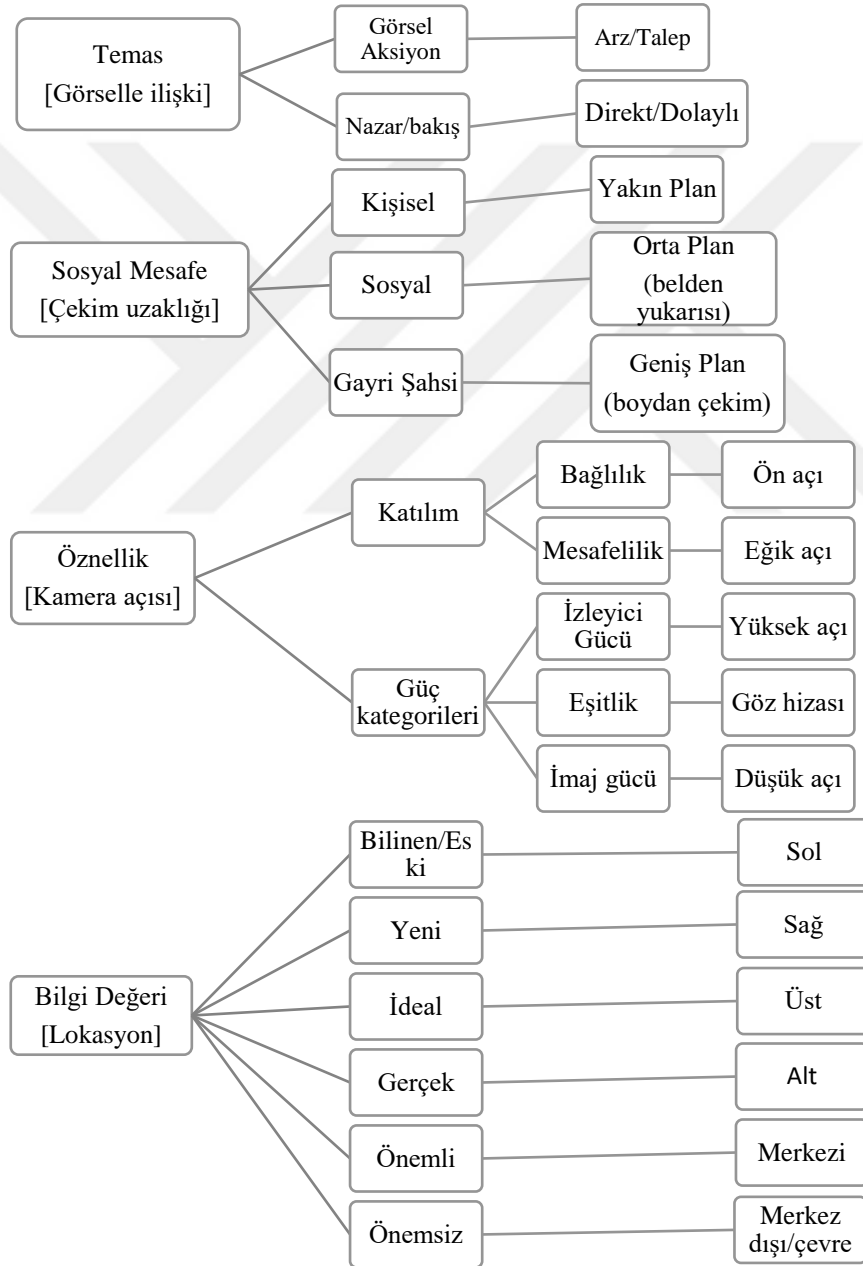
gönderileri içerisinde aktif olarak kimlik inşası eylemini gerçekleştirip gerçekleştirmediğini değerlendirmek için, görsel gramerin kişilerarası etkileşime yönelik ve kompozisyonla ilgili öğeleri (boyutları çekim mesafesi, kamera açısı ve görsel öğelerin kompozisyon içerisindeki yerleşimi) değerlendirilecektir. Bunun yanında çalışma kapsamında, fikrî fonksiyonu değerlendirmeye yönelik olarak tanımlanan anlatsal süreçlerden de yararlanılacaktır. Böylelikle yerinden edilmiş bireylerin kendilerini dijital hikâyelerinde nasıl konumlandıklarını ve aktif olarak yansıtmayı yansıtmadıklarını anlamak amaçlanmaktadır.

Görsellerdeki anlatı süreçleri içerisinde Kress ve van Leeuwen iki ana türden bahseder: *eylemsel* ve *tepkisel* süreçler. Eylemsel süreçler, bir tür fiziksel eylemin temsil edilen katılımcılarla ilgili olduğu süreçlerdir. Eylemsel süreçler, yalnızca bir katılımcının olduğu ve bu nedenle hiç kimseye veya bir şeye yönelik bir eylemde bulunulmayan ve hareketsiz süreçlerden oluşabileceği gibi iki veya daha fazla katılımcının bulunduğu ve bir anlamda bir eylem değişik tokuşunun gerçekleştiği şekilde de karşımıza çıkabilirler. İkinci durumda, görselde bir aktör, bir hedef ve bir yaralanıcı bulunabilir. Görseldeki en belirgin kişiden (aktör) diğer kişilere veya bir hedefe doğru çekilecek bir çizgi ile eylem belirlenebilir. Aktörün belirginliği göreceli büyüklük, kompozisyondaki yer, arka plana karşı kontrast, renk doygunluğu veya belirginliği, odak netliği ve insan yüzünün izleyiciler için sahip olduğu “psikolojik belirginliği” ile gerçekleştirilebilir (Kress ve van Leeuwen, 2006: 63). Tepkisel süreçler ise temsil edilen kişilerin bir tür tepkiyle nitelendikleri süreçlerden oluşur. Bu da temsil edilen kişi veya kişilerin bakış yönü ile belirlenir (Kress ve van Leeuwen, 2006: 67). Tepki veren kişinin, bakışını izleyerek bu tepkiyi karşılayan katılımcı veya olguya ulaşılabilir, söz koşunu tepkini doğasını, tepki veren kişinin bakış şekli belirler. Bakma işini yapan yani tepki veren kişiler, yüz ifadeleri ve bakış yönleri ile izleyicinin gördüklerini görmelerini, hissettiklerini hissetmelerini ve inandıklarına inanmalarını sağlar belirlenir (Kress ve van Leeuwen, 2006: 64 - 67).

Bunun yanı sıra değerlendirmede, temas, sosyal mesafe, öznellik ve bilgi değeri gibi kavramlar kullanılacaktır. Görüntüler ve hedef izleyiciler arasındaki temas ya da etkileşim, görüntülerin içindeki insanların, yerlerin ve şeylerin bakışları ve bu bakışların birbirlerine göre konumları ile kurulur. Dilbilim öğelerini görselleri anlamak için yeniden değerlendiren çok-modlu söylem analizine göre iki tür görsel aksiyondan söz edilebilir: “*talep*” ve “*arz*”. “Talep” bakışta temsil edilen bir veya daha fazla katılımcı izleyicilerle doğrudan görsel bir etkileşime girer, bu nedenle izleyiciden bir tür tepki talep eder. Bu bakış, temsil edilen katılımcılardan bir veya daha fazlasının, görselin izleyicisinin yönüne bakmasıyla elde edilir. Bir “arz” bakışta ise, temsil edilen hiçbir kişi doğrudan izleyiciye bakmaz. Bu bakış, izleyicilere bilgi sunar. Teklif bakış açısında, temsil edilen katılımcılar her zaman izleyiciden uzak dururlar (Kress ve van Leeuwen, 2006: 118 – 122). Sosyal mesafe, görselde temsil edilen ve onu görerek etkileşime giren katılımcılar arasındaki sosyal ilişkiyle ilgilidir. Kress ve van Leeuwen (2006: 130-135), çekim uzaklığının, sinematografideki benzer bir şekilde, temsil edilen katılımcılarla izleyiciler arasındaki yakınlığı anlamlandırmak için kullanılabileceğini önermektedir. Çeşitli çekim uzaklıklarının ilişkisel anlamları, Şekil 5’te verilmiştir. Kress ve van Leeuwen ayrıca,

görsellerin öznel özelliklerini inceleyerek, onları katılım ve güç dereceleri olarak adlandırdıkları iki seçeneğe ayırır. Katılım, bağlılık ve mesafelilik olarak iki ayrı durumda ortaya çıkabilir, güç kategorileri ise izleyicinin güçlü olması, eşitlik veya izleyicinin yetersizliği ya da imajın gücü olarak değerlendirilebilir (Kress ve van Leeuwen, 2006: 136). Görsel anlatılarda, özneliğin kamera açıları üzerinden nasıl değerlendirilebileceği de Şekil 5'te gösterilmiştir. Son olarak, kompozisyonla ilgili olan metinsel işlev kapsamında, görsellerin bir araya getirilme veya yapılandırılma şekli ve çeşitli olası kompozisyonlar tarafından iletilen anlam türlerini analiz edilir (Kress ve van Leeuwen, 2006: 193 - 206). Görsel anlatılardaki, lokasyon bazlı öğelerin anlam yaratma yolları Şekil 5'te gösterilmiştir.

Şekil 5. Kişilerarası ve Metinsel İşlev Değerlendirme Öğeleri

Eleştirel söylem analizi ve çok-modlu söylem analizi, sözlü, yazılı ve görsel metinlerin altındaki güç ilişkileri, metin oluşturmada başvurulan yerleşmiş söylemleri ve metnin

baskın söyleme ilişkili duruşunu anlamak için değerli bir yöntem olarak görüldüğünden bu çalışma çerçevesinde kullanılması düşünülmüştür. Bu yöntemler çokça iktidar sahiplerinin oluşturduğu, haber, siyasi konuşma veya reklam gibi metinlerin içerisindeki ideolojik öğeleri ortaya çıkarmakta kullanılıyor olsa da yerinden edilmiş kişilerin kendilerine dair oluşan baskın söyleme ilişkili olarak aldıkları duruş ve kimlik inşası süreçlerinde oluşturdukları metinlerin içerisindeki ideolojik izlerin incelenmesinde de umut vaat edici bir yöntem olarak görülmektedir. Çalışmanın görsel verilerinin tabii tutulduğu çok-modlu söylem analizi yöntemi ile bir araya geldiğinde araştırmanın sorularına cevap bulunmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

3.7. Araştırma Soruları

Araştırmanın soruları aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- (i) Yerinden edilmiş genç bireyler, dijital hikâye anlatıcılığını, ev sahibi ülkede onlara atanan mülteci, sığınmacı veya göçmen kimliklerini pekiştirmek için mi kullanmaktadırlar?
- (ii) Yerinden edilmiş genç bireyler, dijital hikâye anlatıcılığını, kendilerine atanmış mülteci, sığınmacı veya göçmen kimliklerinin dışına çıkmak için mi kullanmaktadırlar?
- (iii) Dijital hikâye anlatıcılığı, yerinden edilmiş bireyler için medya ve insani yardım kuruluşlarının çerçevelediği görsel dünyanın dışına çıkmak için bir fırsat yaratmakta mıdır?

3.8. Analiz

Yerinden edilmiş genç bireylerin, *Instagram* uygulaması üzerinden paylaştıkları dijital hikâyeleri ile kimliklerini nasıl kurduklarını ve onları çevreleyen tekdüze göç söyleminden dışarı çıkıp çıkamadıklarını anlamak için, analiz aşamasında önce paylaşımlar arasında belirli kategorilerin saptanmasına çalışılmıştır. Böylelikle hem söz konusu dijital hikâyelerin hayata geçmesinin ardındaki nedenleri keşfetmek, hem de belirli eylemlerin tekrarı veya yokluğu incelenerek, yeniden üretilen veya yıkılan söylemlerin varlığı tartışılmaya açılmak istenmiştir.

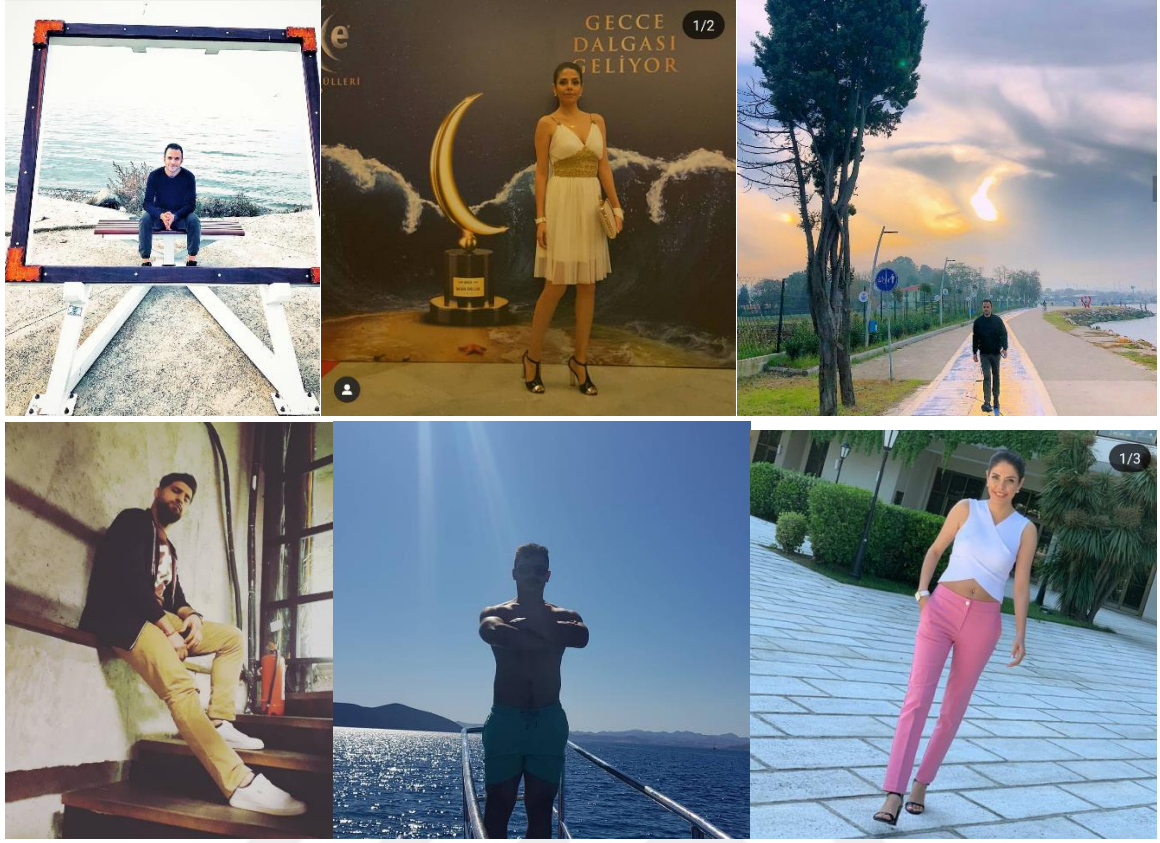
Örnekleme en çok görülen tür, bireysel fotoğraflardır. Yukarıda da belirtildiği gibi katılımcıların yaptıkları paylaşımların kategorilere ayrıldığı Tablo 8 incelendiğinde, bireysel fotoğrafların üstünlüğü göze çarpmaktadır. Araştırma verilerini oluşturmak üzere seçilen son dokuz fotoğrafının içerisinde, bireysel imajı olmayan yalnızca bir kişi vardır. Geri kalan sekiz kişi toplamda kırk altı bireysel fotoğraf paylaşmışlardır ve bu sayı seksen bir paylaşımından oluşan toplam verinin %56.7'sini oluşturmaktadır. Kırk altı bireysel fotoğrafın yalnızca dokuz tanesi öz çekimlerden oluşmaktadır. Geri kalan bireysel fotoğraflar kişinin içinde bulunduğu çevreyi de gösterecek bir kompozisyona sahiptir. Postmodern kimlik kuramlarına uygun olarak kişilerin mesleki ya da kültürel bağlılıklarıyla değil, kişisel zevkleri ve hayat tarzları üzerinden benliklerini kurdukları ve paylaştıkları görülmektedir. Sosyal/politik, mesleki ve kültürel paylaşımların toplam sayısı (29) dahi bireysel paylaşımların sayısına yaklaşmamaktadır. Kişilerin içerisinde buldukları ortam veya yapmayı sevdikleri aktiviteleri içeren bireysel fotoğraflar kimlik inşalarının en önemli unsuru olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 8. *Instagram* Paylaşılan Dijital Hikâyelerin Kategorilere Göre Dağılımı

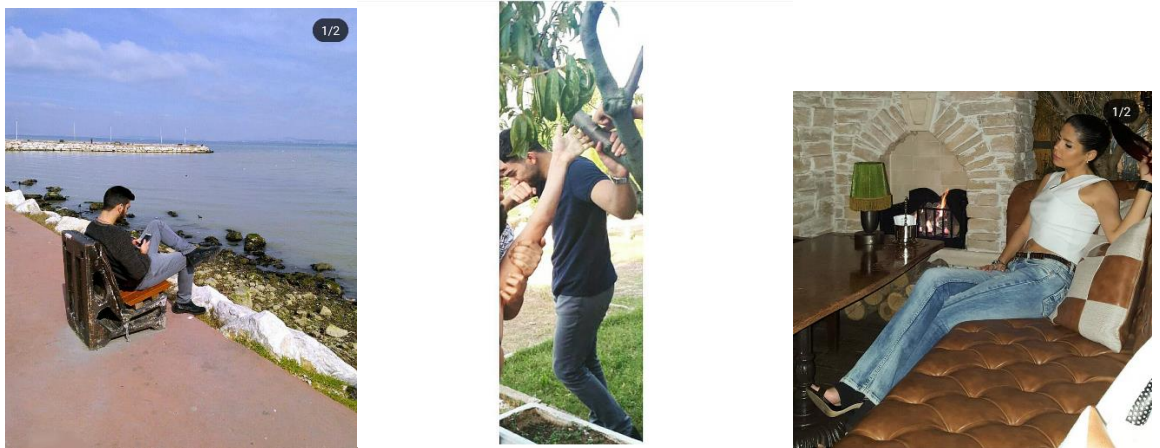
	Bireysel	Grup	Sosyal/ politik	Mesleki	Kültürel	Başka insanlar	Kişisel ilgi	Çoklu	Çevre
<i>K1</i>	9	-	-	-	1	-	-	-	-
<i>K2</i>	2	2	-	-	-	-	-	-	5
<i>K3</i>	8	-	1	1	-	-	-	-	1
<i>K4</i>	4	-	9	-	1	5	-	1	-
<i>K5</i>	6	2	-	6	6	1	6	4	1
<i>K6</i>	-	1	1	-	1	5	-	-	-
<i>K7</i>	5	-	-	-	-	4	2	-	2
<i>K8</i>	Çalışmaya katılma konusunda fikrini değiştirdi.								
<i>K9</i>	6	2	-	-	1	-	-	7	-
<i>K10</i>	Görsel değerlendirmeden çıkarılmasına karar verilmiştir.								
<i>K11</i>	6	2	-	-	1	-	-	4	-
T	46	9	11	7	11	15	8	16	9

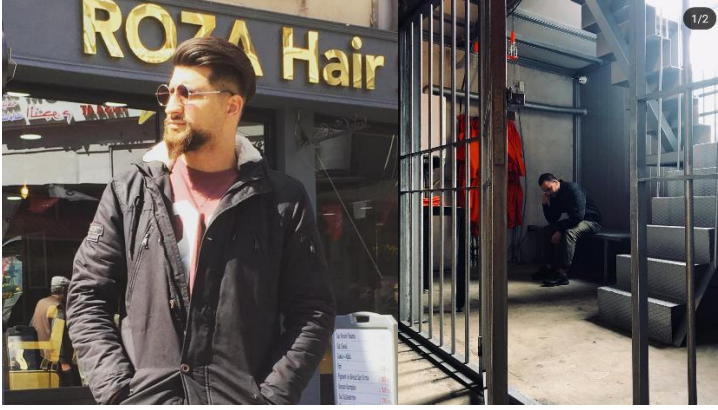
Bireysel fotoğrafların, kimlik inşası konusunda en önemli unsur olduğu göz önüne alınarak, analize bireysel paylaşımlardan başlanmasına karar verilmiştir. Katılımcıların yalnızca kendilerinin bulunduğu fotoğrafların yaklaşık üçte ikisi “talep” bakış açısıyla oluşturulurken, yalnızca on dört tanesi “arz” bakış açısını içermektedir. Toplam kırk altı paylaşımın otuzunda katılımcılar direkt olarak izleyiciye bakmakta ve ondan bir tepki talebinde bulunmaktadır.

İkinci adımda, izleyicilerden böyle yoğun bir oranda ilgi talep eden bireysel paylaşımların, çekim uzaklıkları ve kamera açıları incelenerek katılımcıların paylaşımlarını görecektir hedef kitle ile kurduğu ilişkinin yakınlığı belirlenmeye çalışılmıştır. Çekim uzaklığı ve kamera açıları incelenerek yapılan bu değerlendirmede, kırk altı bireysel fotoğraftan yirmi dördünün geniş planda çekildiği tespit edilmiştir. Buna karşılık, on altı fotoğraf orta planla çekilirken yalnızca altı fotoğraf yakın plan çekime sahiptir. Bu veri, katılımcıların paylaşım yaparken göz önüne aldığı hedef kitlesi ile kişisel yakınlıkta bir ilişki ön görmediği sonucu işaret etmektedir. Görsellerde temsil edilen kişiler, izleyicileri kişisel alanlarına almak yerine onlarla aralarına kişisellikten uzak bir mesafe koymaktadır. Katılımcıların takipçi sayıları da bu bulguyu destekler niteliktedir. Yakın kişisel ilişkilerin dışına çıkmaya izin veren oranda takipçiye sahip olan katılımcıların kimlik inşası ve paylaşımı süresinde, izler kitleyle arasında kişisel olmayan bir sosyal uzaklığı tercih ettiği ortaya çıkmaktadır. *Instagram* gönderileri araştırmaya dâhil edilen dokuz katılımcıdan hiçbirinin takipçi sayısı, incelemenin yürütüldüğü 10 Temmuz 2019 ve 25 Temmuz 2019 tarihleri arasında, yüzün altında değildir, dört kişinin takipçi sayıları yüz yirmi ile iki yüz arasında iken, üç kişinin dört yüz ile altı yüz arasındadır. Geriye kalan diğer iki katılımcıdan biri yedi yüz seksen takipçiye sahipken, son katılımcının takipçi sayısı on bin yüz kişinin üzerindedir.

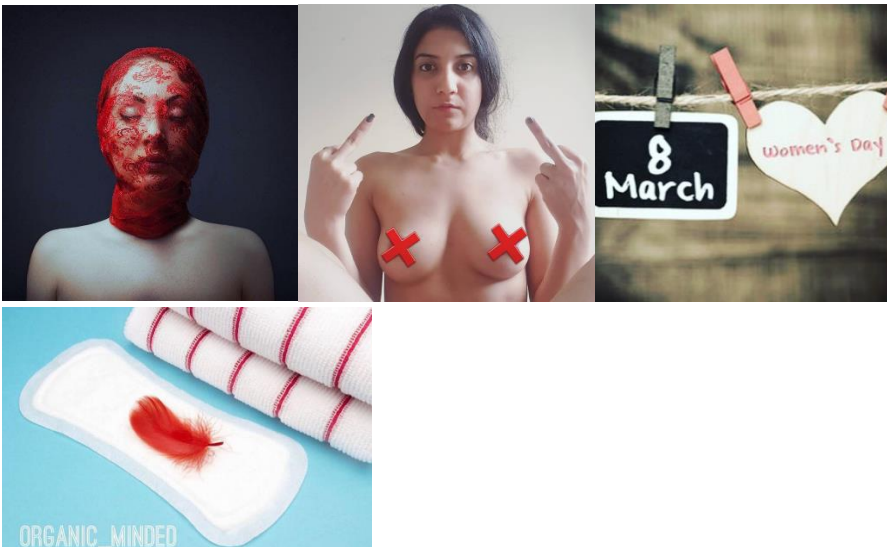

Katılımcılarla izleyicilerinin arasında öngörülen, kişisellikten uzak ilişki kamera açılarında da kendini göstermektedir. Söz konusu kırk altı paylaşımından yalnızca on altısı ön plandan çekilmiştir, geri kalan otuz fotoğrafta katılımcılar yüzlerini izleyicilerden başka yöne dönmektedirler. Görselde temsil edilen birey ile görsele bakan izleyici arasında mesafeli bir ilişkiyi işaret eden bu tip çekimlerin çokluğu, bireylerin sosyal medyada paylaşım yaparken ön gördüğü izleyiciyle arasındaki iletişimin uzaklığıyla ilgili bir fikir vermektedir.

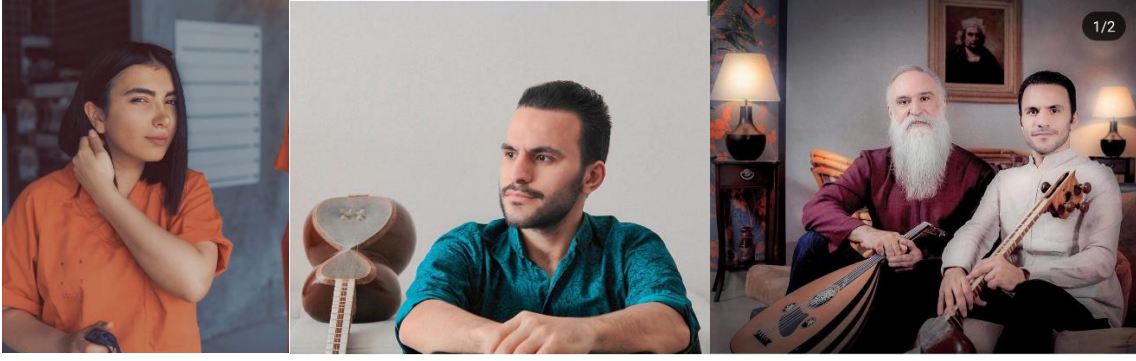
Toplanan veride ikinci en popüler tür ise katılımcının kendinden başka kişileri paylaştığı görseller oluşturmaktadır. Bu kategorideki fotoğraflarda katılımcı haricinde kişiler bulunmaktadır. Bunlardan biri K5'in mesleği ile ilgiliyken, K6 ve K7'nin kendilerinden başka kişileri içeren paylaşımlarında aile bireyleri yer almaktadır. K4 ise sosyo-politik düşüncelerini dışa vurduğu bazı paylaşımlarında başkalarının görüntülerine yer vermiştir. Aynı zamanda, görsel paylaşımlarının bire bir inceleme dışında bırakılmasına karar verilen K10 da, sıkça geldiği ülkenin politik figürlerine paylaşımlarında yer vermektedir. Bu durum aynı zamanda bizi bir sonraki popüler kategori olan sosyal ve politik imajlara taşımaktadır. Çalışmaya katılan toplam on bir kişinin, yalnızca dördünün, incelenmek için toplanan görsel verilerinde sosyal/politik mesajlar içeren öğelere rastlanmıştır. Katılımcı 10'un tüm hesabı politik imajlardan oluşmakta ve kişinin anadilinde yazılmış mesajlar hemen hemen her fotoğrafta bulunmaktadır. Her ne kadar bu durum, araştırmacının görsel öğeleri doğru okumasını engellemesi sebebiyle K10'u çalışmanın görsel değerlendirme aşamasından çıkarmasına sebep olmuşsa da bu, değerli bir veridir. Toplam on bir kişiden oluşan örneklem içerisinde politik paylaşımda bulunduğu tespit edilen dört kişi, toplam örneklem %36.6'sını oluşturmaktadır. Söz konusu örneklem küçüklüğü ve bu dört kişiden ikisinin sosyo-politik imajlara ayırdığı geniş alan göz önüne alındığında bu oranın yadsınamaz boyutta olduğu gözler önüne serilmektedir.

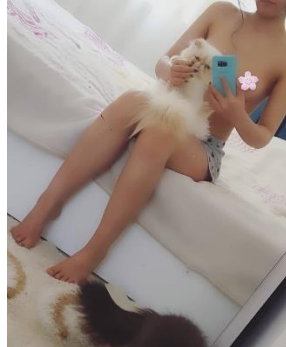
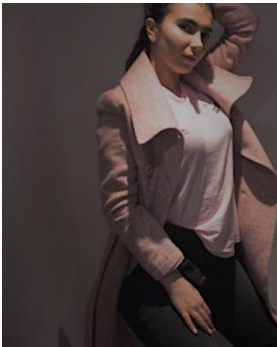
Göç ve mülteciliğin günümüz dünyasının en önemli politik kimliklerinden biri olduğu göz önünde bulundurularak, katılımcıların *Instagram* uygulaması üzerindeki paylaşımlarını bu kimliğin dışına çıkmak için mi yoksa bunu pekiştirmek için mi kullandıklarını öğrenmeyi amaçlayan bu çalışmada paylaşılan politik anlatıların içerikleri de hayli önemlidir. Katılımcıların profillerinde, mültecilik, sığınmacılık ve göçmenlik ile birlikte gelen kaçınılmaz politik kimliğe dair paylaşımlara rastlanmamıştır. Değerlendirme dışı bırakılan K10 haricinde katılımcıların hiçbiri geldikleri ülke ile birebir bağlantılı politik paylaşımlarda bulunmamaktadır. Yapılan politik paylaşımlar, kadın hakları ve toplumsal cinsiyetler arası eşitlik gibi küresel sorunlara odaklanmaktadır. Tüm profili geldiği ülkenin politik sorunlarına odaklanan K10 dahi, birebir mültecilik politik kimliği ya da bunun yarattığı zorluklarla ilgili değil, mülteci olmasına sebep olan politik sorunlara karşı eleştiri ve direniş ile ilgili paylaşımlarda bulunmaktadır.

Görsel değerlendirmenin son adımı olarak, katılımcıların yaptıkları paylaşımlardaki kompozisyon içerisinde, mesleki ve kültürel öğelerin aldıkları konum değerlendirilerek bu unsurların kimlik inşasına katıldıkları noktada aldıkları değerden bahsedilecektir. Katılımcıların yaptıkları mesleki ve kültürel paylaşımlar iki türe ayrılabilir. Bunlardan birincisi mesleki veya kültürel öğenin veya durumun tümüyle paylaşımı kapsadığı haller iken, ikincisi de mesleki ve kültürel öğelerin katılımcı ile birlikte fotoğrafta bulunduğu hallerdir. İkinci durumda kültürel ve mesleki öğeler çoğunlukla geri planda ve görselin merkezi dışında kalmaktadır. Boyut veya renk dengesi olarak görselin önemli unsurları haline gelen mesleki öğeler ise yine katılımcıya eşlik eder durumdadır. Bu durum kimliğin postmodern dünyada aldığı akışkan halle uyumlu görünmektedir. Hall, Kellner ve Bauman gibi medya düşünürlerinin ve akademisyenleri, kimliğin evriminden bahsederken gelenek ve içinde yaşanılan topluluğa sıkıca bağlı modern öncesi kimliklerden ve kişinin bir ideal olarak kendisine koyduğu ve ulaşmak istediği bir nokta olarak tanımladığı çoğunlukla meslek ve sosyal statüye bağlı modern kimliklerden söz etmektedirler. Son olarak günümüzde gelinen noktada akışkan postmodern kimliğin deneyim ve yaşam tarzına odaklı sürekli yenilenen yapısı katılımcıların paylaşımları ile orantılı görünmektedir.

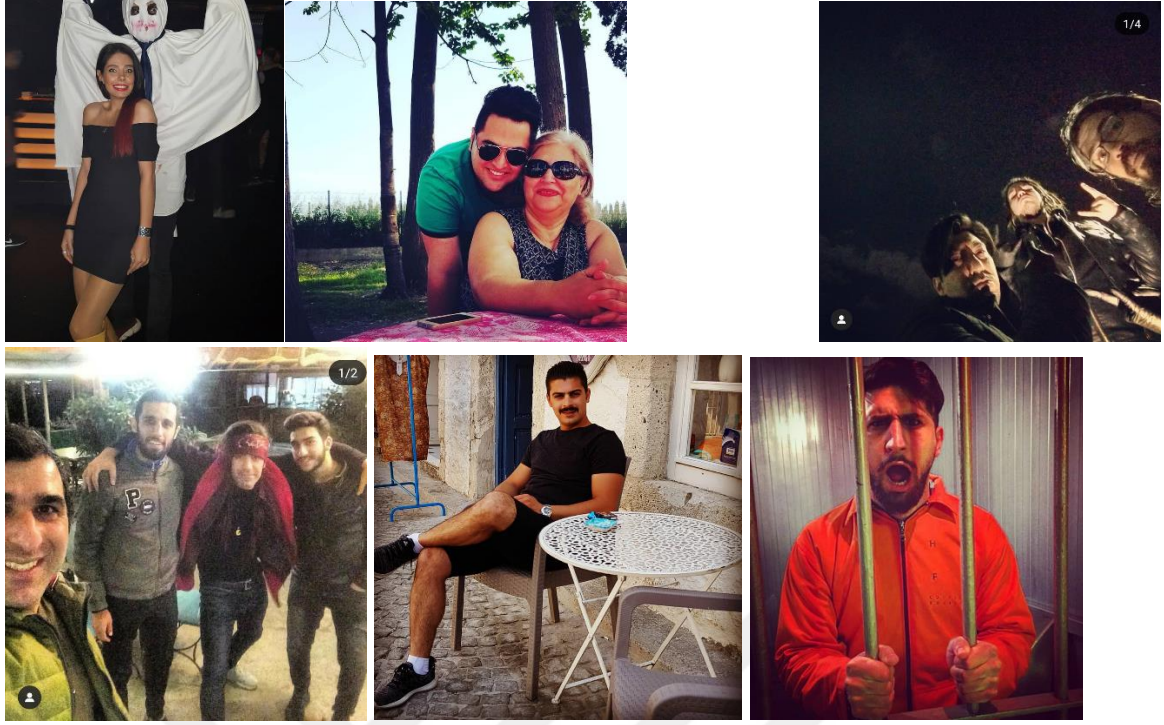

Son olarak, katılımcıların görsellerinin, medya ve yardım kuruluşlarında yaratılan mülteci imajı ile olan ilişkisi sorgulanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde de bahsedildiği üzere, yerinden edilmiş bireyler bu kuruluşlar tarafından belirli bir görsel söylem içerisine hapsedilmektedir. Bu söylem, fiziksel ihtiyaç ve yokluk temelli olup bu kavramları karşılayacak şekilde şekillendirilmektedir. BMMYK'nın sayfasında yapılan bir ön analiz sonunda ulaşılan sonuçların da gösterdiği üzere, göç ve mültecilik kavramlarını karşılayan görsel çerçeve genel olarak kadın ve çocukların zor durumda olduğu halleri içermektedir. Oysa katılımcıların, özellikle de kadın katılımcıların görsel dünyası hem içerik hem de biçim olarak bunun tam tersini yansıtmaktadır. Fotoğrafların üretilmesinde kullanılan, geniş plan, eğik açı, yoğunlukla kullanılan göz hizası veya düşük açı çekimleriyle de birleşince medya ve yardım kuruluşlarının yaratmak istediği acziyet görüntüsünün tam tersine, mesafeli ve güçlü bir görsel dilin yaratılmasının önünü açmaktadır. Aynı şekilde görsellerin içerikleri de hem sosyal hayatında hem de politik hayatında muhalefet ve direniş gücüne sahip bireylerin mutlu yaşamlarından oluşmaktadır. Kadın katılımcılardan biri kadın bedeni üzerindeki tahakkümün sosyal medyaya yansması olarak değerlendirilebilecek uygulamalara karşı çıkarken bir diğeri medya ve yardım kuruluşlarının oluşturduğu tekil imajın aksine koşulları oldukça iyi görünen imrenilesi bir hayat yaşadığını göstermeyi tercih etmektedir. Başka bir katılımcı göç veya yerinden edilmiş bireyler ile yerel halkın ortak noktası günlük yaşamdan kesitler sunabilmekte ya da ailesi ve arkadaşları ile çekilen fotoğrafları vasıtasıyla sosyal ilişkilerini yansıtabilmektedir. Bunların hiçbiri “muhtaç” mülteci tanımına uymamaktadır.

Araştırmanın ikinci aşamasında, katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen deşifreler eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu yöntemle yapılan incelemelere geçmeden önce araştırmanın kısıtları kısmında bahsedilen birkaç noktaya bu bağlamda yeniden değinilmesi gerektiği düşünülmektedir. Dilin kullanımı ve bu süreçte açık veya örtük şekilde yaratılan ve/veya yeniden üretilen söylemlerin ortaya çıkarılmasını amaçlayan bu yöntemin bu araştırma kapsamında karşılaştığı bazı zorluklar bulunmaktadır. Bu yöntemde kullanılan, cümlelerin kurulumu, basit cümlelerin birbiriyle bağlanması, metaforların kullanılması vb. gibi dil yetkinliğinin önemli olduğu noktalara odaklanan sorular çalışma için uygulanabilir değillerdir. Bunun sebebi görüşmelere katılan kişilerin çoğunun, görüşmeler süresince yüzde yüz hâkim olmadıkları ikinci veya üçüncü bir dili kullanıyor olmalarıdır. Bazı kullanıcılar, görüşme dilinde yeterince rahat olmadıklarından cevaplarını kısa tutmuş veya tek kelimelik cevaplara başvurmuşlardır. Katılımcılardan kendilerini anlatmaları ve *“olmadan yaşayamayacakları birkaç şey”* söylemeleri istenmiştir. Buna; K6: *“Anneme çok ihtiyacım var.”*, K4: *“Hayır.”*, K3: *“Aşk”*, K7: *“Yok.”* K10: *“Aile.”* gibi yanıtlar vermişlerdir. Katılımcıların dille olan ilişkilerini ortaya koyan bu durum yöntemin, çok-modlu söylem analizinde olduğu gibi damıtılması ve sadeleştirilmesini gerektirmiştir. Bu sebeple bu yöntem kullanılırken yöntemin bazı aşamaları seçilerek toplanan verilerden iyi şekilde yararlanması sağlanmak istenmektedir.

Tekrar eden kelimeler

Öncelikle katılımcıların görüşmeler süresince kullandıkları kelimeler incelenecektir. Bunun için, katılımcıların kendilerinden ve Türkiye’deki hayatlarından bahsederken kullandıkları kelime seçimleri incelenmiş, ideolojik olarak yüklü kelimelerin kullanılıp kullanılmadığı ve tekrar eden kelimelerin olup olmadığına bakılmıştır. İdeolojik olarak yüklü kelimeler ile belirli kelimelerin sıkça kullanılması ya da bazı kelimelerin sıklıkla birlikte kullanılması belirli bir söylemin yaratıldığı, yeniden üretildiği veya buna karşı

gelindiği anlamlarını doğurabilir. Ayrıca, neyin “söylenmediği” de önemlidir. Katılımcıların özellikle kullanmamayı tercih ettiği veya kaçındığı sözcükler de belirli bir ideolojik tercihe işaret edebildiği gibi, aynı zamanda bu kavrama ilişkin yaygın söylemlerle katılımcının ilişkisi hakkında da bilgi verebilir.

Bu doğrultuda tekrar eden kelimeleri üç farklı grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilki katılımcıların geldikleri ülkelerinin ismi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, katılımcıların mülteci ve sığınmacı statüleri ile ilgili yapılan bir araştırmada beklenen bir durumdur. Burada incelemeye değer olarak görülebilecek kısım, bu isimlerin hangi bağlamda kullanıldıkları olmalıdır. Analizin ilerleyen kısımlarında buna değinilecek ülke isimlerini veya milliyet ve etnik kökenlerle alakalı kelimelerin nasıl sınıflandırıldığı tartışılacaktır. Diğer bir grup kişilerin mültecilik deneyimi ile ilgili iken, üçüncüsü kişilerin benlik inşaları ile ilişkilendirilebilir. K1 toplamda otuz kez köken ülkeleri olan Suriye (17) ve Arabistan’dan (13) bahsetmiştir; K2 ise otuz bir kez “İran” kelimesini kullanırken K3 için bu sayı kırk dörde yükselmiştir. K4 ve K7 on kez ülkelerinin adını anarak bu konudaki en düşük tekrarı göstermişlerdir. Bunun yanı sıra K6 yirmi üç ve K10 ise on iki kez ülkesinin ismini zikretmiştir.

Katılımcıların verilerinde, göç ve yerinden edilmişlik ile ilişkilendirilebilecek ve en çok tekrar edilen kelime yetmiş dokuz kez yinelenen “çalışmak” fiilinin türevleri olmuştur. Bunun üzerine kırk yedi kez yinelenen “iş” kelimesi de eklendiğinde bu iki kavramın tüm katılımcılar için önemi gözler önüne serilmektedir. İş ve çalışma katılımcıların buradaki hayatlarının ve aynı zamanda sorunlarının büyük bir parçasını oluşturmaktadır:

K2: I worked there for 11 months in a shitty situation with almost no money. 1100 lira for 11 hours of working. Sometimes I was working overtime, 16 hours a day. [...] After that, I quit that job because one of my friends offered me a job in a mobile technical service store. I went there and they just rejected me. Because they didn't know anything about working with foreigners.(Orada boktan bir durumda neredeyse hiç para almadan 11 ay çalıştım. 11 saatlik iş için 1100 lira. Bazen mesai yapıyordum, 16 saat...Ondan sonra o işi bıraktım çünkü arkadaşlarımdan biri bana cep telefonu teknik seviğinde bir iş telif etti. Oraya gittim ve beni geri çevirdiler. Çünkü yabancılarla çalışmak hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı.)

K3: Ben İran'da daha rahat yaşıyordum. Neye göre, parama göre. İran'da çalışmıyordum. Tabi ki yaşım daha küçüktü. 17.5 yaşında buraya geldim. 18.5 yaşında çalışmaya başladım ama kendim istiyordum. Belki İran'da da 18.5 yaşında çalışmaya başlıyordum belki diyorum.

K4: Az para veriyorlar. Öyle çalıştırıyorlar.

K6: Millet orda çalışma izinsiz çalışıyor. Sigorta yapmıyor. Daha az maaş alıyor, burada hayat gidiyor. Yani patronlar istemiyor. Bu şekil daha rahatsız çalışıyor mülteciler.

K7: Çünkü hemen dil çok zor yani ve iş. Dil yok, iş yok. Dil var, iş var.

K10: Bura çalışıyorsun, eziyettesin. Sonra çalışma izni ki yok. Kaçak çalışıyorsun. Sonra kaçak çalışıyorsun. [...] Türkiye'de çalışmayı hiç sevmiyorum.

Tekrar eden kelimelerde de görüldüğü üzere katılımcıların mültecilik kimliği ile en çok

özdeşleştirdikleri kavramlar, çalışma, çalışma izni, adil iş imkânları, zorluk ve sıkıntı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların hâlihazırda var olan “ev sahibi” “mülteci/sığınmacı” söylemini kullandıkları söylenebilir. Bu durum mevcut güç ilişkilerinin altını çizmekte ve bunlara dair sorunlara ışık tutmaktadır. Var olan söylemlerin değiştirilmesi konusunda herhangi bir adım ya da yöntem olarak kendini göstermese de bu durum literatür taramasından edinilmiş bulguları destekler niteliktedir. Mülteci, sığınmacı ve göçmenler, Türkiye’nin belirsiz sığınmacı politikası ve bu konudaki yetersiz tutumu sebebiyle zarar görmektedirler. Her ne kadar katılımcıların çoğunun Birleşmiş Milletler ile bağlantısı ve bu kuruluşun gözünde uluslararası mülteci statüsü olsa da, Türkiye’de Avrupa dışından gelen mültecilerin bu statüye erişememesi onları sağlıklı iş ve yaşam koşullarından uzaklaştırmaktadır. Bu durum, kişilerin görsel dünyalarına ve *Instagram* gönderilerine yansımadığından kişilerin kendi benliklerini bu süreçten ayrı değerlendirdikleri iddia edilebilir. Bu durum, çalışma ve iş konularının yarattığı sorunlardan bahsederken çokça kullanılan pasif cümleler ve gizli öznelerle de desteklenmektedir. Buna karşılık aynı konuların, kişilerin başarısını veya geldikleri ülkeye olan entegrasyonunu anlatmakta kullanıldığı durumlarda cümleler, katılımcılarla yapılan görüşmelerin çoğunluğunda olduğu gibi aktif cümlelere dönüşmekte ve özne belirgin hale gelmektedir:

K2: Orada şeftim yani. En fazla maaşı ben alıyordum. Hem de sabahçı oluyordum 8 saat çalışıyordum falan.

K6: Normal günde çalışıyorum. 8 saat 10 saat çalışıyorum.

K7: [...] çünkü yani benim ofis, ben çalışıyorum yani bu ofis benim.

K10: Yani her yere gittim. Kahvede çalıştım. Bilmiyorum bahçede çalıştım, lokantada her yerde çalıştım.

Üçüncü olarak, kişilerin kendi kimliklerini kurma ve yansıtmaları için en çok tekrar ettikleri kelimeler incelenmek istenmiştir. Bunun için katılımcıların en çok tekrar ettikleri kelimeler tek tek ele alınmıştır. K1 ile yapılan görüşmede en çok tekrar edilen kelime “love” yani “sevmek” fiili olarak karşımıza çıkmaktadır. K1’in en çok kullandığı bu fiil aynı zamanda “*Seninle hiç tanışmamış birine kendini nasıl anlatırsın?*” sorusuna verdiği cevapla da örtüştüğünden katılımcının kimliğiyle ilişkilendirilecek en güçlü sözcük olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcıdan kendisini tanımlaması istendiğinde aşağıdaki cevabı vermiştir:

K1: I love fun, I love having fun, I love life... (Eğlenmeyi seviyorum, Eğlenceyi seviyorum. Hayatı seviyorum.)

Sorunun devamı olarak katılımcıdan kendisini tanımlayan kelime veya sıfatları sıralaması istendiğinde ve müziğe olan ilgisinin boyutunu açıklaması istendiğinde de “sevmek” fiilini kullanmaya devam etmiştir:

K1: Fun loving, music love [...] I’m a lover. You know, like in general. (Eğlence sever, Müzik sever [...]) Ben sevgi doluyum. Bilirsin genel olarak.)

K1: I love to sing. I love rap music. (Şarkı söylemeyi seviyorum. Rap müziği seviyorum.)

K2'nin en çok tekrar ettiği kelimeler “consistency” (tutarlılık), “stability” (istikrar) ve “belief/believe” (inanç/inanmak) olarak karşımıza çıkmaktadır. K2'ye buradaki hayatını ya da Türkiye’de yaşamaya başladığından beri kendisini nasıl tanımlayacağı sorulduğunda K1’in aksine olumlu anlamları olan bir fiil yerine tutarlılık ve istikrar eksikliğinden bahsetmeyi tercih etmiştir:

K2: I could make my life more systematic and from living a floating life I just converted it to something more stable at least in terms that depends on me not outside. Because the lack of stability in my social life because of you know situation of Turkey for foreigners. I tried to make some consistency in my private life. (Hayatımı daha sistematik hale getirebilirim ve başıboş süzülen bir hayat yerine daha istikrarlı bir şey haline getirebilirim, en azından dışarıya değil bana bağlı olan konularda. Çünkü sosyal hayatımdaki istikrar eksikliği, biliyorsun Türkiye’deki yabancılarla ilgili. Özel hayatımda biraz tutarlılık sağlamaya çalıştım.)

K2: My life here... In the recent months, it's ok. I could give it 6 out of 10. But the lack of consistency, no stability, I don't know when I will go, even right now the new situations... (Buradaki hayatım... Son aylarda iyi. 10 üzerinden 6 verebilirim. Ama tutarlılık ve istikrar eksikliği, ne zaman gideceğimi bilmiyorum, şu anki yeni durumlarla bile)

K2: But the lack of consistency in life is horrible... (ama tutarlılık eksikliği çok korkunç)

Fakat K2'nin en çok tekrarladığı kelimeler listesinde on iki tekrar ile başı çeken “believe/belief” kelimeleri ise “my” (benim), “own” (kendimin) “I” (ben) ve “different” (farklı) kelimeleri ile birlikte sıkça kullanılmışlardır. Bu durum, söz konusu kelimelerin katılımcının kimliği ile ilgili cümlelerde kullanıldığını göstermenin yanı sıra, K2'nin hissettiği farklı olma hali ve ayrışıklığı da destekler niteliktedir. Bu özelliklerin yansımaları araştırmanın ilerleyen noktalarında katılımcının “biz”/“siz” sınıflandırmalarını kullanmamasında da kendini göstermektedir.

K2: The difference is big: consistency. There are a lot of similarity like I still don't have citizenship rights, I'm not a complete human being in this country, still I see those offenses about my beliefs, and I see those reconsiderations about people's levels. I'm just reducing my knowledge. Social gap... social gap... Different beliefs, different looks, different interests make you different even in this country. (Fark büyük: tutarlılık. Birçok benzerlik de var: Hala vatandaşlık haklarım yok, bu ülkede tam bir insan değilim, inancım ile ilgili saldırıları hala gördüğüm ve insanların seviyeleriyle ilgili yargılamaları görüyorum. Sadece bilgimi azaltıyorum. Sosyal boşluk... sosyal boşluk... Farklı inançlar, farklı görünüşler, farklı ilgi alanları sizi bu ülkede bile farklı kılar.)

K2: Mostly foreigners. And also, I can say... different beliefs, ungodly beliefs... And even though that I don't talk about it until they ask, but when they ask, I don't lie. That's why I left... because I didn't lie about my beliefs (Ve ayrıca şunu söyleyebilirim... farklı inançlar, dinsiz inançlar... Ve onlar sorana kadar bu konuda konuşmama rağmen, sordukları zaman yalan söylemiyorum. Bu yüzden ayrıldım... çünkü inançlarım hakkında yalan söylemedim.)

Sıradaki katılımcı olan K3 ise görüşme süresince en çok “eğlenmek” (15) kelimesini

kullanmıştır. Bu kelime aynı zamanda katılımcının kendisini tarif etmesi istendiğinde de kullandığı kelimedir. K3, “*Seninle hiç tanışmamış birine kendini nasıl anlattırın?*” sorusuna aşağıdaki gibi cevap vermiş ve ilgilendiği şeyler hakkında bilgi istendiğinde de “eğlenmek” fiilini kullanmaya devam etmiştir:

K3: Çok pozitif bir insanım. Eğlenmeyi çok seviyorum.

K3: Eğlenmek için... Evet çok eğleniyorum. Ben konuşmayı çok seviyorum. İçki içmeyi de seviyorum. Ama o kadar değil daha. Aylık 2 kere 3 kere, o kadar değil... Ama yazın biraz daha oluyor. Ama normalde de eğlenmeyi çok seviyorum. Oturup konuşup gülmek falan muhabbet etmek falan. Çok konuşuyorum çünkü... Belli değil mi? Her şeyi yapıyoruz eğlenmek için sadece şey kullanmıyorum hiçbir şekilde sigara ya da marihuana falan. Hiçbir şekilde sevmiyorum onları eğlenmek için çünkü benim yaştaki çocuklar çok kullanıyorlar ve çok seviyorlar. Eğleniyorlar falan ben hiçbir şekilde sevmiyorum ve tam tersi hiç sevmiyorum.

K3: Çünkü tiyatroyu çok seviyordum yani eğleniyordum orada, bana eğlenme gibiydi, o kadar.

Kendini feminist ve ateist olarak tanımlayan K4, bu tanımlamaya uygun olarak görüşme süresince en çok “*kadın*” (13) ve “*din*” (11) kelimelerini kullanmıştır. K4, en çok ne tür imajlar paylaştığı sorulduğunda “*Fotoğraflar, kadın fotoğrafları paylaşıyorum. Kadının vücudu paylaşıyorum. Yazıyorum ve en çok da Facebook’ta din hakkında yazıyorum. Ve fotoğraf bulursam, ona uygun bir fotoğraf paylaşıyorum*” şeklinde yanıt vermiştir. Kadın bedeninin görsel dünya içerisinde yaşadığı eşitsizliğe yönelik yaptığı paylaşımlarla hayatının ve kimliğinin en önemli unsurlarından biri olan feminizmi temsil eden imajlar yaratan K4, aynı zamanda mültecilerin ana akım medya tarafından yaratılan imgelemde konumlandırıldığı yerin de farkındadır:

K4: Mülteci...

A: Bu kelimeyi söyleyip böyle gözünü kapatsan ne görürsün? Gözünün önüne ne gelir?

K4: UN’in sayfası, bir tane sitesi, bir tane fotoğraf var mülteciler için. Birkaç tane kadın, çocuklar var. Böyle kaçak Almanya gidiyorlar. O geliyor bana.

K4’ün sıklıkla kullandığı diğer bir kelime de “*din*”dir. Bu iki kavramı da yaygın feminist ve ateist söylemleri yeniden üretmek için kullanan katılımcı hayli yüksek ideolojik karaktere sahip üye kaynaklarına başvurmanın yanı sıra kendisini açık bir şekilde bir toplumsal mücadelenin içerisinde konumlandırmaktadır:

K4: Bunu din benim ihtiyacım yok, dinin bana ihtiyacı var. [...] Ben Christian, Budist, İslam din ne varsa ihtiyacım yok benim. Onların bana ihtiyacı var. O yüzden bana sürekli yazıyorlar. Zaten böyledir. Din canı yok, nefes alamıyor ki, böyle bunun gibi bir şey değil. Bir tane bi ideoloji.

K6 ise dil konusunda zorluk yaşayan katılımcılardan biri olarak öne çıkmaktadır. Sorulara olabildiğince kısa cevaplar vermeyi tercih etmiş ve aynı zamanda kısa ve basit cümleler kullanmıştır. Bu katılımcının verisinde en çok tekrarlanan sözcük ise, K6’nın yerinden edilmişliğin beraberinde getirdiği deneyimi tanımlarken otuz kez kullandığı “*sıkıntı*”

sözcüğü olmuştur:

K6: Mecbur Türkiye 'ye geldim. Çünkü bir sıkıntım var, mecbur burası çok yakın.

K6: İnan da Müslüman ama burda hükümet biraz sıkıntılı, siyaset sıkıntılı. Ama burası biraz daha açık. Burda bazen sıkıntı var ama burda daha açık daha rahat.

K6: Sadece bir sıkıntı var, ben mülteciyim. Sadece çalışma iznim yok. Başka bir şeyde sıkıntı görmedim. Ben ailem orda, gidiyor, geliyor, ablam geliyor sıkıntı yok. Aynı İnan gibi. Ben burda her şeyi seviyorum. Hiç sıkıntı yok. Sadece bir sıkıntı var. Çalışma izni. Başka bişeyde sıkıntı görmedim. Her şeyi seviyorum. Bazen bi çalışma izni sıkıntı.

Bir sonraki katılımcı olan K7 de yine kısa cevaplar ile görüşmeyi sürdürmeyi tercih etmiş ve sorulan sorulara detaylı yanıtlar vermemiştir. Bu sebeple, kendisi ile yapılan görüşmede kayda değer şekilde tekrarlanan bir kelimeye rastlanmamıştır. Geldiği yer olan “İnan” (6) ve “Bağdat” (4) toplamda on kez, onu takip eden “zor” beş, “iş” ve “sıkıntı” kelimeleri ise dörder kez yinelenmiştir. Bu durumun katılımcının sınırlı kelime dağarcığını yansıttığı düşünülmektedir.

Son olarak K10'un en çok kullandığı kelime ise yukarıda da değerlendirilmiş olan “çalışma” (26) kelimesidir, fakat bunu yakın bir değerle “zor” (19) kelimesi takip etmektedir. Bu kelime K10 için yerinden edilmiş bir birey ve daha da önemlisi bir kadın olarak yaşadığı deneyimleri en iyi tanımlayan kelime olarak göze çarpmaktadır:

K10: Türkiye 'de çok zorluk çektim.

K10: Her şey bana çok zor geliyor. O yüzden o kadar mutlu değilim.

K10: Çok şeylerde eziyet olarak evet kadın olmak. Mesela bu o kadar eziyet olmaz, o benim arkadaşım. O kadar eziyet olmaz. Neden mesela? İş ağır olanda eziyet oluyor ama kimse ona tecavüz etmek için çalışmaz. Mesela çalışır, kimse bakmaz ona, o nedir, bu nedir... Bu bana çok zor geliyor. Fark etmez nerde çalıştığı, bu kadın zorlukta.

Sözcük seçimlerinde dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise neyin eksik olduğudur. Katılımcıların özellikle söylemekten kaçındığı kelime veya kelimeler olup olmadığı saptanmak istenmektedir. Yapılan görüşmelerin deşifrelerinin dikkatli bir incelemesi, görüşme yapılan yedi katılımcıdan altısının “Mülteci kelimesi hakkında ne düşünüyorsun? Sana ne ifade ediyor?” ve “Bu kelimeyi kendinle özdeşleştirir misin?” soruları haricinde mülteci, sığınmacı ya da göçmen kelimelerinin hiç birini kullanmadıklarını ortaya çıkarmıştır. K10 bu soruyu “avara” kelimesiyle cevaplayarak tüm görüşme boyunca bu kelimeleri ve türevlerini hiç kullanmamıştır. K6 ise söz konusu sorular dışında mülteci kelimesini kullanan tek katılımcı olmuştur. K1, K2, K3 ve K4 bunlar yerine “foreign” ve “yabancı” kelimesine başvurmuşlardır.

Biz/siz/onlar zamirlerinin ve karşıtlığının kullanımı

Veriler incelenirken ikinci olarak dikkat edilen unsur ise, katılımcıların biz ve siz zamirlerini nasıl kullandıkları, bu gruplar altına neleri dahil ettikleri olmuştur. Burada katılımcıların kimleri grup içi (biz) ve kimleri grup dışı (siz/onlar) olarak kodladıklarını belirlemek, bu konuda katılımcılar arasında bir tutarlılık olup olmadığını öğrenmek ve son

olarak söz konusu kategorileştirmenin belirli güç ilişkileri ve geçerli söylemleri yeniden üretilmediğini öğrenmek amaçlanmaktadır.

K1, yaşadığı ülke olan Suudi Arabistan'ı "onlar" kategorisi altında değerlendirirken, kökeni olan Suriye ve Türkiye'yi "biz" ile ilişkilendirmektedir. Türkiye yakınlık, benzerlik ve katılımcının burada bulunma ve uyum sağlama arzuları sebebiyle bu kategoriye dahil edilmiştir. Öte yandan katılımcı, kabul görmediği ve ayrılmak zorunda kaldığı Suudi Arabistan'a karşı daima mesafeli durmaktadır:

K1: And I act like them (Saudi Arabs) sometimes... (Bazen onlar (Suudiler) gibi davranıyorum.)

K1: Actually, I went out from Saudi Arabia because... First of all, they didn't, they won't give me the nationality... the Saudi Arabian nationality. I was living there for 22 years... (Aslında Suudi Arabistan'dan çıktım çünkü... Birincisi onlar vermediler... Onlar bana vatandaşlık vermeyeceklerdi... Suudi Arabistan vatandaşı. 22 yıldır orada yaşıyorum...)

K1: Turkey is a very nice country, there're very good people and there're like friendly people here... So... and they're so, so like Syrians... Because I'm Syrian [...] And we look alike... We... Like it's the same habits... (Türkiye çok iyi bir ülke, Çok iyi insanlar, arkadaş canlısı insanlar var burada... Yani... ve onlar çok Suriyeli gibiler... Ben Suriyeliyim çünkü. [...] Ve biz çok benziyoruz. Biz. Yani aynı alışkanlıklar.)

K1'e burada yaşadığı süre içerisinde kendisini olduğundan farklı bir etnisite ile karıştıran kimse olup olmadığı sorulduğunda da bununla karşılaştığını ve kişiyi düzelttiğini belirtmiştir. Bunun üzerine kendisinin Türk vatandaşları ile de karıştırılabileceği söylendiğinde tepkisi aşağıdaki gibi olmuştur:

A: I can say you look like Turkish. (Ben de senin Türk'e benzediğini söyleyebilirim.)

K1: Thank you! Thank you! Please keep that in your mind. Thank you. Yeah... That's is. But I want people to think that I look like Turkish but... actually... it needs time... it needs time... (Teşekkür ederim! Teşekkür ederim! Lütfen bunu aklında tut. Teşekkür ederim. Evet... İşte bu. Ama insanların Türk gibi görüldüğümü düşünmelerini istiyorum ama... aslında... zamana ihtiyacım var... zamanı var...)

A: So, if you start to talk Turkish, speak in Turkish... They won't be able to understand... (Yani Türkçe konuşmaya başlarsanız, Anlayamazlar...)

K1: I will, but I need time (Yapacağım, ama zamana ihtiyacım var.)

A: So... How does it make you feel if people start to think you're Turkish? (Peki... İnsanlar Türk olduğunu düşünmeye başlarsa bu sana kendini nasıl hissettirir?)

K1: Actually... I'm speechless (Laughs) From now on, I'm speechless. But I will be so happy for that. (Aslında... Ben söyleyecek söz bulamıyorum (gülüyor) Bundan sonra, ben söyleyecek söz bulamıyorum. Ama bunun için çok mutlu olurum.)

A: Why do you think it will make you so happy? (Bu seni neden bu kadar mutlu eder?)

K1: Because... ok... look... I lived in a country whom I never felt like I'm in my own country. But I think... I think... If I started to live like here... I thought about that before... I'm thinking about it. If I start to live in Turkey and start to be in Turkey. I will be like I'm in my own country. Because I never got that feeling like... Oh, I'm in my country. I've never felt it before. And I've never... like... like feel this... it's a good feeling... if I just think about it... it's so good... someone is in his own indepe... I don't know... I feel like protection... (Çünkü... tamam... bak... hiç kendi ülkemde olduğumu hissetmediğim bir ülkede yaşadım. Ama bence... sanırım... burada yaşamaya başlarsam... Bunu daha önce düşünmüştüm... Bunu düşünüyorum. Türkiye'de yaşamaya başlarsam ve Türkiye'de olmaya başlarsam. Kendi ülkemde olduğum gibi olacağım. Çünkü hiç böyle hissetmedim... Oh, ülkemdeyim. Daha önce hiç hissetmemiştim. Asla... yani... böyle hissetmedim... bu iyi bir his... sadece düşünürsem... çok iyi... kendi şeyinin içinde biri... bilemiyorum... kendimi güvende gibi hissediyorum...)

K1 aynı zamanda, Suriyelileri “biz” olarak değerlendirirken, mülteci ve Suriyeli mültecileri “siz”/“onlar” kategorisine koymaktadır. Mülteci kelimesi ile ilgili ne düşündüğü sorulduğunda K1'in cevabı aşağıdaki gibi olmuştur:

K1: Hmmm... If I'm to talk about refugees... Ok... The... Not all the people are like... Get it? There is good people and there is bad people. I started to dislike Syrians for... from the refugees... I started to dislike them... Like they are always... not all of them of course... but I'm talking like in general... In general, refugees are... they need help... ok? They need help. But they are taking the hell in the ... like going to people and ask them for money... please give me... and in my opinion, that is like so bad... because you got legs, you got hands, you got mind... you can think... why don't you go working? And... I think that's it. Like... That's it... Like... Why they're being so needy? Being so... like... I need, please, I need. Noooo! You go, take your own money with your own power. Because you already got powers, you already got everything... Anyone could ask for it... Because there are some people who don't have legs, don't have hands and they're also working. (Hmmm... Mülteciler hakkında konuşacaksam... Tamam... Tüm insanlar gibi değil... Anladın mı? İyi insanlar var ve kötü insanlar var. Suriyelileri sevmemeye başladım... mültecilerden yüzünden... Onları sevmemeye başladım... Her zaman olduğu gibi... elbette hepsi değil... ama genel olarak konuşuyorum... Genel olarak, mülteciler... yardıma ihtiyaç duyuyorlar... tamam mı? Yardıma ihtiyaçları var. Ama onlar hep konuşuyorlar... insanlara gidip para istemek gibi... lütfen bana ver... ve bence bu çok kötü bir şey... çünkü bacakların var, ellerin var, aklın var... düşünebilirsin ... Neden çalışmaya gitmiyorsun? Ve... Sanırım bu böyle. Gibi... İşte bu... Gibi... Neden bu kadar muhtaçlar? Böyle olmak... 'ihtiyacım var, lütfen ihtiyacım var.' Hayır! Sen git, kendi paranı kendi gücünle al. Zaten güçlerin var, zaten her şeye sahipsin... Herhangi biri isteyebileceği... Çünkü bacakları olmayan, elleri olmayan ve ayrıca çalışan bazı insanlar var.)

K1: Yeah. I know that. But also, in Europe... Any Europe... there is some people, some refugees who is like... I don't have to work... I will stay home, and I will take the money who is the government gave me. The good thing here in Turkey is that they don't give money. That's very good. But they have to like... put a line... like a cross line... to the

refugees who is like please give me stuff... like... they should open anything like... like a facility... they should open a facility for the people who need jobs... And they should take every country from the streets who is making like that and like make them work. Like... you go work or go back to Syria. He will work... (K1: Evet. Bunu biliyorum. Ama aynı zamanda, Avrupa'da... Herhangi bir Avrupa... bazı insanlar var, bazı mülteciler var... 'çalışmak zorunda değilim... evde kalacağım ve hükümetin bana verdiği parayı alacağım.' Buradaki Türkiye'deki en iyi şey, para vermemek. Çok iyi. Ama yapmak zorundalar... bir çizgi koymak... bir sınır gibi... lütfen bana bir şeyler ver diyen mültecilere... bir şey açmalılar... bir tesis gibi... iş arayan insanlar için bir tesis açmalılar... Ve her ülkenin vatandaşlarını... iste böyle yapanları sokaklardan almalılar ve onları çalıştırmalılar. Mesela... 'İşe ya çalışırsınız ya da Suriye'ye geri dönersiniz.' Çalışır...)

K2 için bu kategoriler daha karmaşık ve belirsizdir. Geldiği ülke ile olan anlaşmazlığının benzerlerini Türkiye'de de yaşamaya devam eden biri olarak K2 hiçbir grubu "biz", "siz" veya "onlar" onlar kategorilerinde değerlendirmemiştir. Mülteci kelimesi ile ilgili düşünceleri sorulduğunda da bunu kavramsal olarak değerlendirmiş, göç ve mülteciliğin felsefi değerinden bahsederek genel bir "onlar"dan bahsetmiştir.

K3 ise Türkiye ve Türkleri "onlar" olarak konumlandırırken İran ve mültecilerden "biz" olarak bahsetmiştir. Fakat aynı zamanda İranlı kişiler için de "onlar" kategorisini kullandığı ve Türklere benzetilmekten mutlu olduğunu belirttiği kısımlar da mevcuttur:

K3: Türkiye'deki insanları daha açık düşünüyordum ama onlar bence hala çok eski düşünüyorlar.

A: Türklere benzetiyorlar. Peki, nasıl hissettirdi bu sana? Ne düşündün?

K3: Tabi ki biliyor musunuz neden, ben mutlu oldum. Çünkü ben alıştım buraya, şey culture olacak?

A: Kültür.

K3: Buranın kültürüne de alıştım. O yüzden onlar gibi makyaj yapıyorum, onlar gibi giyiniyorum. O yüzden onlar gibi saçım, onlar gibi rahatım. İran'da pıstan pıstan şeyleri yapıyorduk. Neden? Çünkü ordaki kültür öyleydi. Zorundaydık yani, zorunda değildik ya da başka kızları görüyorduk, onlar gibi burda da başka kızları görüyorum onlar gibi. Tabi ki benim yani ben her zaman ne istiyorum, kendi tarzımı giyiniyorum ama yani Türkler gibi yani kimse mesela anlamıyor. Ben kendi İranlıları görüyorum fark ediyorum onları. Ama beni fark etmiyorlar.

K3: "Mesela biri çok fakir ya, deriz ya; yazık ya. Böyle bir his istemiyoruz biz. Ama bizi anlayın yani biz sıkıntılar yaşadık buraya geldik. Biz de siz gibiyiz yani. Biz de kendi ülkemizde yaşamak istedik. Biz de rahat yaşamak istedik." Ama yani bazı insanlar yabancılar ya da mültecilere çok kötü davranıyorlar ya da diyorlar gidin kendi ülkenize yaşayın, siz neden burada yaşıyorsunuz. Bazen ben oturuyorum, diyorum ya Türkler gibiyim. Dolmuşta oturuyorum benle konuşuyorlar; "ya bu Araplar falan filan geldiler bizim ülkemize yazık yaptılar" falan diyorlar. Ben de diyorum bende Türk değilim diyorum. Sonra hiç bişey demiyorlar. Yani böyle o zamanlar kendimi kötü hissediyorum. Yani

mülteci kelimesini duyduktan sonra bu aklımıza geliyor. Bazı insanlar bize başka bir gözle bakıyorlar. Ya da erkekler böyle bize... Rahat konuşayım mı?

K3: Çok hatırlarımı hatırlıyorum. Ne kadar hayatın değiştiği... Hiçbir zaman düşünemiyorum mesela oradan, İran'dan, çiçekli bir evden Türkiye'ye gidiyim. Böyle küçük bir apartmanda yaşıyım. Ya da kendi ülkemden ayrılıyım, başka bir ülkeye gidiyim. Hiç düşünemiyordum yani. Bu fotoğrafla bu fotoğraf arasında çok değişik şeyler yaşadım ve eğer bunları anlatırsam bi 3 yıl zaman lazım.

Politik bilinci yüksek K4'ün ise yine çok fazla bu sınıflandırma yollarını kullanmadığı görülmektedir. Yalnızca İran'ı tanımlarken kullandığı "benim ülkem" kavramı ile bu kalıplara dâhil edilebilen K4'ün bu kullanımı da sahip olduğu ideoloji ve dahil olduğu mücadelenin bir yansımasıdır. İran'daki sorunları aktif olarak gün yüzüne çıkarmaya çalışan katılımcı, İran'ı ve sorunlarını sahiplenerek bunların değişmesi için yapılacak olan mücadelede kendine bir yer açmaktadır. Benim ülkem kelimesi ile birlikte kullandığı kelimeler olan "din", "açık", "period" (mensturasyon) kelimeleri K4'ün kendi için belirlediği mücadele alanlarını temsil etmektedir. Bunun yanı sıra K6 ve K7 ile yapılan görüşmelerde bu tür bir sınıflandırmanın yapılmadığı tespit edilmiştir:

K4: Tabi ki Türkiye daha iyi benim için. Ama benziyorlar. Mesela benim en büyük sebebim, ülkemden çıktığım için, dindi. Yani söylemiyordum herkese. Söyledim bile tehditler, savaşlar, kötü davranışlarla karşı olucaktım. Burada da aynı.

K4: Kendi ülkemde sayfam açık değildi. Ailem bilmiyordu bunu. Akrabalarımın izin vermiyordum benim.

K4: Benim ülkemde period o kadar... Dün period günüydü...

Son olarak, son katılımcı olan K10 ise Türkiye ve Türkleri "siz", İran devletini "onların devleti" olarak değerlendirirken İran kültürünü sahiplenmektedir:

K10: Türkiyeniz... Türkiye'de çalışmayı hiç sevmiyorum.

K10: Burda yaşamak.. Yani İran devleti mesela burda beni öldürmez, tamam. Burası iyi ama hala ben mesela ben zannederim onlar biliyorlar ki ben Türkiye'deyim. Ve ben Türkiye'yi pek sevmem. Çünkü her ne yapıyorsun, bilmiyorum bişey yapınca çok karşı çıkılıyor. Neden mesela Müslüman değilsin? Neden mesela bunun elini tuttun? Neden mesela onu öptün? Bazı şeyler her kim kendi dinidi, her kim... bilmiyorum öyle ki istiyir gerek. Mesela nasıl sana söyleyim, her nasıl yaşamak istiyor, gelip öyle yaşasın. Ama burda yok. Mesela söylüyor biz Müslümanız ama her ne yapıyorlar. Başkası yapsa hemen karşı çıkıyorlar. Ben hoşuma gitmez. O yüzden sevmiyorum.

K10: Çünkü gerçek bizim dinimiz İran'da İslam değildi, Zerdüşttü. Zerdüşttü mesela her şeyde akılla git. Hiç demez, bunu olursun, cennete gidersin, cehenneme gitmezsin, bunu yapmıyasan, onu yapmayasan yok... Diyor senin aklın var. Bunu yap, onu yap ki kendine mesela yola girersin hem başkasına. Ben onu seçtim ve her kime söyledim ki bu nasıldır? Ve çok çok çok başka şeyler oldu. Ki oranın devleti anladı, kötü şeyler oldu. Ben kaçtım buraya ama zaman yoktu başka yere gitmek için. Bura mesela visasızdı. Ve Birleşmiş Millet

burdaydı. Dedim belki kalırım belki bikaç ay sonra onların kafasından düşer. Ama hala beni arıyorlar ki K10 nerde?

Burada ortaya çıkan en önemli bulgu, katılımcıların bireysel deneyimleri ve anlamlandırmaları arasındaki farktır. Her ne kadar birçoğu için sorunlar benzer olsa da katılımcıların bu sorunlar karşısında aldığı tavır ve sürecin diğer etmenleriyle kurduğu ilişki değişmektedir. Kimi yerinden edilmiş birey kendini ev sahibi ülke ile özdeşleştirerek oraya olan uyumunu kullandığı dile yansıtırken kimileri ise geldikleri ülkelere olan bağlılıklarını çeşitli şekillerde korumaktadırlar. Ülkeleri ile olan bu ilişkilerini, kullandıkları dil üzerinde sürdüren kimselerin bu bağı görsel dünyalarına da taşıdıkları görülmektedir. Ülkeleri veya kültürlerini “biz” kategorisi ile çeşitli kelime ve iyelik ekleri vasıtasıyla ilişkilendiren K4 ve K10, aynı zamanda ülkelerinde sorun addettikleri konular hakkında en çok paylaşım yapan iki kullanıcıdır. Bunun yanı sıra araştırmanın bu aşaması, medya ve insani yardım kuruluşlarının ev sahibi ülkenin yerel vatandaşlarının zihinlerinde oluşturduğu keskin biz/siz/onlar ayrımının yerinden edilmiş bireyler için aynı oranda geçerli olmadığını göstermektedir. Her bireyin, onu buraya taşıyan kendi arka planı, süreci ve bunlara cevaben oluşturduğu biricik tutumundan söz etmek mümkündür. Bunun yanı sıra katılımcıların yerinden edilme ve mültecilik süreçlerine olan çeşitli bakışımı kanıtlayan bir diğer bulgu da katılımcıların “Mülteci kelimesi hakkında ne düşünüyorsun? Sana ne ifade ediyor?” sorusuna verdikleri cevaptır. Kendilerine burada atfedilen mülteci, sığınmacı ve göçmen kimlikleri ile nasıl bir ilişki içerisinde olduklarını belirlemek için yöneltilen bu soruya yalnızca iki katılımcı, “ben”/“biz” kelimelerini kullanarak yanıt vermiştir. Söz konusu katılımcılardan, K3’ün verdiği cevap yukarıda da paylaşıldığından, burada yalnızca K7 yanıtına yer ayrılacaktır:

K7: Mülteci? Valla mülteci çok zor. Çünkü çok bekliyorlar burda. Yani mülteci bir hedef var. Türkiye’ye aynen istasyon yani. 1-2-3 sene sonra bilmiyorum nereye gidiyorlar. Ama bir hata yaptık yani. Normal ikamet lazım. Bu çok iyi yani. Ama biz geldik hemen mülteci..... Ben şu anda mülteciyim. Bu 5. yıl. Hiçbir şey yok yani. Amerikan Amerikan fırsat geldi yani ama Amerikan Başkanı bir kanun çıkardı. Irak, İran, Suriye bilmem ne hepsi lazım daha fazla bekliyorlar yani.

K2 mülteciliği bir kavram olarak değerlendirmiş ve sınırların anlamsızlığından ve mültecilerin yaşadığı sorunlardan bahsetmiştir. Ancak direkt olarak mülteci kelimesi ile kendisini bağdaştırıp bağdaştırmadığı sorulduğunda, “Evet. Ben bir mülteciyim” demiştir. K10 mültecileri “avare” olarak tanımlarken K4 ile birlikte, kendilerini mülteci kelimesi ile özdeşleştirip özdeşleştirmedikleri sorulduğunda bunu hiç düşünmediklerini söyleyerek cevap vermişlerdir. K6 ise, mültecileri kendinden ayrı tutarak tanımlamış ve durumlarından bahsetmeyi seçmiştir:

K6: “Mülteci kelimesinde bir insan çok sıkıntı var. Bir yere mecbur gidiyor ki başka bir memlekete, rahat hayat için gidiyor. Çok sıkıntı var mültecilerde. Ben bu kelimeyi duysam bir insan sanki çok zor hayat gidiyor. Ama mecbur. Çünkü bazen sıkıntı var memleketinde. Herkes istemiyor vatansız. İstiyor ki vatan kalıyor, vatan ... gidiyor iş yapıyor. Bazen bu memleket sıkıntı var, sen çık. Mülteciler onu düşünüyorum ki hayat çok zor. Şu an çok kalabalık. Her memleket sıkıntıda. Asya’dan İran, Irak, Suriye.. Mülteciler çok sıkıntılıdalar.”

Bunun yanı sıra, yerinden edilmiş bireylere dair var olan “ihtiyaç” söyleminin de birçok noktada dışına çıktığı görülmektedir. Her ne kadar “sıkıntı” ve “zor” gibi kelimeler genel olarak çok tekrarlanan gelimeler olsa da, görüşlerini ifade eden yedi katılımcıdan dördü, rahatsız oldukları mevcut güç ilişkilerini aktif olarak değiştirmek için çaba içerisinde olduklarını belirtmektedirler:

K3: Evet, çünkü ben bunlara katılıyorum. Rejimimize katılmıyorum, nefret ediyorum. Kaçıyorum onlardan yani değişmesini istiyoruz. O yüzden çalışıyoruz. Ama İran’da... eğer ben bunu İran’da paylaşıydım ceza uyguluyordu. Neden? Çünkü orda sıkıntı vardı. Ama ben yine orda da paylaşıyorduk bazen ve annemle o kadar kavga ediyorduk ki böyle şeyler için. Zaten annem ülke dışına çıkmayı çok istiyordu. Babam kabul etmiyordu. Yanında kaldık sonra geldik. Yoksa annem çok istiyordu benim için. Çünkü ben okulda falan sosyal medyada çok paylaşıyorum böyle şeyleri ve bu sıkıntı oluyor.

K4: Olabilir. Tabu, Tabuyu bilir misin? O tabuyu kırmak istiyorum ben. Kadının vücudu mesela şurda biz bunu yeni yaptık, bu hikâye yenidir yani. Bakarsan en son 2 saat önce paylaştım. Ama bunlar 2 ya da 4 gün öncedir. Mesela şurda Instagram nippelleri sansür ediyor. Kadınlar nippelleri sadece... yani ben fotoğrafımı paylaştım bir kere. Bi kere de ilk önce bunu paylaştım mesela. Bu çiçek yoktu ilk. Sadece kedimle fotoğraf çekip paylaştım. Instagram sonra bunu sildi ve dedi ki eğer bir daha paylaşırsan sayfanı kapatacam. Ama sonra ben bunu böyle paylaştım ve bir tane çiçekte oraya koydum. Onu silmedi. Bi daha silmedi. Bunu belki unuttum. Bunu daha yeni paylaştım. Bunu silmedi ama erkekler böyle fotoğraflar çekip paylaşabilirler. Hiçbir sıkıntı yok.

K6: Bir fotoğrafa bakıyorum, nasıl düşünüyorum bunu? Bunu bakıyorum mesela yazıyorum hicab, sıkıntı var. Bi fotoğrafı seçiyorum, millet bakıyor biraz düşünüyorum, biraz hareket etmeli.

K10: Bazı şeyler İran’da rahat internet kullanamıyorlar. Devlet izin vermiyor. O yüzden çok şeyleri filtre edebiliyorsun. Filtrelediler ki mesela başka ülkeden haber almasınlar, haber vermesinler. Bazı şeyleri görüyorum ki çok zoruma gidiyor yani benim ülkemi çok zordu. Biliyorum ki çok insanlar bilmez. O yüzden paylaşıyorum ki mahsus bazı şeyleri ki onlar anlasınlar. O yüzden...

Bir sonraki adımda, katılımcıların, benliklerine dair kişisel farkındalıkları ve bu farkındalıklarını görsel dünyalarına yansıtıp yansıtmadıkları öğrenilmek istenmiştir. Görüşmenin başında kişilere kendilerini hiç tanımayan birine nasıl anlatacakları sorulmuştur. Bunun yanı sıra görüşmenin sonunda da, onları hiç tanımayan birinin Instagram hesaplarına girmesi durumunda karışılacağı kişiyi tanımlamaları istenmiştir. Bu iki soruya verilen cevapların karşılaştırılması ile katılımcıların kimliklerini bu platform üzerinden yaptıkları paylaşımlarda inşa edip etmedikleri veya paylaşıp paylaşmadıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Her ne kadar katılımcılar kendilerini tanımlarken açık özneler ve aktif cümle yapıları kullanarak aktif kimlik inşası pratiklerine işaret etmiş olsalar da, bunun Instagram’a yansıtıp yansımadığı ayrı bir soru oluşturmaktadır. Örneğin, K10 kendisinin görsel değerlendirmeden çıkartılmasına sebep olan duruma işaret ederek, Instagram hesabında ona dair herhangi bir şey bulunmadığından ve yalnızca politik içerikli

paylaşımlar yaptığından bahsetmiştir. Fakat katılımcılar kendilerine dair tanımlamalar yaparken kullandıkları kelimelerin aynılarını, “Sizi hiç tanımayan biri profiline girdiğinde kimi görür?” “Nasıl bir insan görür sizce?” sorularına cevap olarak vermeseler de profillerinin derinlemesine bir incelemesi, ilk soruya verilen cevabın izlerinin hesaplarda paylaşılan görsellerde de görülebileceğini ortaya çıkarmaktadır. K2’nin kendini tanımlarken kullandığı “*Sanatı seven biriyim. Özellikle müzik. Hmmm... Sanatçiyım diyebilirim.*” cümlesinin yansımalarını profilinde paylaştığı müzik aletleri, şarkılar, şarkı sözleri ve şiirlerde görmek mümkündür. “*Hayatımda şu olmadan yaşayamam dediğin herhangi bir şey var mı?*” sorusuna “*Annem.*” cevabını veren K6’nın hesabındaki çoğu paylaşımının annesini ve ailesini içermesi; ya da K4’ün, “*Kendini tanımlayan kelimeleri ve sıfatları saymanı istesem neler söylersin?*” sorusuna verdiği “*Ben feministim ve aynı zamanda ateistim.*” cevabı ile uyumlu olarak paylaştığı kişisel imajların toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konularına odaklanması, katılımcıların, *Instagram* adlı sosyal paylaşım sitesinde paylaştıkları imajlarla kimlik inşası ve paylaşımı eylemlerini gerçekleştirdiklerini kanıtlar niteliktedir.

Tüm bu analizlerin değerlendirilmesine geçilmeden önce belirtilmesi gereken önemli bir nokta daha bulunmaktadır. Araştırma, yerinden edilmiş bireylerin *Instagram* platformu aracılığıyla paylaştıkları dijital hikâyelerinin onlar için kimlik inşası imkânları doğurup doğurmadığı ve bu imkânların söz konusu bireyler tarafından nasıl kullanıldığını incelemektedir. Böyle bir araştırma, katılımcıların akıllı telefon ve *Instagram* platformunda bir hesaba sahip oldukları ön kabulünü içermektedir. Katılımcıların bu tip bir ekonomik ve sosyal refah seviyesine sahip oldukları bilgisi, araştırmaya dâhil edilen görsellerle de birleştiğinde katılımcıların sosyal statüleri hakkında soru işaretleri doğurabilmekte katılımcıların “*gerçekten*” mülteci veya sığınmacı olup olmadıklarına dair soruları akla getirmektedir. Çalışmanın bir önceki bölümünde de belirtildiği üzere, insani yardım kuruluşları ve medyada yerinden edilmişliğe dair süregelen görsel imgelem bu bireyleri fiziksel ihtiyaç ve muhtaçlık üzerinden tanımlamakta ve yerel halkın zihninde de buna karşılık gelen bir “*ideal mülteci*” algısı yaratmaktadır. “*Gerçek bir mülteci*” yalnızca fiziksel ihtiyaç halinde bulunan ve bu ihtiyacı içinde bulunduğu halden belli olan kimseler olarak aklımızda yer etmesi bu algının sonucunda doğmaktadır.

Bir mültecinin nasıl görüldüğüne dair katı fikrimiz, bu imaja uymayan yerinden edilmiş kimseler için ve onlarla karşılaşan yerel halk için kafa karıştırıcı deneyimlere sebep olmaktadır. Bunlardan ilki söz konusu bireylerin “*gerçekten mülteci*” olamayacağı düşüncesidir. Bu düşünce, medya ve yardım kuruluşlarının yarattığı imgelem dışında kalan kimselerin; sosyal, ekonomik ve insani ihtiyaçlarının öneminin veya onları kaldıkları ülkeye getiren sürecin zorluklarının altını boşaltmaktadır. Bu çalışma kapsamında görüşülen yedi katılımcıdan beşi Türkiye’ye kaçak yollardan geldiklerini ve geri dönmeleri halinde, dini veya politik inançları sebebiyle yargılamaya ve cezalandırılmaya maruz kalacakalarını belirtmişlerdir. Biri savaştan kaçtığını belirtirken yalnızca biri kendi hayati tehlikesi olmadan bulunduğu ülkeyi terk etmiştir. Söz konusu son katılımcı da yaşadığı ülkede, vatandaşlığa sahip olmadığı için eğitim gibi temel insani haklardan mahrum kaldığını veya bunların kendisi için fazlaca maliyetli hale geldiğini belirtmiştir.

K2: They said that you have to leave. It's time to move. So, we went in a car. We had to... like sit in the... we were sitting like this to not... to like hiding there because there are people hanging around and they should not see us. The car was a governmental car. (Laughs) [...] We stayed there for 6 hours because at the time we arrived there the snow stopped to fall. And everything was clear. So, we were waiting for a chance for storm or for twilight. While staying there, we didn't eat anything. (Gitmemiz gerektiğini söylediler. Hareket zamanı. Bu yüzden arabaya bindik. Biz oturuken.... Böyle oturuyorduk yani... saklanmak için çünkü çevredeki insanlar bizi görebilirlerdir. Araba resmi bir araçtı. [...]) Orada altı saat kaldık çünkü biz vardığımızda kar durmuştu. Hava çok temizdi. Bu yüzden biz de bir fırtına ve ayışığı için bekledik. Ordayken hiçbir şey yemedik.)

K10: Devletle ben... Bak, her kim dünya gelir, mesela ailesi mesela ailenin biri Hristiyan olur, biri Yahudi olur, biri her ne... Benim ailem babaları anneleri hepsi Müslümandı. Ama ben olmaz bende tabi bende gerek Müslümanım. Ben değiştirdim ve ben her kime... Tabi ben hiç hiç hiç (gene kusura bakmayın) Müslümanla işim olmaz. İslama çok karşı çıkıyorum. Çünkü gerçek bizim dinimiz İran'da İslam değildi, Zerdüştü. Zerdüşt mesela her şeyde akılla git. Hiç demez, bunu olursun, cennete gidersin, cehenneme gitmezsin, bunu yapmıyasan, onu yapmıyasan yok... Diyor senin aklın var. Bunu yap, onu yap ki kendine mesela yola girersin hem başkasına. Ben onu seçtim ve her kime söyledim ki bu nasıldır? Ve çok çok çok başka şeyler oldu. Ki oranın devleti anladı, kötü şeyler oldu. Ben kaçtım buraya ama zaman yoktu başka yere gitmek için. Bura mesela visasızdı. Ve Birleşmiş Millet burdaydı. Dedim belki kalırım belki birkaç ay sonra onların kafasından düşer. Ama hala beni arıyorlar ki K10 nerde?

K3: Neden geldim falan mı? Ben hakikaten Müslüman değilim, babam da değil annem de değil. Öyle boş değil yani sevmedik. Müslüman değiliz. Yani Müslümandık, babam annem çok Kuran okudular, çok kitap okudular, hep dindar okudular. Sonra onlar Hristiyan oldular, bana da söylediler böyle şöyle şöyle. Ben de okudum falan o kadar hakim değilim öyle şeylere, yani gerçeği söylüyorum. Bana sadece insanlık önemli. Onlar Hristiyanlar ama ben sadece Tanrıya inanıyorum. Bence bu yeter. Ben kimseye zarar vermiyim, insanlara iyi şeyler yapıyorum, yalan söylemiyim falan ben bunları zaten biliyorum. Kimse bana öğrenmedi aklım biliyor, yani eğer insan kötü bişey yaparsa zaten biliyor kötü bişey yapıyor iyi bişey yaparsa zaten biliyor iyi bişey yapıyor. Kimse öğrenmeye gerek yok bence. O yüzden bence sadece insanlık önemli, ben buna katılıyorum. İran'da bu yüzden İran'da şeriat var. Kimse Müslüman olmazsa onu öldürebilirler yani. O yüzden benim babam da jandarmaydı İran'da. Anladılar, yani babama daha dikkatli bakıyorlardı onlar İran'da. Anladılar, babam kaçtı yani biz babam için kaçtık. Yoksa bizim o kadar sıkıntımız yoktu. Vardı ya mesela İran'da şeriat var, biz kapalı olmak zorundayız. Ne biliyim bize cezalar yapıolar. O kadar rahat değiliz; alkol içmek yasak, eğlenmek yasak, okulda erkekler kızlar ayrı yani öyle. Yani biraz fikrimiz rahat değil orda. Rahat düşünemiyoruz, rahat davranamıyoruz herkesle. Ama yani kendi ülkemizde yaşamak istiyorduk eğer öyle bişeyler olmasaydı yani falan falan. Yani anladılar, kaçtık buraya geldik.

Alıntılardan görülmektedir ki, araştırmanın doğası gereği, katılımcıların belirli bir sosyo-ekonomik rahatlığa ve en azından akıllı telefonlara sahip olabilecek kadar imkanlarının

olması onları daha az “mülteci” veya “sığınmacı” yapmamaktadır. Bu kavramların tanımlarını tam olarak karşılayan katılımcıların çok çeşitlilik az eden ve aklımızdaki mülteci imajını müzakereye açan görsel temsilleri, çalışmanın ikinci bölümünde bahsedilen mültecinin görüntüsüne dair ön yargıları kanıtlar ve çalışmanın iii. sorusunu cevaplar niteliktedir. Katılımcıların Türkiye’ye geldikten sonra edindikleri veya beraberlerinde getirdikleri ekonomik imkanların onların hayatını bir nebze kolaylaştırdığı inkar edilemese de bu, kişileri bugün buldukları noktaya getiren sürecin geriye dönük olarak silemez.

3.9. Değerlendirme ve Sonuç

Dijital hikâye anlatıcılığının, yerinden edilmiş genç bireylerin kimlik inşası süreçlerinde oynadığı rolü araştırmayı amaçlayan bu çalışmada öncelikle hikâye anlatıcılığı ve dijital hikâye anlatıcılığının tanımları yapılarak günümüzün dijital kültürü içerisinde aldıkları yeni görünümünden bahsedilmek istenmiştir. Dijital hikâye anlatıcılığının doğuşundaki tanımlamasının, teknoloji ve kültürel gelişmeler sayesinde değişime uğradığı ve artık dijital hikâyelerin ortalama 3 dakikalık, sabit görsellerden ve hikâyecinin sesinden ibaret olarak algılanamayacağı iddia edilmiştir. Bu bağlamda *Instagram*, *Snapchat* gibi uygulamaların içeriklerinin yeni anlamıyla dijital hikâye anlatıcılığına karşılık gelme ihtimalinden bahsedilmiştir. Fakat dijital hikâye anlatıcılığının başlangıcından beri merkezine oturttuğu ideal hala geçerliliğini korumakta hatta bu konudaki önemini giderek arttırmaktadır. Doksanlı yılların başında anaakım medyaya erişimi olmayan ve bu sebeple hikâyelerine yer bulamayan, sesini duyuramayan kesimlerin kendi hikâyeleri üzerindeki sahipliklerini desteklemek ve onlara bir alan açmak için yola çıkan bu kavramın günümüzde alması muhtemel olan yeni şekiller çalışmanın ilham kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Her ne kadar günümüzde Web2.0 ve dijital kültürün getirdiği olanaklar bireysel hikâyeler için var olan alanları genişletmişse de anaakım medyanın kavramları ve kişileri tanımlama ve belirli çerçeveler içerisine hapsedme konusundaki gücü hala su götürmez bir gerçek olarak hayatımıza dâhildir. Bugün gelinen noktada dijital hikâye anlatıcılığı alanlarının önünü açtığı yeni olanakların nasıl değerlendirildiği de önem kazanmaktadır.

Çalışma kapsamında yirmi birinci yüzyılın önemli kimlik referans noktalarından biri olan mülteciliğin bu olanak içerisinde, yerinden edilmiş bireyler tarafından nasıl aktif olarak tanımlanabileceği tartışılmak istenmiştir. Anaakım medya ve yardım kuruluşları ile devletlerin mültecilik kavramına yükledikleri “muhtaçlık” çerçevesinin dışına çıkmak için dijital hikâye anlatıcılığının önemi vurgulanmak istenmiştir. Bu bağlamda, araştırmaya katılan bireylerin *Instagram* üzerinden oluşturdukları hikâyeleri açık bir şekilde onlara atanan mülteci kavramının sınırları dışına çıkmaktadır. Her ne kadar yerlerinden edilmiş olsalar ve bununla beraber gelen sorunlarla günlük hayatlarında başa çıkmak için çabalasalar da katılımcılar söz konusu dijital alanlarda bu atanmış kimliğin onların yalnızca bir parçası olabileceğini kanıtlar nitelikte bir öz temsil yaratmaktadırlar. Katılımcılar, gerek varlıklı ve çeşitli imkânlarla çevreledikleri hayatlarıyla gerekense de politik mücadeleleriyle olsun, kendilerine atanan “yardıma muhtaç” veya yerel halkın zihinlerinde onlarla özdeşleşen “huzur bozucu”, “iş imkânlarını çalan” mülteci temsiline itiraz etmekte ve bunu müzakere etmektedirler.

Bu aktif kimlik inşası pratikleri aynı zamanda, çalışmada yararlanılan benlik ve kimlik kavramlarıyla da paralellikler içermektedir. Çalışmada kullanılan yapılandırmacı kimlik yaklaşımları kimliğin kendine içkin, özcü ve sabit tanımlamalarını reddederler. Bu yaklaşımların barındırdığı kimlik anlayışı, yerinden edilmişliğin katı bir referans noktası olarak değerlendirilmemesinin de önünü açmaktadır. Araştırmanın sonuçlarının işaret ettiği üzere yerinden edilme ve göç bu kişilerin kimliklerinin sabit bir sıfır noktası ya da bir milat çizgisi değil onları oluşturan birçok farklı unsurdan yalnızca birisidir. William James'in çoklu benlikler veya Charles Horton Cooley'nin ayna benlik kavramlaştırmalarına uygun olarak katılımcıların dijital ortamlarda yarattıkları kimliklerinin de çeşitli ve çok katlı olduğu görülmektedir. Katılımcılar kendilerini bir mülteci olarak tanımladıklarından daha fazla bir baba, bir kadın, bir çocuk, bir feminist, bir asi, bir öğrenci, bir müzisyen ya da spor sevdalısı olarak tanımlayabilmektedirler. Katılımcılara direkt olarak sorulmadığı zaman "mülteci" kelimesinin neredeyse hiç kullanılmaması ama bunun yerine kişilerin spor, müzik, aile, politika, arkadaşlar veya yaşam biçimleri ile ilgili birçok bilgi paylaşımları bunun bir kanıtıdır. Bu durum aynı zamanda kişilerin profillerinde de görülebilmektedir. Katılımcıların geldikleri yer veya kökenleri olarak görülen kültüre dair yaptıkları paylaşımlar, yukarıda sayılan çok çeşitli konularda yapılan paylaşımların yanında oldukça az kalmaktadır. Bunun yerine katılımcıların, dijital hikâyeleriyle yarattıkları ortamlar onların yaşam stilleri ve çevreleri gibi başka kimlik kurucu unsurları içermektedir.

Çalışmada yararlanılan ve sosyal etkileşimcilik perspektifi altında toplanan kimlik yaklaşımları, benliği kişiyi kendisine dair bir farkındalık olarak tanımlamaktadırlar. Buna göre benlik, kişinin kendisine karşı bir "öteki" bakış açısı geliştirmesiyle var olmaktadır. Bu süreçte benlik bireyden ayrı bir obje haline gelmekte ve kişi kendi benliğine karşı "diğer" veya "öteki" rolü ortaya koymaktadır. Sembolik etkileşimcilik kuramının kurucusu olarak adlandırılan Mead, söz konusu süreç içerisinde sembollerin öneminden bahseder, kişiden ayrı bir obje haline gelen benlik belirli sembollerle gösterilmeli ve temsil edilmelidir. Dierleri ile ilişki içerisinde doğan ve ötekilerin görüşlerini yansıtan sosyal benlik Mead'e göre genelleştirilmiş bir ötekiyi oluşturur. Günümüzün sembollerle çevrili dijital görsel dünyasında söz konusu semboller çoğaldığı gibi tamamen kapsayıcı bir hal alarak kolayca ulaşılır olmuştur. Kişilerle birebir temasın mümkün olmadığı durumlarda bile bu semboller erişilebilir ve ilişki içerisine girilebilir bir noktada durmaktadır. Bu durum Instagram gibi platformları kimlik inşası için uygun bir zemin haline getirdiği gibi genelleştirilmiş ötekinin de ağırlığını arttırmaktadır. Sosyal medya kullanıcılarının sahip oldukları takipçiler kocaman bir genelleştirilmiş ötekiyi oluşturmakta ve kişiler kimlik sunumları esnasında bunların denetimini üzerlerinde hissetmektedirler. Katılımcıların çoğunun bu genelleştirilmiş ötekiyi hedef alarak paylaşım yaptıklarından bahsedilmiştir. Kimlik inşası sürecinde edim yeisine sahip aktörler olarak kendilerini konumlandıran katılımcılar, söz konusu ötekinin kendileri hakkında ne düşündüğünü tasavvur etmekte ve zaman zaman ona karşı çıkan zaman zamansa bununla uyum sağlayan ama her zaman bununla etkileşim içinde olarak paylaşımlar yapmaktadırlar. Katılımcıların kimi bu noktada ötekini fikirlerini değiştirmek ya da onu eğitmek için çabalayarak kimliğini kurmaktadır. Başka kullanıcılar ise, buraya gelmeden önceki hayatlarında, dijital hikâyelerini ve

dolayısıyla kimlikleri bu ötekinin onaylayacağı şekilde oluşturduklarını belirtmektedirler. Bu durum her ne kadar katılımcıların, kendilerine atanan dışında da birçok rol kimliğe ve ayna belige sahip olduğunu gösterdiği kadar, Stryker'ın sembolik etkileşimcilik akımına geri kazandırdığı sosyal yapının öneminin de göz ardı edilmemesi gerektiğinin altını çizer. Katılımcıların sıklıkla tekrar ettikleri, “sıkıntı”, “zorluk” gibi kavramlar ve geldikleri ülkelerin isimleri, ana-akım kısıtlamaların ve medya tarafından onlara çizilen sınırların dışına çıkabilen bu bireyler için onları bu noktaya getiren yerinden edilmişliğin hala önemli olduğunu gözler önüne serer.

Dolayısıyla, katılımcıların *Instagram* paylaşımlarının incelenmesi sonucunda, katılımcıların kimlik inşası pratiklerini bu platformda uyguladıkları kanısına varılmıştır. Bireyler postmodern kimlik kuramlarına uygun olacak şekilde, kimliklerini kültürel ya da mesleki bağlantılar yerine, yaşam tarzı ve kişisel görüntü üzerinden kurmakta ve söz konusu platformda da ağırlıkla bu tür paylaşımlarda bulunmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sayesinde, katılımcıların kendilerine dair tanımlamalarına ulaşılmış ve buradan elde edilen bilgiler ile katılımcıların söz konusu mecrada yaptıkları paylaşımlar karşılaştırılarak kimlik inşası pratiklerine dair fikir edinilmek istenmiştir. Bunun sonucu olarak kişilerin kendilerine dair tanımlarıyla paylaştıkları içeriklerin örtüştüğü görülmüştür. Kişiler kendilerine yarattıkları dijital alanlarda sürekli olarak kimlik inşası pratiği içindedirler.

Yapılan araştırmalar, çalışmanın sorularına cevap vererek yerinden edilmiş genç bireylerin dijital platformlardaki paylaşımları, kendilerine atfedilen mülteci kimliklerinin dışına çıkmak için kullandıklarını ortaya koymuştur. Görüşmeler sonunda elde edilen bilgiler de göstermektedir ki katılımcıların büyük bir bölümü kendilerini mülteci kavramıyla özdeşleştirmemektedir. Yedi katılımcıdan yalnızca biri kendisine mültecilik ile ilgili yöneltilen soru dışında bu kavramı kullanmıştır. Birçoğu mültecileri “siz” veya “onlar” kategorisinde değerlendirmektedir. Dolayısıyla katılımcıların, sosyal medya platformlarında mülteci kimliklerini pekiştirecek paylaşımlarda bulduklarından bahsedilemez. Bu sebeple, katılımcıların yarattığı görsel dünya da onlara atfedilen mülteci, sığınmacı ve göçmen kimliklerinin medya ve yardım kuruluşlarındaki karşılıklarından farklı şekillenmektedir.

Araştırmanın sonuçları, yukarıda sıralanan bulgular dışında bir konuda yeniden değerlendirilmeye gidilmesine yol açmıştır. Dilsel kısıtlamaları sebebiyle yalnızca tekil fotoğraflara odaklanması, araştırmacının dijital hikaye anlatıcılığının yeni uygulamaları konusundaki iddiasını yeniden gözden geçirmesine sebep olmuştur. Araştırmacının, katılımcıların anadillerini bilmemesi, *Instagram* gönderilerinin fotoğraf başlıklarından (*caption*) ayrılmasına ve paylaşımları yalnızca görsel incelemeye tabii tutulmasına neden olmuştur. Böyle bir araştırma göstermiştir ki tekil fotoğrafların dijital hikâyeler olarak değerlendirilmesi doğru olmamaktadır. Söz konusu fotoğrafların, anlatının bir kesitini oluşturduğu görüşünün arkasında durulsa da, bunların tam anlamıyla bir dijital hikâye olarak değerlendirilebilmesi için analize fotoğraf başlığı gibi, anlatıcının sesi unsurunun yerine geçebilecek ikincil verilerin de eklenmesinin gerekliliği kabul edilmektedir. Bu çalışma kapsamında yine dilsel kısıtlar dolayısıyla analiz dışında bırakılmak zorunda

kalınan, *Snapchat* platformunda doğup birçok başka sosyal medya ve iletişim platformuna sıçrayan “*hikâyeler*” (*stories*) özelliğinin dijital hikâye tanımına daha uygun olduğu ve bu kavramın 21. yüzyıldaki yeni karşılığını oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple ilerleyen zamanlardaki araştırmalar için, bu özelliğın bir çalışma alanı olarak göz önünde bulundurulması tavsiye edilmektedir.

Sonuç olarak, dijital hikâye anlatıcılığının günümüz dünyasında aldığı yeni görünümünün umut vadeden bir araştırma evreni olduğu düşünülmektedir. Ayrıca göç ve mültecilik kavramlarının dünyanın ve özellikle ülkemizin geleceğinde oynaması muhtemel olan önemli rol göz önüne alındığında yerinden edilmiş bireylere dair iletişim ve kültür odaklı araştırmaların birlikte yaşamanın mümkün kılınması adına hayati olduğu ön görülmekte dolayısıyla bu ve benzeri araştırmaların daha kapsamlı örneklerle daha derinlemesine araştırılmasının hem akademik hem de toplumsal faydaları büyük olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Amos, J. (2012). *Dünyanın en eski mağara resmi*. <https://www.bbc.com/> Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018
- Altıok, B. ve Tosun S. (2018 September). "How to co-exist? Urban refugees in Turkey: Prospects and Challenges". Policy Brief, 1 (4), Yasar University UNESCO Chair on International Migration
- Arendt, H. (1998), *Totalitarizmin Kaynakları-2 Emperyalizm* (İstanbul: İletişim Yayıncılık) (Çev.Bahadır Sina Şener).
- Bauman, Z. (1996) From Pilgrim to Tourist- or a short history of identity. *Questions of Cultural Identity*. Ed. Stuart Hall, London:Sage
- Benhabib, S. (2006). *Ötekilerin Hakları-Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar*. (B.Akkıyal, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Benjamin, W. (2002). The Storyteller: Observations on the Works of Nikolai Leskov. Marcus Bullock vd. (Ed), *Walter Benjamin Selected Writings Volume 3 1935 – 1938* içinde (143 – 166) Londra: Harvard University Press.
- Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği, (2017). UNHCR'nin hazırladığı rapor, daha yoksul ülkelerin zorla yerlerinden edilmiş kişilerin çoğuna ev sahipliği yaptığını gösteriyor. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/15459-poorer-countries-host-most-of-the-forcibly-displaced-report-shows.html>
- Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği, (t.y.). UNHCR'nin tarihçesi. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/unhcrnin-tarihcesi>
- Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği, (t.y.). Türkiye'de kayıtlı sığınmacı verileri [Şekil] . Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>
- Brown, J; Bryan, J; ve Brown, T. (2005). "Twenty-first Century Literacy and Technology in K-8 Classrooms ," *Innovate: Journal of Online Education*: 1(3) 1-5
- Boss, S. ve Krauss, J. (2007). Introduction. Suzie Boss ve Jane Krauss (Ed.) *Reinventing Project-Based Learning: Your Field Guide to Real-World Projects in the Digital Age* içinde (3 – 24) Washington: ISTE
- Candlin C. ve Maley Y. (1997). Intertextuality and interdiscursive in the discourse of alternative dispute resolution. İçinde B. Gunarsson, P. Linell ve B. Nordberg (eds.): *The Construction of Professional Discourse*, 201-22. London: Longman.
- Castles, S. ve Miller M. (2008). *Göçler Çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Chiapello, E., ve Fairclough, N. (2002). Understanding the new management ideology: a transdisciplinary contribution from critical discourse analysis and new sociology of capitalism. *Discourse and Society*, 13(2), 185-208.
- Couldry, N. (2008). Mediatization or mediation? Alternative understandings of the emergent space of digital storytelling. *New media ve society*, 10(3), 373-391.
- Crawford, C. (2012). *Chris Crawford On Interactive Storytelling*. New Riders. 2. Baskı.
- Çiçekli, B. (Ed.) (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü. Erişim Adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-terminolojisi_363_381
- Drotner, K. (2008). Boundaries and Bridges: Digital Storytelling in Education Studies And Media Studies. K. Lundby (Ed.) *Digital Storytelling, Mediatized Stories: Self-representations in New Media* içinde. Peter Lang, Kindle Sürümü. 61 – 82.
- Erstad, O. ve Silseth, K. (2008). Agency in Digital Storytelling: Challenging the Educational Context. K. Lundby (Ed.) *Digital Storytelling, Mediatized Stories: Self-representations*

- in *New Media* içinde. Peter Lang. Kindle Sürümü. 213 – 232.
- Erstad, O ve Wertsch, J. V. (2008). Tales of Mediation: Narrative and Digital Media as Cultural Tools. K. Lundby (Ed.) *Digital Storytelling, Mediatized Stories: Self-representations in New Media* içinde. Peter Lang. Kindle Sürümü. 21 – 40.
- Eurostat. (2016). Cultural Statistics: 2016 Edition. Doi: 10.2785/5681. Erişim adresi: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7551543/KS-04-15-737-EN-N.pdf/648072f3-63c4-47d8-905a-6fdc742b8605> Erişim Tarihi: 28.10.2018
- Fairclough N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough N. ve Wodak R. (1997). Critical discourse analysis. In T. van Dijk (ed.): *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies Volume 2*, 258 –284. London: Sage.
- Feng, W. D. ve Espindola, E. (2013). Integrating systemic functional and cognitive approaches to multimodal discourse analysis. *Ilha do Desterro*. 64, 85 – 110. <https://doi.org/10.5007/2175-8026.2013n64p85>
- Gottschall, J. (2012). *The Storytelling Animal: How Stories Makes Us Human*. New York: Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company
- Greshko, M. (2018) *World's Oldest Cave Art Found—And Neanderthals Made It*. <https://news.nationalgeographic.com/2018/02/neanderthals-cave-art-humans-evolution-science/?user.testname=none> Erişim Tarihi: 22.10.2018
- Garrety, C., M. (2008) Digital Storytelling: An Emerging Tool For Student And Teacher Learning (Doktora Tezi). Iowa State University, Iowa, ABD. <https://lib.dr.iastate.edu/rtd/15781/>
- Grossberg, L. (1996). *Identity and Cultural Studies. Is That All There is? Questions of Cultural Identity*. Haz. Stuart Hall. London: Sage
- Guerrero, A., ve Tinkler, T. (2010). Refugee and Displaced Youth Negotiating Imagined and Lived Identities in a Photography-Based Educational Project in the United States and Colombia. *Anthropology ve Education Quarterly*, 41(1), 55-74.
- Hall, S.(1996). *Questions of Cultural Identity*. London:Sage
- Halverson, E. R., Lowenhaupt, R., Gibbons, D., ve Bass, M. (2009). Conceptualizing Identity in Youth Media Arts Organizations: A Comparative Case Study. *E-Learning and Digital Media*, 6(1), 23–42. <https://doi.org/10.2304/elea.2009.6.1.23>
- Hjarvard, S. (2008). The mediatization of society. *Nordicom review*, 29(2), 102-131.
- Hartley, J., ve McWilliam, K. (Eds.). (2009). *Story circle: Digital storytelling around the world*. John Wiley ve Sons.
- Hull, G. A., ve Katz, M. L. (2006). Crafting an agentive self: Case studies of digital storytelling. *Research in the Teaching of English*, 41(1) 43-81.
- Jenkins, H., Lashley, M. C., ve Creech, B. (2017). Voices for a New Vernacular: A Forum on Digital Storytelling Interview with Henry Jenkins. (RÖPORTAJ)
- Kadger, S. (2004). Enter here: Personal narrative and digital storytelling. *English Journal*, 93(4), 64–68.
- Kellner, D. (1995). *Media Culture: Cultural studies, identity and politics between the modern and the postmodern*. New York, NY: Routledge.
- Kellner, D. (2003). *Media Spectacle*. New York, NY: Routledge.
- Kress, G., ve T. van Leeuwen. (1998). Front pages: (The critical) analysis of newspaper layout. In A. Bell ve P. Garrett (Eds.), *Approaches to media discourse* (pp. 186-219). Oxford: Blackwell.

- Kress, G., ve van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). London: Routledge.
- Lambert, J. (2006). *Digital storytelling cookbook*. Digital Diner Press.
- Lambert, J. ve Hessler, B. (2018). *Digital storytelling: Capturing lives, creating community*. New York: Routledge
- Lundby, K. (2008). Introduction: Digital storytelling, mediatized stories. K. Lundby (Ed.) *Digital Storytelling, Mediatized Stories: Self-representations in New Media* içinde. Peter Lang. Kindle Sürümü. 1–17.
- Machin, D. ve Mayr, A. (2012) *How to do Critical Discourse Analysis*. Londra: Sage Publications
- Malkki, L. (1996). Speechless Emissaries: Refugees, Humanitarianism, and Dehistoricization. *Cultural Anthropology*, 11(3), 377-404. Erişim adresi: <http://www.jstor.org/stable/65630>
- McCall, G. J., ve Simmons, J. L. (1978). *Identities and interactions*. New York: Free Press.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self, and society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Meadows, D. (2003). Digital storytelling: Research-based practice in new media. *Visual Communication*, 2(2), 189–193.
- Meyrowitz, J. (1985). *No sense of place: The impact of electronic media on social behavior*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Nguyen, A. (2011). Negotiations and challenges in creating a digital story: The experience of graduate students. Doktora Tezi. Houston Üniversitesi. Erişim Adresi: <https://uh-ir.tdl.org/handle/10657/276>
- Ong, W. (2004). *Sözlü ve Yazılı Kültür* (Çev. Sema Postacıoğlu Banon). Metis Yayınları, İstanbul.
- Postman, N. (1985). *Amusing ourselves to death: Public discourse in the age of Show business*. New York, NY: Penguin Books.
- Robin, B. (2008). Digital storytelling: A powerful technology tool for the 21st century classroom. *Theory into practice*, 47(3), 220-228.
- Schulz, W. (2004). Reconstructing mediatization as an analytical concept. *European Journal Of Communication*, 19(1), 87-101.
- Silverstone, R. (2002). Complicity and Collusion in the Mediation of Everyday Life. *New Literary History*, 33(4), 761 – 780
- Topal, M. H., Özer, U., Dokuzlu E. (2016, Eylül). Public Attitudes Towards Syrian Refugees In Turkey: Shedding Light On Turkish People Opinions. 3rd International Conference ESPAnet-Poland, Social Investment and Development Konferansında sunulan bildiri. Varşova, Polonya. Erişim adresi: https://www.academia.edu/34859341/Public_Perception_of_Syrian_Refugees_in_Turkey_An_Empirical_Explanation_Using_Extended_Integrative_Threat_Theory
- TÜİK. (2018a) Bilgi Toplumu İstatistikleri. Erişim Adresi: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028
- TÜİK. (2018b). Uluslararası Göç İstatistikleri. Yaş grubu ve cinsiyete göre Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göç. Yayınlanmamış ham veri. Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1067
- Türkoğlu, O. (2011). Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik. U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, XXX (2), 101-118.
- UNESCO: Türkiye, kitap okuma oranında 86'ıncı sırada (06.11.2017) Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/> Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018

van Dijk T. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse and Society* (2), 249-283.

We are Social. (2019). Digital 2019 Turkey, Erişim adresi:
<https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2019-turkey-january-2019-v01> Erişim
Tarihi: 09.03.2019

EKLER

EK-1a Tanışma Formu

Öncelikle benimle görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

İsmim Ece Nur Kaya Yıldırım. Bu görüşme Yalova Üniversitesi İletişim Sanatları Yüksek Lisans Programı için yazdığım tezin bir parçası olarak düzenlenmektedir. Bu yüksek lisans tezi, Türkiye’de yaşayan yabancı bireylerin sosyal medya üzerinden, dijital hikâye anlatıcılığı aracılığıyla kimliklerini nasıl inşa ettiklerini ve paylaştıklarını araştırmayı amaçlamaktadır.

Bu görüşme süresince size, kimliğiniz ve sosyal medya kullanımınız hakkında sorular sorulacaktır. Soruları cevaplarken, lütfen tüm sorular veya ilgili başka konular hakkında düşüncelerinizi, endişelerinizi ve görüşlerinizi paylaşmaktan çekinmeyin. Soruların yanlış cevapları olmadığını unutmayın. Hislerinizi, deneyimlerinizi ve görüşlerinizi paylaşmaktan çekinmeyin. Tüm geri dönüşler araştırma için değerlidir. Eğer bazı soruları açıklamamı isterseniz lütfen sormaktan çekinmeyin.

Soruları cevaplamanız bile araştırmaya yardım ediyor olacaksınız. Bu yüzden cevap vermek istemediğiniz, rahatsız olduğunuz veya cevabını bilmediğinizi düşündüğünüz soru olursa cevap vermemeyi seçebilirsiniz. “Bilmiyorum.” “Ne dediğinizi anlamadım.” gibi cevaplar da verebilirsiniz.

Konuştuğlarımızı dikkatle inceleyip değerlendirebilmek için bir ses kaydedici kullanılacaktır. Sonradan bu görüşmenin bir yazılı kaydı çıkarılacak ve raporlanacaktır. Bu görüşmenin ses kayıtları tamamen gizlidir ve kimseyle paylaşılmayacaktır. Görüşmelerden çıkarılacak deşifre kayıtları tezin sonuna eklenecektir. Fakat bunların hiçbirinde isminiz geçmeyecektir. Her katılımcı için takma isimler kullanılacaktır. Görüşme sırasında benimle paylaştığınız fakat sonrasında araştırmada yazılı olarak yer almasını istemediğiniz kısımlar olması halinde kayıtlardan çıkarılabilir.

Görüşmemiz tanışma ve izin formunu imzalamanızdan sonra başlayacaktır ve 30 ile 45 dakika arasında sürmesi planlanmaktadır. Bana zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Ek-1b Introduction Form.

First of all, thank you for agreeing to talk to me.

My name is Ece Nur Kaya. This discussion is a part of my MA thesis in Yalova University Communication Arts Program. I am trying to find out how foreign people living in turkey construct and share their identity through digital storytelling on *Instagram*.

During this discussion I will ask you a series of questions related to your identity and social media usage. When you answer please express any your thoughts and concerns about each of the questions or any other related issue. There are no wrong answers to any of the questions, so please feel free to express your feelings, experiences and viewpoints. All feedbacks are welcome. If you want me to clarify any of the questions, feel free to ask.

Even if you don't answer it will be helpful. So if you feel uncomfortable with any of the questions you can choose not to answer. Or you can say "I Don't know." Or "I have no idea what you are talking about."

I will use a voice recorder because I have to pay close attention to what you are saying. Later I will review this conversation, transcribe it and write a report about my findings. The voice recording of this conversation is strictly confidential and won't be shared with anyone. The transcriptions will be added at the end of the thesis. However, you won't be identified in any way in the transcriptions or reports. I will use pseudonyms for each participant.

Our recording will start after our introductions and you sign the consent form and will last 30 minutes to 45 minutes.

Thank you for your time in advance.

Ek-2a İzin Formu

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Sanatları Programı Yüksek Lisans

Tezi Araştırması İzin Formu

(Ece Nur KAYA YILDIRIM)

Bu formda bulunan kişisel bilgileriniz gizlidir, kimseyle paylaşılmayacaktır.

Bu görüşme, Türkiye’de yaşayan mülteci/sığınmacı/göçmen bireylerin, dijital hikâye anlatıcılığı ile sosyal medya üzerinden kimliklerini nasıl inşa ettikleri ve paylaştıklarını araştıran yüksek lisans tezi için gerçekleştirilmektedir.

Bu form araştırmacının, katılımcıyı, aşağıdaki sorular aracılığıyla daha detaylı tanıyabilmesi için oluşturulmuştur. Form, aynı zamanda katılımcılara, araştırmanın kapsamını anlatmak ve katılmak isteyip istemediklerine karar vermelerini sağlamak için düzenlenmiştir.

1. İsminiz:
2. Yaşınız:
3. Eğitiminiz:
4. Mesleğiniz:
5. İkamet ettiğiniz il ve ilçe:
6. Medeni durumunuz:
7. Hangi dilleri konuşuyorsunuz?
8. Biraz önce açıklananlar hakkında sorunuz var mı?

Araştırmaya katılmak istiyorsanız lütfen imzalayınız.

İmza

Ek-2b Consent Form

Yalova University Social Science Institute Communication Arts Program MA Thesis
Research

(Ece Nur KAYA YILDIRIM)

Your personal information in this form is confidential and won't be shared with any third party.

This discussion is a part of my MA thesis which is being conducted to find out how refugees/asylum seekers/immigrants living in turkey construct and share their identity through digital storytelling on *Instagram*.

This form is for helping me to learn more about you through questions below. It is also for helping you to understand the scope of the research and decide whether you want to give consent to it.

9. Name:
10. Age:
11. Education:
12. Occupation:
13. Residency City/District:
14. Marital Status:
15. Which languages you speak:
16. Do you have any questions about what I have just explained?

If you are willing to participate to this interview, please sign below.

Signature

1. Kimlik Kavramı ile İlgili Sorular

- 1.1. Seninle hiç tanışmamış birine kendini nasıl anlatırsın?
- 1.2. Kendini tanımlayan kelimeleri ve sıfatları saymanı istesem neler söylersin?
- 1.3. Hayatımda şu olmadan yaşayamam dediğin herhangi bir şey var mı?
- 1.4. Standart bir günün nasıl geçer?
- 1.5. Türkiye’de yaşıyorsun. Buradaki kimliğini nasıl tarif edersin?
- 1.6. Geldiğin ülkedekinden farklı mı?

2. Mültecilik/Sığınmacılık/Göçmenlik ile İlgili Sorular

- 2.1. Seni buraya getiren süreci tarif edebilir misin?
- 2.2. Ne kadar zamandır buradasın?
- 2.3. Neden Türkiye?
- 2.4. Ailen nerede?
- 2.5. Türkiye hakkındaki beklentilerin nelerdi? Ne kadar karşılandı?
- 2.6. Buradaki hayatını nasıl tanımlarsın?
- 2.7. Buradaki yaşamını, ülkedeki yaşamınla karşılaştırırsan neler söyleyebilirsin?
- 2.8. Olduğundan başka bir etnisite/kimlikle karıştırıldın mı?
- 2.9. Mülteci kelimesi hakkında ne düşünüyorsun? Sana ne ifade ediyor?
- 2.10. Bu sana nasıl hissettirdi?

3. Sosyal Medya Kullanımı ile İlgili Sorular

- 3.1. Eğlenmek için ne yaparsın?
- 3.2. Sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsun?
- 3.3. Sosyal medyayı kullanım şeklini nasıl tanımlarsın?
- 3.4. Ne tür fotoğraflar paylaştığını söylersin?
- 3.5. Bir paylaşım yaparken geçirdiğin düşünme sürecini tarif edebilir misin?
Yaşadığın çevre/dünya içerisindeki bir görsel nasıl sosyal medyada paylaştığın bir imaj haline geliyor? Buna nasıl karar veriyorsun?
- 3.6. Paylaştığın fotoğraflar kendi ülkendekindeyken paylaştıklarından farklı mı?
- 3.7. Seni hiç tanımayan biri profiline girdiğinde kimi görür? Nasıl bir insan görür sence?

1. Questions about identity

- 1.1. How would you describe yourself to somebody who have never met you?
- 1.2. What are some words and adjectives you use to describe yourself?
- 1.3. Is there anything that you say you can't live without?
- 1.4. What does your standard day look like?
- 1.5. How do you describe your individual identity since you have been living in Turkey?
- 1.6. Is it different from the one back in your country of origin?

2. Questions about being a refugee/asylum-seeker/immigrant

- 2.1. Can you describe to me the process that took you here?
- 2.2. How long have you been in Turkey?
- 2.3. Why Turkey?
- 2.4. Where is your family?
- 2.5. What was your expectation of Turkey? Were they met?
- 2.6. How do you describe your life here?
- 2.7. Is it different from the one back in your country of origin? Why?
- 2.8. What do you think about the Word refugee, asylum seeker or immigrant?
- 2.9. Have you ever been identified as any other nationality/ethnicity than yours?
- 2.10. How did it make you feel?

3. Questions about social media usage

- 3.1. What do you do for fun?
- 3.2. How often do you use social media?
- 3.3. How do you describe your social media usage?
- 3.4. What sort of images you usually share?
- 3.5. How do you describe your sharing process? How an image in the real world become one of your posts?
- 3.6. Are the photos different from what you used to share when you were in your county?
- 3.7. When somebody visits your profile who do they see? What kind of a person would they meet?

Ek-4 K1 ile Yapılan Görüşmenin Deşifresi

A: So...

K1: Hello, test!

A: How can you describe yourself to a person who has never met you?

K1: Hmm... If I want to describe myself for a person who never met me, I would say that I'm a person... I love fun, I love having fun, I love life...

A: Yeah.

K1: And I love to study, of course... I adore studying...

A: Yes, so... If I ask you what are the words or adjectives that you use to describe yourself? Fun loving?

K1: Fun loving, music lover... That's of course... And... What? Life lover... I'm a lover. You know, like in general. I don't hate anyone, and I hate this "hate" word. You get it? Like...

A: Yeah.

K1: Totally... It's just I don't like it. Like, I don't like to use the pronunciation of hating...

A: Yeah. I understand. So, you said you're a music lover. Do you do it in a professional way, or amateur way or are you a listener?

K1: No, actually... It's like a heartbeat. Do you get it? Like a heartbeat. More than a professional way. I love to sing. I love rap music. Yeah. I sing sometimes but not professionally. Just like... with myself.

A: So, your excellent pronunciation comes from that, ha?

K1: (Laughs) May be, may be...

A: Nice... So, is there anything you can say you can't live without?

K1: I can't live without... Actually no... But it's just my mum.

A: Yeah.

K1: Yeah. You know. Family first...

A: Yeah, for many people.

K1: Of course. And that's it.

A: You live with your family?

K1: I live here with my sister and her husband. And their children of course.

A: A little nice family. So, where is your mum?

K1: Actually, I was... I'm Syrian. And I was living in Saudi Arabia I never have been in Syria. I were born in Saudi Arabia and I was raised there. My life was there in Saudi Arabia and I... what is the... Ok... I went out from Saudi Arabia... Yeah... I left it and I came here to Turkey... Many people say Turkey is a good country. And I was going to Netherlands, but I actually stayed with myself, thought about it and I said like... Ok, Turkey is a very nice country, they're very good people and they're like friendly people here... So... and they're so, so like Syrians... Because I'm Syrian...

A: Yeah.

K1: And they look alike... We look alike... We... Like it's the same habits...

A: Yeah.

K1: Actually, may be because we're neighbours...

A: Yeah, yeah probably.

K1: Probably.

A: Our cuisines are similar; our life is similar.

K1: That's true. So, that's why I stayed... I thought about it and I stayed in Turkey, Yalova. So, I said I will continue my life here. And may be like I will be there but in Turkey.

A: Do what was the forces that took you here?

K1: Like, why did I go out?

A: Yeah.

K1: Actually, I went out from Saudi Arabia because... First of all, they didn't, they won't give me the nationality... the Saudi Arabian nationality. I was living there for 22 years... After that, they... The... what is it? The "vergi"...

A: Tax...

K1: Taxes... The taxes have becoming so a lot... Like a lot... Like... Maybe 2014... I was renewing my resident with only 400-500 riyals. But right now, it came 15000 riyals. Yeah... So, I said... I'm not like, I'm not in a position to put 15000 riyals for just the residence. I said I will go to another country... Maybe I can take the nationality there.

A: Yeah.

K1: Yeah, so that's why. When I came here, I thought like... Oh, Turkey is a very good country and they look just like us. So, maybe a fight to the Turkish nationality... there will be so good for me... and even for other people... because I love to help... I love to... like share myself... This is me...

A: Yeah...

K1: You get it? It's me... I can't like act. I can't act. This is me and everyone should know who is K1. Yeah.

A: So, why were you trying to take nationality of Saudi Arabia? Is it related to any discrimination or any prejudice against Syrians?

K1: No, no. It's not against Syrians. It's about... I were living there, and I were born there in Saudi Arabia. Like... I was living my whole life in Saudi Arabia. Why should I go out? I haven't been in Syria before. That's why. It's like... Why they didn't give me the nationality. I'm like you guys... And I act like them sometimes... And...

A: You were born and raised there...

K1: Yeah, I were born and raised there... That's why... Yeah. It's normal. So that's why. After that... like... it became like... I had some situations there... it's like... "You're a foreigner, don't talk to us and staff... like some racist situations..."

A: Yeah...

K1: And... So, I decided to go out...

A: Why do you think, what was the reason for the tax rates? I mean it's huge.

K1: Yeah. It's so huge. I don't want to talk about it because you know I can't.

A: Yes, but life is politics... Your act of leaving that country and to try to live there is...

K1: If I want to say that... Ok let me not answer. Please, sorry. That's political thing you know.

A: Yeah. No problem! So, tell me about your normal daily life?

K1: My normal day is... Now I'm studying in the Halk Eğitimi.

A: Yeah.

K1: I study there Turkish language. I'm trying to... like... you know... be good with the language... I'm studying there... I'm waiting for the situation in the universities... I want to register to the... they say like... when I first come here, 5 months ago, they say the registration is closed... So that's why I can't register...

A: Yeah.

K1: So, I'm waiting for the next year.

A: So, how long have you been here?

K1: 5 months.

A: 5 months. In Turkey in total or?

K1: In Turkey, total...

A: Yeah. I'm not sure but it will be probably open in September.

K1: They say in month seven... What is it? Eylül?

A: Eylül is the ninth.

K1: Eylül is the ninth. Temmuz?

A: Temmuz. Ok, maybe. I will check that for you. So, you're studying Turkish language, you are trying to get into university, you try to have an education...

K1: That's true...

A: Maybe have a nationality here... So, you picture your future in Turkey?

K1: Yeah. I'm picturing my future in Turkey right now.

A: Nice. So, your dream of moving to Netherlands may be later?

K1: No, no. Actually, it closed the way.

A: So, you like it here.

K1: Yeah, I like getting here.

A: So, we talked about your standard day. How is it different from the country of origin you came from, Saudi Arabia?

K1: Again... Sorry...

A: What were you doing in Saudi Arabia? What did your standard or normal day look like?

K1: I was studying there also. But I got out from the university because of the residence thing. I got out from the university, I didn't continue my education because of the residence thing... I was like... Ok, I want to pay for the university, I want to pay for my residence, if I went to another country, I can pay for them both. And I still got money.

A: Yeah.

K1: Yeah, so... I said... Like... I forget it in English. I swear... I said... "Mecbur değilim"...

A: Yeah...

K1: I went out from there and I came here. And I'm like... I'm starting to forget everything it happened to me there... and like building a new life here...

A: Yeah. It's more...

K1: I know... My friends were all there... And... It's hard for me but... you know... I started a thing... I can't trigger of... I can't... I will end it. I started a thing and I want to end it... And I'm sorry for my language because I'm starting to forget English. I swear...

A: Wait 2 or 3 months, we can chat in Turkish?

K1: Chat in Turkish, yeah... probably...

A: So, you talked about why you chose Turkey. And what was your expectations about Turkey?

K1: My expectations about Turkey... Actually... I was shocked here... Because I saw Turkey as way more modern and when I came here, I thought like... No, it's not. It's not about the modernity but it's about like... I was expecting things, and I didn't find these things...

A: Yeah...

K1: Yeah... But it's ok for me... Like... Like... It's ok... It's just like Syria... I always like open pictures and videos on the internet for Syria... And when I like... saw these things like Turkey and Syria... I saw... Oh, it's so near to Syria... So, it's ok. I can live here of course.

A: So, how do you describe your life here?

K1: In nowadays, I can describe my life... I can say... a builder... I'm building my life... still... Like... still I'm building my life... I'm not trying... how can I say that? Like I'm still not independent but I will be like... if you just give me like one year, I will be very independent very free like... I can own my own life... It's just... I just want time... Because no one can build a life just like that...

A: Yeah.

K1: No one can build a life like... in a few months... So of course, I need time.

A: Many people are... they're trying to find themselves, who they are, who they want to be, how they want to live their life?

K1: True.

A: So, normal steps require time.

K1: Yeah.

A: So, I understand you are not like how people expect a Syrian it to be? You're not a refugee, not an asylum seeker but you choose to be here.

K1: Yeah.

A: But what do you think about the term "refugee"?

K1: Hmm... If I'm to talk about refugees... Ok... The... Not all the people are like... Get it? There is good people and there is bad people. I started to dislike Syrians for... from the refugees... I started to dislike them... Like they are always... not all of them of course... but I'm talking like in general... In general, refugees are... they need help... ok? They need help. But they are taking the hell in the ... like going to people and ask them for money... please give me... and in my opinion, that is like so bad... because you got legs, you got hands, you got mind... you can think... why don't you go working? And... I think that's it. Like... That's it... Like... Why they're being so needy? Being so... like... I need, please, I need. Noooo! You go, take your own money with your own power. Because you already got powers, you already got everything... Anyone could ask for it... Because there are some people who don't have legs, don't have hands and they're also working.

A: I learned something through this research that in Turkey the definition of refugees a little bit different from what it is in UN, in international terms. IT is different from the... when we admit to the terms of UN and international agreements, Turkish government said that we want to put a comma here and say that we're believing in an area which is full of ..... sometimes worse so we give refugees status to people who come from Europe. Outside of Europe, we don't give them refugee status. So, we can give them temporary protection. It's not fixed. They don't have the rights of an international refugee. So many of them actually don't have work permit. Did you know that?

K1: Yeah. I know that. But also, in Europe... Any Europe... there is some people, some refugees who is like... I don't have to work... I will stay home, and I will take the money who is the government gave me. The good thing here in Turkey is that they don't give money. That's very good. But they have to like... put a line... like a cross line... to the refugees who is like please give me staff... like... they should open anything like... like a facility... they should open a facility for the people who need jobs... And they should take every refugee from the streets who is making like that and like make them work. Like... you go work or go back to Syria. He will work...

A: So... Have you ever been identified, wrongly identified like any other nationality? Because in Turkey they're now especially lots of foreign people. From Iraq, Syria, from Iran, Afghanistan...

K1: Identified like what?

A: Somebody just met you...

K1: Yeah, actually... Someone who said I look like Iranians.... I met someone in the Sahil here in Yalova, so he said are you Iranian? I said "No!". I'm Syrian, bro! I'm Syrian. And actually, most of the people who is like... like near me... they say I'm Iraqi. I like Iraqi.

A: I can say you look like Turkish.

K1: Thank you! Thank you! Please keep that in your mind. Thank you. Yeah... That's is. But I want people to think that I look like Turkish but... actually... it needs time... it needs time...

A: So, if you start to talk Turkish, speak in Turkish... They won't be able to understand...

K1: I will, but I need time.

A: So... How does it make you feel if people start to think you're Turkish?

K1: Actually... I'm speechless (Laughs) From now on, I'm speechless. But I will be so happy for that.

A: Why do you think it will make you so happy?

K1: Because... ok... look... I lived in a country whom I never felt like I'm in my own country. But I think... I think... If I started to live like here... I thought about that before... I'm thinking about it. If I start to live in Turkey and start to be in Turkey. I will be like I'm in my own country. Because I never got that feeling like... Oh, I'm in my country. I've never felt it before. An I've never... like... like feel this... it's a good feeling... if I just think about it... it's so good... someone is in his own country... I don't know... I feel like protection...

A: Yeah.

K1: I don't know. It's... May be, it's just me.

A: It's the feeling of home. If you move to another city, it will feel different.

K1: Actually... I live in Yalova. If I went to Istanbul and then I came back to Yalova... I say... Oh...

A: How do you describe your relationships with people in Yalova?

K1: It's good. It's good. People here is so nice. People here are so nice. They are very friend people. Of course, there is bad people. There is bad but there are too many good people. And it's good. They're helpful. The first I cam here, I felt like... Yalova... They're so good people. Yalova people. Because I can't understand any Turkish word. I took my google translate and I went to the street. I was asking about Yalova University. I was like lightened to a girl... I was like... Where is Yalova University? .... We stayed talking in translation for 20 minutes... In 20 minutes, we were talking in translation. So, I like the people here. When I went to the university, there is a guy... Like... His English is so ruined, but he wanted to help me. He said, come, come... Manager, manager, here, here... I said ok man. (Laughs)

A: I'm really happy that you're happy here and you don't have any horrible experiences.

K1: No, actually, I don't. Yeah. I'm comfortable. I feel so comfy here. I feel so comfortable. I feel like home.

A: Yeah... I'm genuinely happy for you. So, what do you want to study?

K1: I'm actually an Information Technology. I'm studying Information Technology. I was studying Computers Programming and staff... I want to be a programmer but right here I don't know if I can study this or not. In Yalova University... I didn't ask... I couldn't ask... Because you know... The language and staff.

A: I'm not sure if there is a programming department but... I know there's something like computing... "Bilişim" in Turkish... I know some people working on that department... But I will work it out for you as well.

K1: Thank you... Thank you very much.

A: And programming is like a universal language...

K1: That's why I want to learn it. Because like... in the computers... computer's world is so huge... someone .... You can't end it because it's endless... everyday technology is... what is the word? Like every day getting better... Actually, it's a symbol word... I'm looking for a word...

A: Yeah... I'm thinking... Yeah... The feeling of homelessness in a way... Do you think it's like the feeling of our time? Because we're living in a translation world, international times. We have the world in our pockets, in our hands...

K1: Yeah.

A: And we can speak English very well. So, you can understand many of the contents over the internet. Do you think it is easier for you, it makes things easier for you?

K1: English actually... About the English language... English language makes me meet a lot of people here in Turkey. You know... The ones who can't speak Turkish... Like, right here... This is the thing I was expecting... Turkey about... I was expecting in Turkey... the Turkish community... I was like... They're so modern and for the language... So, when I came here... I was like... Oh, they can't speak English! Like even English... English is the world's language.

A: We are really bad at it.

K1: Yeah... But it's ok... Like... It's ok... It's not bad... Someone be so strict with language... It's not bad... You guys like... Turkish people, Turkish community like... How many of you? Like 180 million, or 190?

A: No, no, no! Just 80!

K1: 80 million... Yeah, it's like 80 million. Just around yourselves. Yeah, you're like... You don't want to go out. You don't want to go to another country. So, stay happy. That's good. I like the idea. It's not bad.

A: Nice. Before we move on to the social media part, do you want to drink anything?

K1: Thank you! Thank you very much. I will drink my water.

A: I will take coffee. Do you want?

K1: Thank you very much! Biraz önce içtim.

MUSIC

K1: (Singing in Turkish)

A: I could have asked before we started but that it my first... So... Excuse me...

K1: No, no, no. It's ok!

A: So, tell me... What do you do for fun?

K1: Hmm... I was living in Saudi Arabia... So, it's a strict community... Over there, the only fun way... to like... the only way to get fun or to have fun is with your friends... And like communication... that's it... because over it's like... whatever I went it's like... you can't go in... families, just families... you can go in... youth... guys... specially the guys... it's like... they don't have any way to have fun... just to play pool, billiards... to go play balling... and the... what is it? And the cafes? That's it. But right here... I saw way a lot of things... So... Like... In a strict way... Because I'm a Muslim. You get it? I don't like to go to anywhere like drinks and staff. I don't drink alcohol; I don't like to hang out with girls and staff. Ok, I have girls but just friends. Ok? I communicate with them. Like, in Halk Eğitimi for example. I know some girls... Turkish girls... They ask me about Arabic because they're learning about Arabic language and I ask them about Turkish language because I'm learning Turkish language. And that's it. I have friends, like female friends... But... it's not like in a bad way... You get it? Like in a good way. And... right here... it's like... I like to go to movies... I like to go to play billiards sometimes. I like to go with my friends. Hang out... We like to go to Istanbul... because I know Istanbul's so huge... But it's ok. We can... like... handle ourselves.

A: Yeah. So, how often do you use social media? How do you describe your social media usage?

K1: Yesterday I was looking at my settings in my phone. In just one month, I paid for 40 GB. I use social media a lot.

A: You're a sharer or like an observer?

K1: Yeah, I'm a sharer. I like to share. I like to share with people. I always like... Wherever I went, I always like to take pictures. Look, I'm here... Look, I'm here...

A: What is your preferred social media site?

K1: First comes Instagram. After that Snapchat! WhatsApp of course... And comes in the last Facebook!

A: Yeah... Because it's visual for you... So... what sort of images do you share?

K1: Like natural images... Like my images... My pictures...

A: What do you think in the process of deciding to share a picture?

K1: I need like a good place.

A: He he.

K1: Good looking place and that's it. I think... That's it...

A: What is the reason behind these you use social media? You put yourself out there?

K1: Look... Actually... I'm a kind of a person who is... If someone met me for the first time... I can't give a reaction. I can't like... give a... I can't give like... Ok, I'm a good person... I feel myself in the social media. I talk a lot... I'm so... I'm a social... I love to talk to people. I'm like octopus. But some people who is like... don't know me... they think like... that guy he thinks so different... way different from us... really... that's why... it's like... how can I explain that? I have a lot of friends in social media. I have never met them. I get a lot of friends. They say like... you're a good person. We like you. We love you... In the reality, maybe it's about... I'm being shy... because I have this shy thing... I always like... be shy, be like... Should I do this or do this? I always like... you know my thoughts... yeah, overthinking... that's true...

A: If somebody just looking at your pictures who never met you... will you say the same things or similar things that you said in the beginning of this interview? I asked you, what do you say to a person who have never met you?

K1: Actually... If I'm right now in a group, with a group... Maybe I will stay silent...

A: Yeah...

K1: Stay silent and just can't talk. Because I don't want them to... It's not for me because... I am so social, I'm a social man. Like I want to talk about everything... I love to talk...

A: Yeah.

K1: But it's like I don't want them to take that first view of me... Like... I'm so boring, and I'm so like that... He's like... He loves to speak, and he loves to talk... Blah, blah, blah... These things... I don't want them to take that view of me. So that's why maybe I will stay silent. If I was like, you know... Like an official speech like, hey, how are you? My name is Hani... Your name is? Whatever... Just like that, you know... That's it. Bu kadar!

A: Yeah. So, your visuals explain yourself as well.

K1: Yeah.

A: If somebody sees them, they see your fun-loving side, your social side...

K1: They are like... They are like... Got so into me... He will see that I'm so fun-loving guy, I'm so... I love life... I love to live... I love to have fun... I love to talk... I love to do anything that's so normal to other people.

A: Yeah.

K1: As I said... As I said... I have that shy thing... Is like... I can't get through it... And actually, I'm starting... I was thinking the first I came here... I was thinking to let it go... I don't want this shy thing. But after that I said no. That's a good point of me. And I will start loving it.

A: Yeah.

K1: So, I will keep it for myself. (Laughs)

A: So, how long have you been on Instagram or Snapchat?

K1: Maybe... How can I say? 5 years?

A: Yeah. Does your photography, visual side changed after you moved here?

K1: Yeah. Actually, it did kind of change. Because I was a photographer before. So, I know the angles of taking a picture. But when I came here, I saw that I don't know anything. Because I see views and like... this picture or this thing I took now, this picture I took right now... I only see it pictures in Saudi Arabia. I haven't like lived it. When I came here, everything changed. Everything became so better and way more beautiful. I'm happy. I'm happy for this change.

A: I'm really happy for you.

K1: Thank you!

A: And... Maybe lastly, we can talk about your stories? Your last stories? Do you want to talk me through them?

K1: Of course, what kind of stories do you want to here?

A: Just your Instagram stories...

K1: Yeah, of course...

A: What do you think that means? What does this mean to you? I'm just losing my language now. (Laughs)

K1: Yesterday, it was so good day. So... I saw a full moon and took a picture of it and say... Oh, it looks just like me...

A: In what ways? I like that.

K1: Yeah. Everyone like... Everyone says... You look like a moon. And... Like... The sayings... I don't know what is the beautiful thing of the moon... but I don't know. It's just... I saw it's so full... And so shiny... So, I said... I should take a picture of it... Because the moon was shining yesterday. It was so shiny like full of lights. So... I thought maybe... I look like it... Because whenever I go with my friends... they say you're so full of energy... Full of light... Full of shine... Like you have so positive energy you give to us. So, I said, like in a joke way... That moon looks like me... Yeah.

A: Nice. And you have shared a video which I really liked...

K1: What kind of a video?

A: Your last post, I think. Yeah, this one.

K1: That video. That's so good video. Yeah.

A: Talk me through it. Yeah.

K1: We went to Thermal here. So... We loved the views and the trees and the greenly things... And the gardens there are so full of life...

A: Yeah...

K1: So, we took too many videos... Me and my friends... And we took pictures... And my friend here decided to make one video with a song who is I love... And... So, we said, yeah let's make a video and we share it. Like the three of us... We shared the same video... So, I said... I got two friends and me. I'm learning Turkish. So, I said I will write my bio... What is it? The video bio?

A: I don't know, caption?

K1: Caption... Yeah! Caption, true. So, I will write my caption in Turkish and my other friend will write it in English and the other one will write in Arabic. And it is the same saying but in three different languages...

A: Are they Turkish or?

K1: No, they are Iraqi.

A: Alright!

K1: Yeah. They're actually the only two Iraqis I know here. The only two! The others or... Iranians and Turkish...

A: Yeah. They're the boss... It makes sense. Thank you for giving me your time, your nice conversation.

K1: I appreciate that. Thank you very very much!

Ek-5 K2 ile Yapılan Görüşmenin Deşifresi

A: Seninle hiç tanışmamış birisine kendini nasıl anlatırsın?

K2: Oha!

A: (Laughs)

K2: Hmmmmm... Genelde ben kendimi tanıtmıyorum. Karşımdaki insandan başlıyor konuşma. Ona göre kendimi anlatıyorum. Mesela biri gelince, benimle iş konusunda konuşmaya başlarsa... İşle alakalı konuşmaya başlarsa... Müzik varsa, müzikten bahsedeceğim... İşte bildiğim bir şey olursa, ona göre kendimi tanıstıracağım. Çünkü "flexible" biri sanıyorum kendimi.

A: Yani kendini tanımlayan sıfat veya kelimeler nedir diye sorarsam... "Flexible" bir tanesi mi?

K2: Flexible... Hmmm... Art neydi? Art'ın Türkçesi?

A: Sanat.

K2: Sanatı seven biriyim. Özellikle müzik. Hmmm... Sanatçuyum diyebilirim. Hmmm... Kendimi... Rahat biriyim. Rahat yaşıyorum. Güvenilebilecek biriyim. Hmmm... Yalandan nefret ediyorum. Hiç yalan sevmeyen biriyim. Ve bunu anlarım. Hmmm... Genelde çok önem vermem önemsiz şeylere. Rahat yaşıyorum. Sen ne bekliyorsun benden? Yani ne diyebilirim?

A: Aslında hiçbir şey beklemiyorum. Yani senin aklına ne geliyorsa onlar. Mesela şey sorabilirim sana. Hayatında şu olmadan yaşayamam dediğin şeyler ne? Oradan da belki kendini anlatabilirsin çünkü.

K2: Hmmm... Şu olmadan yaşayamam... Hmmm... Teknolojiye de bağlı biriyim.

A: (Laughs)

K2: (Laughs) Hmmm... Kendimi göstermek için şey hissediyorum... Egoist hissediyorum... Fazla anlatmıyorum kendimi. Hmmm... Daha fazla şey, aktif olarak yapabildiğim şeylerden kendimi anlatıyorum. Yani konuşma olarak herkes her şeyi anlatabilir. Ben böyleyim, ben şöyleyim diyebilir. Ama nasıl yaptığından belli oluyor kim olduğu.

A: Söylediklerinden çok hareketlerin seni anlatıyor diyorsun. Haklısın bence de. Peki standart bir günün nasıl geçiyor?

K2: (Laughs) Genelde kahvaltı yapmadan geçiyor. Ondan sonra direkt işe başlıyorum. İşten sonra da arkadaşlarla takılıyorum. Boş kalmak istemiyorum günümde. O yüzden aktifim.

A: Neden boş kalmak istemiyorsun?

K2: Hmmm... "Overthinker" olduğum için. Kötü bir duruma geçebilirim.

A: Peki buraya geldiğinden beri kendi kimliğinde bir değişiklik hissettin mi?

K2: Çok.

A: Ya da buraya geldiğinden beri kendini nasıl tanımlarsın?

K2: Bunu İngilizce anlatabilir miyim?

A: Anlatabilirsin.

K2: Coming to Turkey for me was like both adventure and a kind of a survival trip or a journey. Journey, it was a journey. I wasn't waiting for a long stay, settlement here. But I was putting myself in a challenge to understand more about my courage. It was a really big step to come to Turkey. When I came here, I was 21 years old and I'm still continuing 24 right now. It's really an important stage in anyone's life. Everyone changes in this timeline. So... Hmmm. I grow up so fast. I can't feel anything... My every single action. Hmmm... I could Make my life more systematic and from living a floating life I just converted it to something more stable at least in terms that depends on me not outside. Because the lack of stability in my social life because of you know situation of Turkey for foreigners. I tried to make some consistency in my private life. And I faced so many failures. But every failure gives you the courage to stand up and make some changes to get to a more like winning point. And I faced a lot of responsibilities here which I weren't facing in Iran. Even a simple action like living efficient and managing my economical situation and constructing my life in a way that I would prefer. It's not ... I was always a person who was running away from the force of system. So, I cannot accept any enforcement on me.

A: So, how did you achieve that set consistency?

K2: By experience.

A: By experience.

K2: Just you know. You learn much more from your experiences than other people's words. So, I tried my best to experience and I also improved my ability to learn from the thoughts and words. But there is something that I miss comparing to my Iran's life. And that's reading books. Even though I bought so many books, ordered from Iran, my friends brought me so many books to read as I ordered... but I couldn't even touch most of them because I have no time. I can't find the time to read but actually my path is that level, that stage to live a life with much more free time to read because I feel a hunger in me to learn. I don't want to stop myself when I'm learning. Because I believe that the more you learn the more you live. It's not about time. It's about state of mind. You talk to yourself and you say: "I lived that moment". So, I'm trying to cease that.

A: Yeah... So, can you describe the process that brought you here?

K2: (Laughs) I can... From when? Which point?

A: Whenever you want. Which point pops in your head...

K2: You want it fully detailed? About those burglars and stuff? (Laughs)

A: If you want, if you are willing to talk about that...

K2: I think that I explained it to you, but I don't know... You know situation in Iran was getting harsher and it was really hard for me to live there. I was facing a situation that I just had to stop to think about my future. It was like, I just can't survive if I want to live here. And if I'm going to make a life with the qualities of a true human as a citizen, I have to lie, I have to rob, I have to be like a wild wolf to just smash other people's lives. Iran is on that level. If you want to succeed, you have to kill. So, the talks of leaving Iran started from about two years or eighteen months before I left that country and you know... I started to talk with my family, and they were opposite, and they weren't accepting that, they wanted to live there because of their typical ideas of "I'm not gonna leave!" and so on. But situation has changed, they were forced to leave Iran. So, all of a sudden when I was absolutely frustrated about leaving Iran because of money, I was planning to make a job to leave everything behind, but everything changed. My mum started to contact our friends abroad and we found a burglar. And with no such goodbye with my friends, with no farewell, I had to leave Iran secretly. I remember the last moments when I was in a place. I can't tell that. I just called some of them and told them that I'm leaving. The plan was like, I had to move to the nearest village of Iran to the borders of Turkey. And I had to stay there for 1 day, but it turned to be 12 hours and I had to carry nothing. I had to cut my hair, I had to cut my beard because the burglar told me you have to look normal, if not you will get busted. And when I rejected that, he said I will not take you there. So, I had to cut my hair, cut my beard, look like a typical person. I wasn't able to know myself in the mirror. Was like "what the fuck is this? We stayed there. There was another guy with me. I didn't know him. It was good that it was just one person. The burglar was kind of a guaranteed one. He took one of my friends there too with no problem. That 12 hours passed, and they called us. They said that you have to leave. It's time to move. So, we went in a car. We had to... like sit in the... we were sitting like this to not... to like hiding there because there are people hanging around and they should not see us. The car was a governmental car. (Laughs) It was for the governor of the city of something. We moved to the... to something smaller than a village... I cannot call it a village... there were some homes near the border... it was just six hundred metres from... it was snowing... it was as cold as hell... I just put on everything I had, and I had no cases or anything. We stayed there for 6 hours because at the time we arrived there the snow stopped to fall. And everything was clear. So, we were waiting for a chance for storm or for twilight. While staying there, we didn't eat anything. And the guys were there doing drugs. I was like... holy shit, they're going to panic and kill us. And it was a really panicking situation. So, the twilight has come, and they were just explaining the way to us like one hundred times but when we faced this reality, it was all lie... snow was too heavy... and we had to run. There was a canal there and we had to pass it and after that canal there was a road that was the border of Turkey. And also, there were two stations over two hills. And in there was two soldiers and they could shoot us if they see us. It was like fighting with death. And the guy told us that I will come with you guys and I will show you to the horses that are waiting over the hills. And one of a sudden, he shouted just run and quiet. I will come. We ran and got to that canal and looked back and we saw that he's staying there. Said "what the fuck! Aren't you coming? He said just continue and don't talk. Shit! At the same time, the snow started. And you know... that canal... they were explaining it like a small road everyone can jump. But it was really wide over 5 metres and its depth was over 3 metres. If we were going to fall there, we would break something. (Laughs) We pushed there. Stayed for about... Breathing cause... I was smelling blood when I was breathing because of the amount of the wind and storm. One of a sudden, we started to run, and I was exhausted there, and I was feeling like the blood is not coming to my brain. I was losing my mind and said "I can't run, and I don't give it a fuck if they're going to shoot me. And I started to walk like this... (Laughs). And it was really a long way. It was 500 metres, but it was long. It was really long. After passing that stage, we faced those horses and there were Kurds. We couldn't make a contact with them. They were just calling our names. And we sat on those horses to ride but it was really uncomfortable situation. I was feeling about my extinctions. The horse that I was riding on fell twice and once the first time it fell on me but because of the amount of snow nothing happened. If it wasn't, I would lose my knee. (Laughs)... Like that... And after a while we just arrived at the first village in Turkey. There was a car waiting for us there. It was going to take us to Van. And we had to stay there for the night, take a shower, eating something. And the next day, we were going to take a bus. They took the tickets, gave us some fake papers. For... If there was a check out, we would show it to the soldiers. They were just... They did the agreement with them, I think. Because there was a check point and the soldiers came, took all the ID cards from the passengers but when they came to us and saw... you know it was me and that guy plus three other people from Afghanistan or so... they were not our... we weren't knowing them... and when they saw those foreigners, they just turned back and didn't take anything from us... it was lucky, I think. And after that, I just arrived in Ankara... it was a distinction... and directly went to United Nations office and introduced myself. And I chose Yalova to come.

A: So, they assigned you to some cities? United Nations?

K2: Yeah! In that time, there was an ability to choose. And they gave me the list and I chose Yalova but a little bit after that, they just took off that option and they were going to tell everyone where they have to go. You go to Denizli, you go to Kayseri, you go to... it was like that.

A: So, do they offer you any protection or some rights? Because like a universal or international...

K2: Yeah, some typical words like that you're safe here. You will go to that city and you will introduce yourself to the police and you will get your ID card. And that's not permanent, that's just temporary. We will call you. They took my photo, took my number after that. I had to wait until they called us. I had to wait for my family first. Because they were coming one month later, and they were coming legally by plane. Because they had passport, I didn't. I didn't pass my military services. And in Iran, if you don't pass military services, you will not have your passport, your certification for driving license, no certification for jobs, nothing. (Laughs) And in Iran, it is 24 months for military services.

A: Two years?

K2: Yes (laughs)...

A: Ok. So, it was long and hard to listen. I can't imagine how hard it was to live that.

K2: It was a challenge. I fight with death.

A: So, how long you have been here?

K2: It's more than four and a half years.

A: Four and a half years. Yeah. So why Turkey?

K2: Hmmm... There was no other choices for me. I didn't choose Turkey. The only active United Nation office in middle east that I could reach without a passport was Turkey. You know other countries, for other countries I needed a visa. And they are more hard to reach. For example, the other one is I think India and the other one is Singapore. And you know they're really hard to reach. Really, really... (Laughs)

A: So, your family is here also?

K2: Yeah!

A: The next question was "where is your family" but...

K2: They're home (laughs).

A: Do you live with them?

K2: Yes.

A: Ok. What was your expectation of Turkey?

K2: My expectation from Turkey? The first thing that I was expecting this country to have the knowledge of English... because it was a touristy country, touristical... you know a lot of tourists come and visit this country from all over the world... the fifth... the fifth busiest city in terms of tourists is Istanbul. And they don't know English. Why? I mean why? Why would they do that? I just came and when I was going to take a bus to Yalova, I was going to talk with them in English and when I saw that they're like "heeee?", I understood that I'm in deep shit.

A: From Ankara?

A: So how do you describe your life here?

K2: Hmmm... My life here... In the recent months, it's ok. I could give it 6 out of 10. But the lack of consistency, no stability, I don't know when I will go, even right now the new situations... Right now, I feel much more comfortable. But if you were going to ask me the same question one month ago, I would say that I'm in hell. Because, you know, you may understand my words. But since you didn't experience that... I hope, I wish that you don't experience such a thing... but the lack of consistency in life is horrible... You know, it's just living for being... you have to work to serve your needs and that's it. Nothing else... I'm imprisoned here. If I'm going to have a travel, if I want to visit other cities, I have to get permission. I can't have a certified job. I can't go and attempt to take my driving license. And a lot of disabilities are here for me... a lot of limitations... limitation for a humankind is bad.

A: Yeah! I can understand that! What did change over the last month you say that your life turned from hell to a more bearable one?

K2: Actually... this is my mum was searching both different choices, different ways to survive from this country, to leave this country and get to a third country, destination for stable life considering my brother's situation. He's disabled one with 98% of disability. It's like poison to live every second here, four and a half years for him. My mum found a new way for Australia and it was a... I don't know what do they call it in English... but... a chance for resettlement to Australia was opened... it was more...

A: You were talking about the new opportunity your mum found.

K2: For Australia! (Laughs) Hmmm. Yeah! You know they're offering applications for... I think just for Iranians. I don't know... Specially for Iranians. But they're offering these applications for people who has relatives in Australia as a sponsor. And they have the approval of United Nations. They're applications at the United Nations... and their case number and even if they have applications for other countries which is in process or not, they have to mention that. And since my mum's aunt from family is living in Australia, it

was a great chance to attend for that. My mum learned that, and she has informed that the whole process would take about 7-8 months and after appliance you pass it by several months or so. It was like taking our chance and let see what's going to happen. My mum took those documents, 38 pages of English so I had to fulfil all of them. And I sent them into their website and also my family sent to my uncle's sorry aunt as pdfs to just print them and getting them to the embassy, they've done it twice. And after a month or so, I got an email from Australian Embassy that my application was disclassified because it was not acceptable because I didn't mention my sponsors' documents. The Form Number 681. But I've done that. I knew that. Because the website wouldn't accept if I didn't upload anything there. So, I just emailed back and explained the situation and told them that I've done it and I will just resend it. I sent that and in the last week, no two weeks ago I got another e-mail and they just approved my application.

A: Nice!

K2: It was like a bomb! Wow! It's done. Finally, it's done! Because the approval means the call for interview. And that interview will lead you to Australia. So, it was a certain challenge, a certain mission. By my family's e-mail didn't come yet, until last Friday. I saw my father was really unhappy and he was frustrated, and he was talking like "we're all dead that's why they don't accept us...". And on Friday, they just, my mum texted me. We've got the approval!

A: Nice!

K2: I was like "holy shit". I was at my job and I was like feeling like a... I'm not doing any shit; I just want to be happy right now! And, yeah! I was so happy about my father. I told him that it's not true... On the same day we learned that the invitation was sent for my dad four days ago. Why? (Laughs)

A: So, at the end it's nice news.

K2: Thanks!

A: I'm happy for you! So, we were talking about your life. What does it look like? Is it different than what it was back in your country? I mean, is there a difference in your life between here and Iran?

K2: The difference is big: consistency. There are a lot of similarity like I still don't have citizenship rights, I'm not a complete human being in this country, still I see those offenses about my beliefs, and I see those reconsiderations about people's levels. I'm just reducing my knowledge. Social gap... social gap... Different beliefs, different looks, different interests make you different even in this country. And I faced those unfair actions, unjust behaviours... but the differences are about my growing side. As I said before, I grew up here. I faced so many responsibilities and I'm challenging myself much more than what I was doing in Iran. And in Iran, with all those problems, at least until the last year, my life was consistent. Even with the knowledge that future is dark, I was happy. And I had my friends that were like my life. And here, I just failed my life more matured... Hmmmm... More consistent inside, but outside...

A: Yeah!

K2: Learning and very helpful friendships... Hmmmm... Better economical situation on your independent time. (Laughs) And living more independent.

A: You talked about responsibilities and you talked about you lived one part of your life which all the changes happened in a young person's life. So, job is one of them. Can you tell me about your job opportunities and experience in Turkey?

K2: That's a really long, long answer. Hmmmm... (Laughs) In Iran, I was working in our shop. It was an optic shop. We were selling eyewear, glasses and making those lenses, measurements and working with glass and lenses which are really difficult to handle. They're really technical jobs. And when I came here, my first job opportunity was actually very good. Very very good. It was an offer from Turkish Airlines for a call centre. They were going to establish one in Yalova... So, there were a team of 12 people, 13 people: 11 Iranian and 2 Iraqis. They were needing English services, so they were searching mostly for foreigners and people that are more able to talk in English. And they were offering a really nice situation. Two months of education and then starting the job with a good salary. And they were also going to teach us some Turkish. Because I was... I had no Turkish knowledge until that time. After 6 months of being here, I was going to learn it. And, we were passing those educations very good and we were learning well. All of us, very good and talented team. And they took exams from us and they're supposed to give us certifications. And even they signed contracts with us. And I have to mention that those exams were in Turkish and all of us, most of us didn't know Turkish at that time. And we were... all of us took higher points than Turks. All of us. I took 96.

A: Wow!

K2: And after signing the contract, they said we're not going to accept you guys. They rejected all of us because of insurances and staff. They could accept us, they could sign us, but they didn't. And they paid 330 liras after two months. (Laughs) And they continued the job with other Turkish people. Very nice experience. After that, it's not so sweet for an interview language but my job situation were in deep shit. I know that I don't have to tell that, but you know as a person who was playing electric guitar and writing complaints about music and working in an optic centre, I was going to work as a construction worker. I was, to be honest... I

started with cleaning the trashes of constructors. We were cleaning stones, çimento... (laughs). I was doing that job for two months until I was feeling I'm not gonna do that anymore. And after that I found an equip of Iranian guys who were going to establish electronic systems in homes... constructions... it was an experimental job, but they didn't pay me well and they just didn't give my last twenty days' money. Iranians... My country... (Laughs) And after that, I was jobless for about three months. I worked as a part time to some places. And then I went to those Sanayi... (laughs) working with carpenter on MDF. Cabinets and stuff like that. And after that, after one and a half month I was dying. All physical jobs. And I switched my job to a factory. Yes. Next Kapı...

A: I didn't know that!

K2: It's a very big manufactory which makes internal doors. MDF internal doors and their side constructions. I don't know what you call them. I worked there for 11 months in a shitty situation with almost no money. 1100 lira for 11 hours of working. Sometimes I was working overtime, 16 hours a day. Just sanding MDF... My whole digestion... not digestion, breathing system was... I was smelling MDF and it was glue everywhere. After that, I quit that job because one of my friends offered me a job in a mobile technical service store. I went there and they just rejected me. Because they didn't know anything about working with foreigners. And they were not going to take insurances and they were scared of that. So, they said goodbye, don't come. They let me two months jobless with no money and the economical situation's going really bad. And I was all the time searching for a job. Finally, I found a job as a waiter in a pizza house. Worked there for 6 months and after a racist fight that one of the customers did to me, I quit the job and came to... For 15 months... I learned a lot there. I owe too much to some people working there. And it just turned another page into my life. I learned so many. And at that time, I broke up with my girlfriend. I was happy about that. It was senna, the typical senna... I was freaking happy after three-and-a-half-year relationship. (laughs) It made me strong, more strong... And it was a really good experience even though it had those terrible days. I can say that it's normal at any job. Pretty normal... It was much better than my past experiences. (laughs) And after that, it was not my place anymore. I had to quit the job. And all of a sudden, again one of the people... started my relationship with... I lost my sentence... I don't know why... (laughs) but he was my friend after HAFT (???) he told me to do an interview with my current boss. So, I said ok. I felt like "Wow! I'm saving my life". And I don't know how but I went there. He was talking to me. I was like I accept any single situation about it, I want to challenge myself this time, I want to fight with my lost confidence because I'm not a confident person actually. And I accepted any terms. I said ok ok. I didn't have any idea what he was saying because he was talking too fast. I said, ok ok. I want it, I want to start, I will quit. He said: Really. Yeah, I will quit. But you're working there for 16 months. I will quit. Wow! And I quit HAFT and accepted the job I have right now as a copywriter. A job that makes you think, use your brain not your muscles. I'm pretty happy...

A: So, did you have any experience with your employers? I mean how your employers were to you...

K2: I can say that...

A: Did they have any expectations about you being a foreigner?

K2: Of course, of course. 80% of them or 70% of them. It was obvious, pretty obvious. Specifically, at HAFT. It was terrible to have those racist acts.

A: Is that just about racism?

K2: Mostly. Mostly racism and sometimes... For example, in the factory it was mostly about my beliefs.

A: Yeah!

K2: Religious people!

A: So, how did they show that to you?

K2: Hmmm...

A: What did they do? Or what did they say?

K2: Fortunately, in Turkey people don't try to beat you or kick you. But if they're going to do that, they betray, or they lie. And because of their much more abilities, they could make your situation harder and harder. They push on you. You can see that they're trying to make your life worse.

A: Do you think it's for everybody or only for foreigners?

K2: Mostly foreigners. And also, I can say... different beliefs, ungodly beliefs... And even though that I don't talk about it until they ask, but when they ask, I don't lie. That's why I left... because I didn't lie about my beliefs. And after all, even they're going to work with two foreigners which one of them were Muslim, I was the one that were depressed more.

A: Yeah.

K2: Sonuçta sen müslüman... (laughs)

A: Have you ever been misidentified or identified at any other nationality, ethnicity? I mean, you're Iranian. I know you're Iranian. Do they meet people who think you're some other nationality? Iraqi, Syrian may be? Or Afghan?

K2: I mean other people call me like that? Oh, they don't recognize Arabs and Iranians. They think they're both the same.

A: Yeah. So, what do you think about the word “refuge”, “asylum seeker” or “immigrant”?

K2: What do I think about it?

A: As a concept.

K2: As a concept. As a concept, it looks good but the world we live in is not made out of concepts. It's made out of reality. Hmmmm... If it was going to be like the world is as written in the books, theories and concepts, there wouldn't be any need to see any Islam or Christianity or religions or anything like that. It would be like... even if they believe something like that... enough for post Socrates philosophies... but it wasn't because people forget... Hmmmm... The thing about immigration... Hmmmm... It can... I can just dig more into this and say that all these borders are nothing pointless... I believe that a humankind, a person is free, free to live anywhere he wants or he can. So, borders in this world right now does mean nothing. But they created the borders to stop others coming to their lands. And that by itself makes people seek for asylum or leave as a refuge. Not just migrate but to save their lives. They don't understand that. And they have no power. They have no power even to make those concepts real. They just can confess or shoot them. We have to save them. We can shoot. We can create your slogans but since you don't have to power to create them... So...

A: So, do you associate any of these concepts with yourself?

K2: I couldn't get you.

A: I mean we talked about the concepts like refuge, asylum seeker or immigrant. Do you associate any of it with yourself, with your life?

K2: Associate?

A: I mean. Do you relate to anything?

K2: Hmmmm... Yes, I'm a refuge. I'm not a refuge. I'm an asylum. Because I'm seeking for refuge, pardon me asylum.

A: So... Let's talk about lighter things... What do you do for fun?

K2: (Laughs) Was that the light question right now?

A: Yeah.

K2: (Laughs) Oh my god! Oh my god! What do I do to have fun? (keeps laughing)

A: You said after work you hang out with your friends.

K2: Yeah. I hang out with my friends. That's all. (laughs) And sometimes we play billiard.

A: Nice!

K2: And sometimes we go to play PlayStation. And we eat something.

A: How often do you use Social Media?

K2: Too much. Like... Actually, in my working time not so much. But in my daily life, out of work, I pretty much use them. I love technology but about social medias, I'm not really involved with them. Sometimes I would like to share something. I do that. But normally, I just follow the news about my... for example my favourite football club, music, mostly news... social medias, I use them as news stations...

A: Yeah. So, you're much of an observer than a sharer?

K2: Hmmmm... I do share but not so common. Because I think about the value of the thing that I'm going to share... So... if it's not valuable, if it's just something that I may look back and say: “what the hell is that?”, I would not like to share that. So... Even when I'm having fun sharing something that is not containing some ideas or anything, I share them for sharing my energy with my friends.

A: So, what sort of images do you share?

K2: Mostly pictures that I take from nature. Nature, natural... What was that? Bir saniye...

A: Natural views?

K2: Natural views, natural disasters if I catch one... And different or more specific happenings in nature... Even animals and everything related to nature... But recently, I was mostly searching for poses with my friends that I wanted to remember... Any single of them... And sometimes from myself to have a talk with my friends. And I mostly write long captions. All of them has meanings. I write them to those who read.

A: So, why do you think that change... why do you think you start to search for memorable images?

K2: Memorable images?

A: You said you used to... you usually capture natural photos but then you recently try to pick certain images. Why do you think that shift happened?

K2: Hmmmm... Because of the situation that I'm living in. I know that those friends that I'm hanging around with and spending time with are no long friends. They will mostly be gone and be far away from me or I will be somewhere else. But I want to have those photos, have those memories, those laughters and those words to remember and since I believe in my future, I will follow the signs and find them. I don't want to forget them.

A: So how do you describe your sharing process? What is the process of you capturing a photo and deciding to share that one among others?

K2: Depending on its content. Hmmmm... The quality... And the energy that I get from the photo... which

one would make a better contact with my soul... And... Hmmmm... Yeah, that's all. Recently, I don't edit my photos. I just put them directly.

A: Are the photos you share while you are here in Turkey, are they different from what you share in Iran? What did you share in Iran?

K2: Hmmmm... In Iran, it's not that much different! You know places are different. All the situations really change. Let me see my first photos to remember. (Laughs)... When I was in Iran, it was four and a half years ago. *Instagram* was not so famous like today. It was not really so common. As I see... Hmmmm... I remember those days... Too much photos of me... But a lot of natural photos... But every single of me has a meaning. I remember the day that I coloured my room. And we have these natural photos...

A: Where is that?

K2: It's Iran. My city. And, it's my city too. Our garden... There was a tree: Hadi (???)

A: Yeah, I know Hadi (???)

K2: And, you know this is my last day in my room. And this is my first photo in Turkey. It was following the same method.

A: The method of sharing for remembrance.

K2: (Laughs) And... the subjects are not much different. I try to be consistent. As I said, I didn't change too much.

A: I want to talk more about what you share so I will show you some photos and I want you to just comment on them as you wish.

K2: Nice. (Laughs)

A: What can you say about this picture?

K2: It's showing nothing.

A: It will show.

K2: Why that? (Laughs)

A: Because you have people around you. Maybe you want to talk about them. Maybe you want to talk about life here.

K2: The front guy was my new friend... He was going to leave the city and a couple of days later and I knew that. And I was going to miss him because it was a really short friendship, but it was really deep, and we had so many adventures together. And he was very energetic... that's Pedro. (Laughs)

A: You had one with your guitar in your room here. Can you talk about that one?

K2: Hmmmm... I have to see that. (Laughs)

A: I can't find that. It was.... in your stories, I guess.

K2: You mean about that... The journey...

A: Can you talk about that whole part?

K2: Hmmmm... (Guitar playing sound) This is me. (Laughs) Hmmmm... There was a song by Moon Sorrow (???) called Utenheim (???). It was a really... They are ... metal band from Finland. Their music... the music is full of folklore materials and at the same time they have those brutal metal actions. And at the same time, their lyrics are really deep. That specific song is a memory for me. The days I was living in Iran... About 2 years before coming to Turkey. We just found the song and it was kind of depressive. It was depressive, it was really dark and atmospheric. It would touch you. I will play for you. Listening to those songs with too many elements playing at the same time needs skills of listening. You would take one line and continue on that. You will enjoy it. I remember that we were playing this song not with guitar by speaking... with my friends... my really dear friends. And in Iran, when we were going to mountain... it was night and dark... we were listening to this and thinking and sharing our moments... and that night, I was remembering those memories... and this song for me is like a piece of art. I don't listen to that song so often. But when I listen, I would continue to listen to that for almost 2 weeks. I cannot get it out of my mind. I want it to be there until it keeps its value for me because I don't want it to lose its value.

A: So, what can you tell me about the couple of photos you titled Journey? The stories...

K2: Hmmmm... The journey... Ha ha ha... My relationship... Yeah. That three-and-a-half-year relationship officially finished. I shared that I was freaking happy about that (laughs). It's finished! Officially finished! I will never remember that day. I was feeling like... finished... officially finished... (laughs). I will never remember that day. I was feeling like a mountain was on my back and it was just gone. Yes! (laughs)

A: There are other photos under that title.

K2: Aha! Summer is coming... That's conspiracy... You know... Mito, me ang Pejo... where they burned a triangle... We were a team of perfectness. It was perfect. We had our best times together. And you know... That café... That time Mito was the supervisor. He didn't want us to call him a manager... he didn't like that... and he was really under pressure... we were all gathering together... and those gatherings not giving a thing to that... and everything was getting worse and worse... and Mito was telling to us that "I'm going to leave this place to create my path again in another shape". He was watching *Games of Thrones* those days but... and we were talking about a timeline for the summer. And we were all saying that the summer is

coming and this place ruined. And that day was officially saying that he just resigned, and he was going to be there the next seven days, it was his last week. He shared “summer is coming” and immediately we shared “summer is coming”, me and Pedro.

A: So why do you think those photos are under the same title “Journey”?

K2: Because they are connected to each other. Hmmmm... It was in a singular timeline... It happened just like dominos... And next one... Sometimes there is now way to accept the truth that there might be a day that you lose to yourself. You can't be so loud. You just freeze inside. And you see you follow your concept. It was the stage of acceptance that after this daylight there will be a night. You know... I was happy, but the unconscious part of my brain was damaged by that relationship, break up. So, it was like impossible to stop that from coming. And even though I could control my consciousness to be happy, there was a stage that it was forcing its most energy, so I wanted to capture that moment. It was a really sad night for me. It was bad.

A: So, my last question for you is... When somebody visits your account, your *Instagram* account, who will they see?

K2: They will see the nation. My nation.

A: With its people and views... Yeah.

K2: Because I believe in my life... I'm searching for souls who are understanding me, and I can understand them. So, I trust them, and they trust me. And that make me a nation, my nation... And people in that nation will be immortal.

A: Yeah. Thank you for doing this with me. And if you have another thing to say, I'm happy to listen.

K2: Hmmmm... I would appreciate this moment. It was a really... Wow! Big.... (laughs). I'm really grateful. It was really like a...

A: What is that?

K2: That's big. Let's make it slower... Where is it?

A: Wow! I will open the window, it will go.

K2: No, it will not go. We'll continue there.

A: Ok.

K2: It was a really... wonderful time talking with you...

A: Thank you.

K2: It was a long time that I didn't talk about myself so much. Hmmmm...That was really nice. And I'm wishing you success and I believe in you. And thanks for telling me to come to see that guy.

A: Thank you! I appreciate that!

Ek-6 K3 ile Yapılan Görüşmenin Deşifresi

A: Seninle hiç tanışmamış birine kendini nasıl tanıtırısın nasıl anlattırısın?

K3: Beni görebilirsin yani ben kendimi kimseye anlatamıyorum. Kimse beni nasıl görüyor nasıl anlıyor o, öyle?

A: Peki senin kendini tanımlamak için kullandığın bir kelime, bir sıfat, bişey var mıdır?

K3: Çok pozitif bir insanım. Eğlenmeyi çok seviyorum. Başka ne diyim? Çok ağlıyorum evet duygusalım. Ama çok rahat unutuyorum yani bir anda ağlıyorum 5 dk sonra tekrar mutluyum.

A: Güzel bir özellik. Peki, hayatında şu olmadan yaşayamam dediğin birşeyi var mı?

K3: Aşk

S: Peki, standart bir günün nasıl geçiyor?

K3: Gece çok geç uyuyorum sabah geç kalkıyorum işe gidiyorum işte açım. Çalışıyorum işim bitiyor, normalde arkadaşlarımla dışarı çıkıyorum bazen de çıkmıyorum ama normalde çıkıyorum. Geç saatlerde onlarla beraberim sonra eve gidiyorum tekrar açım ve uyuyorum, o kadar.

A: İşini biraz anlatabilir misin?

K3: İş. Baştan mı yani, geliyorum neler yapıyorum falan? Geliyorum sabahçı olursam mağazayı açıyorum, elektrikleri falan. Paspas atıyorum masaları siliyorum. Baristayım da ama bu işleri de yapıyorum. Sonra sabah iş yok oturuyorum. Aklımda bir iş geliyor kalkıyorum, onu yapıyorum, tekrar oturuyorum. Düşünüyorum, napimm, napimm, napimm? Aklımda bir iş geliyor onu yapıyorum. Sonra da eve gidiyorum akşam tekrar geliyorum. Serviste çalışıyorum müşteri varsa sipariş alıyorum, sipariş götürüyorum, sipariş yapıyorum. Sonra da çok yorgun oluyorum. Ağır sandalyeleri topluyorum. Buramda mor oldu bak.

S: Sandalyelerden mi?

K3: Evet, sandalyeler çok ağır. Sonra uykusuz eve gidiyorum. Uykum yok evde uyuyamıyorum sonra saat 3-4 te uyuyorum sonra tekrar sabah kalkıyorum

A: Peki nasıl hissediyorsun işinle alakalı?

K3: İşimi seviyorum. Hep işleri seviyorum. Bence iş kötü bişey değil yani her işi insan yapabilir. Bence bazı insanlar yolda para istiyorlar ya ben hayatımda sadece onu yapmıcam. Başka işlerin hepsini yapmıcam yani.

A: Buraya geldiğinden beri başka işler yaptın mı yoksa bu ilk işin mi?

K3: Evet yaptım. Ben ilk bulaşık yıkıyordum sonra orda baktım baktım baristalığı öğrendim ama barda çalışmadım. Servise çıktım, serviste hiç Türkçe bilmiyordum. Biliyordum da utanıyordum konuşamıyordum hiçbir şekilde. Servise çıktıktan sonra 1 hafta sonra nasıl konuşuyordum. Herkes şaşırdı bu kadın Türkçe biliyor muydu neden konuşamıyordu? Servise çıktım sonra serviste 2,5 sene garsonluk yaptım. Orada şeftim yani. En fazla maaşı ben alıyordum. Hem de sabahçı oluyordum 8 saat çalışıyordum falan. Sonra orada müdürle biraz sıkıntı yaşadık, anlaşamadık beni eziyet ediyordu, kıskanıyordu beni. Bilmiyorum hiç bişeyim yok da kıskanıyordu. Sonra ben güzel ortamlarda çalışmak istiyordum sonra ordan çıktım.

A: İşten bahsediyorduk, önceki işlerinde.

K3: Serviste çalıştım anlaşamadım falan çıktım. Madoda çalıştım tekrar 2 hafta. Ordaki müdür hiç iyi davranamıyordu ben yabancı olduğum için. Çok pis davranıyordu. Türklerle böyle davranamıyordu. O yüzden ben, ne diyorlar, faşist gibiymiş gibi bir karakteri vardı. Ben sevmedim çıktım oradan. Yoksa iş çok rahattı. Sonra çay bahçesine girdim. Tam anlatayım mı yoksa?

A: Nasıl anlatmak istersen, istediğin gibi?

K3: Sonra orada başladım. Orda 2 tane barista vardı. Normalde birisi izindeydi ben çalışıyordum. Yanımdaki baristayı işten çıkardılar. Serviste bir barista aldılar. Servisten sonra o eski barista izinden geldi beni işten çıkarttılar. Yani beni onun yerine aldılar sonra işsizdim, iş arıyordum. Çünkü evde canım sıkılıyor. Aileme de yardım ediyordum da yani kendi cebime giriyor paralarım, kendime harcıyorum. Eğleniyorum, dışarı çıkıyorum falan alışveriş yapıyorum. İş arıyordum. Neslişah arkadaşım beni aradı. Dedi burda barista arıyorlar falan, buraya girdim barista olarak. Burda karışık falan. Serviste çalışıyorum şimdi ramazan bitene kadar. Bayramdan sonra hallediyorlar diyorlar. Bakarız nolcak, şimdi bu durumdayım.

A: Peki, standart bir gününü anlatmanı istemiştin? O standart bir günün geldiğin ülkedeki ile farklı mı?

K3: Evet.

A: Nasıl farklı anlatabilir misin biraz?

K3: Yani önceki İran'dan ve Türkiye'den farkı söyleyeyim. İran'da ben okula gidiyordum. Burda okumuyorum. İran'da ben günlük 6 saat tiyatro çalışıyordum. Ben sabah 7 de kalkıp okula geliyordum, 2 ye kadar okuldaydım. 2 de kuaföre geliyordum, annemin kuaförü vardı. Orda yemek yiyordum 3 te tiyatroya geliyordum. Orada tiyatro sahneminiz vardı çalışıyorduk. Bazı zamanlar sahneye çıkıyorduk falan. Ben 4 sene tiyatro çalıştım. Gündüz saat 3- 9 kadar akşam çalışıyordum. 9 da tekrar kuaföre gidiyordum, orada annemi bekliyordum. 11 -12 falan o çıkıyordu eve gidiyorduk, uyuyorduk. Yani benim hayatım öyleydi tamamen. Çünkü tiyatroyu çok seviyordum yani eğleniyordum orad, bana eğlenme gibiydi, o kadar.

A: Burda böyle herhangi bir tiyatro grubu bulma gibi...

K3: Buldum evet. Cuma akşamları hatta gençlik merkezinde katılıyorduk. Gençlik merkezi bitti sahneye de

çıktık. Ben oynamadım da arkadaşlarım. Hatta Yalova da 1. olduk. Marmara Bölgeye çıktık, Bursa'daydı evet Bursa'da sahneye çıktık. Orada 5. Olduk. Sonra bitti yani, BSG'ye katılıyorum.

A: Nedir BSG?

K3: Tiyatro BSG şey merkezde Uğur Mumcu Merkezi var, orda sahne var, orada çalışıyoruz. BSG bir gruptu. Tiyatro eğitimi veriyorlar. Benim arkadaşım gençlik merkezi hocamız, orada da hoca. Hoca değil de orda kaptan, öyle diyorlar. Orada eğitim alıyordum ama işten dolayı katılmıyordum. Ama o yüzden Cumalar izin istiyorum ama ramazan bitene kadar iznimiz yok hatta o gün izinliydim beni çağırdılar işe.

A: 7 gün mü çalışıyorsunuz şu an?

K3: Evet. Yoksa katılıyorum. Cuma 6-9 a kadar akşam tiyatro eğitim alıyorum.

A: Seni buraya getiren süreci birazcık tarif edebilir misin, yani İran'dan buraya gelene kadar ne oldu? Nasıl başladı bu süreç?

K3: Neden geldim falan mı? Ben hakikaten Müslüman değilim, babam da değil annem de değil. Öyle boş değil yani sevmedik. Müslüman değiliz. Yani Müslümandık, babam annem çok Kuran okudular, çok kitap okudular, hep dindar okudular. Sonra onlar Hristiyan oldular, bana da söylediler böyle şöyle şöyle. Ben de okudum falan o kadar hakim değilim öyle şeylere, yani gerçeği söylüyorum. Bana sadece insanlık önemli. Onlar Hristiyanlar ama ben sadece Tanrıya inanıyorum. Bence bu yeter. Ben kimseye zarar vermiyim, insanlara iyi şeyler yapıyım, yalan söylemiyim falan ben bunları zaten biliyorum. Kimse bana öğrenmedi aklım biliyor, yani eğer insan kötü bişey yaparsa zaten biliyor kötü bişey yapıyor iyi bişey yaparsa zaten biliyor iyi bişey yapıyor. Kimse öğrenmeye gerek yok bence. O yüzden bence sadece insanlık önemli, ben buna katılıyorum. İran'da bu yüzden İran'da şeriat var. Kimse Müslüman olmazsa onu öldürebilirler yani. O yüzden benim babam da jandarmaydı İran'da. Anladılar, yani babama daha dikkatli bakıyordular onlar İran'da. Anladılar, babam kaçtı yani biz babam için kaçtık. Yoksa bizim o kadar sıkıntımız yoktu. Vardı ya mesela İran'da şeriat var, biz kapalı olmak zorundayız. Ne biliyim bize cezalar yapıolar. O kadar rahat değiliz; alkol içmek yasak, eğlenmek yasak, okulda erkekler kızlar ayrı yani öyle. Yani biraz fikrimiz rahat değil orda. Rahat düşünemiyoruz, rahat davranamıyoruz herkesle. Ama yani kendi ülkemizde yaşamak istiyorduk eğer öyle bişeyler olmasaydı yani falan falan. Yani anladılar, kaçtık buraya geldik.

A: Karar verme süreci nasıl gerçekleşti?

K3: Nasıl yani?

A: Yani bu sorunları yaşamaya başladınız ve ne noktada "evet artık gidiyoruz ve Türkiye'ye gidiyoruz" dediniz.

K3: Biz bayağı bi 6, 9 sene oldu biz Müslüman değiliz. 9 sene oldu ya da 10 sene tam hatırlamıyorum böyle. Ama 3 sene önce bunu anladılar ve babama dediler şey ne biliyim bişey geliyor ya kapıda emniyete gel sizle görüşmek istiyoruz, bu amacıyla onu dediler. Biz anladık ki sen Müslüman değilsin emniyete gel. Babam da anladı ki yani vaziyet çok kötü. Babam da başka bir şehre gitti. O şehirden Hristiyan arkadaşlarımız bize yardım ettiler, biz de buraya geldik.

A: Neden Türkiye'yi seçtiniz?

K3: Başka bir seçeneğimiz yoktu.

A: Ne kadar zamandır buradasınız?

K3: 3 sene 2 ay.

A: Ailenle beraber geldin değil mi?

K3: Evet.

A: Kardeşin var mı?

K3: Evet. Küçük kardeşim var, 12 yaşında okuyor burada.

A: Türkiye'ye gelmeden önce herhangi bir beklentin var mıydı Türkiye ile ilgili? Kafanda canlandırdığın Türkiye nasıl bir yerdi?

K3: Türkiye'deki insanları daha açık düşünüyordum ama onlar bence hala çok eski düşünüyorlar sadece bu. Yoksa başka bir beklemem yoktu çünkü biliyordum zaten sürekli Türkiye, Avrupa ile beraber olmak istiyor ama Avrupa böyle şeyler için zaten kabul etmiyor.

A: Genel olarak buradaki hayatını nasıl tanımlarsın peki?

K3: Hayatımı seviyorum ben her zaman hayatımı seviyorum. Çünkü her zaman hayatımı sevmek zorundayım. Eğer sevmezsem yapacak bişey yok yani napıyım, sevmiyim napıyım? Yani o yüzden seviyorum ama böyle kalmak istemiyorum. Daha üste gitmek istiyorum üste hala üst üst. Ben hayallerimde çok zengin bir insan olacağım ve tabiki Türkiye'de yaşamıyorum.

A: Diğer başka bir ülkeye gitmek istiyorsun?

K3: Evet evet. O yüzden buraya geldik zaten. Buraya geldik burada kalmayı istemiyorduk. O Hristiyan arkadaşlarımız bize dediler; burdan başka bir ülkeye gidebilirsiniz, biz buraya geldik, Trump bey Amerika'da President, böyle şeyler yaptı yani şimdi biraz durumlar çok kötü oldu.

A: Yani yurtdışına gitmek gibi bir planınız var ailecek?

K3: Evet evet.

A: Herhangi birleşmiş milletler ile bağlantınız var mı? Yani daha evvelki görüşmelerimde bu çok söylendiği

için sordum?

A: Peki, genel olarak burdaki yaşamınla burdaki yaşam deneyiminle kendi ülkendekini karşılaştırırsan ne söyleyebilirsin?

K3: Bunu biraz düşünmem lazım.

A: İstedğin kadar düşünebilirsin

K3: Ben İran'da daha rahat yaşıyordum. Neye göre, parama göre. İran'da çalışmıyordum. Tab iki yaşım daha küçüktü. 17.5 yaşında buraya geldim. 18.5 yaşında çalışmaya başladım ama kendim istiyordum. Belki İran'da 8.5 yaşında çalışmaya başlıyordum belki diyorum. Ama orda annemin işi vardı, babamın çok iyi bir işi vardı, paramız vardı, evimiz vardı, arabamız vardı. Yani bu tabi ki orda hiç bir zaman değil de her şey olabilir. Tabi orada %90 aileme yardım etmek zorunda değildim. Ama burda biraz onlara yardım ediyorum yani zorundayım. O yüzden diyorum ki maddi duruma göre İran daha iyiydi. Manevi duruma göre Türkiye'de kafam daha rahat. Öyle düşünüyorum.

A: Türkiye'de birçok göçmen var yani benim gördüğüm insanlar arasında da İranlı var, Suriyeli var, Iraklı var. Hiç seni başka bir ülkenin vatandaşı olmakla karıştırdılar mı? İranlısın ben biliyorum ama mesela senin Suriyeli falan olduğunu düşünen oldu mu ya da Iraklı olduğunu düşünen ?

K3: Tabi ki. Hatta bana diyorlar ki sen İranlı gibi değilsin. Konuşamazsam beni Türk zannediyorlar o kadar. Ama Arap demediler. Araplar gibisin hayır.

A: Türklere benzetiyorlar. Peki, nasıl hissettirdi bu sana? Ne düşündün?

K3: Tabi ki biliyor musunuz neden, ben mutlu oldum. Çünkü ben alıştım buraya, şey culture nolcak?

A: Kültür

K3: Buranın kültürüne de alıştım. O yüzden onlar gibi makyaj yapıyorum, onlar gibi giyiniyorum. O yüzden onlar gibi saçım, onlar gibi rahatım. İran'da pıstan pıstan şeyleri yapıyorduk. Neden? Çünkü ordaki kültür öyleydi. Zorundaydık yani, zorunda değildik ya da başka kızları görüyorduk. Onlar gibi burda da başka kızları görüyorum onlar gibi. Tabi ki benim yani ben her zaman ne istiyorum, kendi tarzımı giyiniyorum ama yani Türkler gibi yani kimse mesela anlamıyor. Ben kendi İranlıları görüyorum fark ediyorum onları. Ama beni fark etmiyorlar.

A: Neden sence?

K3: Diyorum ki ben bu kültüre alıştım, onları anladım ve onlar gibi davranıyorum şimdi. Hatta mesela cafede çok çay içiyorlar falan İranlılar. Türkler cafede de o kadar çay içmiyor o kadar. Belki hatta bi masaya bak, biliyorsun bu masa İranlı masası mı Türk masası mı. Böyle sigaralar var, çaylar var. Sigara içiyorlar, çay içiyorlar ama İranlılar öyle değil. İranlılar soğuk içecekler seviyorlar. Ben böyle şeylere çok dikkat ediyorum ya da İranlılar o kadar sigara içmiyorlar ya da şimdi eğer içerse Türkiye'ye geldim burda alıştım falan diyor. Yoksa İran'da o kadar içmiyorlar. Bende içmiyorum ama bilmiyorum yani bence tarzım için böyle zannediyorlar ya da makyaj yapmıyorum o kadar. İranlılar çok makyaj yapıyorlar. Çok konuştum.

A: Yok yok hayır çok güzel. Peki, mültecileri kelimesi hakkında ne düşünüyorsun? Var mı bununla ilgili fikrin?

K3: Fikrim var.

A: Paylaşmak ister misin?

K3: Paylaşmak istiyorum, kelimeleri düzeltiyorum

A: Tabi tabi istediği kadar düşünebilirsin.

K3: Bence böyle insanları... Sizde bir kelime var değil mi?

A: Nedir?

K3: Mesela biri çok fakir ya, deriz ya; yazık ya. Böyle bir his istemiyoruz biz. Ama bizi anlayın yani biz sıkıntılar yaşadık buraya geldik. Biz de siz gibiyiz yani. Biz de kendi ülkemizde yaşamak istedik. Biz de rahat yaşamak istedik. Ama yani bazı insanlar yabancılar ya da mültecilere çok kötü davranıyorlar ya da diyorlar gidin kendi ülkenize yaşayın, siz neden burada yaşıyorsunuz. Bazen ben oturuyorum, diyorum ya Türkler gibiyim. Dolmuşta oturuyorum benle konuşuyorlar; "ya bu Araplar falan filan geldiler bizim ülkemize yazık yaptılar" falan diyorlar. Ben de diyorum bende Türk değilim diyorum. Sonra hiç bişey demiyorlar. Yani böyle o zamanlar kendimi kötü hissediyorum. Yani mülteci kelimesini duyduktan sonra bu aklımıza geliyor. Bazı insanlar bize başka bir gözle bakıyorlar. Ya da erkekler böyle bize... Rahat konuşayım mı?

A: Tabi tabi.

K3: Orosupular gibi bakıyorlar bir gece için... Yok var öyle İranlılar, öyle bir Araplar. Ama her yerde öyle insanlar var ama hepimiz öyle değiliz yani, öyle bakmasınlar yani beni çok üzüyor üzüyor.

A: O kadar sıkıntılı konuşmaların üstüne biraz daha neşeli ve sakin şeylerden bahsedelim? Eğlenmek için ne yapıyorsun? Arkadaşlarımla falan eğleniyorum demiştin.

K3: Eğlenmek için... Evet çok eğleniyorum. Ben konuşmayı çok seviyorum. Ama o kadar değil daha. Aylık 2 kere 3 kere, o kadar değil... Ama yazın biraz daha oluyor. Ama normalde de eğlenmeyi çok seviyorum. Oturup konuşup gülmek falan muhabbet etmek falan. Çok konuşuyorum çünkü... Belli değil mi? Her şeyi yapıyoruz eğlenmek için sadece şey kullanmıyorum hiçbir şekilde sigara ya da marihuana falan. Hiçbir şekilde sevmiyorum onları eğlenmek için çünkü benim yaştaki çocuklar çok kullanıyorlar ve çok seviyorlar.

Eğleniyorlar falan ben hiçbir şekilde sevmiyorum ve tam tersi hiç sevmiyorum. Kimse benim yanımda böyle bişey yaparsa bağıryorum çağırıyorum. Hatta gidip onların yanına oturamıyorum o kadar.

A: Sosyal medyayı ne sıklıkta kullanıyorsun?

K3: Çok kullanıyorum. Benim hayatım sosyal medyasız çok fena oluyor.

A: Günde ne kadar, kaç dk, kaç saat geçiriyorsun sence?

K3: 8 saat uyuyorum normalde. Normal bi insan 8 saat uyur. 16 saat kalıyor. 12 saat telefodayım çalışmazsam eğer. Çalışsam eğer 4-5 saat falan. Ama ben sosyal medyayı sadece eğlenmek için kullanmıyorum. Ben şöyle çok hikâye paylaşıyorum ve hikâye de Farsça yazıyorum, siz anlamıyorsunuz genelde. Çok şey paylaşıyorum, kitap çok okuyorum ve kitaptaki şeyleri, neler öğreniyorum onları paylaşıyorum ve insanlar bilsinler. Onları bişey öğrenmeye, bişey anlatmaya çalışıyorum. Eğer bir kişi de değişsin de bana yeter. Benim storylerime bin kişi bakıyorlar ama biri değişsin bana yeter.

A: Ne ile ilgili oluyor genelde bunlar?

K3: Siyasi şeyle ilgili, dinli şeyle ilgili ve hatta nasıl bi insan bu hayatta güzel şeyleri daha fazla nasıl kazanabilir onları da paylaşıyorum. Psikoloji ile ilgili doğru mu söylüyorum.

A: Evet.

K3: Onları da paylaşıyorum ya da aşk ile ilgili şeyler. Her şeyi paylaşıyorum, bazı zamanlar komik şeyleri. Instagramda sadece boş değilim. Konuşmuyorum, fan gezmiyorum insanları bişeyleri paylaşmayı seviyorum. İnsanlar da bişey görsün, bişey bilsin, bişey anlansın. Yoksa özel hayatımı her dakika paylaşamıyorum öyle bi insan değilim. Öyle bişeyi hiçbir zaman sevmiyorum çünkü benim özel hayatım var ve o özel kalsın.

A: Peki, Farsça yazıyorum dedin. Kimlerin okuduğunu düşünüyorsun? Kimler okuyor?

K3: Benim 10 bin takipçim var. 9 bini kesin İranlı. Onlar için paylaşıyorum. Ama bazı zamanlar hatta fotoğraflarımı paylaşıyorum, caption yazıyorum hem Türkçe hem Farsça hem İngilizce yazıyorum. Herkes okusun yani ama genelde gerek yok çünkü tercüme yapıyor *Instagram*da. Bazen arkadaşlarım bana atıyorlar, ben Farsça yazıyorum ya da İngilizce yazıyorum. Diyorlar ne güzel yazdın. Türkçe'ye çevirdiler onlar. Hikâye lerimi, artık çeviriyorum çünkü herkes bana yazıyor, amin yazıyorlar. Farsça yazıyoruz ya dua falan zannediyorlar. Amin diyorlar bende bıktım bu aminlerden. Küfür ediyorum, amin diyorlar. Komik bişey diyorum, amin diyorlar.

A: Peki, 9 bin takipçim İranlı dedin. Peki, onlar İran'da mı yaşıyor genel olarak burada mı yaşıyor?

K3: Her yerde. Göstereyim sana, tamamen bunları kullanabilirsin. Fotoğraf çekip sana atayım mı bunları?

A: Evet.

K3: Fotoğraf çekip sana atayım mı bunları?

A: Olabilir, evet.

K3: Yaşları da yazıyor. Erkek mi kadın mı yazıyor ne kadar. Hep erkekler, evet, bunları fotoğraf çekip sana atıyorum.

A: Peki sosyal medyayı kullanım şeklini nasıl tanımlarsın? Yani daha çok bir şeyler mi paylaşıyorsun? Bakıyor musun? Kaydırıyor musun? Gözlemleyici misin yoksa paylaşımcı mısın?

K3: Paylaşımcıyım ben. Ben çok ikisi yani, karar veremiyorum. Hem bakıyorum, hem paylaşıyorum. Güzel bişey bulursam onu paylaşıyorum. Ben de bişey paylaşıyorum. Görüyorum, 10 kişi paylaşıyor onu. Ya da ben bazen hatta aklıma bişey geliyor, video çekiyorum kendimden, onu paylaşıyorum. Mesela biz de Muharrem var, bizim imamımız var Hüseyin falan var İran'da. Bizde değil, İran'da genelde herkes bunu... Çok üzülüyor, ağlıyor falan. Müslüman değiller ya çok... Ama bilmiyorum yani. Biz de ordaydık. Festival gibi olacak. Çok güzel şarkılar çalıyorlar, çok üzücü şarkılar da. Ben de seviyorum. Ben Müslüman değilim ama çok seviyorum. Hep diyorum bi daha İran'a gidersem, o zaman da gidiyorum. Çünkü herkes çok heyecanlı falan. Arkadaşlarımla çok eğleniyordum o zamanlarda. Mesela bunu paylaştım. O zamanlarda çok içecek veriyorlar insanlara. Plastik bardaklar var, karton bardaklar var. Onları yolda atıyorlar. Paylaştım ki, lütfen çöplük falan da koyayım da, topluyorlar ya, ne diyorsunuz onlara?

A: Temizlikçi, çöpçü.

K3: Temizlikçi, çöpçü falan... Onlara iş bırakmayın yani. Onlar da ailesi var. Sabaha kadar sizin yaptıklarınızı topluyorlar. Yani biraz insan olun. Böyle şeyleri de paylaşıyorum aklıma geliyor. Yani genelde böyle işte evet.

A: peki, 3 ayrı hesabın olduğunu söylemiştin bana? Neden 3 ayrı hesabın var?

K3: Bilmiyorum. Ama böyle oldu. Ama şimdi bir hesabım açtı İran'da. Buraya geldim hem fotoğraflarımı sildim. Yeni fotoğraflar paylaştım. Bu 9 bin sayfam. Hatta herkes diyor ben tiyatro oyuncusuyum. Diyorlar fotoğrafların nerde? Hepsini sildim. Çünkü. 300 tane falan fotoğrafım vardı. Hepsini sildim. Hatıralarım vardı hepsini silmek istedim. İran'da aşık oldum. Her fotoğrafımda hatıra vardı. Hepsini sildim. Lanet olsun bitti. Şimdi Türkiye'de başlıyorum yeni bir hayata. Yeni bir hayata başladım, internette de yeni bir hayata başladım. Yani hiç İran'da bir fotoğrafım yok internette şimdi. Bir sayfam da butikti. İran'a elbise gönderiyordum. O sayfamı kapattım. Kendi sayfamı yaptım. Bu sayfam boş duruyor. Bir sayfam da özel sayfam. Orda çok takip ediyorum. Herkesi takip ediyorum. Yani butikleri takip ediyorum, şarkı paylaşıyorlar onu takip ediyorum. Sevdiğim aktör, aktris falan takip ediyorum. Herkesi takip ediyorum. Çünkü 9 bin

sayfamda herkesi takip etmiyorum.

A: Neden?

K3: Az kalsın.

A: Yani çok takipçisi olan bir sayfanın az kişiyi mi takip etmesi gerekiyor sence?

K3: Gerekmiyor ama ben herkesi orda takip etmek istemiyorum yani. Normalde de özel sayfaları herkesi takip etmiyorum yani herkes beni takip ediyor, ben onu takip etmiyorum. Sevdiğim sayfaları takip ediyorum ama orda sevdiğim sayfaları takip etmiyorum. Çünkü çok fazla oluyor da, arkadaşlarımı göremiyorum. Butikte bir elbise görüyorum, şarkı falan... Arkadaşlarım nerde? Neden benim fotoğrafımı beğenmedin falan diyorlar. O sayfada dada rahat.

A: Anladım. Ne tür fotoğraflar paylaştığını söyleyebilirsin?

K3: Kendi fotoğraflarımla, kendi çektiğim fotoğraflarımla, şarkıları çok paylaşıyorum. Türkiye'ye geldikten sonra ben tercüme yapmayı çok seviyorum. Hiç bilmiyordum. Çünkü başka bir dil öğrenmeyi hiç sevmiyorum. Ama şimdi Türkçe öğrendim. Şimdi anneme diyorum ki; "anne anne biliyor musun bu şarkıda ne diyor, tercüme yapıyorum" diyorum. Ve hatta burda çok yardım ediyorum. Türkçe bilmiyorlar ya, onlara yardım ediyorum, tercüme yapıyorum. Türkçem o kadar iyi değil de ama yine..

A: Lütfen, gayet bütün sorularıma hiç takılmadan cevap verebiliyorsun. Gayet de iyi yani. Peki, bir paylaşımı yaparken geçirdiğin o süreci bana anlatabilir misin? Yani bir şey senin hesabında fotoğraf olana kadar ne oluyor? Nasıl karar veriyorsun bir şey paylaşmaya?

K3: Güzel olsun yani.. Ben kendi fotoğrafımı paylaşıyorum da o fotoğraf çok güzel olsun. Ben onu paylaşıyorum. Güzel olmasa paylaşmıyorum ya da bazı şeyler kendi halimi anlatıyor. Yazılar, şarkılar, videolar ya da bazı şeyler insanları değiştiriyor. İnsanları dedim ya bişeyler anlatıyor, onları paylaşıyorum. Kendi fotoğraflarımı çok güzel olursa paylaşıyorum. Yoksa güzel olmazsa... Selfie falan her gün her gün atmıyorum. Paylaşmıyorum her gün. Güzel olursa paylaşıyorum. Güzel olmazsa paylaşmıyorum. En güzel halimi herkes görsün.

A: Peki, burada paylaştığın fotoğraflar kendi ülkende paylaştığın fotoğraflardan farklı mı?

K3: Biraz.

A: Nasıl?

K3: Burda daha rahat paylaşıyorum fotoğrafı. Daha açık paylaşıyorum. Çünkü İran'da... Normalde burda dışarı çıkıyoruz, fotoğraf paylaşıyorum. İran'da da öyleydi. İran'da kapalıydım. Daha kapalı fotoğraflar paylaşıyordum. Yoksa ailemle ilgili bişey değil yani ben çok rahat bir insanım. Sadece kıyafetler farklı oldu.

A: Peki, seni hiç tanımayan biri, mesela ben sana arkadaşlık isteği gönderdim, ne görüyorum? Kim, görüyorum? Nasıl birini görüyorum? Hesabında ne görüyorum.

K3: Çok İran'ın rejimine karşı bir insan. Güzel, tatlı bir kız. Gururlu biraz, öyle diyorlar. Ama çok samimi. Yani dedim ya hep güzel yüzümü gösteriyorum. Ama böyle şimdi kendimi çok güzel hissediyorum. Video çekiyorum, paylaşıyorum makyajsız. Yani çok samimiyim. Görüyorum Instagramda herkes bu ..... (32:52) yok yani. Böyle makyajsız fotoğraf falan paylaşmıyor. Ama ben çok rahatım. Hatta canlı yayına çıkıyorum böyle. Komik bişey olursa kahkaha atıyoruz böyle 2 de, 3 te. Bence sosyal medyadaki insanlar daha doğal. Burda normal hayatta herkes bir mask takılıyor ama orda bazılar fake hesapla kendi gibi gösteriyor yani. Ben normaldeki hayatta da kendimi gösteriyorum. Mesela hiçbir zaman kendime bozmadım. Mesela karşımda bir insan oturuyor, onun için böyle mesela kahkaha atmayı... O yüzden de mesela bazı insanlar beni sevmiyorlar. Öyle işte..

A: Şimdi birkaç tane fotoğrafının üzerinden konuşmak istiyorum.

K3: Seçtin mi?

A: Evet. İlk önce buraya sabitlediğin story grubun var. Myself başlığında olanlarda neler var?

K3: Burda kendi fotoğraflarım var. Hep kendim, ben varım fotoğraflarda.

A: Diğerleri nedir?

K3: Bu şiirdir. Şiir değil de bişey yazıyor. Burda yazıyor, mesela bikaç tanesini tercüme yapıyorum anlarsın yani. "Çok istiyorum birine, sonuna kadar sevmek için, bi kişiyle aşkla benle paylaşsın. Onun nefesi bana şiir olsun. Bana kitap okusun ve ben onun gözlerine bakayım" Yani tam tercüme yapamıyorum. Şiir gibi bişey, öyle anlatıyor. Böyle bi insan, böyle olsun, böyle şöyle. Bende hayatımda şöyle bir insanı çok arıyorum. Ama bu zamanda bulamıyorum. Bunu çok beğendim, arkadaşım yazdı, burda etiketledim hatta. Onun paylaştığı şeyi bende paylaştım.

A: Üçüncüsü nedir?

K3: Bu da; neler yaptım, özel şeyler ya da komik şeyler paylaşıyorum hikâye de ya da siyasi şeyler. Bişey yazılar paylaşıyorum ya da kendi yaptıklarımı bazen paylaşıyorum, her zaman paylaşmıyorum. Bu kendi yaptıklarım ama genelde, her zaman değil.

A: Birazda fotoğraflara bakalım.

K3: Dedim ya ilk günkü gibi renkli renkli.

A: Birazda bu videodan söz edebilir misin?

K3: Bu kadınlar günü için paylaştık. Ben sevdim bu videoyu. Güzel konuşuyor yani. Anladınız mı, İngilizce

yazıyor zaten. Bazı kadınlar çok acı yaşıyorlar. Onlar için paylaştım. Yani onları kurtarmaya çalışmıyoruz da yani böyle şeyler yapmayın, insanlara bişey diyoruz yani. Diyorum belki biri anlasın, biri değişsin, onun için zaten. Bu bir challenge dı. O gün herkes paylaşıyordu ve bişey yazıyordu. Bende paylaştım ve bişeyler yazdım.

A: Bundan biraz bahsedebilir misin?

K3: Burda 3 yaşındaydım. Burda 13 yaşındaydım. Burda da şimdi. Ve bu da challenge dı, 10 sene önce. Ama ben iki 10 sene mi paylaştım ve dedim ki ne kadar değiştiğim yani, her yaşında farklı bir yüzüm var. Ama diyorlar ki; şimdi bu fotoğrafa çok benziyorsun.

A: Bilmem, dediğin gibi her yaşında farklı görünüyorsun.

K3: Hatta bişey diyeyim mi. Her fotoğrafta başka bir yüzüm var. Ve gerçekten photoshop yapamıyorum. Sadece fotonun rengini değiştiriyorum. Hiç bişey yapamıyorum. Ona öyle oluyor, bilmiyorum neden?

A: Sen bu fotoğrafa baktığında ne hissediyorsun, 10 yıl öncesiyle alakalı? Ya da şimdiyle alakalı?

K3: Çok hatırlarımı hatırlıyorum. Ne kadar hayatın değiştiği... Hiçbir zaman düşünemiyorum mesela ordan, İran'dan, çiçekli bir evden Türkiye'ye gidiyim. Böyle küçük bir apartmanda yaşıyım. Ya da kendi ülkemden ayrılıyım, başka bir ülkeye gidiyim. Hiç düşünemiyordum yani. Bu fotoğrafla bu fotoğraf arasında çok değişik şeyler yaşadım ve eğer bunları anlatırsam bi 3 yıl zaman lazım.

A: Bir de bundan bahsedebilir misin son olarak?

K3: Bu bizim President İran'daki şimdi, Ruhani. İngilizce konuşuyor şimdi ama çok saçma sapan İngilizce konuşuyor. Ve diyor ki ben ülke dışında okudum, üniversite okudum. Ama yalan söylüyor yani bize. Ve bu eski President olmuyor, padişahımız ve ona göre çok güzel İngilizce konuşuyor. 40 sene önce böyle konuşuyordu. Böyle sert, ciddi, kaliteli bir insandı. Ama şimdiki bakın, ... (39:24) bitiyor, mahvediyor.

A: Yani bunu paylaşmanın sebebi, bu iki karşılaştırmayı yapmak mıydı?

K3: Evet, çünkü ben bunlara katılıyorum. Rejimimize katılmıyorum, nefret ediyorum. Kaçıyorum onlardan yani değişmesini istiyoruz. O yüzden çalışıyoruz. Ama İran'da... eğer ben bunu İran'da paylaştıysaydım ..... (39:49) uyguluyordu. Neden? Çünkü orda sıkıntı vardı. Ama ben yine orda da paylaşıyorduk bazen ve annemle o kadar kavga ediyorduk ki böyle şeyler için. Zaten annem ülke dışına çıkmayı çok istiyordu. Babam kabul etmiyordu. Yanında kaldık sonra geldik. Yoksa annem çok istiyordu benim için. Çünkü ben okulda falan sosyal medyada çok paylaşıyorum böyle şeyleri ve bu sıkıntı oluyor.

A: Başına bela açmamı istemediği için..

K3: Aynen.

A: Çok teşekkür ederim benimle görüştüğün için ve bana zaman ayırdığın için.

K3: Rica ederim.

Ek-7 K4 ile Yapılan Görüşmenin Deşifresi

A: Öncelikle teşekkürler. Benimle bunu yapmayı kabul ettiğin için.

K4: Rica ederim.

A: O zaman başlayalım ilk soruyla birlikte.

A: Seninle hiç tanışmamış birine, seni hiç tanımayan birine kendini nasıl anlattırısın, kim olduğunu? İstedığın kadar düşünebilirsin, aklına gelen şeyleri söyleyebilirsin.

K4: Ben aslında da öyle bir şey yapmıyorum. İnsanlar benimle arkadaş olduğunda beni tanıyabilirler.

A: Yani birçok insan için bu böyledir. Diyelim ki sana kendini anlatan birkaç kelime söylemeni istesem ya da bir sıfat. Nasıl bir insan olduğunu düşünüyorsun?

K4: Ben feministim ve aynı zamanda ateistim. Neler söylemem gerekiyor başka?

A: Bir şey söylemek ya da daha fazla bir şey söylemek zorunda değilsin. Sana gelen şeyleri, hissettiğin şeyleri, düşündüğün şeyleri söylemen yeterli benim için. Peki hayatında şu olmadan yaşayamam dediğin bir şey var mı?

K4: Anlamadım.

A: Yani hayatında şu kişi, şu eşya, şu şey, şu düşünce bunlar olmadan yaşayamam dediğin bir şey var mı? Mutlaka bunların hayatımda olması lazım.

K4: Hayır

A: Yani mesela feministim diyorsun, ben de öyle, benim için hayatımda cinsiyetler arası eşitliğin olması mecbur hayatımın yer yerinde. Ben bunun olmadığı bir hayatı düşünemiyorum kendim için. Senin için böyle bir şey var mıdır? Kimileri aile diyebilir, ailem olmadan yaşayamam; kimileri evcil hayvanım diyebilir, kedim köpeğim diyebilir. Senin için böyle bir şey var mı?

K4: Benim kedim var, ailem var, her şey var ama onlar olmadan yaşayamam demedim. Ya da hissetmiyorum çünkü ailem bir gün gidebilir. Ben mesela gittim, oralardan uzaktayım şu an. Ama bu görüşmeyi daha önce yapmadım, hazır değilim. O yüzden biraz bilmiyorum ne cevap vermem gerekiyor.

A: Senin verdiği tüm cevaplar değerli. O yüzden benim bir beklentim yok. Sadece sen ne demek istiyorsan ben onları dinlemek istiyorum. Belki ilerleyen zamanlarda açılırsın sorular geldikçe. Peki, standart bir günün nasıl geçiyor? Sabahtan kalkıp akşam yatana kadar neler yapıyorsun?

K4: Türkiye'de sabah kalkıyorum. Kahvaltımı yapıyorum. Biraz okuyorum. Sonra işe gidiyorum akşama kadar. Sonra akşamda geldiğim zaman yine uyuyorum.

A: Neler okuyorsun, biraz okuyorum dedin?

K4: Farsça kitaplar okuyorum. Şu an Türkiye'de olmadığı için mesela Afganistan'da benim ..... (03:30) vardı. Getiremedim buraya. Çok zordu. Şu an pdf olarak bazı kitaplar okuyorum.

A: Afganistanlısın değil mi?

K4: İranlı Afganistan.

A: İranlı Afganistanlısın. Peki geldiğin ülkede nasıldı hayatın? Standart bir günün?

K4: Orda okuyordum. .... (03:57) kurdum. Hastanede çalışıyordum. Aynı zamanda kendi özel faaliyetlerimi yapıyordum, devam ediyordum şu ana kadar.

A: Ne gibi faaliyetler yapıyordun?

K4: Instagramda gördünüz galiba. Facebook ve Instagramda.

A: Seni buraya getiren süreci tarif edebilir misin bana? Yani Türkiye'ye nasıl geldin? Nasıl başladı buraya gelme hikâyen?

K4: Ben aslında bilmiyorum.

A: Cevap vermek istemiyorsan vermeyebilirsiniz. Ne kadar zamandır buradasın peki?

K4: 3 yıldır buradayım.

A: 3 yıldır burdasın. Ailen Afganistanda mı?

K4: Evet.

A: Buraya gelmeden önce Türkiye ile ilgili beklentilerin var mıydı? Ne düşünüyordun burası ile alakalı?

K4: Bir şey düşünmüyordum. Dizilerde görmüştüm sokakları, insanları. Bir şey düşünmüyordum öyle özel bir şey.

A: Geldiğinde nasıl buldun peki?

K4: Nasıl buldum mu?

A: Yani geldiğin zaman ne düşünmeye başladın Türkiye ile alakalı ya da buradaki yaşamında alakalı?

K4: Yaşamak çok zor burda. İnsanlar en çok, herkes öyle değil ama, yabancı diye bakıyorlar. Bazı yerlerde iş vermiyorlar. Az para veriyorlar. Öyle çalıştırıyorlar. Ondan sonra bilmiyorum bu kelime uygun mu, biraz Türkçesini nasıl söyleyeyim, biraz faşist. Evet, bazı yerlerde öyle bir hareketler gördüm.

A: Ne gibi hareketler gördün böyle düşünmene sebebiyet veren?

K4: Yani, bir yerde iş görüşmeye gittim. Patronla görüştim. Dedi, nerelisin? Bilmiyordu benim yabancı olduğumu. Dedim, İranlıyım. Sonra güldü bana. Hahaha İranlı, sonra herkes güldü bana.

A: Nasıl hissettin bu durumda?

K4: Kötü hissettim kendimi çok. Yani İranlıyım, komik bir şey değil.
A: Sence ne düşünmüşlerdir gülerken? Neden güldüler yani sana İranlı olmana?
K4: Bilmiyorum. O gün yeni gelmişim. Türkçe’de bilmiyordum kendimi açıklamak ya da neden gülüyorsun diyemedim. Sonra çıktım.
A: Burdaki yaşamını kendi ülkedeki yaşamınla karşılaştırırsan ne diyebilirsin? Nasıl farklılıklar var? İkisinin arasında ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar var?
K4: Tabiki Türkiye daha iyi benim için. Ama benziyorlar. Mesela benim en büyük sebebim, ülkemden çıktığım için, dindi. Yani söylemiyordum herkese. Tehditler, savaşlar, kötü davranışlarla karşı olucaktım. Burada da aynı.
A: O konuda çok bir farklılık yok diyorsun. Peki bir feminist olarak Türkiye’de yaşamak nasıl sence?
K4: Bir feminist olarak Türkiye’de yaşamak, o da zor. Çünkü Türkiye böyle bakıyorsun, güzel birşeyler görüyorsun. Ama içine girdiğin zaman dertleri hissedebilirsin kadınlarda. Tecavüz var. Mesela geçen 2,5 yaşında bir çocuğa tecavüz ettiler. Özgenur konusunda.
A: Peki mülteci kelimesi hakkında ne düşünüyorsun? Bir fikrin var mı? Kelime olarak bu kelime sana ne hissettiriyor? Bir fikrin bir düşüncen var mı bu kelimeyle ilgili?
K4: Mülteci, Farsçaya çevirsem yani tehlikeliden kaçtın, mülteci oldun bir ülkede kendini korumak için. Öyle biliyorum kelimesini.
A: Peki bu kelimeyi kendinle özdeşleştiriyor musun kendinle bağlıyor musun? Sana yakın bir kelime mi bu, seni tarif edebilir mi?
K4: Hiç düşünmedim bunu aslında. Şu ana kadar şimdi belki evet ama ne zamana kadar sürer belki ilerde rahatsız olabilirim.
A: Peki hayatını burda mı devam ettirmek istiyorsun yoksa başka bir yere gitmek istiyor musun?
K4: Başka bir yere gitcem evet.
A: Neresi var aklında? Var mı bir yerler?
K4: Kanada, Amerika, Avrupa fark etmiyor.
A: Herhangi bir başvuru yaptın mı bununla alakalı? Yani bir süreç var mı? Yoksa henüz burda mısın?
K4: Başvuru için ben UN’a başvurdum. Ve ondan da kabul oldu. Kabul ettiler beni sonra da bekliyorum.
A: Bundan sonra bekleme ile geçiyor. Peki, sen İranlı ve Afganistanlısın. Senin başka bir yerden başka bir ülkeden olduğunu düşünen oldu mu hiç?
K4: Evet, bazen sen İranlılara benzemiyorsun, bazen Türk gibisin. Bazen Hindistanlı gibisin.
A: Öyle demeleri sana nasıl hissettiriyor? Herhangi bir şey düşünüyor musun bununla ilgili?
K4: Bir şey hissetmiyorum. Hayır. Ben onlara karşı değilim seviyorum hatta.
A: Peki birazcık da böyle daha sakın, güzel sorulara geçelim. Eğlenmek için ne yaparsın?
K4: Eğlenmek için, dansı çok seviyorum ve resim çizmeyi çok seviyorum. Başka, okumak da seviyorum kitap okumak.
A: Burda herhangi bir dans ya da resim ile ilgili herhangi bir faaliyetin var mı?
K4: Dans yok ama resim var. Ama şimdi yeni değil. 10 yıl önce yaptım. Nasıl söyleyeyim? Şu an 23 yaşındayım. Okul var ya sınıf 3, 4 o zamanlar yaptım.
A: Buraya gelmeden önce yapıyordun yani.
K4: Evet. Göstereyim isterseniz.
A: Görmek isterim tabiki.
K4: Fotoğraflarım çok var.
A: Sorun değil. Fotoğraflardan hazır bahsederken, biraz evvel mülteci kelimesiyle, ilgili ne düşünüyorsun dedim. Sende bana bir tanım yaptın. Peki, mülteci diyince gözünün önüne nasıl bir fotoğraf geliyor? Bir görüntü söylese bana. Bu kelimeyi böyle söyleyip gözünü kapatsan ne görürsün? Gözünün önüne ne gelir?
K4: Yorum sayfası, bir tane ..... (13:53) sitesi, bir tane fotoğraf var mülteciler için. Bikaç tane kadın, çocuklar var. .... (14:02) gidiyorlar. O geliyor bana.
A: Evet, kadınlar ve çocuklar daha çok.
K4: Şu an sen sordun o aklıma geldi en çok. Bi tanesini buldum.
A: Sen mi çizdin bunu? Çok güzel görünüyor. Yeteneklisin.
K4: Bu 77. Yani yıl 87, şu an 89.
A: 2 yıl önce.
K4: Hayır. Şu an 98.
A: Ne tür şeyler çiziyorsun?
K4: İnsan, evet. İnsan ve yayla, manzara.
A: Çok fazla sizin dilinizden kelimemiz olduğu için anlayabiliyorum arada. Bizim için de manzara.
K4: Evet, bizde de manzara.
A: Peki, sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsun?
K4: Sıklık?
A: Yani bir gün içinde kaç saat harcarsın Instagramda? Dakika, saat?

K4: Önceden çok azdı. Belki 2 saat falan. Ama şu an biraz daha fazla oldu.

A: Neden öyle?

K4: Instagram öyledir yani, içine girdiğin zaman vakit kaybediyoruz. O yüzden bir plan yapmam gerekiyor. Hahh buldum. Biri bu, şu an fotoğraf çektim o yüzden öyle oldu. Bu, bu..

A: Çok güzel görünüyorlar. Hala çiziyor musun?

K4: Türkiye’de yeni bir yer buldum. .... (16:46) Sanatta. 1 hafta sonra açılacaklar. Belki ona katılıcam.

A: Kurs gibi mi?

K4: Kurs gibi. 1 ay bi giricem. Çünkü bayadır yapmadım. 1 ay içerisinde elim alışacak. Hatırlıcam. Ondan sonra kafama göre işeyler yapıcım.

A: Peki, sosyal medyayı nasıl kullanıyorsun, bir şeyler paylaşıyor musun? Yoksa daha çok paylaşılanlara mı bakıyorsun?

K4: Daha çok paylaşıyorum.

A: Ne tarz şeyler paylaştığını söyleyebilirsin?

K4: Anlamadım.

A: Ne tarz şeyler paylaştığını söyleyebilirsin? Ne gibi fotoğraflar paylaşıyorsun yani?

K4: Fotoğraflar, kadın fotoğrafları paylaşıyorum. Kadın vücudu paylaşıyorum. Yazıyorum ve en çok da Facebook’ta din hakkında yazıyorum. Ve fotoğraf bulursam, ona uygun bir fotoğraf paylaşıyorum.

A: Peki neden bunları paylaşıyorsun? Senin için neden önemliler?

K4: Neden paylaşıyorum. Bir nedeni var. Birincisi sayfa benimdir yani istediğim şeyleri paylaşıyorum. İkincisi, insanlar görünce okuyacaklar, düşünecekler. Evet o yeterli.

A: Peki, şu an paylaştığın fotoğraflar, buraya gelmeden önceki paylaştığın fotoğraflardan farklı mı?

K4: Biraz.

A: Anlatabilir misin biraz neler?

K4: Önceden derken kendi ülkemde?

A: Evet kendi ülkende?

K4: Kendi ülkemde sayfam açık değildi. Ailem bilmiyordu bunu. Akrabalarımın izin vermiyordum benim. Mesela Facebook sayfam var, request gönderebilirsiniz. Öyle yapmıyordum. Tehlikeliydi bi de çünkü benim için. Kendi fotoğraflarımı paylaşmıyordum. Mesela kendime bir selfie çekip paylaşmıyordum. Ama burda açtım. Herkese kendim request verdim baksınlar diye.

A: Sence bu değişim yeni hiç kimseye izin vermediğin bir sayfadan herkese requesti senin attığın bir değişime gitmek senin için nasıl bir deneyimdi?

K4: İlk çok heyecanlıydim. Baksınlar, nasıl karşılayacaklar, neler söyleyecekler. Benim için sanki bir şey kazandım. Kendimi öyle hissediyordum.

A: Senin için o sayfanın anlamı nedir? Yani Instagram sayfasının ve içinde paylaştıklarının senin için anlamı nedir? Sana ne ifade ediyorlar? Yani o sayfanın sahibi olmak, birine request gönderdiğinde onu görmesi. Ya da şöyle söyleyeyim önce. Hiç tanımiyorsun birini, mesela ben. Ben sana bir request gönderdim ve kabul ettin. Ben o sayfaya girdiğimde nasıl birini görüyorum, o sayfanın sahibi nasıl biri, ne düşünüyorum sence?

K4: Benim için önemli değil. Şu an ben mesela sayfam açıktır. Herkes request, *Instagram* açtıktan sonra request gönderemiyorsunuz. Direkt takip ediyorsunuz. O insan beni tanımiyor. Fotoğraflara, yazıları okuyunca benim hakkımda ne düşünüyor, yani iyi düşünürse iyi ama kötü düşünürse etkilenmiyorum. Ve vazgeçmiyorum.

A: Neden vazgeçmiyorsun peki? Vazgeçmiyorum dediğin şey ne?

K4: Çünkü ne kadar negatifler gelince senin yolun doğrudur.

A: O zaman birazcık onlar üzerinden konuşalım. Birkaç tane buraya sabitlediğin storyler var. Bunları bana birazcık anlatabilir misin? Yani tüm bu storylerin burada olmasının anlamı ne?

K4: İnsanlar baksınlar.

A: Senin için bir çeşit eğitim aracı mı yani insanları eğitmek ya da fikirlerini değiştirmek?

K4: Olabilir. Tabu, Tabuyu bilir misin? O tabuyu kırmak istiyorum ben. Kadının vücudu mesela şurda biz bunu yeni yaptık, bu hikâye yenidir yani. Bakarsan en son 2 saat önce paylaştım. Ama bunlar 2 ya da 4 gün öncedir. Mesela şurda Instagram ..... (23:06) ediyor. Kadınlar ..... (23:15) ben fotoğrafımı paylaştım bir kere. Bi kere de ilk önce bunu paylaştım mesela. Bu çiçek yoktu ilk. Sadece kedimle fotoğraf çekip paylaştım. Instagram sonra bunu sildi ve dedi ki eğer bir daha paylaşırsan sayfayı kapatıcım. Ama sonra ben bunu böyle paylaştım ve çiçekte oraya koydum. Onu silmedi. Bi daha silmedi. Bunu belki unuttum. Bunu daha yeni paylaştım. Bunu silmedi ama erkekler böyle fotoğraflar çekip paylaşabilirler. Hiçbir sıkıntı yok.

A: Evet, burdaki eşitsizliği göstermek istiyorsun.

K4: Mesela şu fotoğraf society says ok ama bana yok diyor. Yok diyor not ok.

A: Bundan biraz bahsedebilir misin?

K4: Bunu din benim ihtiyacım yok, dinin bana ihtiyacı var.

A: Evet, yeterince anlaşılır diyorsun. Ne diyordun?

K4: Bu fotoğrafı neden paylaştım? Çünkü birkaç tane arkadaşlarım vardı yazıyordu. Hatta biri var Facebook'ta hala yazıyor. Bana ..... (25:04) gönderiyor. İstemiyorum diyorum ama yine yazıyorlar. Ben Christian, Budist, İslam dinde varsa ihtiyacım yok benim. Onların bana ihtiyacı var. O yüzden bana sürekli yazıyorlar. Zaten böyledir. Din can yok, nefes alamıyor ki, böyle bunun gibi bir şey değil.

A: Bi de bunu merak ediyorum.

K4: Kadınlar, bilmiyorum nasıl söyleyeyim. Bi kadın olarak dışarı çıkmak istiyorsun. Bakıyorsun, en çok kadınlar böyle; benim tüylerim var. Bacaklarımı alamadım. Spora gitmiyorlar. Gidemiyorlar. Yani bir sürü planları iptal ediyorlar o yüzden. Epilasyona gidip ondan sonra karar veriyorlar. Ne kadar acı çekiyorlar epilasyonda. Ne için yapıyorlar bunu. Society ne demek?

A: Toplum

K4: Toplum society mi. Camia?

A: Aynen camia.

A: Camia kabul etsin. O camia kimler? Neden bunu yapıyorlar? Bende bunu paylaştım. Bu zaten Gigi Hadid bir aktördür. Los Angeles'ta bir partide şöyle geldi. Yani bunları hiç almadı, direkt alamadı. Bunları bilerek almadı ki bunlar çirkin değil. Ben temizlikte karşı değilim. Ama bu temizlik bu tüyler kadınların hayatında bi kural olursa ben ona karşıyım. Ben mesela spora gidiyordum. Bakıyordum mesela şurda erkekler tüylü var. Hiç umrunda değildi yani biri baksın. Bu kadar tüyleri var bacaklarda şurda, umrunda değil. Kimse de demiyor ki sen pissin, çirkinsin. Çünkü gözlerde normaldi bu. Ama bi kadın böyle giderse nolacak sence?

A: Aynı tepkiyi almayacak.

K4: Aynı tepkiyi almayacak ve o kadar kötü tepkilerle karşılaşacak ki o kendini kötü hissedecek. Kendinin güveni var ya o düşer. O yüzden biri estetik ameliyatlar yapıyor. Biri epilasyona gidiyor. Biri laser yapıyor. Öyle.

A: Kendilerine acı çektiriyorlar.

K4: Evet. Ne için? Ben bunu soruyorum ne için.

A: Bi de bundan bahsetmeni istiyorum.

K4: Period. Türkçesi bilmiyorum. Period diyorum.

A: Anlıyorum seni.

K4: Benim ülkemde period o kadar... Dün period günüydü. Dünyanın 28, evet. Hem bunu paylaştım ben. Bu kalsın burda. Bir de burda bişey yazdım period için. Kendimin bir hikâye m. Annem bana, çeviri var mı? Okuyabiliyor musunuz? Bilmiyorum doğru çevirmiş mi?

A: İlk cümleyi anlayamadım. Diğerlerini anlayabiliyorum ama.

K4: Bu bir diyalog. Birinci cümle bir diyalog. Annemin bir diyalogu söyledi ben çocukken. Bana dedi gittiğin zaman markete gittin zaman adama söyle ki siyah poşete koysun, görünmesin. Bende parayı aldım. O zamanlar böyle değildi. Süpermarkete gidiyordum söylüyordum benim böyle bir ihtiyacım var. Adam veriyordu. Migros gibi falan değildi. Öyle değildi. Ben de öyle gittim söyledim bi tane ped ihtiyacım var. Siyah poşete koyun. Neden bilmiyordum ben. Sadece annem bana söylediği için böyle yaptım. Bilmiyordum o zamanlar period nedir? Soruyordum mesela anneme, bakıyordum pedler kanlı, kanlı pedleri görüyordum. Korkuyordum. Hastayım diyordu. Neden hastasın, git doktora. Yok iyileşmicem ben. Bende zannediyordum, kanseri mi var, ne var, ölecek mi, korkuyordum. Kendim period olduğum zaman öyle düşünüyordum.

A: O zamana kadar öyle düşünüyordun.

K4: Evet. Ve ben kendim period olduğum zaman baktım. Bende vücudumdan kan geliyor. Banyoya gittim. Hepsini burda yazdım. Banyoya girdim. İlk gün ben period olduğum zaman hiçbir zaman unutmıcam. Ne kadar ağladım. Saatler banyoda kaldım. Dua ettim, korkuyordum ve sonra anneme dedim ben de senin gibi hasta oldum. Ve annem beni kucağına aldı. Sarıldı. Bu hastalığı her kız bluğa girdiği zaman her ayda bu hastalığı geçiriyor. Evet öyle dedi. Bende kabul edemiyordum her ay ve kendimi çok kötü hissediyordum. Böyle böyle yürüyordum. Utanıyordum ve hatta bundan sonra kendime bile ped alamıyordum. Önceden mesele rahat rahat gidip anneme alıyordum. Ondan sonra kendime bile alamıyordum. Ve ona onun için bir soru sordum. Yürürken böyle herkes bana bakıyor. Kan mı çıktı öyle düşünüyordum. Hatta bi kere teyzemin evindeydim. Period oldum. Benim kuzenim böyle kızgın, angry evet sinirli bir hale geldi. Bağırды o kanlı ped kimindir, tuvaletin çöpüne koymuş. Bizi rezil etme gibi bişey söyledi. Ve öyle söyledi ve gitti ve ben çok utandım. Kırmızı oldum bile böyle. Ve sürekli ağlıyordum ve kendimi kötü hissediyordum. Bazen diyordum ki keşke ben kız olmasaydım erkek olsaydım.

A: Peki, bu düşüncelerden ne zaman kurtuldun? Nasıl kurtuldun ya da?

K4: Nasıl kurtuldum... ben önceden çok Müslümandım. Oruç tutuyordum, namaz kılıyordum. Afganistan'a gittiğim zaman 14 yaşındaydım. Hala Müslümandım. Ama içimde bişey hissediyordum. Mesela İran'da bazı şeyleri görüyordum haberlerde. Ki mesela kadınları alıyorlar, hicab olmayan insanları alıyordu. Ben içimde bir savaş yapmak istiyordum. Ben de hicabsız dışarı çıkmak istiyordum. Beni de alsınlar bende bağırayım. Öyle hissediyordum. Diyordum bunların din değil. Afganistan'a gittik. 8 yıl ordaydım ben. Benim bir sevgilim vardı. 15 yaşındaydım. Tecavüz etti, evet.

A: Devam etmek istemiyorsan etmeyebiliriz.

K4: Evet, ne diyordum. O zamana gittim. Ne zaman bu düşüncelerden kurtuldum, o andaydı. O anda değildi. Böyle düşünüyordum mesela benim ..... (36:24) yok, ... (36:26) bitti. Bundan sonra neden benim.. İlk günler çok kötü geçti. Kendimi kötü hissediyordum. Suçluyordum sürekli kendimi. Ve böyle düşünüyordum. Şimdi o rahat rahat yaşıyor, ben neden böyleyim. Hayat neden bana böyle geçiyor. Bir tane hayvan için mi? Sonra bir şarkıcı var, Şahin Necefî. Onun bir tane şarkısı çıktı. Onun adı ..... (37:07). Çok kalabalık yaptı o şarkıdan. Çünkü o dinden dolaydı. Dine karşı bir şarkı söyledi ve herkes onu hatta İran hükümeti onu dedi ki herkes onu bulduğu zaman kafasını kestiği zaman ona para vericem. Selman Rüştî'yi tanıyor musun? Onun gibi, evet. Ben şarkıyı ilk dinlediğim zaman dedim neler söylüyor. Bende onu suçladım. Küfür söylüyor bu.

A: Burdada aynı küfür.

K4: Küfür demek ondan değil. Küfre, yani dine karşı söylüyor. Sonra Facebook'ta sayfa açtım. Bikaç tane arkadaş buldum. O da gizli. Facebook'ta izin yoktu bana. Arkadaşlarımda sosyal medyadan Necefî'nin şarkıları her şey vardı, okuyordum yazıları. Okuyordum, okuyordum. Sonra bir arkadaşım ile konuştum. O da ateistti. Ben dedi m ben Müslümanım. Ben şüphe etmicem. Korkuyorum falan. O da dedi ki sadece git Kuran oku. Ben de tamam dedim. Kuran okudum. Tavsir, ne varsa, hepsi vardı orda, hepsini okudum. Ve sadece soruyordum şurda neden böyle yazıyor? Bana saçma sapan cevaplar veriyordu. Git Tavsir oku. Biliyor musun Tavsir ne?

A: Evet.

K4: Ben Kurandan sorular soruyordum. Onlar beni Tavsire beni oku diyordu. Neden Tavsir, ben düşünebilirim. Öyle öyle geçti geçti, ki ben de düşüncelerim değişti. Ve öyle..

A: Peki, bana söylemek isteyeceğin başka bişey var mı, anlatmak isteyeceğin bu konuyla ilgili, hayatınla ilgili?

K4: Aslında çok var da Türkçem yetiyor olsa biraz daha konuşabilirdim, iyice açıklayabilirdim.

A: Bence yeterince güzel açıkladın. Teşekkür ederim bana zaman ayırdığın için.

K4: Rica ederim.

Ek-8 K6 ile Yapılan Görüşmenin Deşifresi

A: Tekrardan teşekkür ediyorum benimle konuştuğunuz için. İlk sorumuz sizinle hiç tanışmamış birine kendinizi nasıl anlatırsınız? İlk kez tanıştığınız biri, mesela bana, kendinizi nasıl anlatırsınız? Mesela sizi tanımlayan, sizin kim olduğunuzu anlatan kelimeler, sıfatlar var mıdır? Siz kendinizi nasıl tanıtırınız birine? İlk biriyle tanıştınız?

K6: İşe ilk başladığım zaman mı?

A: Yok yok kendinizin kim olduğunu, nasıl bir insan olduğunuzu... yani misal ben konuşkan bir insanımdır, çok konuşurum, işte arkadaş canlısı olduğumu düşünürüm. Sizin için bu nedir?

K6: Ben az konuşurum. Çok az konuşurum.

A: Hayatınızda şu olmadan yaşayamam dediğiniz bir şey var mı? Yani ben yaşarken mutlaka buna ihtiyacım var. Benim için ailedir, arkadaşlarımdır. Bu benim için. Sizin için hayatımda mutlaka bunun olması lazım, bu şeyin ya da bu kişinin olması lazım dediğiniz bir şey var mı?

K6: Anneme çok ihtiyacım var.

A: Burada standart bir gününüz nasıl geçiyor? Yani uyanıyorsunuz ne yapıyorsunuz?

K6: Normal günde çalışıyorum. 8 saat 10 saat çalışıyorum. Sonra spora gidiyorum. Ondan sonra gelip yemek yiyiyorum. Telefona bakıyorum. Bazen nargile içiyorum. Sonra yatıyorum.

A: Peki, bu anlattıklarınız İran'da farklı mıydı? Yani oradaki standart bir gününüz nasıl geçiyordu?

K6: İran'da sabahtan uyanıyordum, başlıyordum üniversitede. Ben İran'da hiç çalışmadım yani. Sadece orda işe başladım. Orda olmaz üniversitede, mecbur çalışıyorsun. Ondan sonra Amerika'ya, her yere gidiyim.

A: Ne okuyordunuz?

K6: Ben burda mekanik.

A: Mekanik?

K6: Makine

A: Buraya nasıl gelmeye karar verdiniz?

K6: Nasıl geldim yani?

A: Evet, nasıl geldiniz?

K6: Kaçak geldim. Van tarafından geldim İran'dan, Hazer'den kaçak geldim.

A: Ordayken nasıl karar verdiniz buraya gelmeye?

K6: Bir kişi beni getirdi.

A: Ne kadar zamandır burada yaşıyorsunuz?

K6: Şu an 6 sene

A: 6 sene oldu. Neden Türkiye'yi seçtiniz?

K6: Mecbur Türkiye'ye geldim. Çünkü bir sıkıntım var, mecbur burası çok yakın. Biraz daha rahat. Çünkü Arap memleketleri sevmiyorum. Türk daha yakın, kelimeler aynıdır, 3000 kelime aynı. Burda daha rahat. Zaten Türkiye'yi çok seviyordum ben.

A: Daha önce gelmiş miydiniz Türkiye'ye?

K6: Yok ilk.

A: Tek başınıza mı geldiniz?

K6: Yok ablam ve eniştemle geldim.

A: Buraya gelmeden önce Türkiye ile ilgili ne düşünüyordunuz? Herhangi bir fikriniz var mıydı?

K6: Çok seviyordum. Çünkü İran'da çok film den gördüm. Çok müziklerine baktım. Türkiye'yi çok seviyordum yani. Bugün burda daha rahat.

A: peki, geldiğinizden beri fikriniz değişti mi burasıyla ilgili?

K6: Evet, çok değişti. Çünkü İran'da her şey yasak. Ama burda daha rahat. Burası da Müslüman, İran'da Müslüman ama burda hükümet biraz sıkıntılı, siyaset sıkıntılı. Ama burası biraz daha açık.

A: Yani Türkiye ile ilgili düşündüğünüz şeyleri karşıladı Türkiye.

K6: Evet.

A: Buradaki hayatınızla ilgili ne söyleyebilirsiniz? Nasıl bir hayatınız var?

K6: Hayat normal gidiyor. Yani 3 sene önce 4 sene önce daha iyi gidiyordu ama şu an burda da İran gibi ekonomik sıkıntı var. Biraz daha zor gibi gidiyor. Çünkü benim çalışma iznim yok. Herkes öyle, mülteciler bu şekilde. Bazen hayat zor gidiyor. Ama sıkıntı yok, gidiyor. Çünkü ben mecbur buraya geldim. Sıkıntı yok gidiyor ama biraz zor gidiyor.

A: Peki, Türkiye'de kalmayı mı düşünüyorsunuz yoksa başka bir yere mi gitmeyi düşünüyorsunuz?

K6: Yok, gidicem. Çünkü mülteciler mecbur gidiyor.

A: Neresi var aklınızda? Var mı herhangi bir ülke?

K6: Şu an ben Amerika'ya yazdım. Görüşmeye gittim. Haber bekledim ne zaman beni ister diye.

A: Buradaki yaşamınızla İran'daki yaşamınızı biraz karşılaştırabilir misiniz? Yani oradayken mesela öğrenciydiniz, burada çalışıyorsunuz. İki arasındaki farkları biraz anlatabilir misiniz bana?

K6: Üniversite gibi aynı orda gibi var yani fark etmez, güzel. Güzel benim, nasıl söyleniyor, kurs... öğretmen,

hoca her şey güzel. Ama İran biraz bunu düşünüyor, daha pahalı yani üniversite falan. Çünkü orda özel dersler var. Ama burda daha rahat gidiyor üniversiteye. Daha para az veriyor, rahat okuyor. Her şey daha rahat biraz.

A: Burada okudunuz mu hiç, burada herhangi bir üniversitede?

K6: Arkadaşlarım çok Kayseri’de okudu üniversitede. Kayseri Erciyes Üniversitesi oraya çok gittim, onları gördüm.

A: Neden önce Kayseri’deydiniz?

K6: Orda ders seçtim. Bir de annem rahat gidip geliyor.

A: Birleşmiş Milletlere mi kayıtlısınız?

K6: Evet kayıtlıyım. Ankara’dan kayıtlıyım Birleşmiş Milletlere, 2013.

A: Orada sunulan şehirlerden biri miydi Kayseri size? Yani orada size bir seçim imkanı mı sundular nereye gitmek istediğinize dair?

K6: Yok orda siz seçmiyorsunuz. Sadece size söylüyorlar. Şu an hiç seçmiyor.

A: Yani onlar söylüyor size nereye gideceğinizi.

K6: Ben Kayseri’yi seviyorum. Söyle kimse orda var, akraba orda var. Mesela anne.. Ama başka kişi onlar seçiyor.

A: Mülteci kelimesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

K6: Mülteci kelimesinde bir insan çok sıkıntı var. Bir yere mecbur gidiyor ki başka bir memlekete, rahat hayat için gidiyor. Çok sıkıntı var mültecilerde. Ben bu kelimeyi duysam bir insan sanki çok zor hayat gidiyor. Ama mecbur. Çünkü bazen sıkıntı var memleketinde. Herkes istemiyor vatansız. İstiyor ki vatan kalıyor, vatan ... gidiyor iş yapıyor. Bazen bu memleket sıkıntı var, sen çık. Mülteciler onu düşünüyor ki hayat çok zor. Şu an çok kalabalık. Her memleket sıkıntıda. Asya’dan İran, Suriye.. Mülteciler çok sıkıntılılar.

A: Kendinizi bu kelimeyle tanımlıyor musunuz? Yani ben mülteciyim diyor musunuz?

K6: Sevmiyorum bu kelimeyi.

A: Sevmiyorsunuz. Neden sevmediğinizi biraz anlatabilir misiniz?

K6: Çünkü düşünüyorum herkes başka birşey size bakıyor. Burda bu şekilde. Ama ben düşünüyorum Europe’dan daha rahat size bakıyor. Ama İran, Türkiye, Suriye, Arap, Asya’dan bu şekilde biraz başka birşeyine bakıyor. Sen aynı fakir gibisin diye bakıyor.

A: Burada da çok fazla yurtdışından gelen, yaşayan insanlar var. Irak’tan, İran’dan, Afganistan’dan çok fazla insan var burada. Sizi başka herhangi bir ülkenin vatandaşı zanneden oldu mu? Mesela İranlısınız ama sizinle ilk tanıştılar mesela Iraklı ya da Suriyeli olduğunuzu zanneden oldu mu? Öyle olduğunuzu düşünen oldu mu?

K6: Amerika dedi. Amerika, Kanada’yı daha çok seviyorum. Asya’yı sevmiyorum.

A: Peki, normal bir gününüzde eğlenmek için ne yaparsınız? Yani günlük eğlenmek, zaman geçirmek için..

K6: Zaman geçirmek için söyledim ya, sabah uyuyorum. Ondan sonra işe başlıyorum. Sonra eve geliyorum spora gidiyorum. Biraz telefona bakıyorum, nargile içiyorum. Anne baba İran’dan konuşuyorum. Bu şekilde...

A: Aileniz İran’da yaşıyor?

K6: Evet.

A: Sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

K6: Instagram, Telegram, Whatsapp’tan, Facebook’tan biraz.

A: Kaç dakika ya da saat harcıyorsunuzdur bir günde?

K6: Çok sosyal medyayı sevmiyorum. Sonra zaman boş gidiyor. Bazen iş yok yani eve dönüyorum, 1-1,5 saat, ama işim var yarım saat-45 dakika.

A: Peki, nasıl kullanıyorsunuz sosyal medyayı? Yani daha çok başkalarının paylaşımlarına mı bakarsınız yoksa çok paylaşım yapar mısınız?

K6: Evet, paylaşıyorum. Instagram çok paylaşıyorum. Siyaset birşeyler yazıyorum.

A: Bir sonraki sorumda ne tür şeyler paylaşıyorsunuz?

K6: Siyaset, çok siyaset yazıyorum. Çünkü ben düşünüyorum ki bu hükümet napıyor? Ben bunların yazıyorum ki millet bakıyor bir hareket yapıyor.

A: Sizi takip edenler genelde İran’da mı yaşıyorlar?

K6: Evet

A: Yani sadece onlara bir şeyler söylüyorsunuz.

K6: Evet. Sadece siyaset yazıyorum ki bakıyorum ki millet biraz hareket yapıyor.

A: Peki, bir fotoğrafı paylaşmaya karar vermeniz nasıl oluyor? Yani tamam ben bu fotoğrafı paylaşmalıyım ya da bunu paylaşmalıyım derken nasıl karar veriyorsunuz?

K6: Nasıl karar veriyorum?

A: Yani mesela neden bir fotoğraf değil de diğer fotoğraf?

K6: Bir fotoğrafa bakıyorum, nasıl düşünüyorum bunu? Bunu bakıyorum mesela yazıyorum hicab, sıkıntı var. Bi fotoğrafı seçiyorum, millet bakıyor biraz düşünüyorum, biraz hareket etmeli.

A: Etkili olacağını düşündüğünüz şeyleri...

K6: İnsanlar bazen değişiyor. Bazı insanlar kafa biraz kapalı.

A: Peki Türkiye'ye geldiğinizden beri paylaştığımız şeyler İran'dayken paylaştığımız şeylerden farklı mı?

K6: Evet, burda biraz daha açık. İran çok kontrol yapıyor. Polis çok kontrol yapıyor. Bazen aynı babama eziyet yapıyor. Ama şu an biraz daha açık yapıyorum. Biraz farklı.

A: Peki, aslında ilk soruma biraz benziyor bu. Sizinle hiç tanışmamış biri Instagram hesabınıza girdi. Nasıl bir insan görür orada? Nasıl bir kişiyle karşılaşır? Yani oraya bakan sizin hakkınızda ne düşünür?

K6: İnsanlar mı Instagrama bakıyor?

A: Yok yok başka biri sizin Instagramınıza girdi. Sizin fotoğraflarınıza bakıyor.

K6: Bu insan siyaseti çok seviyor. Bazen çok sporu seviyor. Spor-siyaset bu şekil yapıyorum. Başka bişey, ailemi çok seviyorum. Düşünüyor ki bu aileyi çok seviyor, anne-baba-kardeşi çok seviyor. Çünkü onların fotoğrafı çok bende.

A: Biraz da aslında fotoğraflarınızın üstünden konuşmak isterim. Bazı fotoğraflarınızı göstericem size. Onlarla ilgili sizden birazcık konuşmanızı isteyeceğim.

K6: Bana bunu anlatabilir misiniz?

A: Bu zaman İran bi tane market gibi aynı Carefurr, bir gün hepsi ateş gibi yandı. İnsanlar, itfaiye var, insanlar çok öldü orda. 32 kişi. Ben bunu duydum, millet hepsi ağlıyor. Çünkü herşey orda İran yasak yaptı, o zaman bazı malzemeler yok. Su atıyor ama malzemeler az, millet hepsi orda öldü.

A: Altındaki yazıda ne yazıyor?

K6: Ben yazdım burda, bir millet ağladı. Bir kişi öldü, bi millet ağladı.

A: Bununla ilgili biraz anlatabilir misiniz?

K6: 10 sene önce bu kişi, millet itiraz yaptı, hükümet-siyaset değişiyor. Bunu hapse gönderdiler. Ben bunu yazdım ki millet sizi unutmadı. Bazen idam cezası.. Ama millet sizi seviyor, unutmadı. Çünkü millet sizin hakkınızı... Bunu yazdım. O zaman bunu hapishaneye gönderdiler. Çok kişiler İran hapishaneye gönderdiler. İdam yazdı, her gün tecavüz yaptı. Bunu yazdım, bu hükümet bu siyaseti sevmiyor. Ben bunu yazdım.

A: Bana tekrar bu kişinin ismini söyleyebilir misiniz?

K6: .....

A: Tam olarak yazamıcam. Yazmama yardım eder misiniz?

K6: .....

A: Bununla ilgili konuşabiliriz.

K6: Bu bayram..... Bu sofraya var, herşey pişirilmiş, mesela bu zencefil, bu mesela yumurta, bu yeşil mercimek, bu ayna gibi, bu çiçektir. Başka bu paradır, eskiden para güzeldi. 13 gün bayram.... 13 gün bu sofraya kalıyor her ev..

A: Anlamı nedir bu sofranın peki?

K6: Anlamı, mesela ayna kendini görüyor. Bu söyler ki hayat yenileniyor. Bu parake yani para duruyor, istemez sizin. Ondan sonra bu, nasıl söyleyim, aynı ekmeğe gibi sofraya duruyor, ekmeğe gitmiyor. Bu sağlam gibi, sarımsak, aynı doktor gibi siz her zaman sağlam duruyor, onu yiyor. Başka bu, siz ne söylüyor, sumak; siz bazen yoğurt atıyor bunu, soğan atıyor. Soğan kesiyor, atıyor bunu.

A: Bilmiyorum.

K6: A-101 de falan var. İsmi ne söylersiniz? Kırmızı, biber yok da.

A: Sumak mı? Baharat mı?

K6: Baharat, evet baharat. Siz bazen soğan atıyor.

A: Evet, evet sumak. Yumurthanın anlamı?

K6: Yumurta bazen hariç.... Bazen güzel sofraya ona geldi mi, hiç bişey değil o. Güzeldi mesela soframız. Bu balık. Bu kırmızı balıktı. Bundan sonra geldi yani bu sofraya değil. Millet bunu yavaş yavaş... Başka çiçek; hayat, bahar. Bazen Müslüman gibi... Başka kişiden bi tane kitap var, hafız, aynı Mevlana. Bazen ... başı bunu okuyor.

A: Yani bir bayram sofrası bu aslında.

K6: Evet bayram sofrası.

A: Peki, burasıyla ilgili buradaki hayatınızla ilgili benim paylaşmak istediğiniz herhangi bir şey var mı? Türkiye ile ilgili, buraya gelişinizle ilgili?

K6: Ben son günkü oraya gidiyim, yani orda işim bitti, Amerika'ya gidiyim, bişey yazıyım. Birinci millet önemli burda. Çünkü 1 sene Kayseri, 1 sene orda, insan sıkıntılı. İnsan düzgün hareket yapıyor. Hiç yere sıkıntı yok, fark etmez. Ben İran'lıyım, siz Türk, o Suriyeli, fark etmez, insan güzel. Kanuna bakıyor her memleket. Kanuna bakıyor, her yere ki gidiyorsun, farkındasın. .... Çünkü çok mülteciyle geldim. Yalan söylemiyor. Ben bunları çok seviyorum. Ak Parti gibi yani. Çünkü Kayseri Ak Parti gibi var yani herkese yardım ediyor. Ondan sonra her şeyden memnun oldum yani burda sıkıntı yok. Sadece bir sıkıntı var, ben mülteciyim. Sadece çalışma iznim yok. Başka bişeyde sıkıntı görmedim. Ben ailem orda, gidiyor, geliyor, sıkıntı yok. Aynı İran gibi. Her şeyden memnun oldum burda. Hiç sıkıntı yok. Sadece bir sıkıntı var. Çalışma izni. Başka bişeyde sıkıntı görmedim. Her şeyi seviyorum. Bazen bi çalışma izni sıkıntı.

A: Peki, çalışma izninizin olmaması burada çalışma sürecinde size nasıl sıkıntılar yarattı?

K6: Herkese vermiyor. Biraz sıkıntı. Yani siz bunu alıyor, herkes bunu almıyor. Çünkü o sigorta istiyor. Millet orda çalışma izinsiz çalışıyor. Sigorta yapmıyor. Daha az maaş alıyor, burda hayat gidiyor. Yani patronlar istemiyor. Bu şekil daha rahatsız çalışıyor mülteciler.

A: Yani patronlar size farklı mı davranıyor iş sürecinde?

K6: Ben her fabrikaya iş de yaptım bu şekil. Allaha şükür güzel patronlar bana baktı. Ama arkadaşlarım, evet. Asıl mesele siz gidiyor orda işe başlıyor vatandaş, 2000 alıyor. Bir mülteci 900 mesela. Bu şekil farklı. Bişey oluyor mesela sigorta yok. Polis geliyor ceza yazıyor ama o eli kesti, faydası yok. Bu sıkıntı. Ben başka bir sıkıntı görmedim. Çünkü ben her zaman kanun... Çünkü ben oruç tutmuyorum. Ama bu millet orucu seviyor. Ben mesela şu an dışarı gidiyim, şunu içmiyorum. Sigara içmiyorum ama millet seviyor. Aynı İran gibi. Bu şekil hareket ediyor kimse bişey söylemiyor. Boş boş konuşmuyor. Kanun bu şekilde. Şu an bu millet ... seviyor. Şu an polis bu şekil yapıyor, siz her zaman kimlik var, siz izinsiz bir yere gitme, ben bunu yapmıyorum. Her zaman sıkıntı yok. Fark etmez siz nerde kalıyor. Ben bu şekil düşünüyorum. Belki başka kişi ayrı düşünüyor.

A: Teşekkür ederim aban vakit ayırdığınız için. Çok sağolun gerçekten çok yardımcı oldunuz.

Ek-9 K7 ile Yapılan Görüşmenin Deşifresi

A: Öncelikle teşekkürler, bunu yapmayı kabul ettiğiniz için.

K7: Rica ederim. Bişey değil.

A: Sizinle hiç tanışmamış birisine kendinizi nasıl anlatırsınız?

K7: Nasıl yani?

A: Yani kendinizi anlatmak ya da tanıtmak için kullandığınız bir kelime, bir sıfat, bir şey var mıdır? Şöyle bir insanım demeniz için.

K7: Sıfat yani?

A: Evet, yani nasıl tanımlarsınız kendinizi?

K7: Yani mesela sakın bi insan. O kadar yani. Mesela spor var. Çok seviyorum sporu.

A: Hayatımda şu olmadan yaşamayacağım dediğiniz bir şey var mı?

K7: Yok.

A: Standart bir gününüz nasıl geçiyor?

K7: İş, sabah zaten. Saat 6-7. Sonra eve gidiyorum. Sonra spor, fitness. Sonra gezme aileyle beraber yani.

A: Nereliydiniz bu arada?

K7: Irak, Bağdat.

A: Peki bu standart bir gününüz orada farklı mıydı?

K7: Orda?

A: Evet, Irak'ta.

K7: Tabi, farklı. Çok farklı hem de.

A: Nasıl farklıydı?

K7: Siz biliyorsunuz şu anda Irak'ta savaş değil ama güvenlik yok yani. O sebeple yani biz hep burda yaşıyoruz yani. Bi de mesela hava güzel. Irak'ta hava çok sıcak. Hayat burda bize kolay. Yalova'da bi de şey çok güzel, mesafe çok kısa. Biz de mesela Bağdat çok büyük, İstanbul da çok büyük. Küçük bir şehir yani. Ben her yere gidiyorum.

A: Sizi buraya getiren süreci tarif edebilir misiniz? Yani buraya gelmeye nasıl karar verdiniz? Nasıl başladı buraya gelme süreci?

K7: Ben 2014 Türkiye'ye geldim. Daha önce ben Türkçe bilmiyordum. Hatta ziyarete gelmedim. Bu birinci yani. Ben Bağdat'ta yaşıyorum ama 3-4 sene Erbil'e gittim. Çünkü Erbil hem sakın hem mübarek bir yer yani. Bağdat biraz seküler yani. Deaş geldi, Erbil çok yakın. Ben ve eşim son bir karar verdik. Sonra Türkiye'ye geldim.

A: Beraber oturdunuz karar verdiniz yani.

K7: Aynen aynen.

A: Bir sonraki sorum ne kadardır burada yaşıyorsunuz ki 5 yıldan beri buradasınız. Neden Türkiye'yi seçtiniz?

K7: Neden Türkiye? Güzel bir soru. Çünkü Arap ülkeleri, Arap devletleri bizi istemiyorlar. Bi de mesela çok Arap var. Mesela Ürdün... Hem vize istiyorlar hem de çok para ve çok yani nasıl söylenir, Türkler çok iyi konuşuyorlar mesela. Araplar biraz sıkıntılı. O şekilde biz Türkiye'ye geldik yani.

A: Ailenizle birlikte geldiniz?

K7: Evet. Zaten Mıla burda. 1 sene önce geldi.

A: Türkiye hakkında herhangi bir beklentiniz var mıydı? Yani kafanızda Türkiye'yi nasıl canlandırıyordunuz?

K7: Ekonomi?

A: Yani hangi konudan bahsetmek isterseniz. Yani düşündüğünüz gibi mi buldunuz Türkiye'yi?

K7: Nasıl yani?

A: Türkiye'ye gelmeden önce burası hakkında ne düşünüyordunuz? Var mıydı bir fikriniz?

K7: Yok.

A: Yoktu.

A: Buradaki hayatınızı nasıl tanımlarsınız? Yani mutlu musunuz? Buraya geldiğiniz süreç içerisinde nasıl yaşadınız?

K7: 1-2 sene çok sıkıntı vardı. Çünkü dil çok zor yani ve iş. Dil yok, iş yok. Dil var, iş var yani. Ben çok fazla Türkçe... Ama mesela şu anda bişey istiyorum, hemen alıcam. 1., 2. Yıl çok zor ama ben şimdi çok mutlu. Burda kalmaya devam..

A: Burada kalacaksınız?

K7: Evet, aynen.

A: Buradaki yaşamınızı, ülkenizde bıraktığınız yaşamınızla karşılaştırırsanız ne söyleyebilirsiniz? Yani, evet burası dil hakkında zorluk yaşatmış size ama dili de öğrendikten sonra işiniz var. Mutluyum da diyorsunuz. Yani bir karşılaştırma yapmanızı istesem gelmeden önceki hayatınızla, ne söyleyebilirsiniz?

K7: Yani, vallahi çok zor yani, sadece ev başka bişey yok, arkadaşlar yok, Şimdi başka yani, şimdi belki Türk

arkadaş şu an 100-200 kişi var benim arkadaş yani ama çok fazla tanıyorum, İstanbul'da tanıyorum, Yalova'da tanıyorum. Tabi çok iyi şimdi. Daha öncesi yok yani. Kimse yok, sadece ben ve eşim. Televizyon var.

A: Burada pek çok yabancı arkadaş var. Ben de bu araştırma sırasında birçok insanla çalışma fırsatı buldum. İranlı, Suriyeli, Iraklı. Size, mesela Iraklısınız ama, başka bir yerden olduğunuzu düşünen oldu mu hiç? Böyle ilk sizle tanıştılar mesela, İranlı mısınız ya da Suriyeli misin diyen oldu mu?

K7: İranlılarla bir arkadaş, çünkü yani benim ofis, ben çalışıyorum yani bu ofis benim... Bir arkadaş var, bir İranlı kız var yani çok iyi, çok seviyorum yani hakaten.

A: Yani başka ülkelerden de arkadaşlarınız var. Peki, sizin başka ülkelerden olduğunuzu düşünen oldu mu? Yani Irak haricinde herhangi bir yerden olduğunuzu düşünen oldu mu? Mesela tanıştılar sizinle ve nereli olduğunuzu söylemediniz.

K7: Yok olmadı.

A: Peki, mülteci-sığınması-göçmen kelimeleriyle ilgili ne düşünüyorsunuz? Fikriniz nedir bu kelimelerle ilgili?

K7: Mülteci?

A: Evet.

K7: Mülteci olmak çok zor. Çünkü çok bekliyorlar burda. Yani mülteci bir hedef var. Türkiye'ye aynen istasyon yani. 1-2-3 sene bilmiyorum nereye gidiyorlar. Ama bir hata yaptık yani. Normal ikamet lazım. Bu çok iyi yani. Ama biz geldik hemen mülteci.... Ben şu anda mülteciyim. Bu 5. Yıl. Hiçbir şey yok yani. Amerikan Amerikan fırsat geldi yani ama Amerikan Başkanı bir kanun çıkardı. Irak, İran, Suriye bilmem ne hepsi daha fazla bekliyorlar yani.

A: Yani aslında başka bir ülkeye gitmek gibi bir planınız vardı bir dönem.

K7: Tabi, evet evet.

A: Biraz böyle sıkıntılı konulardan, can sıkıcı şeylerden bahsettik. Azcık da böyle hafif şeylerden bahsedelim. Eğlenmek için yaptığınız bir şey var mı burada?

K7: Nasıl yani?

A: Yani boş vakitlerinizde keyif almak için, bahsettiniz aslında biraz.

K7: Aynen geziyoruz. Şu anda Ramazan var yani. Bu şekil başka bişey yok yani. Gezmek mesela; Bursa, İstanbul... Sen biliyorsun mesela bişey alıcam Bursa'da .... var yani. Burda hiç bişey yok. Çok küçük yani.

A: Bazı şehirlerin arasında geçiş yolu gibi. Sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsunuz? Instagramı mesela ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

K7: Facebook, Instagram ve şu anda Snapchat. Çok fazla kullanmıyorum.

A: Günde kaç dakika ya da saat vakit harcadığınızı söyleyebilirsiniz?

K7: Ne zaman telefon açık, hemen Facebook'a gidiyorum. Bakıyorum ne var ne yok, sonra kapatıyorum.

A: Peki, kullanım şeklinizi nasıl tanımlarsınız? Yani sadece bakıyor musunuz?

K7: Sadece bakıyorum. Hepsine sadece bakıyorum.

A: Peki, paylaştığınız zaman ne tür fotoğraflar paylaştığınızı söyleyebilirsiniz?

K7: Fotoğraf, nasıl?

A: Yani, mesela Instagramda daha çok ne gibi fotoğraflar paylaşıyorsunuz?

K7: Artist fotoğraf mesela. Spor, benim takım çok bakıyorum yani... Bu kadar yani.

A: Evet, takım fotoğrafları var, kızımızın fotoğrafı var. Aile yani...

K7: Şimdi bunlar çok eski yani, eski tarih. En yeni bu. Belki 3 ay önce.

A: Peki, bu fotoğrafları paylaşmaya nasıl karar veriyorsunuz? Yani neden bu fotoğraflar? Yani neden mesela takımınızın fotoğrafları?

K7: Anladım. Yani mesela şu anda bu kızım, ben gördüm beğendim, hemen Instagram..

A: Fotoğraflarınızın üzerinden de konuşabiliriz biraz.

K7: Mesela bu benim arkadaş. Bu Irak'ta yaşıyor, 15-20 seneden beri tanıyorum. Çocukluk arkadaşı yani.

A: Eski fotoğraflarımda var dediniz. Bunlar buraya gelmeden önce mi?

K7: Yok. Şimdi mesela bu Bursa. 3 sene önce belki, 4 sene önce. Burda mesela Yalova'da şelale.

A: Yani bunların hepsi Türkiye'ye geldikten sonra paylaştıklarınız.

K7: Tabi tabi hepsi.

A: Türkiye'ye geldikten sonra mı açtınız Instagram hesabı?

K7: Evet. Daha önce Instagram yoktu bende. Ama Facebook çok eski bu, belki 7 sene.

A: Paylaştığınız fotoğraflar kendi ülkenizde paylaştığınız şeylerden farklı mı diye soracaktım ama buraya gelmeden önce paylaştığınız herhangi bir fotoğraf yok. Facebook üzerinden konuşalım. Orada paylaştığınız şeylerden farklı mıydı? Yani Irak'tayken paylaştığınız şeylerden farklı mı bunlar? Yoksa o zaman da ailenizin, işte gezdiğiniz yerlerin fotoğraflarını mı paylaşıyordunuz?

K7: Yok, alakası yok.

A: Farklı şeyler miydi?

K7: Evet.

A: Ne gibi şeyler paylaşıyordunuz Irak'tayken?

K7: Yani nasıl anlamadım biraz. Anlatır mısınız?

A: Tabi tabi. Benim bir sonraki sorum aslında Türkiye'ye geldikten sonra paylaştığınız fotoğraflarla Irak'tayken paylaştığınız fotoğraflar arasında fark var mı gibi bir soruydu? Ama Instagram hesabınızda Türkiye'den önce herhangi bir fotoğrafınız yok. Ama mesela Facebook'u ele alalım. Ona eski dediniz, Irak'tayken de kullanıyordunuz. Orada paylaştığınız şeylerle bunlar arasında fark var mı? Yoksa benzer şeyler mi paylaşıyorsunuz?

K7: Yani hiç fark yok, aynı.

A: Peki, aslında ilk sorduğum soruya biraz benziyor. Sizi hiç tanımayan biri, mesela ben, Instagram hesabınıza giriyorum. Sizi nasıl bir insan görüyorum?

K7: Yani sadece reklam. Bu kadar yani, başka bişey yok yani. Şimdi mesela ben biraz para var, mesela araba mesela en güzel model, resim çek çek çek, sonra Instagram ya da Facebook aynı zaten indir, neden? Benim fikrim bazen bu insan sadece .... (Arapça konuşmaya başladı). There is some people who own something special just like a vehicle, house, swimming pool. They just want to show you themselves. I think some captures for those and share on *Instagram* or facebook such as thing.

A: What was I asking this that any person for example me I just edit him as one of my friends in *Instagram*, Would I see what kind of a person on his *Instagram* account?

K7: It depends there is a a lot people who show themselves.

A: I am just asking for Asım.

K7: For Asım, you will see himself, original Asım. He is not predantable person. He is sharing always the normal days they maybe always we are sitting we need to something to special for take a photograph.

A: I think a family man.

K7: Maybe for 22-23 years old he was happy to share himself diving or ... Now he become almost 30 years old as a kid so he get... If you look like if you go through for those scroll always the memories doing in my 5-7 year before. This is a idea. So that's why I ... getting .... He is showing this exactly.

A: Thank you. Çok teşekkürler bana zaman ayırdığınız için.

Ek-10 K10 ile Yapılan Görüşmenin Deşifresi

A: Öncelikle bunu yapmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederim yeniden.

A: Sizinle tanışmamış birine, sizi hiç tanımayan birine kendinizi nasıl anlatırsınız?

K10: Türkiye’de yaşamayan... Bilmiyorum nasıl söylerim?

A: Yani mesela kendinizi tanımlayan kelimeler, sıfatlar nelerdir diye sorsam?

K10: Yani nasıl bir insanım?

A: Evet, nasıl bir insansınız?

K10: Kimseyle işim olmaz. Kimsenin kötülüğünü istemem. Kimseye ne ihanet ederim, ne iftira atarım. Ama her kim bana karşı çıksın, kötülük istesin, ona kötülük ederim. Taaa elimden gelsin, çok insana yardım ederim. Ama her zaman kötülük görürüm. Sonra bir de yalan söylemem. Sonra çok erken kızıyorum ama böyle kıskanç şey değilim. Bu kadar.

A: Teşekkürler. Hayatımda şu olmadan yaşayamayacağım dediğiniz bir şey var mıdır?

K10: Yani ne? Anlamadım.

A: Yani hayatında mutlaka olması gereken şey? Aile olabilir, müzik olabilir, sizin için önemli olan bir şey.

K10: Aile.

A: Yani boş zamanlarınızda sürekli yapmayı sevdiğiniz bir şey olabilir.

K10: Ailem ve bir köpeğim var ama o İran’da, onu çok severim. Hayvanları çok severim. Evimde hiç bir şey olmasa ailem ve köpek ya da başka hayvan olsun ben orada mutluyum.

A: Ne güzel. Standart bir gününüz nasıl geçer? Uyandınız, tekrar yatana kadar ne yaparsınız?

K10: Eğer çalışırsam ki sabah mesela şu an çalışıyorum, 2 gün 3 gündür çalışıyorum. Sabah gidiyorum beş, beş buçuğa kadar. Sonra geliyorum ev temizlik yapıyorum. Biraz telefonla uğraşırım, biraz televizyon bakarım. Sonra yatıyorum. Ama eğer çalışmıyorsam sabahtan kalkıyorum. Temizlik, televizyon, sonra dışarıya gidiyorum. Mesela iş bulabiliyorum. Bu kadar.

A: Ne iş yapıyorsunuz şu an?

K10: Şimdi garsonluk yapıyorum.

A: Garsonluk yapıyorsunuz. Yeni başladınız?

K10: Evet 2 gün oldu. Kaç aylardır çalışmıyordum ben.

A: İş ortamınız nasıl? Yeni başlamışsınız ama nasıl hissediyordunuz burada çalışırken?

K10: Türkiyeniz... Türkiye’de çalışmayı hiç sevmiyorum.

A: Neden?

K10: Türkiye’de çok zorluk çektim. Kusura bakmayın sen Türk’sün ama Türkleri hiç sevmem. Türkler genellikle adamları pek iyi insan değiller. Yani her yere gittim. Kahvede çalıştım. Bilmiyorum bahçede çalıştım, lokantada her yerde çalıştım. Benlen yatmak istediler her zaman. O yüzden her yerde... Şimdi kahvede çalışıyorum. Hiç oranın patronunun tamam benlen işi yok. İyi insan. Ama yine bir erkeğin mesela 15-20 tane adamın erkeğin yanında olmak rahat değil. Her şey bana çok zor geliyor. O yüzden o kadar mutlu değilim.

A: Anlıyorum. Bu arada yani benim bu konuyla ilgili herhangi bir hissim yok. Dolayısıyla beni kıramazsınız. Ne düşünüyorsanız onu söyleyebilirsiniz. Buradaki hayatın biraz evvel tarif ettiğin gibi kendi ülkendekinden nasıl bir farkı var? Ya da daha farklı mı?

K10: Kendi ülkem... Ben... Tabi her kim ülkeni sever. Ama demiyorum rahat değildim orda, böyle şey değil. Ama insan her yer sana ilk soruda da söyledim, ordaki insana ailesi olsun, fark etmez ora insanın ülkesidir. Yani eğer şimdi annem babam ailem burda olsun bana fark etmez. Çünkü biliyorum eğer bi kötülük olsun, bi yanlışlık olsun, annen baban var yanımda. Ama burda hiç rahat değil. Ora zorluydu çünkü devleti kötüydü. Ama eğer devleti kötü olmasın tabi ki ben orda çok rahatım. Burda rahat değilim hiç.

A: Evet. Sizi buraya getiren süreci tarif edebilir misiniz? Yani nasıl, buraya gelene kadar nelerle karşılaştınız? Nasıl başladı?

K10: Devlelele ben... Bak, her kim dünya gelir, mesela ailesi mesela ailenin biri Hristiyan olur, biri Yahudi olur, biri her ne... Benim ailem babaları anneleri hepsi Müslümandı. Ama ben olmaz bende tabi bende gerek Müslümanım. Ben değiştirdim ve ben her kime... Tabi ben hiç hiç hiç (gene kusura bakmayın) Müslümanla işim olmaz. İslama çok karşı çıkıyorum. Çünkü gerçek bizim dinimiz İran’da İslam değildi, Zerdüşttü. Zerdüşttü mesela her şeyde akılla git. Hiç demez, bunu olursun, cennete gidersin, cehenneme gitmezsin, bunu yapmıyasan, onu yapmıyasan yok... Diyor senin aklın var. Bunu yap, onu yap ki kendine mesela yola girersin hem başkasına. Ben onu seçtim ve her kime söyledim ki bu nasıldır? Ve çok çok çok başka şeyler oldu. Ki oranın devleti anladı, kötü şeyler oldu. Ben kaçtım buraya ama zaman yoktu başka yere gitmek için. Bura mesela visasızdı. Ve Birleşmiş Millet burdaydı. Dedim belki kalırım belki birkaç ay sonra onların kafasından düşer. Ama hala beni arıyorlar ki K10 nerde?

A: Yani Türkiye’yi seçmenin sebebi vizesi olmaması ve yakın olması.

K10: Evet çünkü ben zamanım yok idi. Ben 1-2 gün bekliyim. Ben kaçtım ki beni tutmayınlar. Beni tutsalar beni öldürürler. O yüzden kaçtım. Dedim nereye kaçtım? Erken gidiyim ki buranın vizesi var. Hemen geldim.

A: Birleşmiş Milletlere mi geldiniz buraya gelince.

K10: Evet ama Birleşmiş Milletle bizi burda bıraktı. O yüzden hiç bilmiyorum. Türkiye’de bizim başımıza ne gelir? Çünkü çok insanlarla konuşuyor, koşullar nasıl? Sonra biraz konuşuyor diyor; ben ikna olmadım. İran’a deport ediyor. O yüzden çok çok korkuyorum. Eğer böyle olursa ben kendimi burda gerek öldürürüm. Çünkü İran’a girdim ne zaman belli olur.

A: Ne kadar zamandır buradasınız?

K10: 2 sene böyle olur.

A: 2 sene oldu. Aileniz İran’da.

K10: Evet ailem İran’da.

A: Peki, başka bir ülkeye gitme fikriniz var mı? Yani burada yaşamak...

K10: Burda yaşamak.. Yani İran devleti mesela burda beni öldürmez, tamam. Burası iyi ama hala ben mesela ben zannederim onlar biliyorlar ki ben Türkiye’deyim. Ve ben Türkiye’yi pek sevmem. Çünkü her ne yapıyorsun, bilmiyorum bişey yapınca çok karşı çıkılıyor. Neden mesela Müslüman değilsin? Neden mesela bunun elini tutun? Neden mesela onu öptün? Bazı şeyler her kim kendi dinidi, her kim... bilmiyorum öyle ki istiyir gerek. Mesela nasıl sana söyleyim, her nasıl yaşamak istiyor, gelip öyle yaşasın. Ama burda yok. Mesela söylüyor biz Müslümanız ama her ne yapıyorlar. Başkası yapsa hemen karşı çıkıyorlar. Ben hoşuma gitmez. O yüzden sevmiyorum.

A: Anladım. Türkiye hakkında bir beklentin var mıydı buraya gelmeden önce?

K10: Beklenti ne demek?

A: Türkiye hakkında ne düşünüyordun? Geldiğinde buraya neyle karşılaşmayı, neyi görmeyi bekliyordun?

K10: Sadece ben geldim ki sadece bu kadar ki gelin burda birkaç ay kalın ve Birleşmiş Millet bana nasıl diyim sahip çıksın. Ki mesela onlar beni öldürmesin İran devleti. Bu kadar.

A: Koruma için yani.

K10: Evet ama geldim sadece 2-3 ay belki 5 ay 6 ay bu kadar. Dedim belki onlar unutsunlar. Ama unutmadılar, bende kaldım.

A: Geri dönmekti yani amacınız?

K10: Evet evet dedim belki ama olmadı.

A: Anladım. Yani Türkiye ile ilgili şeylerden bahsettiniz, burada da insanlar bizi rahatsız ediyor.

K10: Burada hiç rahat değilim. Belki bayanlara... Bak biliyorsun dünyanın her yerinden bayanlar her zaman rahat değil. Sen kendin biliyorsun. Ama İran’da da bu değil yani İran’da ben görmedim bir bayana bu kadar eziyet etsinler. Bura çalışıyorsun, eziyettesin. Sonra çalışma izni ki yok. Kaçak çalışıyorsun. Sonra kaçak çalışıyorsun, polis anlıyor, ceza yazıyor. Sonra polis de görmese patron eziyet ediyor. Patron eziyet etmese aşçı eziyet ediyor. Bunların hepsini bırakıyorsun dışarıya gidiyorsun... biliyorsun ben seviyorum her kim kendi dini. Ama bu da bana bir sorundu. Neden dışarı çıkıyorsun hemen zorluyorlar ki yok. Çünkü biz mesela Müslüman ülkeyiz, siz gelip böyle yapıyorsunuz. Yok böyle olur aynı İran gibi. Zor değil, her kim kendi dinine, zor değil. Ama zordur, bura insanları böyle zordur.

A: Yani sebebi olarak bunun ne düşünüyorsunuz? Nedir sizce nedeni? Kadın olmanız mı yoksa...

K10: Çok şeylerde eziyet olarak evet kadın olmak. Mesela bu o kadar eziyet olmaz, o benim arkadaşım. O kadar eziyet olmaz. Neden mesela? İşi ağır olanda eziyet oluyor ama kimse ona tecavüz etmek için çalışmaz. Mesela çalışır, kimse bakmaz ona, o nedir, bu nedir... Bu bana çok zor geliyor. Fark etmez nerde çalıştığı, bu kadın zorlukta.

A: Aynı zamanda çalışma iznin olmaması da problem yaratıyor.

K10: O da zor. Evet o da çok zordu. Yani her yerde çalışıyordum, korkuyordum. İranlılar mahsus bayanları çekmezler birbirlerine. Mesela biri bir yerde çalışıyor hemen polise söylüyorlar. Ya biri bir yerde çalışıyor, hemen onu işten çıkartıyorlar. Yani hiç onlarda izin vermiyorlar çalışmaya.

A: Anladım.

K10: Pardon benim sesim çok yüksek geldi.

A: Yok yok benim için çok güzel. Kolay duyabilirim, kolay anlayabilirim ne konuştuğumuzu. Peki, buradaki hayatını nasıl tanımlarsın? Zor olduğundan biraz bahsettin aslında. Ama başka aklına gelecek herhangi bir tanım var mıdır buradaki hayatınla ilgili?

K10: Yani nasıl anlamadım.

A: Yani buraya geldin, burada yaşıyorsun artık. Evet, zorluklar çekiyorsun. Bu bir tanım, burada hayatın zor. Bunun dışında hayatının burada nasıl olduğunu söyleyebilirsin?

K10: Ölüm gibi. Sana söyleyeyim ölüm gibi.

A: İranlısın. Burada bayağı İranlı da var. Benim de birkaç arkadaşım var. Onun dışında birkaç Suriyeli, Iraklı insanla çalıştım bu çalışma esnasında. Seni olduğundan başka bir etnisite ile karıştıran oldu mu yani sana Iraklı ya da Suriyeli olduğunu düşünen oldu mu hiç ya da Afgan?

K10: Anlamadım.

A: Şöyle. Yani sana ilk baktıklarında buralı olmadığını biliyorlar, yabancı olduğunu biliyorlar. Türkiyeli olmadığını biliyorlar.

K10: Yoo... Çünkü ben asıl Azeriyim. O yüzden bana şey değil, böyle şeyler eziyet gelmiyor. Suriyelileri sevmezler. Pek sevmezler.

A: Ama ilk karşılaştıklarında senin de Suriyeli falan düşündükleri oldu mu?

K10: Yooo Suriyelilere benzemiyorum.

A: Mülteci kelimesi hakkında ne düşünüyorsun? Sana ne ifade ediyor?

K10: Avara biliyorsun, Avara gibi...

A: Peki, bu kelimeyle kendini hiç özdeşleştiriyor musun?

K10: O kadar derdim var, bunu düşünmüyorum.

A: Düşünmüyorsun. Günlük hayat içinde düşünmüyorsun.

K10: Evet.

A: Anladım. Birazcık da böyle daha, nasıl diyeyim, ağır olmayan sorulara geçelim. Gün içerisinde eğlenmek için ne yapıyorsun?

K10: Hiçbir şey. Eğlenmek çünkü sadece bu değil ki, sen gelsen heykele kadar, çünkü Yalova çok küçük bir yer. Nereye gidiyim, hep sahile hep sahile. O yüzden sevmem. Sonra başka yere gezsen de para istiyor, para yok ki. O yüzden oturuyorum evde.

A: Evde televizyon...

K10: Televizyonda pek bir şey vermiyor. Onlar sadece akşam dizi veriyor.

A: Sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

K10: Yani para alıyorum?

A: Yok yok sosyal medya, Instagram, Facebook..

K10: Evet, kullanıyorum. Onda da bişey yok. Ondan da yoruldu çünkü. Hep olmaz telefon, telefon.

A: Yani gün içinde kaç kere mesela bakıyorsunuz? Kaç dakika harcıyorsunuz?

K10: 1-2 saat belki de en fazla.

A: Sosyal medyayı kullanım şeklinizi nasıl tanımlarsınız? Mesela birşeyler paylaşıyor musunuz yoksa daha çok bakmak için mi?

K10: Bazı şeyleri, siyasileri evet paylaşıyorum. Ama bir arkadaşım söyledi sil hepsini, başka şeyler koy. Çünkü korkuyor ki İran'dan anlasınlar. Sildim başka şeyler koydum gördüm yoo yine siyasi şeyler.

A: Yani aktif olarak kullanıyorsunuz, paylaşıyorsunuz?

K10: Evet.

A: Ne tür fotoğraflar paylaştığınızı soracaktım bir sonraki soru olarak. Ama söylediniz. Siyasi...

K10: Evet, siyasi şeyler.

A: Bir paylaşım yaparken geçirdiğiniz düşünce sürecini anlatabilir misiniz? Yani bir şey paylaşmanızda etkili olan şey ne?

K10: Anlamadım.

A: Ben bunu paylaşayım, bu fotoğrafı paylaşayım, mesela önümde 3-4 tane seçenek var ama ben bunu paylaşmak istiyordum dediğiniz zaman neden o?

K10: Bazı şeyler İran'da rahat internet kullanamıyorlar. Devlet izin vermiyor. O yüzden çok şeyleri filtre edebiliyorsun. Filtrelediler ki mesela başka ülkeden haber almasınlar, haber vermesinler. Bazı şeyleri görüyorum ki çok zoruma gidiyor yani benim ülkemi çok zordu. Biliyorum ki çok insanlar bilmez. O yüzden paylaşıyorum ki mahsus bazı şeyleri ki onlar anlasınlar. O yüzden...

A: Peki, İran'dayken sosyal medya kullanabiliyor muydunuz?

K10: Evet. Ama 2 sene önce bu kadardı, şimdi çok zordu. Bu kadar internet zorluk değildi. Ve o kadar siyasi şey değil ama mesela çok dini şeye karşı çıkardım mesela benim dinim bu değil diye. Ama siyasiyle çok işim yoktu.

A: Yani orada daha çok dininizle ilgili şeyler mi paylaştınız?

K10: Evet. Çünkü işim yoktu kimseyle. Ama her kime söyledim benim dinimle işin olmasın. Ben bunu severim. Biri mesela yanımda Kuran okusun ben hiç sevmem, hemen kızarım. Mesela Ezan sesi gelir, bu onların dini, bu onların ülkesidir. Ama çok zoruma gidiyor. Çünkü bizim ülkemizi, nasıl diyim, İslam hepsi dağıttı. Bunun adıyla ülkemizi dağıttılar. İslam'ın adıyla her şeyi yaptılar. Ve o yüzden de ben hiç sevmem. Yeni İslam'dan da hiç hoşlanmam.

A: Oradayken çalışıyor muydunuz?

K10: Evet orda söyledim İngilizcem çok iyiydi. Bir yerde çalıştım. Sonra kuaförde de çalıştım. Sonra geldim buraya, İngilizceyi hep unuttum. Azericenin yarısını unuttum. Türkçe biraz konuşuyorum.

A: Peki sizi, başta söylediğim soruya benziyor aslında, sizi hiç tanımayan biri Instagram hesabımıza girse, mesela ben girdiğim zaman nasıl bir insan görürüm? Neyi görürüm orada?

K10: Hiçbir şey. Çünkü benden hiç bir şey yok orda. Sadece siyasi şeyler var.

S. Peki, oradaki siyasi şeyler sizin hayatınızda bir yer kaplıyor mu?

K10: Anlamadım.

A: Yani benden hiçbir şey görmeyeceksiniz, sadece siyasi şeyler var dediniz. Oradaki siyasi şeyler size ait sizin düşünceleriniz, siyasi fikirleriniz değil mi?

K10: Benim fikrimdi. Ama mesela ben kimim ya anlasa mesela böyle şeyler yok. Sadece anlarlar ki ben neleri düşünüyorum, bu kadar evet.

A: Aslında sizin önem verdiğiniz şeyleri görebiliyoruz.

K10: Evet.

A: Bir şekilde sizin çerçeve içerisinde kim olduğunuzu da görebiliyoruz. Siyasi zorluklara ya da yaşadığımız şeylere önem veren biri olduğunuzu görebiliyoruz.

K10: Evet.

A: Bu kadar sorularımız.

K10: Bu kadar mı?

A: Evet. Çok teşekkür ederim bunu yaptığınız için, zaman ayırdığınız için. Çok teşekkür ediyorum.

ÖZGEÇMİŞ

Ece Nur KAYA

Doğum Tarihi : 19.02.1991
Telefon (İş) : + 90 (226) 815 62 49
Telefon (Cep) : + 90 (554) 263 23 83
E-mail : ecen.kaya@yalova.edu.tr

ÖĞRENİM BİLGİSİ:

2016 – 2019 **Yalova Üniversitesi**
Sosyal Bilimler Enstitüsü/İletişim Sanatları (YL) (Tezli)
2015 – 2016 **İzmir Ekonomi Üniversitesi**
Sosyal Bilimler Enstitüsü/Medya Ve İletişim Çalışmaları (YL) (Tezli) (İngilizce)
2010 – 2013 **İzmir Ekonomi Üniversitesi**
Medya ve İletişim (Çift Anadal) (İngilizce) (Tam Burslu)
2008 – 2013 **İzmir Ekonomi Üniversitesi**
Halkla İlişkiler ve Reklamcılık (Lisans) (İngilizce) (Tam Burslu)

GÖREVLER:

Araştırma Görevlisi **Yalova Üniversitesi**
2016 - Halen Sanat Ve Tasarım Fakültesi İletişim Sanatları Bölümü Reklamcılık Ve Halkla İlişkiler Anabilim Dalı

ÖDÜLLER:

2012 Çaylak Kampı Vodafone Freezone Creative Brief Birincilik Ödülü, Reklamcılık Vakfı

ESERLER:

Uluslararası **WAY Lyndon CS, KAYA Ece Nur (2016). Turkish newspapers role in winning**
Hakemli Dergilerde **votes and exasperating Turkish Kurdish relations: The Ağrı shootings. Discourse**
Yayımlanan **& Communication, 10(1), 82-100., Doi: 10.1177/1750481315611241 (Yayın No:**
Makaleler **3334539)**

SANAT VE TASARIM ETKİNLİKLERİ:

16.11.2016 3. Uluslararası Yalova Resim Sempozyumu/ Metin yazımı / Çevirmenlik
23.11.2016

ÜNİVERSİTE DIŞI DENEYİM

Şubat 2014 **Gram İstanbul**
Mayıs 2014 Reklam Yazarı (Stajyer)
Eylül 2012 **İzmir Ekonomi Üniversitesi**
Ocak 2013 Öğrenci Asistanı Kısmi zamanlı öğrenci
Ağustos 2012 **Lowe and Partners İstanbul**
Reklam Yazarı (Stajyer)
Temmuz 2012 **Enigma Event Marketing**
Proje Yöneticisi (Stajyer)